

352,12

„Social - Demokraten's

redaktion

ARBEIDERNES FAGL. LANDSORGANISATION

BERETNING

OM

VIRKSOMHETEN I AARET 1909



KRISTIANIA 1910 — ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

63

Arbeidernes faglige landsorganisation

Beretning

om

virksomheten i aaret 1909

For sekretariatet

ved

Ole O. Lian og M. Ormestad



Kristiania
Arbeidernes Aktietrykkeri
1910

Indholdsfortegnelse
bakerst i beretningen

Hovedstyret.

I 1909 har hovedstyret bestaaet av følgende repræsentanter:

Norsk arbeidsmandsforbund: Kristen Tørrer, Joh. Karlgren, Martin Horgen, Petter Fjeld, Ivan Bjerkmann. *Norsk jern- og metalarbeiderforbund*: Anton Olsen, G. Lindahl, A. H. Johannessen, M. Carlsen. *Norsk træarbeiderforbund*: N. Würtz og M. Rebnord. *Norsk centralforening for boktrykkere*: M. N. Aarstad og G. Ousland. *Norsk havne- og transportarbeiderforbund*: P. Andersen og Oscar Strand. *Norsk skotøiarbeiderforbund*: A. E. Gundersen. *Norsk malerforbund*: Ole S. Næss og Jens Enger. *Norsk formerforbund*: A. Arnesen. *Norsk murerforbund*: Aug. Torp. *Norsk stenhuggerforbund*: Albin Pettersen og E. Johansen. *Norsk baker- og konditorforbund*: Jonas Nygaard. *Norsk møbelsnekkerforbund*: Albert Andersen. *Norsk skrædderforbund*: N. Mittet. *Norsk bokbinderforbund*: A. Steinhauser. *Norsk slagter- og pølsemakerforbund*: E. K. Briskerud. *Norsk skind- og læderindustriarbeiderforbund*: E. Sæther. *Tricotagearbeiderskernes forbund*: Helga Thorsen. *Det norske sporvejsforbund*: Thv. Engebretsen. De enkeltvis tilsluttede foreninger: Syver Rambo og Andreas Johansen.

Hovedstyret har i aarets løp avholdt 3 møter.

Aarsmøte 26. februar. Paa dagsordenen var følgende saker opsat til behandling: 1) Beretning og regnskap for 1908. 2) Andragende fra „Ny Tid“, Trondhjem, om bevilgning av laan. 3) Valg paa sekretær.

Beretning og regnskap for 1908 godkjendtes enstemmig.

Laan til „Ny Tid“. Som det vil fremgaa av beretningen for 1908 under avsnittet „Arbeidernes presse“ hadde sekretariatet besluttet at foreslaa for hovedstyret, at der bevilgedes bladet „Ny Tid“ et laan stort kr. 8000.00. De nærmere motiver herfor er kortelig anført i beretningen for 1908. Ifølge sekretariatets forslag skulde laanet gives paa følgende betingelser:

Der utstedes en pantobligation lydende paa kr. 8000.00 i partiets eiendom i Trondhjem. Prioriteten blir efter de nuværende heftelser med fortrinsret for landsorganisasjonen. Obligationen maa være opsigelig paa 6 maaneder. Laanet er avdragsfrit i 2 aar; derefter betales et aarlig avdrag av kr. 800.00. Renten er 4 % p. a.

Ved voteringen blev sekretariatets forslag vedtat.

Valg paa sekretær. Som det vil fremgaa av beretningen for 1908 og den der givne fremstilling, var der av sekretariatet i møte 18. december fattet beslutning om ansættelse av en sekretær i landsorganisasjonen. Lønnen var fastsat til kr. 2400.00 pr. aar og stillingen averteret

ledig i arbeiderpressen. Valget av sekretær besluttet foretat av hovedstyret efter indstilling av sekretariatet.

Ved ansøkningsfristens utløp hadde der meldt sig følgende 61 ansøkere:

Medlemmer av Norsk arbeidsmandsforbund: 1. Karl Amundsen, cellulosefabrikarbeider, Klevfos pr. Aadals bruk st., 35 aar. 2. Johs Bergersen, Fredrikstad, 34 aar. 3. Waldemar Carlsen, Sarpsborg, 28 aar. 4. Olav Christoffersen, Kr.a kommunale renholdsverk, 47 aar. 5. Edvard Fossen, Hommelvik, 22 aar. 6. Alfred Hammerstrøm, Kr.a, 44 aar. 7. Martin Hansen, glasverket, Høvik, 43 aar. 8. Nils Otto Hansen, Randsfjord fabrikk, 46 aar. 9. Johan Jacobsen, Fetsund, lensearb., 30 aar. 10. Fredrik Johansen, Mjøndalen, 40 aar. 11. Hans Johansen, Kr.a, høvleriarbeider. 12. A. Kjelstadli, Foldals verk, 20 aar. 13. Kristian Knudsen, Lilleelvedal. 14. Anders Larsen, Klevfos pr. Aadals bruk, 33 aar. 15. J. Larsen, Fr.stad, forretningsf. i „Smaalenenes Social-Dem.“, 28 aar. 16. Aleksander Ludvigsen, Borregaard, 43 aar. 17. Alfred Nilsen, Hafslund, 25 aar. 18. Sigurd Olsen, Mjøndalen, 26 aar. 19. Aksel H. Ruud, Kr.a, tekstilarbeider. 20. Even Ruud, Mjøndalen, 30 aar. 21. Gustav Røntén, Drammen, 36 aar. 22. Ole Rønning, Kr.a veivæsen. 23. A. H. Taudberg, Embretsfos, 30 aar. 24. A. Thune, bestyrer av Bosmo handelslag, Ranen. 25. Karl Trondsen, Embretsfos, 33 aar. 26. Børre Waarhus, Foldals verk, 20 aar.

Medlemmer av Norsk jern- og metalarbeiderforbund: 27. Karl Andresen, Korsvold, V. Aker. 28. Gustav Bergstrøm, Kr.a, 27 aar. 29. Hans O. Høglund, Kr.a, 34 aar. 30. Olaf Johannesen, Bergen, smed, 32 aar. 31. Hans Kristian Nilsen, Fr.stad, platearbeider, 39 aar. 32. Kr. Ormestad, instrumentmaker, Kr.a, 36 aar. 33. M. Ormestad, formand i Norsk jern- og metalarbeiderforbund. 34. G. Rønneberg, Lysaker. 35. S. Thalberg, Kr.a, 34 aar. 36. Carl Øien, Kr.a, blikkenslager.

Medlemmer av Norsk centralforening for boktrykkere: 37. Albert Nicolai Arnevig, Bergen, typograf, 36 aar. 38. Bernt Doksæter, Bergen, typograf, 36 aar. 39. Fr. Frantzen-Eidsvold, Kr.a, typograf. 40. Th. J. Friis, Bergen, typograf, 43 aar. 41. H. M. Olafsson, Bergen, journalist. 42. O. Ruud, Kr.a, typograf. 43. Ludvig Sandahl, Bergen, typograf, 40 aar.

Medlemmer av Norsk malerforbund: 44. Olav Ingebrigtsen, Bergen. 45. J. M. Winge, Trondhjem.

Medlemmer av Norsk skotgiarbeiderforbund: 46. Edv. Erichsen, Kr.a. 47. Ivar A. Hetleli, Bergen, 30 aar. 48. G. E. Stubberød, Kr.a, 30 aar.

Medlemmer av Norsk bokbinderforbund: 49. Gerhard Giertsen, Bergen. 35 aar. 50. Johan Moe, Trondhjem, 29 aar.

Medlemmer av Norsk stenhuggerforbund: 51. Johannes Andersen, Kr.a, 31 aar.

Medlemmer av Norsk slagter- og pølsemakerforbund: 52. E. Mandius N. Eltravaag, Stavanger.

Medlemmer av Norsk baker- og konditorforbund: 53. Adolf Bay, Kr.a.

Medlemmer av Norsk murerforbund: 54. Einar Zakariassen, Kr.a, 31 aar.

Medlemmer av Norsk træarbeiderforbund: 55. Hans Nordvik, Bergen, bygnings-tømrer, 32 aar.

Ikke-medlemmer av landsorganisationen: 56. Anton Abrahamsen, Larvik. 57. Inge Debes, Kr.a, toldassistent, 26 aar. 58. Elias Karlsen, Namsos. (Ingen personalia.) 59. Sverre Krogh, p. t. Bodø. 60. Alb. Vigen, Trondhjem, formand i bryggeriarb.s forening.

Efter fristens utløp hadde endvidere meldt sig: 61. Oscar Pedersen, møbelsuekker, Kristiania.

I sekretariatets møte den 22. januar behandledes de indkomne ansøkninger. Sekretariatet besluttet enstemmig at indstille hr. *M. Ormestad* valgt som sekretær.

Efter at spørsmålet var diskutert i hovedstyret foretoges skriftlig avstemning. Hr. *M. Ormestad* blev valgt med 28 stemmer. Endel andre herrer hadde hver nogle stemmer. Ialt var avgit 35 stemmer.

Endvidere behandledes paa møtet et indkommet andragende om laan av kr. 5000.00 til „Smaalenenes Socialdemokrat“, Fredrikstad.

Sekretariatet indstilte paa, at der blev ydet bladet et haandlaan stort kr. 500.00 og at saken utsattes, for at bladets økonomiske stilling nærmere kunde bli undersøkt. Hovedstyret sluttet sig til sekretariatets indstilling.

Hovedstyremøte 5. april. Til behandling forelaa den fra aarsmøtet 26. februar utsatte sak om bevilgning av laan til „Smaalenenes Social-Demokrat“. Ifølge beslutning hadde repræsentanter for landsorganisationen og partiet undersøkt bladets stilling. Man var kommen til det resultat, at laanet under de foreliggende omstændigheter maatte anbefales. Saken var behandlet i centralstyret for Det norske arbeiderparti, som gav det sin anbefaling. I møte 12. mars besluttet sekretariatet at forelægge saken for hovedstyret, ledsaget av følgende indstilling:

„Smaalenenes Social-Demokrat' erholder et laan stort kr. 5000.00 — fem tusen kroner — av landsorganisationens midler paa følgende betingelser:

1. Laanet gives mot en pantobligation i Fredrikstad haandverkslags eiendom lydende paa kr. 5000.00 — fem tusen kroner.

2. Av laanet betales en rente stor 4 % p. a.

3. Laanet blir avdragsfrit de 2 første aar, hvorefter der betales aarlige avdrag à kr. 500.00 i terminer som senere bestemmes av sekretariatet.

4. Laanet ydes under den bestemte forutsætning, at de stedlige organisationer yder tilskud til bladet i overensstemmelse med hvad der er oplyst i skrivelse til sekretariatet.

5. Sekretariatet har ret til at undersøke og kontrollere bladets drift.“

Ved voteringen bifaldtes sekretariatets indstilling.

Hovedstyremøte 20. september. I sekretariatets møte 3. september forelaa følgende skrivelse fra Det norske arbeiderparti:

„Til sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation, Krania.

I centralstyrets sidste møte forelaa ansøknig fra styret for „Bratsberg-Demokraten“, Skien, om et laan av partiet stort kr. 1300.00 til bladets drift.

Da partikassen f. t. ikke har anledning til at yde laanet, besluttet centralstyret — av hensyn til de store interesser som for dette blad staar paa spil — at oversende landsorganisationen ansøknigen og anbefalte, at laanet blir ydet av landsorganisationens kasse mot at partiet garanterer for laanet.

I henhold hertil oversendes hermed ovennævnte ansøknig m. v. til det ærede sekretariat til videre behandling og avgjørelse.

Med partihilsen for centralstyret

Magnus Nilssen.

Efter at ha behandlet saken besluttet sekretariatet at forelægge for hovedstyret forslag om, at der ydes Det norske arbeiderparti et laan stort kr. 1300.00. Laanet gives mot en rente av 4 % p. a. og et avdrag av mindst kr. 130.00 pr. aar.

Ved behandlingen i hovedstyret vedtoges sekretariatets forslag.

Sekretariatet.

I 1909 bestod sekretariatet av følgende paa kongressen valgte medlemmer:

Ole O. Lian, formand. Sverre Iversen, viceformand. Gunnar Sethil, sekretær. Rich. Hansen. M. Ormestad. Arnt Aamodt. H. Petersen. P. Aarøe. M. Nygaard. M. Christoffersen.

Tilforordnet fra Det norske arbeiderparti: Edv. Svendsen. Efter partiets landsmøte i paasken tiltraadte Magnus Nilssen sekretariatet som partiets repræsentant istedetfor Edv. Svendsen.

Suppleanter for sekretariatet: P. Myhre, A. E. Gundersen, L. Svendsen, Kr. Tørrer, G. Ousland, E. Svendsen.

Suppleant fra partiet: C. Jeppesen.

Som sekretariatets repræsentant i centralstyret for Det norske arbeiderparti: Arnt Aamodt.

Sekretariatet har i aaret avholdt 38 møter. Suppleanterne P. Myhre og A. E. Gundersen har deltatt i en flerhet av disse møter. Der er behandlet 236 forskjellige saker. Den største del av disse saker angaar selvfølgelig lønsbevægelser, opsigelser av tariffer og gjennomførelse av overenskomster m. v. Hver enkelt sak har saaledes været oppe til behandling flere gange, efterhvert som lønbevægelsen har utviklet sig. Der er til kontoret ankommet 411 indregistrerede skrivelser. Foruten disse er indkommet en række forespørsler fra organisationer, fra offentlige institutioner og private personer angaaende oplysning om organisationsforhold, arbeidersspørsmål o. lign. Der er indregistreret 449 avsendte skrivelser, foruten talrike besvarelser angaaende forskjellige forhold. Hertil kommer desuten endel rundskrivelser, cirkulærer m. v.

Agitationen.

Den væsentligste agitation for tilslutning til organisationen har i aaret været drevet direkte av de tilsluttede organisationer, hver inden sit virksomhetsomraade. I likhet med tidligere aar har der fra de forskjellige forbund været utført adskillig agitation.

Paa andragende har sekretariatet bevilget endel mindre beløp til agitation for tilslutning til fagorganisationen. Det nystiftede „*Norsk skind- og læderindustriarbeiderforbund*“ har erholdt et bidrag av kr. 200.00 som hjælp til en agitationsreise rundt i landets byer. *Norsk sjømandsforbund for underordnede* har erholdt et bidrag av kr. 150.00. *De samvirkende fagforeninger i Stavanger* er bevilget et bidrag stort kr. 500.00, som skulde anvendes til fremme av fagorganisationen paa steder omkring Stavanger, hvor der endnu var megen udyrket mark. Der skulde drives saavel mundtlig som skriftlig agitation, gjennom avholdelse av foredrag og utbredelse av bladet „1ste Mai“.

Til agitation i de store arbeiderdistrikter i Smaalenene er bevilget „Smaalenenes Socialdemokrat“ et beløp av kr. 500.00.

I anledning den *svenske storstreik* iverksatte sekretariatet en agitation i forskjellige distrikter. I denne agitation deltok foruten formanden og sekretæren, d'hr. Sverre Iversen, Rich. Hansen, M. Nilssen, A. E. Gundersen, G. Ousland, J. Borgen, A. Juell m. fl. Foredrag

holdtes i Kristiania, Drammen, Moss, Horten, Bergen, Haugesund, Stavanger, Nedre Eker, Embretsfos, Trondhjem, Hønefos, Fredrikstad, Fredrikshald, Sarpsborg, Tistedalen, Tønsberg, Sandefjord, Larvik, Arendal, Kristiansand S., Porsgrund, Skien, Skotfos, Hamar, Lillestrøm, Torsnæs, Aspedammen, Liholt m. fl. steder. Overalt var der god tilstrømning til foredragene. paa mange steder overfyldt hus. Utgifterne ved denne agitation utgjorde kr. 858.22.

Desuten er der av formanden og sekretæren holdt en række foredrag i og utenfor Kristiania.

Kontoret for agitation blandt kvinderne.

I beretningen for 1908 er indtat statuter m. v. vedrørende dette kontor. Angaaende kontorets virksomhet skal vi her indta den av kontorets sekretær utarbeidede beretning for tiden fra dets opprettelse, 1. april til 31. december 1909, samt regnskap for samme tidsrum.

Beretning for tiden 1. april—31. december 1909.

Tanken om en samorganisation for de fagorganiserte kvinder var oppe til behandling paa kvindeforbundets aarsmøte 1908. Man gik nemlig ut fra, at det var paakrævet for kvinderne at ha et fast tilknytningspunkt, saa man kunde arbeide i fællesskap og skape forstaaelse av organisationens nytte og betydning. Man henviste til Sverige og Danmark, hvor kvinderne hadde sine egne fagforbund.

En komite blev nedsat paa det aarsmøte, som forut nævnt: denne skulde søke samarbeide med landsorganisationens formand.

Hr. Lian oplyste om, at sekretariatet gjerne vilde være med til at støtte kvinderne i deres arbeide for organisationens fremgang, men han kunde ikke anbefale et spesielt faglig kvindeforbund, idet kvinderne i de forskjellige fag og arbeidsgrene allerede stod i forbund med mændene. Han vilde foreslaa, at man opprettet et eget kontor, hvor kvinderne kunde henvende sig og faa den hjelp og veiledning de trængte i foreningsarbeidet. Dette kontor skulde ha nøie forbindelse med landsorganisationen og samarbeide med denne. Alle med kontoret forbundne utgifter skulde utredes av landsorganisationen efter bevilgning. Komiteen var enig i dette forslag. Hr. Lian, fru Tynæs og frøken Thorsen fik i oppdrag at utarbeide forslag til statuter og budget for 1909. Begge dele blev vedtat av sekretariatet, som godkjendte planen. (Statuter og budget findes indtat i landsorganisationens beretning for 1908.)

Repræsentantskapsmøte blev avholdt den 18. februar 1909. Tilstede var 20 repræsentanter fra 6 kvindelige fagforeninger tilsluttet landsorganisationen, representerende 598 medlemmer, desuten komiteen som hadde været med til at utarbeide planen. Efterat der var redegjort for tanken med arbeidet, blev forslaget til statuter oplæst og enstemmig godkjendt, likesaa budgettet. Flere av repræsentanterne utalte sin glæde over det skridt, som nu var tat fra sekretariatets side for at oplyse og hjelpe kvinderne frem i arbeidet.

Til sekretær blev enstemmig valgt *Helga Thorsen* fra Handskesyerskernes forening. Hovedstyremedlemmer blev følgende: *Anna Pleyrn*, Hjøula kvindelige arbejderforening; *Hanna Adolfsen*, Syerskernes forening; *Mathilde Olsen*, Tricotagearbejderskernes forbund og *Kristine Andresen* fra Kv. fyrstikarbejderskers forening.

Revisorer blev *Julie Larsen* fra Handskesyerskernes forening og *Karen Andresen* fra Naatlerskernes klub.

Paa møtet blev taget beslutning om at sende sekretariatet en tak for den velvilje og forstaaelse det havde vist kvinderne ved den forutnævnte fattede beslutning.

Paa grund af, at der ikke var noget lokalt ledig i Folkets hus, begyndte kontoret først sin virksomhed den 1. april; men det skal bemærkes, at heller ikke til den tid blev kontoret færdigt. Først i juni maaned flytted vi ind.

Paa det første hovedstyremøde, som blev afholdt den 14. april, var landsorganisationens formand tilstede. Her drøftede man, hvad det foreløbige arbejde maatte være, nemlig at faa indsamlet oplysninger. Man tok derfor beslutning om at utarbejde et cirkulære og sende det rundt til alle de foreninger som har kvindelige medlemmer. Dette blev trykt i 1000 eksemplarer og sendt 70 afdelinger. Cirkulæret hidsættes:

„Kvindelige fagforeninger i Kristiania har med sekretariatet for den faglige landsorganisations hjælp, efter initiativ af kvindeforbundet, faat oprettet et kvindernes kontor, hvis opgave skal være:

1. At forestaa agitationen blandt kvinderne for tilslutning til organisationen.
2. At samle statistiske og andre oplysninger vedkommende de kvindelige arbejderes antal, løns- og arbejdsforhold samt levevilkår i det hele.
3. At bistaa med raad og vejledning og alt forøvrig som kan bidra til at øke og styrke organisationen blandt kvinderne inden de forskellige fag og arbejdsbrancher.
4. Kontoret skal ledes i overensstemmelse med landsorganisationens love og principper. Udgifterne bæres af landsorganisationen, og alle beretninger om kontorets virksomhed indsendes dertil.

Til at forestaa dette arbejde er valgt et hovedstyre bestaaende af 5 kvinder, hvorav sekretæren er fast lønnet. Sekretæren har i overensstemmelse med det øvrige styre den daglige ledelse af kontoret, besørger agitation, fører regnskapet og korrespondansen, indsamler statistiske oplysninger og leder i det hele virksomheden i overensstemmelse med kontorets opgave.

At det er paakrævet, at et slikt kontor nu er blit oprettet, er der vel ikke tvil om; ti det har været et længe følt savn for os kvinder, at vi ikke har hat et saadant, hvor vi har kunnet henvende os med de mange og vigtige spørgsmaal vedrørende organisationen. Mændene har jo i den utstrækning det har latt sig gjøre forsøkt at hjælpe os; men tingen er jo den, at de i den senere tid har hat saa meget at ivareta, for at organisere mændene, at der liten eller ingen tid er blit at ofre kvinderne. Følgen av dette har været, at vi er blit overlatt til os selv, og mens mændene stadig er gaat fremover og vundet seire, er vi blit staaende paa samme standpunkt.

Dette er hoist uværdig for os kvinder, og det er paa tide, at vi ser til at komme efter, ikke bare av hensyn til os selv, men vi kan ogsaa i vor uvidenhed og kortsynthet ødelægge for vore mandlige kamerater. Tiden er nu inde! Ogsaa vi maa vaakne til bevissthet for organisationens betydning og nytte.

Forat dette kontor skal kunne løse sin opgave, maa alle være os behjælpelig med at faa indhentet de tilstrækkelige oplysninger. Alle kvindelige fagforeninger maa saaledes indsende til kontoret: Indberetning om foreningens virke i den tid den har bestaa, love for foreningen og mulige oprettede tariffer, antal medlemmer og

ikke-medlemmer, ved hvormange bedrifter disse er ansatte og i det hele forholdene hvorunder de arbeider, desuten hvor der er mulighed for organisation. Dette blir grundlaget for arbeidet og agitationen, og maa dette derfor indsendes snarest.

I haah om, at dette kontor, som nu er oprettet for kvinderne, netop fra disse selv blir vist den største interesse og opmerksomhet, tegner med solidarisk hilsen

for hovedstyret

Helga Thorsen, sekretær.

Adr. Folkets hus, Kristiania."

Da man kun fik faa besvarelser tilbake herpaa, fattet styret beslutning om at trykke skemaer med direkte spørsmaal til besvarelse. Resultaterne herav kan først foreligge i beretningen for 1910.

Til enhver tid er der skedd henvendelse til kontoret om hjælp, saavel til det indre foreningsarbeide som til foredrag. Cigaretarbeiderskernes forening, der stiftedes i 1908 med 80 medlemmer, hadde til aaret 1909 stadig gaat tilbake slik, at den i mai maaned kun hadde 13 medlemmer igjen, og disse vilde oppløse foreningen og dele dens midler. Bestyrelsen, som bestod av interesserte kvinder, henvendte sig til kontoret og bad om hjælp til at holde foreningen sammen. Sekretæren holdt et par foredrag og var behjælpelig med at faa arrangeret en festlig tilstelning med gratis adgang for alle i branchen. Ca. 30 var fremmøtt, og 11 nye medlemmer tegnet sig. Dette var en oppmuntring til at fortsætte; men da foreningen efter sommerferien avholdt møte igjen, viste det sig, at det kun var de 13 gamle medlemmer som stod tilbake, og disse gjorde paany krav om at faa sine penge utbetalt og oppløse foreningen. Da man forstod, at det var umulig at holde dem sammen lenger, blev foreningen oppløst den 20. november; dog blev en bankbok paa kr. 100.00 overlatt landsorganisationen til opbevaring. Nu, naar tobaksarbeiderforbundet er stiftet, vil vi haabe, at det vil bli lettere at faa samlet disse arbeidersker igjen til en avdeling av forbundet.

En ny forening av stof- og bundtmakersker, som var stiftet i tilslutning til Norsk skind- og læderindustriarbeiderforbund, har kontoret ydet hjælp, idet sekretæren deltok i deres møter og holdt foredrag paa et par massemøter. I sommerferien blev der ikke avholdt nogen møter, og siden har vi ingen meddelelse faat fra dem; i det hele tat viste de arbeidersker liten forstaaelse og interesse for organisationen. Den 15. juli holdt sekretæren foredrag for kvinder i sadelmakerbranchen. Forening blev stiftet i tilslutning til sadelmakernes skandinaviske forbund.

Likeledes blev der i juli maaned avholdt et massemøte av rengjøringskvinder. Der var skedd henvendelse til kontoret fra rengjøringskvinderne i Folkets hus. Møte blev avholdt den 7. juli, og forening blev stiftet med 16 medlemmer. Imidlertid viste det sig, at de som hadde været mest ivrige for at faa forening stiftet ikke møtte op, og da man skulde avholde det første medlemsmøte var kun 3 fremmøtt, saa foreningen foreløbig maatte indstille.

Tobaksarbeiderskernes forening avholdt et massemøte, hvortil sekretæren var anmodet om at holde foredrag. Foreningen, der hadde bestaaet i ca. 12--13 aar, stod fremdeles alene, uten at ha forbindelse

med noget forbund eller landsorganisationen. Der var blandt de mandlige tobaksarbeidere tale om at oprette et forbund igjen, saa samtlige i branchen kunde staa sammen. Dette spørmaal var det som skulde drøftes. Sekretæren anbefalte i sit foredrag medlemmerne at slutte sig sammen i forbund med mændene, fremholdt at de derved vilde vinde i styrke. Hvis de hadde betænkeligheter ved at være med i forbund med sine mandlige kolleger, burde de i hvert fald la sig indmelde i landsorganisationen. Sekretæren var ikke tilstede under diskussionen, men det blev os meddelt, og vi vet nu, at de har traadt ind som afdeling i det nystiftede tobakarbeiderforbund. Foreningen er derved vokset i medlemsantal fra omkring 30 til 70.

Flere foredrag er avholdt for kvindelige fagforeninger, saaledes for kv. seilduksarbeidere, Fyrstikarbeiderskernes forening. Denne forening var 20 aar den 13. november og er den ældste kvindelige fagforening her i landet. For kaapesyerskernes gruppe blev avholdt foredrag paa et massemøte med festlig tilstelning, hvor 10 nye medlemmer tegnet sig, samt for Hjula kv. arbeiderforening.

Som formand for Handskesyerskernes forening har sekretæren været behjælpelig med at utarbeide forslag til ny tarif og deltatt i forhandlingerne for foreningen. Tariffen blev godkjendt hos firmaet Bdr. Hallén og var et utmerket resultat for arbeiderskerne. Kontoret har ogsaa været behjælpelig med at oprette tarif for syerskerne ved hr. H. Meyers tricotagefabrik, tilhørende Tricotagearbeiderskernes forbund. Efter en langvarig korrespondanse blev saken overlatt landsorganisationen. Tarif blev oprettet som var til fordel for arbeiderskerne. Endvidere har kontoret ved fabriktilsynslovens behandling, da § 23 (om kvindebeskyttelse) var forkastet av odelstinget, sendt anmodning til de kvindelige fagforeninger om at fatte resolutioner og oversende lagtinget. Denne blev efterkommet, og da saken var fore i lagtinget, forelaa 6 uttalelser fra disse, der alle gik ut paa krav om beskyttelse. Desuten blev der av fru Pleym og frøken Thorsen avholdt foredrag om fabriktilsynsloven og kvindebeskyttelse set fra fabrikarbeiderskernes standpunkt.

Ved siden av dette arbeide er der skedd en masse henvendelser fra politiske foreninger om foredrag.

1909 var valgaar, og da det var første gang kvinderne skulde være delagtige i stortingsvalget, fandt hovedstyret, at man maatte efterkomme de krav som blev stillet, i størst mulig utstrækning. Vi var alle av den opfatning, at vi maatte være med til at skaffe kvinderne den oplysning vi var istand til, for at faa dem til at gjøre sin pligt. Ialt er avholdt 29 valgforedrag: 2 av fru Pleym og 27 av sekretæren. Likesaa har kontoret paatat sig ekspeditionen og forretningssørselen av kvindeforbundets blad „Kvinden“.

Kvindeforbundet hadde paa aarsmøtet 1908 tatt beslutning om at utgi et blad. Planerne var færdige; men paa grund av at ingen kunde paata sig ekspeditionen, maatte man vente med utgivelsen.

Kvindeforbundet hadde nemlig ingen penge at ofre til dette arbeide. Derfor, naar vort kontor blev oprettet, blev man enig om, at ekspeditionen kunde foregaa derfra, saalænge kontoret kunde klare arbeidet. Vi

tror ogsaa, at det er av stor betydning for vort arbeide, at vi har vort eget blad, som kan føre vore tanker og ideer frem. Bladet har arbeidet sig godt frem, og vi vil haabe, at vi fremdeles kan utføre det arbeide som bladet kræver ved ekspeditionen, til det kan hjælpe sig selv; derved mener vi, at vi utfører et godt arbeide, der vil bli til fordel for hele kvindebevægelsen og derved for organisationen som helhet.

Naar vi ser paa det arbeide som er utført i ovennævnte tidsrum, saa er det ikke store resultater vi kan fremvise; men alt maa vel ha sin tid til at arbeide sig frem, og med hensyn til organisationsarbeidet, særlig blandt kvinderne, trænges der baade tid og utholdenhet, hvis gode resultater skal naaes.

Vi kan med sikkerhet si, at vi har forsøkt at utrette det vi har formaat efter evne. Ogsaa for os, som steller med arbeidet, er dette noget nyt, selv om vi forut var kjendt med foreningsarbeidet. Kvinderne er imidlertid fornøiet over at ha sit eget kontor, hvor de frit og uforbeholdent kan henvende sig med sine spørmaal.

Aaret 1909 har jo ogsaa været et vanskelig aar for fagorganisationen med hensyn til at drive nogen større agitation, dette paa grund av storstreiken i Sverige. Kontingenten er et av de vanskeligste spørmaal blandt kvinderne, fordi en stor del mangler den fulde forstaaelse.

Vi er sikker paa, at kontorets arbeide er til gagn, og vi haaber, at vi i fremtiden vil se frugterne av arbeidet, til fordel ikke bare for kvinderne selv, men for hele organisationen.

Med tak for velvilje og imøtekommenhet tegner med solidarisk hilsen for hovedstyret

Helga Thorsen,
sekretær.

Regnskap for kvindernes kontor fra 1/4—31/12 1909.

Indtægt:

Mottat fra landsorganisationen kr. 1454.30

Utgift:

Inventar	kr. 120.26
Husleie	„ 73.75
Telefon	„ 88.00
Abonn. paa aviser . .	„ 25.70
Avertissementer . . .	„ 20.60
Rengjøring	„ 29.00
Tryksaker	„ 17.25
Kontorhold	„ 9.61
Porto	„ 6.80
Forskjellige utgifter .	„ 59.75
Sekretærens løn . . .	„ 747.00
	kr. 1197.42
Pr. balanse	„ 256.88

kr. 1454.30

kr. 1454.30

Kristiania, 31. december 1909.

Helga Thorsen,
sekretær.

Revideret og fundet iorden.

Kristiania, 22. februar 1910.

Anna Larsen, Julie Larsen,
revisorer.

Sjømændenes organisation.

Som omtalt i beretningen for 1908, iverksatte sekretariatet i henhold til kongressen beslutning en agitation blandt sjømændene. Der blev utgit en „Haandbok for sjømænd“ i flere tusen eksemplarer indeholdende oplysninger om fagorganisationen m. m. Den blev omdelt til sjømænd landet rundt, likesom sekretariatets utsending, hr. *O. Ruud*, foretok en rundreise, for at undersøke mulighetene for en sjømandsorganisation og agiterte for tilslutning til en saadan.

Resultatet herav var, at der den 18. november 1908 stiftedes en organisation „Norsk sjømandsforbund av underordnede“ med sæte i Bergen. Dette forbund har imidlertid i aaret 1909 ikke virket paa den heldigste maate. Kontingenten til landsorganisationen blev saaledes kun indbetalt for 1 maaned — januar. Der var ogsaa andre mangler ved forbundets administration. Et ekstraordinært landsmøte blev derfor avholdt i Bergen i dagene 14., 15. og 16. oktober.

Av den paa møtet oplæste beretning fremgik, at forbundsstyret ialt hadde avholdt 3 møter i det forløpne aar, mens loven siger der skal holdes et møte om uken. Til forbundet var kontingent betalt for følgende medlemsantal: Januar 493, februar 526, mars 529, april 493, mai 450, juni 333, juli 344 og august 57. Den store nedgang i august skyldtes, at kun en avdeling hadde indbetalt noget. Kristiania avdeling hadde intet betalt i hele aaret. Trondhjems og Aalesunds avdeling hadde stanset indbetalingerne i juli av hensyn til tvisten med forbundsstyret. Formanden, *K. Normann*, som tillike var kasserer, hadde ingen ordentlige regnskaper ført. Landsorganisationen hadde derfor faat en regnskapskyndig mand til at opsætte regnskapet til landsmøtet efter de foreliggende notater, kladder og bilage. Dette regnskap viste følgende resultat:

Kassaregnskap fra november 1908 til 13. oktober 1909.

Indtægter:		Utgifter:	
1908	Kassabeholdning fra Bergens matrosforening	Lønninger	kr. 4198.00
	kr. 200.00	Husleie	„ 275.01
	Kontingent fra Bergen og Trondhjem	Kontorutgifter Trondhjem	„ 85.80
	„ 1916.48	Landsmøtet 08	„ 203.10
1909	Kontingent	Kont. til landsorganisationen	„ 85.63
	„ 4265.00	Juridisk assistanse	„ 100.00
	Avisens indtægter:	Forskjellige utgifter	„ 1009.30
	Bidragslister kr. 89.75	Avisen, 30 nummer	„ 1037.43
	Kontingent		
	„ 245.50		
	Annonser		
	„ 103.65		
	Løssalg		
	„ 66.11		
	„ 505.01		
	Utlagt av formanden		
	„ 107.78		
Tilsammen kr. 6994.27		Tilsammen kr. 6994.27	

Fagbladet „Sjømandens blad“ var utgit som ukeblad i forholdsvis stort format. Det kostet kr. 1621.43, mens indtægterne kun var kr. 505.01. Bladets underskud var altsaa kr. 1116.42. Forbundets samlede utgifter var større end indtægterne, idet der var stiftet en gjæld til boktrykkeren av ca. 1100 kroner. Restanser til landsorganisationen er kr. 1070.20. Forbundets samlede gjæld blev derved kr. 2277.98.

Lovens § 4 bestemmer, at 60 øre pr. maaned av kontingenten skal avsættes til et reservefond. Alt var imidlertid anvendt til administration. Forbundsstyret synes ikke at ha hat forstaaelse av, at en organisations utgifter ikke maa overstige indtægterne. I den meste tid har man holdt 3 avlønnede tillidsmænd i Bergen samt 1 i Trondhjem. Dette magtet selvfølgelig ikke en saa liten organisation. Heller ikke magtet den at utgi et saa kostbart fagblad. Alt ialt maa det siges, at forbundets ledelse ikke har magtet sin opgave. Administrationen har været yderst slet. Beretning og regnskap blev da heller ikke godkjendt, idet kun 2 repræsentanter stemte for godkjendelse.

Landsmøtet søkte at hitføre en forandring til det bedre, idet man opstilte et maanedsbudget, samtidig som man besluttet, at avisen herefter skulde indskrænkes til halvt format. Likesaa blev kontingenten forhøiet fra kr. 1.20 til kr. 1.50 pr. maaned. Man gik da ut fra et medlemsantal av 600. Det skulde bli 900 kroners indtægt i maaneden, og utgifterne blev butgettert derefter.

Valg av styre foregaar ved uravstemning, efter indstilling av Bergens afdeling. For at faa en forandring i administrationen besluttet landsmøtet at formanden skulde være blandt de 2 som nu skulde paa valg. Ved valget blev Normann imidlertid gjenvalgt.

Da flere av avdelingerne ganske hadde mistet tilliden til forbundets administrative ledelse, meldte Kristiania, Trondhjem og Aalesund sig ut av forbundet. Det viste sig ogsaa frugtesløst at faa forbundet til at betale kontingenten til landsorganisationen, hvorfor det i henhold til lovens § 10 besluttedes strøket. Dette meddeltes forbundets formand, uten at det har foranlediget noget svar fra hans eller forbundsstyrets side.

Imidlertid har det vist sig, at der blandt sjømændene virkelig er en bevægelse oppe i retning av at kunne skape en moderne organisation. Og det maa for en stor del tilskrives den slette administration, at det første forsøk gik istykker.

Allerede straks forbundet var opløst i december maaned kom der fra *Trondhjems sjømandsforening av underordnede* en henvendelse til sekretariatet om at foranledige avholdt et møte til konstituering av et nyt sjømandsforbund. Sekretariatet fandt imidlertid, at det var noget vel hurtig saa med engang atter at gaa til oprettelsen av et forbund. Hertil bidrog særlig den omstændighet, at landsorganisationens kongres skulde avholdes i den nærmeste fremtid, og man var av den mening, at spørsmålet om sjømændenes organisation der maatte optages til drøftelse. Likeledes fandt man det nødvendig, at der søktes tilveiebragt et mere solid grundlag for et forbund. Med de erfaringer sekretariatet har høstet under sit arbeide med at organisere sjømændene, fandt man det heldigst, at der først foretoges en ny agitation og en undersøkelse av mulighetene for en stabil sjømandsforening paa de forskjellige steder. Resultaterne av denne agitation og de derav høstede erfaringer kunde da forelægges kongressen til drøftelse i forbindelse med mulige andre spørsmaal vedrørende sjømandsorganisationen. Imens kunde samarbeidet mellem de eksisterende sjø-

mandsforeninger ske gjennom landsorganisationen. Dette erklærte saavel foreningen i Trondhjem som Kristiania sig enig i, og de har begge meldt sig ind i landsorganisationen.

Sekretariatet har derefter besluttet at igangsætte en agitation som foran omtalt i begyndelsen av aaret 1910. Som agitator er valgt hr. *Joh.s Bergersen*.

Arbeiderbevægelsens arkiv.

Arkivets statuter m. v. findes anført i beretningen for 1908. Som ogsaa kortelig nævnt i samme beretning, er lokaler indredet for arkivet i folkets hus. Man indredet rum i kjelderetagen, hvilket imidlertid krævet et omfattende ombygningsarbeide, som kostet huset ca. 2100 kroner. Av arkivets beretning for 1909 hitsættes:

„Rummene var særlig heldige derved, at der bl. a. kunde indredes 2 ildsikre hvælv. Da Folkets hus paa dette tidspunkt ikke hadde anledning til at bekoste dette ombygningsarbeide, søkte komiteen landsorganisationen om et laan hertil av 2100 kroner at betale Folkets hus som forskuds husleie. Dette arrangement gik i orden, og i slutningen av 1908 blev forandringsarbeiderne sat i gang. Efter kontrakt med Folkets hus fastsattes den aarlige leie til 300 kroner, hvorved altsaa leien er betalt helt til 1916. Den 15. februar 1909 blev lokalerne overtat av arkivet. De bestaar av et større arbeidsrum til gaten, to ildsikre hvælv og et mindre rum samt egen trappe- nedgang. Elektrisk lys, centralopvarmning og kunstig ventilation er installert, saa lokalerne nu er utmerkede.

Samtidig blev den foreløbige komite (M. Ormestad, Chr. H. Knudsen, M. Nilssen og Ole O. Lian) konstituert som styre med M. Ormestad som formand. Formanden paatok sig indtil videre at planlægge arkivets ordning og utføre det nødvendige arkivarbeide i den utstrækning tiden tillot. I december 1908 utsendtes et cirkulære til henved 1000 fag- og arbeiderforeninger, partiblade, partitrykkerier, kooperative foretagender m. v. med opfordring om at indsende arkivsaker fra nytaar 1909. En mængde foreninger sees at ha behandlet cirkulæret og besluttet at gjennemgaa sine arkiver og indsende det, de ikke selv har bruk for til daglig. Derimot har det gaat smaat med beslutningernes iverksættelse, idet kun 42 foreninger og andre institutioner, 6 privatpersoner, 19 bladekspeditioner og 1 trykkeri har indsendt noget. De indkomne saker repræsenterer imidlertid ca. 300 norske foreninger og endel andre foretagender samt adskillige utenlandske foreninger. Fra „Arbeidernes aktetrykkeri“ i Kristiania har arkivet saaledes erholdt samtlige i aaret utførte tryksaker. Fra de øvrige arbeidertrykkerier er derimot endnu intet mottat. Dette er beklagelig, da en saadan ordning absolut er den mest effektive, naar det gjælder tryksaker. Man faar derfor haabe, at ogsaa de øvrige trykkerier for fremtiden imøtekommer arkivets anmodning.

I arkivets katalog er i aarets løp indregistreret: 30 politiske organisationer, 228 fagorganisationer, 35 økonomiske foretagender (kooperative og andre), 124 brochurer og bøker, 30 forskjellige blade (partiblade, tidsskrifter, fagblade, leilighetsaviser m. v.), 5 skandinav-

iske og internationale og 72 utenlandske organisationer. Ialt 524 katalogkort. Under disse er ordnet og registreret 5611 dokumenter. Disse dokumenter bestaar av tryksaker, cirkulærer, love, kopibøker, haandskrivelser, forhandlingsprotokoller, regnskapsbøker, brochurer, bøker, aargange av blade (hvert bind et nummer), medlemskort, merker, faner m. v. Naturligvis er det man hittil har kun en beskeden begyndelse, og det vil ta tid før alle organisationer blir repræsenteret og alle arter av saker kompletteret. Arkivet burde selvfølgelig komme i besiddelse av et eksemplar av alle tryksaker, som organisationerne i tidens løp har utgit, saasom cirkulærer, beretninger, love, kort, medlemsbøker, landsmøtedokumenter, fagblade m. v. samt helst ogsaa alle ældre forhandlings- og regnskapsprotokoller og kopibøker. Desuten komplette aargange av partibladene.

De forskjellige organisationer er selvfølgelig meget ulikt repræsenteret. Fra flere foreninger har man kun et eller et par dokumenter, mens man fra andre har flere hundrede. Arkivarbeidet har hittil været utført av formanden, for det meste som „overtidsarbeide“ og dels i forbindelse med ordningen av landsorganisationens arkiv. Arkivet vil nemlig faa stor betydning for landsorganisationen. Derfor er der i den senere tid lagt meget arbeide paa at faa arkivets grundlag og system i orden. Da formanden fra nytaar 1910 ikke lenger kan avse tid til det egentlige ordningsarbeide, har styret besluttet at ansætte egen arkivar fra nytaar av. Man gaar ut fra, at arbeidet med at holde det à jour vil kræve 2 à 3 timers daglig arbeide, og da arkivet maa være aapent 1 time omtrent hver aften, var det ikke let at finde nogen som kunde paata sig dette arbeide, saameget mere som der ikke kunde bli spørmaal om større godtgjørelse for det. I møte 27. decbr. ansatte styret typograf *O. Ruud* som arkivar indtil videre. Han tiltræder 1. januar 1910.

Arkivet er traadt i bytteforbindelse med „Arbeterarereürelsens arkiv“ i Stockholm og det netop oprettede „Arbeiderbevægelsens arkiv“ i Kjøbenhavn. Paa den maate vil alle tre arkiver lettest erholde utenlandske saker.

Arkivets anlæg med inventaranskaffelse o. l. har kostet kr. 1060.33 og den egentlige drift kr. 759.03, fordelt paa følgende konti: Husleie kr. 300.00, lys kr. 58.00, rengjøring kr. 80.00, kontor- og skrivesaker kr. 126.40, porto kr. 51.63, tryksaker kr. 43.00 og for utført arbeide kr. 100.00. Landsorganisationen har bidrat med kr. 2800.00 (hvorav kr. 1800.00 er forskud) og arbeiderpartiet med kr. 850.00. Utgifterne for 1910 er av styret anslaaet til 1000 kroner.“

Budget for 1910 (vedtat av sekretariatet).

Lokalteie	kr.	300.00
Rengjøring	„	96.00
Belysning	„	80.00
Løn til arkivar	„	300.00
Porto, skrivesaker, indbinding, anskaffelser m. v.	„	224.00
		kr. 1000.00

Utgifterne fordeles med halvdelen paa landsorganisationen og halvdelen paa Det norske arbeiderparti.

Regnskap for Arbeiderbevægelsens arkiv i tidsrummet $\frac{24}{10}$ 1908— $\frac{31}{12}$ 1909.

<i>Indtægter:</i>		<i>Utgifter:</i>	
I. Arh.s fagl. landsorg.:		I. Forskuds leietil Folkets hus	kr. 1800.00
Forskudsbidrag	kr. 1900.00	II. Arkivets anlæg:	
Ordinært — „	1000.00	Forskjellige anlægsudgifter	kr. 243.88
	kr. 2800.00	Inventaranskaffelse	„ 816.45
II. Det norske arbeiderparti:			„ 1060.33
Ordinært bidrag	850.00	III. Arkivets drift:	
		Husleie for 1909	kr. 300.00
		Lys og ventilation „	58.00
		Rengjøring . . „	90.00
		Kontor-og skrive-saker „	126.40
		Porto og fragt „	51.63
		Tryksaker . . . „	43.00
		Godtgjørelse for utført arbeide . .	100.00
			kr. 759.03
		Tilsammen . .	kr. 3619.36
		Kassebeh. $\frac{31}{12}$ 09	„ 30.64
Tilsammen . .	kr. 3650.00	Tilsammen . .	kr. 3650.00
Kristiania, $\frac{31}{12}$ 09.		M. Ormestad.	

Regnskapet gjennengaaet og fundet i orden. — Kassen efterseet.
Kristiania, $\frac{5}{1}$ 1910. Joh. Regnéll. Tobias Olsen.

Statistik. — Fagorganisationens historie.

Ved valget av en sekretær i landsorganisationen var der særlig tat sigte paa, at den statistiske virksomhet inden landsorganisationen skulde komme i ordentlig gjænge og kunne utvides, saa der kunde foreligge nødvendig materiale til belysning av de forskjellige spørsmåal som kommer til behandling inden organisationen.

Eftersom bevægelsen vokser viser det sig mere og mere nødvendig at ha fuld og klar oversigt over alle sider av vor virksomhet, og en god statistik kan her være av den største nytte og er simpelthen uundværlig, hvis man ikke tildels skal famle i blinde.

Sekretæren, hr. M. Ormestad, tiltraadte sin stilling den 10. juni. Der er i aarets løp utført adskillig forberedende arbeide med hensyn til innsamling av statistiske oplysninger m. v. I „Meddelelsesbladet“ for august—september er offentliggjort en publikation: „Industri- og organisationsstatistik“, indeholdende oplysninger om antallet av organiserte og uorganiserte arbeidere, ordnet efter bedriftens art; forholdet er ogsaa fremstillet grafisk.

I forbindelse med oprettelsen av „Arbeiderbevægelsens arkiv“ har ogsaa været drøftet spørsmålet om den norske arbeiderbevægelses historie. I sekretariatet var man først inde paa den tanke, at der skulde forsøkes utgit en 10-aarsberetning over landsorganisationens

virksomhet; men man blev straks klar over, at en saadan beretning i virkeligheten ikke vilde bli et klart billede av bevægelsen. Man enedes derfor om, at det hele maatte utarbeides fra begyndelsen av. I møte 23. juli besluttet sekretariatet at forsøke utgit *Fagorganisationens historie i Norge*, væsentlig efter følgende plan:

Første avsnit tænkes at burde omhandle de økonomiske og sociale forhold blandt haandverks- og industriarbeiderne i den tid som ligger umiddelbart forut for den egentlige arbeiderbevægelse, f. eks. tidsrummet 1850—1880, samt en statistisk oversigt over haandverkets og industriens stilling paa den tid. Likesaa et par ord om de politiske forhold som kan ha været medvirkende aarsaker til arbeiderbevægelsen. Og endelig et litet avsnit om *Thraniterbevægelsen* og den paany spirende arbeiderbevægelse i 60—70-aarene.

Andet ansnit tænkes at burde omfatte fagforeningsbevægelsen i tidsrummet 1880—1900, da landsorganisationen dannedes. Avsnittet vil altsaa komme til at omfatte de enkelte fagforeningers dannelse og virksomhet, de lokale samorganisationers og forbundenes dannelse. Tillike bør det omfatte de streikebevægelser som førtes uten tilknytning til nogen organisation.

Endelig kommer tredje avsnit, omhandlende virksomheten fra landsorganisationens dannelse og op til datum.

Verket tænkes redigeret nærmest som en beretning uten egentlig historisk kritik, ialfald ikke for tredje avsnits vedkommende. Det bør forsynes med den nødvendige statistik og de flest mulige data samt henvisninger til kilderne, for at det kan tjene som en haandbok. Utarbeidelsen forestaaes av sekretæren, hr. *M. Ormestad*. For at verket kan bli mest mulig fyldestgjørende kan medarbeidere anvendes ved utarbeidelsen av specielle avsnit. Boken gjøres tilgjengelig for offentligheten.

Selvfølgelig er denne plan ganske løst skisseret og kan bli gjenstand for ændringer. Det hele avhænger ogsaa av, hvor stor interesse organisationerne rundt om har for tanken, saa det nødvendige materiale kan bli indsendt.

Av andre saker, som er under forberedelse, kan nævnes undersøkelser av spørsmålet om, hvad det koster at leve paa de forskjellige steder her i landet. Som bekjendt vedtok kongressen en beslutning om, at saadanne oplysninger skulde indhentes og offentliggjøres i tilgjengelig form.

Videre skal nævnes, at der er utarbeidet en fortegnelse over de bestaaende *tarifoverenskomster*, som vil findes indtat i nærværende beretning. Likeledes er der utarbeidet et aarsskema til besvarelse for de tilsluttede organisationer, og som indeholder spørsmaal vedrørende de forhold som nærmere ønskes belyst gjennom statistikken. Der henvises i saa henseende til de i nærværende beretning indtagne tabeller over formuesforhold, medlemstal, indtægter og utgifter, lønsbevægelser, konflikter m. m. m.

Norsk forening for socialt arbeide.

I aaret 1900 oprettedes en organisation under forsætte av franskmannen Millerand, som fik navn av Den internationale forening for lovmæssig arbeiderbeskyttelse. Denne forening har afdelinger i de fleste lande og tæller medlemmer av forskjellig opfatning, socialister og ikke-socialister, arbeidere, arbeidsgivere, videnskapsmænd m. v. Det er et socialt fællesarbeide av alle, som anser den sociale lovgivning som en nødvendighet, og fornuftig ledet vil denne sammenslutning kunne yde socialdemokratiets parlamentariske forpligtelser og parlamentariske arbeide til fremme av den sociale lovgivning ganske betydningsfuld støtte. Den opgave som foreningen har sat sig, er avslutningen av internationale overenskomster om sociale sporsmaal. Den kan her allerede peke paa seire for dette program: Konventionerne i Bern om forbud mot anvendelse av hvit fosfor i fyrstikindustrien og forbud mot kvindernes natarbeide. De fleste lande har sluttet sig til disse konventioner. Foreningen har opstillet et omfattende program for sin virksomhet: *Regulering av barnearbeide, forbud mot natarbeide for personer under 18 aar, maksimalarbeidsdag, regulering av husindustrien, kampen mot industrielle gifte osv.*

Norge har hittil ikke tat del i dette arbeide. Vi staar derfor ogsaa utenfor de overenskomster som er avsluttet, og vi er ogsaa ute av stand til at øve nogen indflydelse paa arbeidets fremme. Det er en svækkelse for foreningen, at ikke alle lande tar del deri, men det er ogsaa en *svækkelse for vort eget sociale reformarbeide*. Danmark har allerede for 3 aar siden oprettet en lignende, og den fik der fra første stund tilslutning av fagorganisationerne.

Da der fra interesseret hold blev utsendt indbydelse til fagorganisationen om at la sig repræsentere ved et møte, hvor sporsmaalet om oprettelsen av en afdeling for Norge skulde behandles, besluttet sekretariatet at delta heri, likesom de fleste fagforbunds hovedstyrer ogsaa deltok. Den 10. juni stiftedes saa en norsk afdeling av den internationale forening for lovmæssig arbeiderbeskyttelse under navn av „Norsk forening for socialt arbeide“. Følgende love vedtoges:

§ 1. Foreningens formaal er gjennom møter, undersøkelser og skrifter at virke for fremme av sociallovgivningen, særlig vedkommende arbeiderbeskyttelse, og av socialt arbeide i almindelighet.

Foreningen danner en afdeling av den internationale forening for lovtøstet arbeiderbeskyttelse (Association internationale pour la protection légale des travailleurs).

§ 2. Som medlemmer optas saavel enkeltpersoner som organisationer og lign. For enkeltpersoner er aarsbidraget mindst 5 kroner. For organisationer og lign. træffer styret bestemmelse om bidragets størrelse; dog kan det ikke uten velkomnende organisasjons samtykke settes høiere end 50 kroner.

§ 3. Møter avholdes efter styrets bestemmelse og efter forutgaende tillysning paa hensigtsmæssigste maate.

Beslutninger fattes med simpelt flertal av de avgivne stemmer. Organisationer kan møte med indtil 5 delegerte, som hver har én stemme.

§ 4. Aarsmøte avholdes hvert aar inden februar maanedes utgang. Styret har at fremlægge beretning om virksomheten i det forløpne aar samt at avlægge revidert regnskap over foreningens indtægter og utgifter.

Paa aarsmøtet vælges styre og to revisorer.

§ 5. Styret bestaar av 7 medlemmer, enkeltmedlemmer eller delegerte. Av styrets medlemmer skal to være representanter for arbeidsgiverne og to for arbeiderne. Der vælges tillike 4 varamænd. Styret vælger blandt sine medlemmer en formand og næstformand.

I styret fattes alle beslutninger med stemmeflerhet. Dog skal mindst 5 medlemmer være tilstede for at beslutning skal kunne fattes. I tilfælde av stemmelikhet gjør formandens stemme utslaget.

§ 6. Forslag om forandring i disse love maa for at kunne optas til behandling, være fremsat for styret inden kalenderaarets utgang. Det behandles, efter at være kndgjort blandt foreningens medlemmer, paa nærmeste aarsmøte og blir gjældende beslutning, naar $\frac{2}{3}$ av de møtende deri er enige.

Foreningens oppløsning kan besluttes i et møte, hvor mindst halvdelen av foreningens medlemmer er tilstede. Er beslutningen fattet i et møte, hvor ikke halvdelen av medlemmerne er tilstede, indkaldes et nyt møte, hvor beslutning kan fattes uten hensyn til de møtendes antal.

Efter at foreningen stiftedes, har bestyrelsen søkt at sikre de nødvendige bidrag, som tiltrænges for dens virksomhet. Foruten de 1000 francs, som maa erlægges aarlig til den internationale forening i Basel, vil der ogsaa til igangsættelse av forskjellige undersøkelser medgaa penger. Der er ialt av forskjellige foreninger tegnet ca. 1300 kroner, og foreningen er derved istand til at begynde sit arbeid. Sekretariatet har bevilget et aarlig beløp av kr. 200.00 og de øvrige fagforbund i forhold.

Da Norge hittil ikke har sluttet sig til *de internationale konventioner* angaaende arbeiderbeskyttelse, vil disse saker nu bli utredet og belyst. De spørsmål, som det her gjælder, er *forbud mot kvinders natarbeide* og mot anvendelse av *hvit fosfor i fyrstikindustrien*.

Videre er der nedsat en komite til innsamling av opplysninger om fastsættelse av *8 timer normalarbeidsdag ved industrier med kontinuerlig drift*. Forslag herom vil i tilfælde bli indbragt ved den indtationale forenings næste konferanse, for at gjøres til gjenstand for international konvention. Likeledes har man besluttet at igangssette undersøkelser angaaende *sundhetsfarlige bedrifter og sundhetsforholdene i det hele i industrien*.

Forholdene inden *hjemmeindustrien* vækker jo stadig stigende oppmerksomhet i alle land. Det er derfor besluttet nedsat en komite til at utrede dette spørsmål for vort lands vedk., likesom der i 1910 paatænkes avholdt en *utstilling av hjemmearbeide*.

Arbeiderlovgivning.

De forskjellige spørsmål angaaende sociallovgivningen og arbeiderlovgivningen rykker os stadig nærmere og nærmere ind paa livet. Det er derfor av den allerstørste betydning, at de organiserte arbeidere noie følger med i de socialpolitiske spørsmål, som er oppe i tiden, og at de gjennom centralorganisationen gjør sine meninger om disse spørsmål og sin indflydelse gjældende overfor offentligheten og overfor statsmyndighetene. Utviklingen fører med sig, at vi stilles overfor avgjørelser som maa træffes, standpunkter som maa fastslaaes og opgaver som maa løses, og ofte staar vi overfor realiteter, kjendsgjerninger, som ikke utelukkende kan avfeies med henvisning til de store principper.

Arbeiderbeskyttelses- og sociallovgivningen: fabriktilsynslov, haandverkslov, mægling og voldgift i arbeidstvister, foreningsret, samfundets overtagelse av sykepleien, folkeforsikring m. m. m. tvinger sig frem paa dagsordenen i vor praktiske politik og landsorganisationen maa paa arbeidernes vegne ta stilling til de forskjellige faser i den utvikling som foregaar. Saa meget mere nødvendig er dette, som arbeidsgiverne gjennom sin organisation meget energisk har optat spørsmålene til drøftelse, har indsamlet materialier til belysning av de saker, der berører deres interesser og likeoverfor statsmyndighetene og almenheten kraftig har tilkjendegitt sin opfatning.

I aaret 1909 har flere for arbeiderne viktige love været oppe til behandling. Og vi skal her anføre, hvad der fra sekretariatets side i den anledning har været foretat.

Lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v. Denne lov traadte som bekjendt i kraft 1892. Den var meget mangelfuld, og aar efter aar har arbeiderne gjennom sin organisation krævet, at loven skulde optas til revision. Endelig forelaa i Odelstings prop. nr. 43 1904/05 regjeringens forslag til forandringer i loven. Sekretariatet nedsatte da en komite, som under 9. mars 1907 avgav en længere motivert fremstilling, ledsaget av forslag til ændringer i regjeringspropositionen. Komiteens fremstilling blev av sekretariatet oversendt odelstinget. I juli 1908 avgav saa stortingets socialkomite en indstilling (O. XIV), hvori der i stor utstrækning var tat hensyn til de krav, som var fremsat i den av sekretariatet fremsendte forestilling av 9. mars 1907.

Socialkomiteen hadde delt sig i et flertal og et mindretal. Flertallets indstilling gik i alt væsentlig i favør av arbeidernes interesser, mens mindretallets forslag væsentlig var bibehold av status quo. Bl. a. foreslog flertallet indførelse av maksimalarbeidsdag i 3 alternativer, henholdsvis 8, 9 og 10 timer, forbud mot kvinders natarbeide, en betydelig utvidelse av lovens virkekreds m. m.

Indstillingen vakte en voldsom motstand fra arbeidsgiverhold, hvilket resulterte i, at Norsk arbeidsgiverforening indsendte en protest til odelstinget, hvori flertalsindstillingen kritiseres paa det skarpeste.

Foranlediget ved denne arbeidsgiverforeningens optræden, besluttet sekretariatet i februar maaned at nedsætte en komite med det opdrag at gjennomgaa socialkomiteens indstilling, og ogsaa at gaa arbeidsgiverforeningens fremstilling nærmere efter i sømmene.

Komiteen forela sit arbeide for sekretariatet, som gav det sin tilslutning, og under 17. februar oversendte følgende forestilling til odelstinget:

Til odelstinget.

Under 9. mars 1907 har sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation indsendt en forestilling til det ærede odelsting angaaende „Forandringer i lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v.“ paa grundlag av odelstings prop. nr. 43 for 1904/05. Senere har stortingets socialkomite under 30. juli 1908 (indst. O. XIV) avgitt sin indstilling. I denne er flere av de av os foreslaaede forandringer helt eller delvis medtat. Man er derfor av den opfatning, at socialkomiteens flertalsindstilling i mange henseender er adskillig bedre end det ovennævnte regjeringsforslag. Da man imidlertid erfarer, at Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre i en længere forestilling til odelstinget av 23. januar d. a. har søkt at imøtegaa, særlig de punkter i

socialkomiteens indstilling, som efter vort skøn netop skulde bety forbedringer av loven, har vi fundet det paakrævet at opta til drøftelse endel av de fra denne forening fremkomne hovedanker, særlig paa grund av, at centralstyret flere steder paaberoper sig, at de foreslaaede forandringer vil være til arbeidernes skade, og at heller ikke arbeiderne er enig i flere av disse forandringer.

Vistnok kan man ikke i et og alt være enig i socialkomiteens flertalsindstilling, idet vi i den før omtalte forestilling av 9. mars 07 har foreslaat flere forandringer, som socialkomiteen ikke har medtat, likesom flere av vore forslag paa langt nær er imøtekommet i den utstrækning, som ønsket. Dette gjelder særlig bestemmelsen om arbeidstidens begrensning. Ved nærværende agter vi imidlertid ikke at gaa i detaljer, men kun henholde os til enkelte hovedpunkter.

Centralstyrets hovedindvendinger mot indstillingen kan formentlig sammen-
drages i følgende:

1. At lovens virkekreds utvides til ogsaa at omfatte haandverket og endel andre bedrifter.
2. De skjærpede bestemmelser til forebyggelse av ulykker samt andre foranstaltninger til beskyttelse av arbeidernes sundhet, liv og lemmer (kap. 2).
3. Bestemmelserne angaaende innskrænkning av arbeidstiden for barn, unge mennesker, kvinder og voksne arbeidere (kap. 3).
4. Bestemmelserne om arbeidsforholdene forøvrig, saasom oppgjør, opsigelsesfrist, arbeidsreglement m. v. (kap. 4) og
5. Tilsyn, arbeidsraad, dets sammensætning og virksomhet (kap. 5).

Ad 1. Lovens virkekreds. Alle de uttalelser, som helt fra lovens tilblivelse i 1892 er fremkommet fra arbeiderhold, gaar i retning av, at lovens virkekreds bør utvides til at omfatte ikke bare fabrikmæssig drevne virksomheter med mekanisk drivkraft, men al industri, haandverk og andre bedrifter, hvor der beskæftiges et større eller mindre antal arbeidere i anden mands tjeneste.

Lovens hensigt er jo at beskytte arbeidernes sundhet, liv og lemmer samt at beskytte arbeidernes berettigede interesser i arbeidsforholdet forøvrig.

Er man enig heri, er det vanskelig at forstaa, hvorfor et stort antal bedrifters arbeidere skal utelukkes fra den beskyttelse, som de øvrige arbeidere har. Som følge herav er det vor bestemte opfatning, at loven bør gis det videst mulige omfang. De hovedindvendinger, som er anført herimot, synes for en væsentlig del at være, at virkekredsen for lignende love i forskjellige andre lande ikke er saa omfattende som denne. Denne omstændighet beviser ingenlunde, at denne utvidelse er overflødig. Desuten anføres, at disse nye bedrifters inddragelse under loven vil bevirke økede utgifter og andre nlemper, særlig for de mindre bedrifter, en indvending som vi finder er lite berettiget. Hvad loven vil kræve av de mindre bedrifter er væsentlig, at de skal holde nogenlunde ordentlige arbeidsrum, forsaavidt arbeidet foregaar i lokaler, og at ikke arbeiderne skal beskæftiges utover en nærmere bestemt arbeidstid. Hvis derfor de smaa haandverksbedrifter, som centralstyret synes at ha saa stor omsorg for, av den grund vil faa økede utgifter, saa maa formentlig det komme av, at de lokaler, de nu anvender, ikke er tjenlige til ophold for mennesker, og at den arbeidstid, man anvender, overstiger, hvad man med rimelighet kan forlange av et normalt menneske.

I haandverkets og smaaindstriens trivsel kan vi ikke bare se den omstændighet, at indehaverne av disse bedrifter har et rimelig utkomme, men man maa ogsaa ta hensyn til, at det langt større antal arbeidere, som er beskæftiget i disse virksomheter, faar anledning til at arbeide under vilkaar, som i sanitær og social henseende er nogenlunde stemmende med arbeidernes vilkaar i de bedrifter, som allerede nu er underlagt loven.

Ad punkt 2. Beskyttelsesindretninger og sanitære forhold. (Kap. 2.) De indvendinger, som arbeidsgiverforeningens centralstyre har anført mot disse bestemmelser, synes at være unødig nærmere at imøtegaa. De vanskeligheter, som centralstyret paastaar vil opstaa paa grund av de forandrede bestemmelser, finder man i høi grad overdrevne og tildels meningsløse. Erfaringen viser, at der fremdeles, trods den nuværende lovs bestemmelser, ret som det er sker ulykker, saa det skulde synes rimelig, at man ved skjærpede bestemmelser saa godt som mulig søker at forebygge saadanne. Naar der eksempelvis ankes over bestemmelsen om, at de personer, som har med betjeningen av maskiner at gjøre, skal være saaledes paaklædte, at de er

mest mulig beskyttet mot at bli angrepet av roterende maskindele etc., maa vi betegne denne anke som uberettiget. Omhandlede foranstaltning maa derimot ansees meget betimelig, idet mange av de ulykker som sker netop kommer av, at saadanne maskindele griper fat i løsthengende dele av arbeidernes tøy. Tvertimot skulde vi ønske, at socialkomiteen hadde gaat noget videre, saaledes bl. a. i § 9 medtat en bestemmelse om, at maskinremme ikke maa paalægges under maskinens gang, og at der paa arbeidsstedenes bør være adgang for arbeiderne til at laa opbevaret sit ytter-tøy i særskilte rum samt let adgang til særskilte vaskeindretninger. Det sidstnevnte er en foranstaltning av meget stor betydning for arbeidernes sundhet og velvære. Følgen av, at arbeiderne nu paa de fleste verksteder og fabrikker ikke har anledning til at vaske sig og ombytte tøy, før de gaar fra arbeidsstedet, er, at de som regel gaar fra og til arbeidet i sit arbeidstøy. Dette bevirker selvfølgelig, at de ikke kan kløse sig saaledes som det kunde være ønskelig av hensyn til vinterkulden m. v., og følgen herav er bl. a., at der blir større sykkelighet end ellers, for ikke at tale om den rent sociale side av dette forhold.

Ad 3. Arbeidstidens begrænsning. (Kap. 3.) Indførelse av normalarbeidsdag er jo et gammelt krav, som er reist av arbeiderne i alle lande. Det skulde derfor synes unødvendig paany nærmere at motivere dette kravets berettigelse og dets samfundsmæssige betydning. I socialkomiteens flertalsindstilling er foreslaaet indførelse av en *maksimalarbeidstid* paa 72 timer pr. uke. 10 timers normalarbeidsdag og 8 timers arbeide ved sundhetsfarlige bedrifter, saavel som ved bedrifter hvor der drives dag- og natskift samt ved gruber „under dagen“. I den av os tidligere indsendte forestilling ianl. (O. prop. 43 1904/05) har vi foreslaaet indførelse av 8 timers normalarbeidsdag for voksne personer, kvinder og mænd, og vi har der utførlig motivert vort forslag. Vort principielle forslag er 8 timers dag. Vi kan saaledes ikke si, at vi er tilfreds med socialkomiteens indstilling, men denne betegner dog et fremskritt fra den nuværende lov og er et skritt paa veien i den rigtige retning. Vi maa derfor bestemt fraraade, at arbeidstidens begrænsning yderligere utvides eller helt sloifes.

Arbeidsgiverne har i sin forestilling reist en række indvendinger mot arbeidstidens begrænsning. Hovedargumentet synes ogsaa her at være, at andre landes fabriklove ikke indeholder noget om begrænsning av arbeidstiden. For det første betrakter vi ikke dette som noget argument i og for sig, og for det andet er der jo dog endel lande, deriblandt Frankrike, Østerrike, Schweiz, Ny-Zeeland og flere steder i Amerika, hvor en begrænsning av arbeidstiden er fastsat ved lov. Endvidere er der nu i England fastsat 8 timers dag ved gruberne. En anden hovedindvending, som gjøres mot arbeidstidens begrænsning, er, at det vil være til skade for arbeiderne selv. Denne paastand, som forøvrig gaar igjen paa flere steder i centralstyrets forestilling, kan vi ikke være enig i. Efter socialkomiteens forslag kan der arbeides i en maksimalarbeidstid av 72 timer i en uke. Enhver vil maatte indrømme, at naar et menneske har arbeidet 72 timer i én uke, f. eks. ved et mekanisk verksted, en haandverksbedrift eller med lossarbeide, da maa sandelig grænsen for ydelsen av kropslig arbeide være naaet. Og naar centralstyret saa sterkt fremhæver nødvendigheten av, at der maa være adgang til at arbeide utover 72 timer pr. uke, da synes vi dette bedre end noget andet beviser berettigelsen av en indførelse av en *maksimalarbeidstid*.

De praktiske indvendinger, som gjøres mot maksimalarbeidstiden, er efter vor mening svært ensidige. Det maa være fuldt tilstrækkelig, naar der er adgang for industrien til at kunne benytte hver enkelt arbeider i 72 timer pr. uke, og vil denne begrænsning ikke kunne virke i nogen grad hindrende paa industriens og haandverkets utvikling. Naar der tales om haandverkets og industriens trivsel, maa man jo heller ikke glemme, at industri- og haandverksarbeiderne er et væsentlig led i industrien, og at det at beskytte disse arbeidere mot ødelæggelse av sundhet, liv og lemmer og til bevarelse av sin legemlige og aandelige viger, i virkeligheten er den bedste maate at fremme industriens trivsel paa. Det er derfor vor opfatning, at socialkomiteen har sat en altfor rummelig grænse for maksimalarbeidstiden, og at den uten skade for industrien kunde yderligere indskrænkes.

Man har ogsaa anført den indvending, at indførelsen av begrænset arbeidstid vil falde tungt for arbeiderne, idet den av loven fastsatte forkortelse av arbeidstiden vilde medføre en forringelse av arbeidernes fortjeneste, særlig for de arbeidere, som lønnes pr. time.

Denne indvending gjælder formentlig § 34 om indførelse av 8 timers skift. For 10 timers dagens vedkommende har jo spørmaalet ikke længer nogen aktuel interesse, ialfald ikke for haandverks- og industriarbeiderne. I de fleste fug og arbeidsbrancher overstiger arbeidstiden ikke 10 timer. Spørmaalet om indførelse av 8 timers skift ved sundhetsfarlige bedrifter og ved bedrifter med dag- og natshift, er jo ikke noget nyt spørmaal. Det har været oppe til drøftelse i mange aar, og den almindelige opfatning gaar mere og mere i retning av, at man bør bort fra 10 og 12 timers skift ved disse bedrifter. Flere bedrifter har allerede indført ordning med 8 timers skift helt eller delvis, og dette er skedd nten at arbeidernes fortjeneste av den grund er forringet. Med litt god vilje fra bedrifternes side vil man vel ogsaa i fremtiden kunne enes herom.

Angaaende bestemmelsen i § 25 om, at alle arbeidere skal ha en hviletid av mindst $\frac{1}{2}$ time efter $4\frac{1}{2}$ times arbeide, er vi enig med centralstyret i. at dette vil virke uheldig i mange henseender. Utviklingen gaar mere og mere i retning av arbeidstidens koncentration, og man bør ikke vedta bestemmelser, som kan komme til at staa st ngende for en mere praktisk inndeling av arbeidstiden. Ved at *lovfæste* $\frac{1}{2}$ times formiddags- og $\frac{1}{2}$ times eftermiddagspause bidrar man i virkeligheten til at *forlænge* den totale arbeidstid for arbeiderne. Der kan heller ikke paavises noget misbruk i den retning, som paragraffen tar sigte paa. Denne bestemmelse i loven bør derfor utgaa.

I § 27 litra b foreslaaes, at arbeidstiden kan forlænges med indtil 3 timer daglig, naar tilfældig st nsning av virksomheten medfører en kortere ukentlig arbeidstid end 56 timer. Denne bestemmelse kan vi ikke under nogen omstændighet gi vor tilslutning. Det er klart, at en saadan bestemmelse kan komme til at virke i høi grad uheldig likeoverfor arbeiderne. At arbeidsgiverne skal ha adgang til nten videre at forlænge arbeidsdagen med 3 timer, fordi om en tilfældig st nsning har fundet sted, vil jo binde arbeiderne i den tid paa døgnet, som de ellers ifølge loven skal være fri, uten at de kan gjøre indvendinger derimot. Det maa være tilstrækkelig, naar der for arbeidsgiveren i saadanne tilfælder er adgang til   benytte sig av maksimalarbeidstiden. 72 timer pr. uke, selvfølgelig mot overtids betaling. Som følge av, at § 27 litra h strykes, maa ogsaa punkt 2 i § 30 utgaa.

Socialkomiteen foreslaar i § 31, at arbeidet skal opph re kl. 6 aften dagen før søn- og helligdage og gjenoptages kl. 10 søndag eller sidste helligdags aften. I vor f r nevnte forestilling av 9. mars 1907 har vi h vdet, at der bør være en navbrutt hvilepause en gang om nken paa mindst 36 timer, fra kl. 6 lørdag aften til kl. 6 mandag morgen. Efter socialkomiteens forslag blir hvilepausen kun 28 timer. Idet vi tillåter os   henvise til vor tidligere motivering i f rnevnte forestilling, maa vi bestemt hævde, at hvilepausen blir som av os foreslaat.

Sakens sanitære side. Arbeidsgivernes centralstyre synes   ville hævde, at sykkeligheten og d deligheten ikke er større blandt industri- og haandverksarbeiderne end blandt overklassen og bønderne og støtter sin paastand ved en uttalelse fra sekretær N. Rygg, der sier, at disse forhold ikke nærmere er undersøkt, og at meget taler f r, at de sanitære forhold blandt de nevnte grupper av arbeidere er forholdsvis gode. Saadanne uttalelser lyder underlige og kan kun forklares ved, at arbeidsgiverne i dette tilfælde mener   ha økonomisk fordel av   søke forholdene fremstillet i det gunstigst mulige lys. Man trodde dog, det nu maatte anerkjendes av alle uhildede mennesker, at lav fortjeneste, daarlig kost, usunde arbeidsrum og lang arbeidstid netop betinger mere sygdom og en kortere levealder, end blandt mennesker som lever under gode økonomiske og hygieniske vilkaar. Om der end ikke er optat fullst ndlig statistikk herover blandt hele vort lands befolkning, foreligger der dog saavidt mange fakta, der peker i den retning, at det ikke engang gaar an   si, at vi ikke kj nder noget til de paastaaede misforhold.

Den første parlamentariske arbeiderkommission har dog gjort endel undersøkelser, hvorav det fremgaar, at mens sygdomshyppigheten blandt f hrikarbeidere, haandverksarbeidere og „ ndre arbeidere“ i hyerne var henholdsvis 15.75, 11.32 og 12.40, var den hos bestillingsmænd kun 6.30 og hos embedsmænd 7.53. Med hensyn til morbiditeten er misforholdet endnn større. Mens der paa hver f hrikarbeider, haandverksarbeider og „ nden arbeider“ faldt henholdsvis 7.17, 6.40 og 8.84 sykedage, var morbiditetstallet for bestillingsmænd og embedsmænd kun 2.65 og 3.10 (kfr. Socialstatistik, bind II). At morbiditetstallet for industriarbeidere varierer fra 5—6 og op til 9—10 har man desuten paalidelige opgaver for gjennom flere organisa-

tioners sykekasser. Morbiditeten i jernindustrien er eksempelvis saaledes faktisk henimot 9. Dette tyder ikke paa, at sundhedsforholdene i denne store industri er særdeles gode. Man vil selvfølgelig ikke paastaa, at aarsaken til disse slette forhold kun skriver sig fra arbeidstidens nuværende længde, og heller ikke tør vi paastaa, at sykeligheten og dødeligheten med en gang væsentlig vilde gaa ned, selv om arbeidstiden blev forkortet. Men vi maa se sakens sanitære side i sammenhæng ogsaa med lovens øvrige bestemmelser om bedre arbeidslokaler, bedre luftveksel i arbejdsrummene samt større renlighed i det hele, i forbindelse med adgangen for arbeiderne til at faa vaske sig og nyde sine maaltider i ordentlige rum.

At sykeligheten er større blandt haandverks- og industriarbejderne i byerne end blandt landbefolkningen, viser ogsaa den danske sykestatistik (kfr. sykekasseinspektørens indberetninger til indenrigsministeriet). Denne viser, at morbiditeten i byerne gjennemsnitlig er 6—8 og paa landet 3—4.

Kun hvis man regner overklassens regelmæssige sanatorie- og badeophold som sygdom, vil det være muligt at paastaa, at morbiditeten blandt denne klasse er likesaa stor som blandt arbejderne.

Hvad vi kræver, er kun foranstaltninger sigtende til at gjøre forholdene for den arbejdende klasse noget mere humane. Som motvegt herimot nytter det ikke kun at opstille, at det vil koste for meget. Menneskeliv og menneskelykke kan ikke vurderes bare regnskapsmæssig.

Ad 4. Opgjør, lønningsvilkaar, reglement m. v. Bestemmelserne i § 36 om opgjør og lønningsvilkaar gir vi vor fulde tilslutning. Dog skulde vi anse det heldig, om ordet „reglement“ i 2. passus sidste linje utgaar.

At arbeidslønnen skal utbetales hver uke, og at akkordarbejderne skal ha et passende forskud utbetalt hver uke, er jo en saa rimelig og nødvendig bestemmelse, at det skulde synes overflødig nærmere at paavise dette. Enhver, som er kjendt med arbejderens økonomiske forhold ved, at de ikke kan la sin løn indestaa i længere tid, de fleste lever jo fra „haanden til munden“. Der er da ogsaa fuld enighet om den ting inden socialkomiteen. Men ogsaa her reiser centralstyret en række indvendinger. Disse er dog av en saa søkt natur, at det maa synes unødvendig at imøtegaa disse enkeltvis. Som bevis for, at de av socialkomiteen foreslaaede bestemmelser angaaende opgjør og lønningsvilkaar uten vanskelighet kan praktiseres, tjener den kjendsgjærning, at de fleste overenskomster, som er oprettet mellem arbeidere og arbeidsgivere, indeholder lignende bestemmelser. Vi er ogsaa enige i bestemmelserne om reglement. Dog vil man foreslaa, at organisationsmæssig oprettede tariffoverenskomster, der indeholder de bestemmelser, som loven kræver av reglementet, kan træde istedenfor det officielle reglement. Det maatte da være tilstrækkelig, naar disse overenskomster indsendtes til arbejdsraadet.

Ad 5. Tilsyn, arbejdsraad m. v. Arbeidsgiverforeningens centralstyre fremhæver meget sterkt, at de nuværende kommunevalgte tilsyn bør avskaffes og at der istedetfor ansættes et tilstrækkelig antal statslønnede inspektører og assistenter. Der kan naturligvis være meget som taler for en saadan omordning, særlig for landdistrikterne og de mindre byers vedkommende, idet det har været en almindelig opfatning, at flere av de kommunale tilsyn ikke har fungeret tilfredsstillende, bl. a. av den grund, at der under mindre forhold ofte kan være vanskelig at faa et tilstrækkelig antal habile personer, der er økonomisk uafhængig av stedets bedrifter. Man har saaledes været opmerksom paa det uheldige i, at f. eks. stedets læge, der kan være ansat en eller flere fabrikker som fabrikkens læge, samtidig er formand i det tilsyn, som skal kontrollere fabrikkerne. Og at saadanne dobbeltforhold kan virke uheldig maa være indlysende. Hvis det imidlertid er saa, at de stedlige tilsyn virker saa lidt betryggende, synes det underlig, at centralstyret ønsker disse tilsyn avskaffet og erstattet med et mere effektivt tilsyn, samtidig som det samme centralstyre mener, at flere lovbestemmelser vil bli umulig at praktisere og at overtrædelser er nødvendige. Skal et stedlig tilsyn avløses av inspektører og assistenter, maa disses antal utvilsomt bli ganske stort, forsaavidt de skal faa tid til inspicere bedrifterne i den utstrækning, som det vil være nødvendig for at paase loven strengt overholdt. Da vi er bange for, at man vil bli altfor tilbøielig til at spare paa utgifterne til et saadant tilsyn, er man sluttelig kommet til det resultat, at det foreløbig ihvertfald vil være mere hensigtsmæssig at bibeholde de kommunevalgte tilsyn og at man istedet bør søke at faa disse saaledes sammensat, at de kan virke mere

tilfredsstillende end hittil. Man er derfor i det væsentligste enig med socialkomiteens flertal, naar den i § 46 foreslaar, at tilsynet skal bestaa av mindst 4 medlemmer, hvorav en læge og en kvinde. Derimot finder man, at en arbeider er for luttet og at der istedet bør sættes to. Centralstyret sees imidlertid at gjøre gjældende, at arbeidsgiverne bør være repræsenteret i tilsynet, forsaavidt den nuværende tilsynsordning bibeholdes. Herfor anføres det merkelige argument, at det er arbeidsgiverne som gjennom riksforsikringen skal betale det ulykkerne koster, og at de derfor bør være berettiget til at øve kontrollen med lovens overholdelse. En nærmere karakteristik av dette merkværdige krav tør være ganske overflødig. Det er ellers ikke almindelig, at de, som skal kontrolleres, mener det er tilstrækkelig, at denne kontrol utføres av dem selv. Indvendingen mot, at tilsynsmedlemmerne ogsaa har adgang til at skaffe sig oplysninger hos bedriftens arbeidere, kan vi heller ikke finde berettiget. Erfaringen har hittil vist, at arbeiderne i utallige tilfælder har været nødt til at gjøre henvendelse til tilsynet for at faa misforhold rettet. I mange tilfælder vil derfor arbeiderne kunne gi bedre oplysninger end nogen anden, likesom arbeiderne heller ingen interesse har av at dække over misforhold og forholde tilsynet de nødvendige oplysninger. Paastanden om, at en arbeider kan komme til at føle sig brøstholden, fordi han i tilfælde ikke blir spurt, finder vi ganske komisk. Sluttelig er vi enig med socialkomiteens flertal i, at tilsynets vedkommende maa ha pligt til ikke at opgi anmelderens navn til bedriftens indehaver. Ti ogsaa paa dette omraade har erfaringen vist, at naar en klage til tilsynet er indgit fra arbeiderne, har det ofte for bedriftens indehaver været mere om at gjøre at faa rede paa hvem anmelderen er, end at rette paa de paaklagede misforhold.

Arbeidsraadet. I vor tidligere indsendte forestilling har vi foreslaat, at arbeidsraadet skulde bestaa av 9 medlemmer. Dette var særlig av hensyn til, at man ansaa det praktisk, at ogsaa ulykkesforsikringslovens appellinstans skulde tillægges arbeidsraadet. Vi finder imidlertid for nærværende at kunne gaa med paa socialkomiteens indstilling om 7 medlemmer, idet vi dog vil hævde, at valget av de 6 (henholdsvis 3 arbeidsgivere og 3 arbeidere) bør foregaa efter indstilling av arbeidsgivernes og arbeidernes faglige centralorganisationer.

*

Vi har foran ganske kortelig redegjort for vort standpunkt til socialkomiteens indstilling. Som man vil se, gir vi denne i alt væsentlig vor tilslutning, idet vi dog maa pointere, at vort principielle standpunkt til lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v. mere utførlig er motiveret i vor forestilling av mars 1907. Idet vi altsaa i et og alt henholder os til denne, vil vi paa det bestemtteste protestere mot centralstyrets forslag om, at lovens behandling utsættes for at overgis til behandling av en sakkkyndig komite. Arbeidernes standpunkt til fabrikktilsynsloven som til den foreliggende indstilling fra socialkomiteen vil ikke derved kunne forandres, og er det vor mening, at hvis der fra statsmyndigheternes side skal gjøres noget effektivt for at beskytte arbeiderne mot industrialismens virkninger, saavel i sanitær, social som moralsk henseende, saa kan man ikke godt gjøre mindre end av socialkomiteen foreslaat.

Kristiania, 17. februar 1909.

Ærbødigst
for Arbeidernes faglige landsorganisation
Sekretariatet
Ole O. Lian,
formand.

Loven kom op til behandling i stortinget langt ut i sessionen, efterat der fra arbeidsgiverhold var gjort ihærdige forsøk paa at faa den utsat. Et utsættelsesforslag fremsat av repræsentanten Langeland fra Romsdal blev forkastet.

Imidlertid viste det sig ved realitetsbehandlingen i stortinget, at mindretallets indstilling blev vedtat saa at si i sin helhet. Arbeidernes fordringer stemtes ubarmhjertig ned av de forenede borgerlige partier,

tiltrods for, at arbeidernes repræsentanter greit og energisk kjæmpet for vore interesser. Saavel maksimalarbeidsdagen som forbud mot kvinders natarbeide og en række andre bestemmelser i flertalsindstillingen blev forkastet. Og ikke engang grænserne for lovens virkeomraade undergik nogen nævneværdig forandring. Det var et slag i ansigtet paa arbeiderne og paa dem, som hadde haabet paa, at lovens værste mangler nu, efter at revision var krævet i 17 aar, endelig skulde bli rettet.

Vi indtar her loven i sin helhet. Man vil ved at sammenholde den med sekretariatets forestilling bedst kunne se, hvor hensynsløst stortingsmajoriteten har handlet i denne for arbeiderne saa vigtige sak:

Lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v.

Av 10. septbr. 1909.

Kapitel I. Lovens virkereds.

Bedrifter, som indgaar under loven.

§ 1. Denne lov omfatter, saafremt ikke i efterfølgende paragraffer anderledes uttrykkelig er bestemt:

- I. a. Fabrikker og de haandverks- og andre industrielle virksomheter, som drives fabrikmæssig, eller ved hvilke der anvendes anden drivkraft end menneskelig muskelkraft eller benyttes kjeler med damptryk. Dog nudtages herfra virksomheter, hvori anvendes motor paa ikke over 1 hestekraft.
- b. Stenbrud, kalkbrud og stenhuggerier, der regelmæssig beskjæftiger mindst 5 mand.
- c. Grubedrift, opberedningsverksteder, hytteverker samt andre anlegg for utvinding og forædling av mineraler.
- d. Virksomheter, hvor eksploderende stoffe fremstilles eller fabrikmæssig anvendes.
- II. a. Haandverk og lignende industrielle virksomheter, som regelmæssig sysselsetter mindst 5 arbeidere, og hvori disse beskjæftiges av bedriftens indehaver paa dennes verksted eller paa andet arbeidssted utenfor arbeidernes hjem.
- b. Isbedrifter.

Hvorvidt og i tilfælde i hvilken utstrækning:

- c. Forretninger, som beskjæftiger lager- og pakhusarbeidere samt arbeidere ved tomter, oplagssteder, dampskibsekspeditioner og lignende, forsaavidt disse arbeidere angaar.
 - d. bedrifter, som omfatter bygningsarbeider, vand-, gas- og kloakledningsarbeider, brobyggningsarbeider, anlegg av veier, jernbaner, havner, telegraf- og telefonledninger samt andre lignende arbeidsforetagender.
- skal gaa ind under denne lov, bestemmes av kongen, efterat arbeidsraadets uttalelse er indhentet.

Dog indgaar ikke under lovens bestemmelser foretagende av ovenomhandlede slags, der som kortvarig eller ubetydelig ikke kan lægges ind under en ordnet bedrift.

Avgjørelse av, hvorvidt en virksomhet gaar ind under loven.

§ 2. Hvorvidt en virksomhet i henhold til bestemmelserne i § 1 gaar ind under loven, avgjøres, hvor intet andet er bestemt, av det i § 49 nævnte arbeidsraad.

Kongen kan bestemme, at kjeler med damptryk undergives tilsyn efter denne lov, selv om de ikke anvendes i nogen av de i § 1 betegnede virksomheter.

Anmeldelsespligt for indehaver av bedrift.

§ 3. Enhver indehaver av en bedrift, som kan antages at gaa ind under denne lov, har inden 8 dage, efterat loven eller i tilfælde kongens bestemmelse i henhold til § 1 l l c og d er traadt i kraft, eller efterat virksomheten er begyndt, at annelde

samme for tilsynsmyndigheten med angivelse av dens gjenstand og art, drivkraftens art og størrelse samt antallet av dens arbeidere av begge kjønn av de forskjellige i loven omhandlede aldersklasser. Tilsynet kan derhos til enhver tid kræve sig meddelt oplysninger om arbeidernes antal, kjønn, alder, sundhetsforhold og om kraftmaskinernes antal, art og størrelse.

Kapitel II. Arbeidsstedernes indretning. Sundhetsforhold. Forholdsregler mot arbeidsulykker.

Plan for anlegget.

§ 4. Enhver, som vil oprette og drive industrielt anlæg av det i § 1 I omhandlede slags eller omdanne et allerede bestaaende saadant, er berettiget til, naar han underretter tilsynet om sin hensigt og den paatænkte drifts art samt forelægger det planen for anlegget og for de paatænkte bygninger og deres indre anordning, at erholde tilsynets uttalelse om, hvorvidt det av hensyn til denne lovs bestemmelser finder noget ved planens befølgelse at erindre.

Forføjninger til forebyggelse av ulykker.

§ 5. Arbeidsstederne skal være saaledes indrettet og vedlikeholdt, de personer, som har med betjeningen av maskinerne at gjøre, være saaledes paaklædt, arbeidet i virksomheten skal i enhver henseende være saaledes anordnet og bli utført paa en saadan maate, at arbeidernes sundhet, liv og lemmer er beskyttet saa godt og hensigtsmessig, som det lar sig gjøre. Det samme gjelder de løse eller faste indretninger, som hører virksomheten til, og som er anbragt paa arbeidsstedernes omraade eller i nærheten derav, herunder indbefattet taugbaner og jernbaner, uanset deres længde. Driften av disse baner maa derhos foregaa saaledes, at den almindelige færdsel ikke utsættes for fare.

Forsigtighetsregler mot fare paa arbeidssteder.

§ 6. Arbeidsstederne skal i det omfang, omstændighetene tillater, være forsynt med let tilgjengelige og hensigtsmessig anbragte trapper og utganger, som arbeiderne kan benytte i tilfælde av, at ildebrand eller anden fare opstaar. Trappenes og utgangenes antal skal staa i forhold til arbeidernes mængde og arbeidsrummenes beliggenhet. Naar tilsynet finder det nødvendig, kan det paabyde, at særlige redningsmidler blir anskaffet.

Tilsynet kan ogsaa paabyde, at en eller flere lynafledere blir opsat.

Færdselsganger i maskinrum.

§ 7. I rum, hvor der er maskiner, skal de ganger, som er bestemt til færdsel, være saa brede og høie, at arbeidere, som betjener maskinerne, eller folk, som gaar forbi dem, ikke er utsat for at komme i berøring med maskinernes løpende dele. saafremt de jagttar almindelig forsigtighet.

Om kjeler og rørledninger.

§ 8. Kjeler og rørledninger, som er utsat for damptrykk, skal være betryggende forarbeidet, utstyrt og vedlikeholdt. For man tar dem i bruk, skal man melde det til tilsynet. De skal undersøkes og eftersees paa den maate, som kongen bestemmer. baade før de tages i bruk og senere. Kongen fastsetter ogsaa de yderligere forskrifter, som findes nødvendige, i anledning av de bestemmelser, denne paragraf indeholder. Eieren er forpligtet til at hjelpe til ved disse undersøkelser, saa godt han kan, med de hjelpemidler, som findes paa arbeidsstedet. Han skal erlægge den betaling for undersøkelserne, som stortinget har fastsat: betalingen kan inddrives ved utpantning, hvis den ikke er avgjort i maaned, efterat undersøkelsen er avholdt.

Vedkommende regjeringsdepartement skal utfærdige en veiledning om, hvorledes dampkjeler skal betjenes. Denne veiledning skal være opslaat paa alle steder, hvor saadanne kjeler benyttes.

Dersom tilsynet finder det nødvendig, kan det kræve, at den, som er ansvarlig for kjelens behandling, skal være forsynt med vidnesbyrd om, at han har den for-

nødne kyndighed. Dette vidnesbyrd maa være godkjendt af tilsynet. Saafremt den, som er ansvarlig for kjelens behandling, utviser grov forsømmelighed eller viser sig at mangle den fornødne kyndighed, kan tilsynet for kortere eller længere tid forbyde, at han anvendes til at passe dampkjeler. Har et saadant forbud den følge, at vedkommende maa forlate bedriften, bortfalder opsigelsesfristen.

Beskyttelse mot færlig maskineri m. v.

§ 9. For de maskiner, som findes i anlæggene, og det drivverk, som hører til maskinerne, gjælder særlig følgende bestemmelser:

- a. Maskineri, maskindele, aksler, drivremmer og andre overføringsmidler for drivkraft, som kan være farlige for arbeiderne under deres syssel, eller naar man gaar forbi dem, skal være omhyggelig indhegnet eller indkapslet.
- b. Vandhjul, turbiner og lignende vandmotorer skal være forsvarlig omgjærdet. I den vandrede, som fører til disse, skal der være en eller flere rister for at forebygge ulykker.
- c. Kraftmaskinen maa ikke sættes igang, førend dette er meddelt arbeiderne ved et signal, som kan høres tydelig i det arbejdsrum, hvori findes maskiner, som skal sættes i bevægelse.
- d. Naar der i et arbejdsrum ikke findes indretninger til at utløse forbindelsen med de maskiner, som findes der, og kraftmaskinen, skal der kunne gives stoppesignal til denne.
- e. Naar kraftmaskinen driver flere selvstændige bedrifter, skal hovedakselen i enhver af disse kunne stanses uafhængig af, om kraftmaskinen vedblir at gaa.

Indhegning av aapninger m. v.

§ 10. Luker, trappeganger og aapninger i jorden for gruber eller lignende, aapenstaaende kar eller store beholdere, dammer, vandrender og isrender skal indhegnes eller forsynes med rækverk i den utstrækning, som det av hensyn til arbeidernes sikkerhet ansees nødvendig, og som driftens art og beskaffenhet tillater.

Belysning av arbejdsrummene.

§ 11. Arbejdsrummene skal være behørig oplyst ved dagslys eller kunstig belysning, saa at særlig alle løpende dele av en maskin, som under driften kan medføre fare for arbeiderne, tydelig kan iagttages.

I arbejdsrum, i hvilke der findes eller kan utvikle sig eksplosive eller let antændelige gasarter, damper eller støv, skal den kunstige belysning ske paa en saa betryggende maate, som der er anledning til. Hvor arbejdsforholdene og driftens art tillater det, skal arbejdsrummene tillike være behørig opvarmet.

Ventilation o. l.

§ 12. I arbejdsrummene maa ikke beskjæftiges flere arbeidere end rimelig i forhold til rummenes størrelse og den plads, som optages av maskiner, redskaper, materialer og lign. Der skal paa hensigtsmæssig maate sørges for behørig luftveksling i fornødent fald ved mekaniske indretninger, saaledes at luften saavidt mulig holdes fri for skadelig støv, sundhetsfarlige gasarter og damper, ond lugt eller stor hete, og at luftvekslingen er tilstrækkelig i forhold til antallet av arbeidere. Likeledes bør der ved ventilation og i fornødent fald ogsaa ved avsperring sørges for, at giftige gasarter, røk, støv, sterk hete, damp og stank, som kan utvikle sig i enkelte arbejdsrum og under visse dele av bedriften, ikke trænger ind i andre arbejdsrum.

Arbejdsrum med giftige stoffe.

§ 13. Det skal paasees, at ingen andre har adgang til arbejdsrum, hvor der forarbeides eller anvendes giftige stoffe, end de arbeidere, som er sysselsat der. Paabud herom skal altid være tilkjendegitt ved opslaaede plakater.

Rengjøring, hritning, maling.

§ 14. Lokalerne skal jevnlig rengjøres. I nærheten av maskiner og av fordyppninger, hvor dele av drivverket gaar, skal gulvene i arbejdsrummene holdes saa-

ledes rene, at de ikke er glatte av olje og smørelse. Hvor det findes nødvendig, skal vægger og tak holdes tilbørlig hvittet; er de malt, skal de holdes rene ved vaskning. Rengjeringen skal foregaa til saadan tid og paa saadan maate, som hensynet til arbeidernes sundhet og sikkerhet tilsiger.

Spiserum m. v.

§ 15. I de i § 1, 1 nævnte virksomheter skal der paa eller i nærheten av arbeidsstedet være adgang for arbeiderne til at faa varmet sin mat og til, naar veiret kræver det, at nyde sine maaltider i opvarmet, rent og utluffet rum.

Forskrifter til gjennomførelse av §§ 5—15.

§ 16. De fornødne bestemmelser om, hvad der saavel av arbeidsgivere som arbeidere i de enkelte tilfælde blir at iagttas til gjennomførelse av forskrifterne i §§ 5—15, gives av tilsynet. Findes det for dette oiemed hensigtsmessig at utfærdige til opslag i vedkommende bedrifter almindelige regler for arbeidernes forhold, blir saadanne almindelige regler og enhver forandring i dem at utfærdige av tilsynet (for grubedrifter av vedkommende bergembdsmænd), efterat der er git arbeidsgiveren adgang til at uttale sig. Saadanne almindelige regler maa godkjendes av arbeidsraadet. Hvor bedriftens art og beskaffenhet eller tilstedeværende omstændigheter medfører, at forskrifterne i §§ 5—15 ikke med rimelighet kan fordres gjennomført i sin fulde utstrækning, kan tilsynet for et kortere tidsrum av indtil 3 maaneder indrømme de fornødne lempninger. For lempninger av længere varighet maa arbeidsraadets godkjendelse indhentes.

Arbeide „under dagen“.

§ 17. Ved bergverker og deslike maa barn og unge mænd under 16 aar samt kvinder ikke benyttes til arbeide under dagen og unge mennesker over 16 aar kun til saadanne lettere arbeider under dagen, som tillates ifølge almindelige forskrifter utfærdiget av arbeidsraadet efter forslag av bergembdsmændene.

Rensning m. v. av akselledninger m. v.

§ 18. Barn og kvinder maa ikke benyttes til rensning, smøring eller eftersyn av akselledninger eller maskiner under gangen eller til paalægning av remmer, taug eller deslike paa omdreieende skiver, mens disse er i bevegelse, nten hvor det er aldeles ufarlig.

Pasning av dampkjeler m. v.

§ 19. Barn og unge mennesker maa ikke benyttes til pasning av dampkjeler eller av maskiner, hvis betjening utkræver særlig forsigtighet.

Anmeldelse av bedriftsulykker m. v.

§ 20. Rammes nogen arbeider, der er beskæftiget i en bedrift, som omfattes av denne lov, under arbeidet av nogen beskadigelse, som kan antages at gjøre ham udygtig til arbeide i minst 3 dage eller har døden til følge, skal bedriftens eier eller bestyrer, forsaavidt bedriften ikke indgaar under lovgivningen om ulykkesforsikring for arbeidere i fabrikker, snarest mulig og senest inden 3 dage indgi skriftlig anmeldelse derom med forklaring om ulykkens aarsak og omfang til tilsynet. Naar tilsynet paa denne eller den i ulykkesforsikringsloven § 17 angivne maate har mottatt anmeldelser om ulykken, har det, hvor tilfældets beskaffenhet dertil gir grund, at foranstalte nærmere undersøkelse anstillet angaaende aarsaken til ulykken og angaaende dens følger.

Kapitel III. Bestemmelser angaaende arbeidstid.

Barns arbeide.

§ 21. Ved barn forstås i denne lov personer, som ikke har fylt 14 aar. samt personer over denne alder, som fremdeles er undervisningspligtige ifølge folkeskoleloven.

Barn maa ikke anvendes til arbeide, som gaar ind under denne lov: dog kan barn over 12 aar med tilsynets tilladelse anvendes indtil 5 timer daglig til saadanne

lettere arbeider, som ikke skader deres sundhet eller hemmer deres legemlige utvikling, naar lægeattest fremskaffes for, at deres helbredstilstand ikke gjør dem uskikket til det arbeide, hvortil de bestemmes. Lægeattest meddeles i fornødent fald av lægen i det stedlige tilsyn, som for undersøkelsen og attestens utstedelse betales med kr. 0.50, som utredes av arbeidsgiveren.

Barn, som endnu ikke er utskrevet av folkeskolen, maa ikke anvendes til arbeide, der gaar ind under denne lov, i den for dem bestemte undervisningstid eller i løpet av den time, som gaar forut for samme, og i intet tilfælde i saadan utstrækning, at deres samlede skole- og arbeidstid kommer til at overskride 7 timer daglig.

Skolebarns arbeide.

§ 22. Arbeidsgiverne skal for hvert av dem sysselsat skolebarn være forsynt med den i § 16 i lov om folkeskolen paa landet av 15. august 1908 og i § 18 i lov om folkeskolen i kjøpstæderne av samme dato omhandlede bevidnelse fra vedkommende lærer.

Naar skolestyret finder det nødvendig, for, at et skolebarn skal opnaa det fornødne kundskapsmaal, at barnets arbeidstid innskrenkes yderligere end i merværende lov foreskrevet, kan det i saa henseende avgi den fornødne bestemmelse.

Unge mennesker. Forbud mot natarbeide.

§ 23. Ved unge mennesker forståes i denne lov, forsaavidt intet andet er ntalt, personer, som ikke ifølge § 21 er at anse som barn og ikke har fylt 18 aar. Barn og unge mennesker maa ikke sysselsættes før kl. 6 morgen eller efter kl. 8 aften.

Til arbeide, som indgaar under denne lov, maa unge mennesker ikke anvendes over 10 timer daglig og i alderen indtil det fyldte 16. aar kun til lettere arbeide, som ikke skader deres sundhet eller hemmer deres legemlige utvikling. Ved bedrifter, hvor arbeidet skjønnes at være av lettere art, kan det av vedkommende regjeringsdepartement tillates, at unge mennesker i ukens 5 første hverdage beskjøftiges indtil 10½ time daglig, dog saaledes, at den samlede ukentlige arbeidstid ikke overskrider 58 timer.

Fødselsattest og liste m. v. for barn og unge mennesker.

§ 24. Ingen arbeidsgiver maa sysselsætte noget barn eller ungt menneske, forinden han ved forevist fødselsattest eller skriftlig bevidnelse fra nogen offentlig funksjonær har forvissnet sig om vedkommende arbeiders alder.

Ved ethvert arbeidssted skal arbeidsgiveren føre en liste over de barn og unge mennesker, som beskjøftiges der, hvilken skal indeholde opplysning om deres navn, alder og bopæl, om dagen, hvorpaa de tiltræder og forlater arbeidet, om deres forældres eller foresattes navn og stilling samt i tilfælde deres undervisningstid. Listen tillikemed de i §§ 21 og 22 og i nærværende paragrafs første led omhandlede attester skal kontrolleres av tilsynet, hos hvem stedse et eksemplar av listen skal bero.

Maaten, hvorpaa listen skal være indrettet, fastsættes av vedkommende regjeringsdepartement, som ogsaa kan anordne, at andre opplysninger end de ovenfor nævnte skal meddeles deri.

For barn og unge mennesker, som besøker tekniske aftenskoler og lignende, skal arbeidstiden legges saaledes, at den ikke hindrer dem i at benytte saadan undervisning.

Hvile- og spisetider.

§ 25. Naar arbeidet varer over 8 timer, skal arbeiderne ha minst 1 time fri til middagshvile.

I hviletiderne maa arbeide ikke tillates dem og ophold i arbeidsrommene kun da, naar enten de dele av driften, i hvilke de sysselsættes, er fuldstændig indstillet, eller tilsynet dertil meddeler tilladelse.

Bestemmelserne om hviletid kan med vedkommende regjeringsdepartements tilladelse avændres overensstemmende med virksomhetens krav. Arbeiderne bør i saadanne tilfælde skiftevis eller paa anden maate saavidt mulig tilstaaes den lovbestemte hviletid.

Lempninger i bestemmelserne om arbeidstiden for unge mennesker.

§ 26. Ved virksomheter, hvis art og beskaffenhet ntkræver natarbeide, eller ved hvilke dette sedvansmessig anvendes, kan unge mennesker over 16 aar med tilsynets tilladelse og paa nærmere av dette fastsatte betingelser ogsaa anvendes i det ovenfor i § 23 forbudne tidsrum, dog ikke lenger end 8 timer. Lignende tilladelse kan av tilsynet paa nærmere betingelser meddeles bedrifter, i hvilke der til visse regelmæssig tilbakevendende tider av aaret opstaar arbeidspres, eller i hvilke uforutseede begivenheter medfører arbeidspres, eller i hvilke natarbeide til sine tider er nødvendig, for at ikke raastoffet eller det færdige produkt skal ta skade, dog at i saa fald det i § 23 bestemte timetal ikke overskrides. Endelig kan tilsynet tillate, at unge mennesker sysselsættes i den i § 23 forbudne tid av døgnet, naar naturomstændigheter, ulykkeshendelser eller andre upaaregnelige begivenheter har forstyrret et enkelt anlægs regelmæssige gang eller utsætter driften for at forstyrres.

Den i 1ste punktum omhandlede tilladelse træder ikke i kraft, før den er godkjendt av vedkommende regjeringsdepartement. De i 2det og 3dje punktum nævnte maa ikke gives for et længere tidsrum end 6 uker ad gangen. Tilladelse efter 2det og 3dje punktum utkræves ikke for de 4 første døgn.

Ved bergverker kan kongen tillate, at unge mennesker, nanSet bestemmelserne i § 23, efter indhentet lægeattest kan anvendes om sommeren utenfor de i § 23 nævnte klokkeslet til det saakaldte „haandraskningsarbeide“, naar arbeidet foregaar i dagslys og av tilsynet skjønnes ikke at kunne være til skade for vedkommendes helbred eller legemlig utvikling.

Søn- og helligdagsarbeide.

§ 27. Fra kl. 6 aften for en søn- eller helligdag til næste dags. eller naar to eller flere helligdage følger paa hinanden, til sidste helligdags aften kl. 10 maa arbeidere ikke beskjæftiges i de i § 1, I nævnte bedrifter.

Denne bestemmelse finder ingen anvendelse paa:

1. Virksomheter eller de dele av disse, hvis drift ikke kan avbrytes.
2. Arbeider, som er nødvendige for at forhindre anlæg, maskiner eller produkter fra at ta skade.
3. Meierier, melkefabrikker og avistrykkerier.
4. Arbeide med oplyring, reparationer og lignende, av hvilke ens egen eller en anden bedrifts regelmæssige gang i den øvrige del av uken er avhængig, forsaa-vidt saadant arbeide ikke har kunnet utføres paa en virkedag, samt arbeide med renhold, der enten av hensyn til bedriftens regelmæssige gang i den øvrige del av uken eller efter tilsynets paabud i henhold til §§ 14 og 16 maa foretages i det i nærværende paragrafs første passus nævnte tidsrum.
5. Vakthold.

Hvorvidt et arbeide henhører under ovennævnte undtagelsesbestemmelser, avgjøres av tilsynet. Tilsynets avgjørelse forelægges arbeidsraadet, saafremt vedkommende bedrift eller nogen ved samme beskjæftiget person forlanger det.

Likeledes kan vedkommende regjeringsdepartement eller for enkelt anledning tilsynet meddele dispensation fra det i nærværende paragraf indeholdte forbud mot arbeide paa søn- og helligdage, naar ekstraordinære naturforhold hindrer eller væsentlig hemmer en bedrifts regelmæssige gang, eller naar andre omstændigheter gjør saadant arbeide særlig fornødent.

Arbeidere, som er beskjæftiget i det i paragraffens første led omhandlede tidsrum, skal mindst hver anden uke ha fri kl. 6 lørdag aften til kl. 10 søndag aften. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog efter anbefaling av tilsynet tillate lempning heri, naar det av praktiske grunde maa ansees særlig paakrævet.

Barselkvinder.

§ 28. Det maa ikke tillates kvinder at arbeide i de første 6 nker efter deres nedkomst.

Den hjælp, som av det offentlige ydes i tilfælde av trang, opstaat som følge av bestemmelserne i denne paragraf, blir ikke at anse som fattigunderstøttelse; den ntredes av vedkommende opholdskommune mot ret til refusion hos barnets forældre.

Skjærpende bestemmelser for sundhetsskadelige bedrifter, begrænset arbeidstid m. v.

§ 29. Over enkelte anlæg eller beskæftigelser og dele av disse saavel som for hele klasser av bedrifter eller dele av disse, som er forbundet med særskilt fare for sundhet, liv eller lemmer eller lettelig kan bevirke overanstrengelse, skal der av kongen, efterat arbeidsraadet er hørt, utfærdiges en fortegnelse. For saadanne virksomheter skal der av vedkommende regjeringsdepartement fastsettes nedenstaaende skjærpende bestemmelser eller enkelte av disse, efterat erklæringer er indhentet fra vedkommende tilsyn og arbeidsraadet samt fra vedkommende arbeidsgivere:

- a. At særegne forsigtighetsforanstaltninger skal træffes;
- b. at der blir at fastsætte kortere arbeidsskift end ellers brukelig eller en bestemt daglig arbeidstid av ikke over 8 timer;
- c. at arbeiderne ved det særlig anstrengende og farlige arbeide til visse bestemte tider skal gives anden bdskjæftigelse av lettere og ufarligere art;
- d. at anvendelsen av barn og unge mennesker skal være forbudt i større utstrækning end i loven forøvrig bestemt eller helt forbydes;
- e. at med hensyn til visse virksomheter lignende forbud gives for frugtsommelige kvinders vedkommende;
- f. at der ikke maa tillates arbeiderne at nyde sine maaltider eller tilbringe sine hviletider i arbeidsrummene, men at særskilte, derfra tilbørlig avsondrede lokaler til dette bruk skal anvises dem.

Kapitel IV. Bestemmelser om arbeidsforholdene iøvrig.

Sømmelighet paa arbeidsstederne.

§ 30. Det paaligger saavel arbeidsgivere som arbeiderø at vauke over iagttagelse av sømmelighet og gode seider paa arbeidsstederne.

Opgjør og lønningsvilkaar.

§ 31. Opgjør mellem arbeidsgivere og arbeiderø skal finde sted og den ifølge opgjøret skyldige arbeidsløn erlægges mindst én gang nkentlig i kontante, gangbare penger og paa eller ved arbeidsstedet. Lønnen skal utbetales i arbeidstiden eller hurtigst mulig efter dennes slutning. For akkordarbeide kan det endelige opgjør utstaa, indtil arbeidet er utført, dog saaledes, at der nkentlig skal utbetales arbeideren et i forhold til det utførte arbeide passende forskud.

Ved særlig overenskomst mellem arbeidsgivere og arbeiderø kan dog andre opgjørsfrister bestemmes.

Der maa ikke fra arbeidernes lønning gjøres fradrag i særskilt øiemed uten deres samtykke i skriftlig overenskomst eller med hjemmel i lovgivning eller reglement.

Arbeidsgiveren skal holde arbeiderne underrettet om de til enhver tid gjældende lønningsvilkaar (dagløn eller akkordpriser).

Den i Christian V's norske lovs 5—13—35 fastsatte fortrinnsret for tjenestefolks løn tilkommer ogsaa arbeideres tilgodehavende løn for et beløp svarende til 3 maaneders arbeidsløn.

Opsigelsesfrist.

§ 32. For de i § 1, I omhandlede bedrifter gjælder følgende:

Opsigelsesfristen mellem arbeidsgiver og fast arbeider er 14 dage, naar ikke anderledes skriftlig eller i henhold til reglement er vedtat.

Fristen skal i ethvert fald være like lang for begge parter.

Som fast arbeider ansees enhver, der enten uttrykkelig er antat som saadan eller som i 2 uker har været beskæftiget i bedriftens regulære arbeide.

Nødvendiggjør ulykkeshaendelser, naturomstændigheter eller andre upaaregnelige begivenheter, herunder ikke indbefattet arbeidsgiverens konkurs eller død, avbrytelse av virksomheten eller av nogen del av denne, bortfalder opsigelsesfristen overfor de ved det avbrutte arbeide beskæftigede arbeiderø. Naar en arbeider antages til utførelse av et bestemt arbeide av forbigaaende art, kan opsigelsesfristen likeledes bortfalde ved arbeidets fuldførelse, naar begge parter derom er enige.

Arbeidskontrakter.

§ 33. Hvor skriftlig kontrakt opprettes, skal arbeideren, inden den underskrives, ha den utlevert til gjennemsyn i mindst 24 timer og kontrakten indeholde anførsel om, at saa er skedd. Den skal underskrives av begge parter, og hver av dem skal ha et eksemplar.

Kontrakten kan ikke før opsigelsesfristens utløp ensidig fragaas av arbeidsgiveren, medmindre arbeideren har gjort sig skyldig i en alvorlig krænkelse av reglementet eller forøvrig i en alvorligere forgaaelse. Den kan ikke fragaas av arbeideren, medmindre arbeidsgiveren undlater at opfylde sine forpligtelser mot ham, behandler ham paa en maate, som strider mot loven eller kontrakten, eller tilsteder, at andre behandler ham paa saadan maate.

Hvis en skriftlig kontrakt mellem arbeidsgiver og arbeider ikke har været utlevert arbeideren til gjennemsyn i 24 timer, skal de i loven indeholdte bestemmelser om oppgjør, lønnings utbetaling og opsigelsesfrist være gjældende. Hvis en kontrakt inneholder ulike lange opsigelsesfrister for parterne, skal den forsaavidt være ugyldig og opsigelsesfrist av 14 dage være gjældende.

Arbeidsreglement.

§ 34. Arbeidsgivere i de virksomheter, som beskæftiger mer end 10 arbeidere, eller for hvilke tilsynet uten hensyn til deres arbeiderantal finder grund til at paabyde det, er forpligtet til at istandbringe et reglement angaaende den hele arbeidsordning, de for bedriften gjældende ordensregler, betingelserne for antagelse og avskedigelse og betalingen av lønninger.

Hvis bøter anvendes, skal specielt bestemmelserne herom optages i reglementet. Bøterne maa i tilfælde ikke overstige en halv dags løn undtagen for grovere forgaaelser, som kan medføre fare for folks liv, lemmer eller helbred eller for større ødelæggelse eller beskadigelse av gods, hvilke tilfælde i reglementet eksempelvis skal nævnes.

Det, som indkommer ved bøter, tilfalder den sykekasse, som vedkommende regjeringsdepartement bestemmer.

Fradrag i lønningerne for mangelfuldt arbeide eller ødeleggelse av materialer ansees ikke som bøter.

Arbeidernes uttalelse om arbeidsreglementet m. v.

§ 35. Under reglementets istandbringelse skal arbeidsgiveren gi arbeiderne anledning til at uttale sig om dets bestemmelser.

I dette ojemed blir et eksemplar av det av arbeidsgiveren utarbeidede reglementsutkast at utlægge til eftersyn paa et for arbeiderne bekvemt sted inden bedriftens omraade. Arbeiderne bør vælge mindst 5 representanter til paa deres vegne at avgi uttalelse om utkastets bestemmelser. Disse representanter, som maa være over 21 aar gamle, vælges av bedriftens arbeidere over 18 aar.

Til overveielse av saken tilkommer der arbeiderne eller deres representanter 14 dages frist, regnet fra den dag reglementsutkastet utlægges. Arbeidernes eller deres representanters uttalelse om utkastet skal medfølge ved dettes oversendelse til godkjendelse (§ 36).

Agter arbeiderne ikke at benytte sin ret til at vælge representanter eller til at uttale sig om utkastet, bør arbeidsgiveren straks gives skriftlig underretning herom. I saa fald kan utkastet, bilagt med arbeidernes meddelelse, av arbeidsgiveren indsendes til godkjendelse ogsaa før utløpet av den fastsatte 14-dages frist. Undlater arbeiderne at gi arbeidsgiveren underretning om, at de ikke vil benytte sin ret til at delta i reglementets istandbringelse, eller undlater de av arbeiderne valgte representanter inden den fastsatte frist at avgi uttalelse, skal arbeidsgiveren, naar han oversender sit utkast til godkjendelse (§ 36), bilægge dette med sin skriftlige bevidnelse om, at utkastet har utligget til eftersyn i 14 dage.

Arbeidsreglementernes godkjendelse.

§ 36. Alle de i § 34 omhandlede reglementer skal inden 4 uker efter nærværende lovs ikrafttræden eller for nye virksomheters vedkommende inden 4 uker efter bedriftens aapning indsendes til vedkommende fabrikinspektør, som derefter

snarest mulig med sin uttalelse oversender reglementet til arbeidsraadet til godkjenning, hvilken kun kan meddeles, forsaavidt reglementet ikke i noget stykke strider mot lovens forskrifter eller indeholder overfor arbeiderne ubillige bestemmelser.

Reglementer for gruber, og de med disse ifølge bergloven likestillede bedrifter, blir inden den ovenfor nævnte frist at indsende til vedkommende bergmester, som derefter snarest mulig med sin uttalelse oversender dem til vedkommende fabrikinspektør til videre forføining som ovenfor fastsat.

Forandringer i et reglement m. v.

§ 37. Den i §§ 35 og 36 beskrevne fremgangsmaate skal ogsaa følges, naar tillæg til eller forandringer i et allerede godkjendt reglement agtes utstedt.

Bestemmelserne om bøtterne størrelse og anvendelse m. v. i § 84, 2., 3. og 4. led skal gjælde, ogsaa hvor reglement ikke istandbringes.

Opslag paa arbeidsstedet.

§ 38. Paa ethvert arbeidssted skal de i henhold til denne lov av kongen eller andre myndigheter utfærdigede anordninger, forsaavidt de vedkommer arbeidsstedet, hvoriblandt det utfærdigede fabriks- og arbeidsreglement, angivelse av de timer i døgnet, da barn, unge mennesker og voksne begynder og slutter arbeidet, samt av deres hviletider, findes opslaat i det fornødne antal eksemplarer, trykt eller skrevet med tilstrækkelig store og tydelige bokstaver.

Et eksemplar av reglementet utleveres enhver arbeider.

Lovens bud ufravikelige.

§ 39. Arbeiderne kan ikke i videre omfang, end loven uttrykkelig hjemler, retsgyldig vedta fravikelser fra lovens forskrifter.

Kapitel V. Tilsynet.

Fabrikinspektører og assistenter.

§ 40. Tilsynet med denne lovs overholdelse besørages av to eller flere fabrikinspektører, derav en kvinne. Dog har bergembetsmændene, undtagen for de i § 9 omhandlede maskiners vedkommende, at føre tilsynet med, at driften av og arbeidet i gruber og de med disse i henhold til bergloven likestillede bedrifter foregaar saaledes, at arbeidernes Sundhet, liv og lemmer er beskyttet saavidt gjørlig og paa hensigtsvarende maate.

Fabrikinspektørerne ansættes av kongen med 6 maaneders opsigelse, og deres løn utredes av statskassen. Ved valget av de mandlige inspektører skal det særlig haves for øie, at de er i besiddelse av teknisk innsigt. Til bistand for inspektørerne ansættes av vedkommende regjeringsdepartement med 6 maaneders opsigelse det fornødne antal assistenter, hvis løn utredes av statskassen. Mindst 1 av assistenterne skal være en kvinne.

Det stedlige tilsyn. Dets sammensætning og valg.

§ 41. I enhver kommune, hvor der findes virksomheter, som gaar ind under denne lov, skal der være et av kommunestyret valgt stedlig tilsyn, bestaaende av mindst 4 medlemmer, hvorav en læge og i det mindste 1 kvinne og 1 arbeider. Ved valget bør haves for øie, at ialfald én av de valgte har noget kjendskap til maskiner og deres bruk. Samtidig vælges et lignende antal varamænd, blandt hvilke likeledes skal være mindst 1 kvinne og 1 arbeider og saavidt mnlig en læge.

Senest 14 dage, før valget foretages, skal der av ordføeren rettes en opfordring til de arbeidere, som er beskæftiget ved de inden kommunen værende bedrifter, som indgaar under lovens bestemmelser, om at træde sammen for at bringe i forslag den eller de arbeidere, som ønskes indvalgt i tilsynet.

Valg av det stedlige tilsyns medlemmer foretages saa betimelig, at de valgte kan tiltræde fra paafølgende nytaar. Funktionstiden er 3 aar. Den, som har forrettet som medlem av tilsynet i mindst 3 aar, kan undslaa sig for gjenvalg for de nærmest paafølgende 3 aar. Denne ret tilkommer dog ikke den embedslæge, som vælges til medlem av tilsynet.

De ved nærværende lovs ikrafttræden fungerende stedlige tilsyn vedblir at fungere i den tid, for hvilken de er valgt, og tillike utover denne tid, saavidt dette er fornødent for at formidle overgangen til den ovenfor fastsatte ordning.

Det stedlige tilsyns virksomhet.

§ 42. Det stedlige tilsyn vælger selv sin formand. Det skal ved et eller flere av sine medlemmer mindst 1 gang hvert halvaar personlig og uanmeldt inspiserer enhver av denne lov omfattet bedrift i distriktet. Under sine inspektioner skal den eller de inspiserende søke paa hensigtsmæssigste maate hos arbeidsgiveren saavel som hos de i bedriften beskæftigede arbeidere at skaffe sig oplysninger om, hvorvidt noget mot loven stridende forhold finder sted.

Forefundne ulovligheter skal av den inspiserende indberettes til det stedlige tilsyns formand og av denne til vedkommende fabrikinspektør. Naar der overensstemmende med denne lov gives en bedrift noget paalæg, skal der settes en frist for dets efterkommelse. Ved fristens utløp maa fornyet inspektion finde sted.

Hvor der efter lov og instruks tilkommer det stedlige tilsyn besluttende myndighet (dispensationer, paalæg o. s. v.) maa denne utøves i samlet møte av tilsynet, som er beslutningsdygtig, naar mindst 3 medlemmer eller, hvor medlemstallet er 6 eller derover, mindst 2 tredjedele er tilstede. Beslutningerne fattes med simpelt flertal, idet formandens stemme i tilfælde stemmelikhet gjør utslaget. Over tilsynets forhandlinger og beslutninger føres protokol, som skal underskrives av samtlige møtende. Det stedlige tilsyn kan bemyndige sin formand til i paatrængende tilfælde foreløbig at dispensere i henhold til §§ 26 og 27, indtil saken kan forelægges det samlede tilsyn.

Samarbeide mellem det stedlige tilsyn og vedkommende fabrikinspektør eller bergembedsmand skal i størst mulig utstrækning finde sted. Nærmere bestemmelser angaaende omfanget av det stedlige tilsyns myndighet, dets forhold til inspektorerne og bergembedsmændene, dets virksomhet og forretningsorden gives av kongen, efterat arbeidsraadets uttalelse er hørt.

Overtilsynet og dets inspektion.

§ 43. Overtilsynet henligger under vedkommende regjeringsdepartement.

For enkelt leilighet eller i enkelte tilfælde kan departementet la inspektion foreta ved en eller flere dertil av samme antagne mænd.

Tilsynets adgang til bedrifterne.

§ 44. Fabrikinspektorerne med assistenter, arbeidsraadets medlemmer eller sakkyndige, de av departementet utsendte særlige inspektører samt det stedlige tilsyn skal til enhver tid ha uhindret adgang til hvilkensomhelst del av ethvert aulæg eller arbeidssted, som gaar ind under denne lov, eller om hvis inddragning under loven der er spørsmål. Det samme gjelder bergembedsmændene for de bedrifters vedkommende, i hvilke de har at føre tilsynet i henhold til § 40. Samtlige skal paa forlangende være forpligtet til at forevise legitimation, som for det stedlige tilsyns medlemmer utfærdiges av vedkommende kommunestyre, for arbeidsraadets medlemmer og sakkyndige av raadets formand og for de øvrige av vedkommende regjeringsdepartement. Enhver, der har befattning med bedriften, skal være forpligtet til paa begjæring at gi forklaring om de forhold, som vedrører eftersynet.

Tilsynets forhold til bedrifterne.

§ 45. En fast ansat inspektør eller assistent maa ikke være delagtig i nogen bedrift, som hører ind under nærværende lov eller en anden av samme art.

Eier eller bestyrer av virksomhet, som hører ind under denne lov, maa ikke som medlem av det stedlige tilsyn delta i tilsynsvirksomheten ved sin egen bedrift eller ved bedrifter av samme art som hans egen eller som medlem av arbeidsraadet delta i befaling av saadanne bedrifter. Lignende forbud gjelder for arbeider, der er medlem av et stedlig tilsyn eller av arbeidsraadet, forsaavidt angaar den bedrift, i hvilken han har sysselsættelse, eller en anden av samme art.

Utgifterne ved det stedlige tilsyn.

§ 46. Utgifterne ved det stedlige tilsyn bæres av vedkommende kommune, undtagen forsaavidt angaar den skyss- og kostgodtgjørelse, der maatte tilkomme det stedlige tilsyns formand, hvilken godtgjørelse utredes av statskassen.

Taushetspligt.

§ 47. Tilsynet og dets assistenter samt arbeidsraadets medlemmer eller sakkyndige saavel som de av departementet utsendte særlige inspektører er forpligtet til hemmeligholdelse av de drifts- og forretningsforhold, hvormed de gjennem sin virksomhet maatte bli bekjendt, samt til at avholde sig fra efterligning av de av vedkommende driftsherre hemmeligholdte indretninger og fremgangsmaater, som derunder er kommet til deres kundskap.

Naar der til arbeidsraadet, tilsynet eller noget medlem av dette, en inspektør eller assistent sker anmeldelse av noget mot loven stridende forhold, skal anmelderens navn hemmeligholdes, medmindre han uttrykkelig samtykker i at navngives, eller anmeldelsen viser sig at være ubefoiet.

Forandring i tilsynets beslutninger.

§ 48. Forsaavidt tilsynets lovlig fattede beslutninger ikke i henhold til loven indbringes til arbeidsraadets avgjørelse, kan de alene av vedkommende regjeringsdepartement eller i fornødent fald av kongen ophæves eller forandres.

De av tilsynet i henhold til loven givne paalæg, dispensationer o. s. v. skal for at være gyldige være skriftlig affattet.

Arbeidsraadet.

§ 49. Fra den tid kongen bestemmer oprettes under vedkommende regjeringsdepartement et arbeidsraad, bestaaende av 5 medlemmer, med sete i Kristiania. Raadets formand med varamand skal ha juridisk utdannelse og beskikkes av kongen for 5 aar. Av de øvrige 4 medlemmer med varamænd, hvorav 2 skal være arbeidsgivere og 2 arbeidere, antages en arbeidsgiver og en arbeider av vedkommende regjeringsdepartement, resten av stortinget. Funktionstiden for disse 4 medlemmer med varamænd er 3 aar. Raadet kan for enkelte leiligheter tilkalde specielle sakkyndige.

De med raadets virksomhet forbundne omkostninger utredes av statskassen.

Arbeidsraadet har, foruten at utføre de ved nærværende lovs §§ 1, 2, 16 og 36 paalagte hverv, at fungere som konsulent for vedkommende regjeringsdepartement, specielt i saker vedkommende fabriktilsynet. De nærmere regler om raadets virksomhet utfærdiges av vedkommende regjeringsdepartement.

Kapitel VI. Straffebestemmelser.

§ 50. Med bøter straffes en arbeidsgiver, som

1. overtræder de i loven indeholdte eller i henhold til denne utfærdigede forskrifter til sikrelse av arbeidernes sundhet, liv og lemmer eller de til gjennomførelse av disse forskrifter av tilsynet givne tillæg;
2. handler mot de i loven indeholdte eller i henhold til denne utfærdigede forskrifter om benyttelse av barn, unge mennesker eller voksne kvinder og mænd til arbeide eller om søn- og helligdagsarbeide;
3. undlater tilbørlig at vaake over iagttagelse av sømmelighet eller gode seder paa arbeidsstederne;
4. undlater de i loven foreskrevne anmeldelser eller opslag (§§ 3, 8, 13, 16, 20 og 38) eller undlater at holde arbeiderne underrettet om lønningsvilkårene (§ 31);
5. ikke paa begjæring yder pligtig bistand ved eftersyn av dampkjeler og rørledninger (§ 8);
6. undlater trods paalæg fra tilsynet at foreta, hvad han pligter til utfærdigelse av arbeidsreglement (§§ 34—38);
7. ikke er forsynt med de foreskrevne bevidnelser om barns helbredstilstand og skolebarns undervisningstimer eller om barns og unge menneskers alder (§§ 21—24);

8. undlater at føre den i § 24 paabudte liste eller viser grov forsømmelighet med hensyn dertil;

9. ulovligen avskediger en arbeider eller overtræder de i § 31 indeholdte forskrifter om opgjør med arbeiderne.

§ 51. Med bøter straffes den arbeider, som

1. gjør sig skyldig i nogen av de i § 50, 1, 2 og 3 omhandlede forseelser;

2. ulovlig forlater sit arbeide.

§ 52. Med bøter straffes — forsaavidt ikke høiere straf efter den almindelige straffelov kommer til anvendelse — arbeidsgiver, arbeider eller andre, som fjerner eller forsætlig eller ved grov uagtsomhet beskadiger paabudte sikkerhetsindretninger eller fjerner paabudte opslag eller medvirker hertil.

§ 53. Medlemmer av fabriktilsynet, ogsaa det stedlige og dets assistenter, samt arbeidsraadets medlemmer, sakkyndige og de av departementet utsendte særlige inspektører er med hensyn til den almindelige borgerlige straffelovs anvendelse at anse som offentlige tjenestemænd.

§ 54. Forestaaes bedriften i arbeidsgiverens sted av en dertil antat bestyrer, gjælder om denne, hvad der om arbeidsgiveren er bestemt.

§ 55. Forældre eller andre foresatte, som lar barn anvende til arbeide mot lovens bestemmelse, straffes med bøter.

§ 56. Med bøter straffes den, som vægrer sig ved overensstemmende med § 44 at gi behørig forklaring om forhold, som vedrører tilsynet og arbeidsraadets virksomhet.

§ 57. De i §§ 50, 9 og 51, 2 omhandlede forseelser paatales ikke av det offentlige uten efter fornærmedes begjæring.

§ 58. Nærværende lov træder i kraft den 1. januar 1910. Dog kan kongen bestemme, at § 49 træder i kraft tidligere.

Lov om tilsyn med arbeide i fabrikker m. v. av 27. juni 1892 med tillægslove av 21. juli 1894 og 27. juli 1895 ophæves.

Lov om sykeforsikring. Helt siden 1885 har statsmyndighetene beskjeftiget sig med spørsmålet om en offentlig sykeforsikring omfattende de arbeidende klasser, og endelig i 1909 kom et forslag til lov om sykeforsikring til behandling i stortinget. Der har i tidens løp været skrevet store bøker om dette emne, talrike kommissioner har arbeidet med saken, — men resultatet, efter at stortinget har behandlet saken, staar desværre ikke i forhold til det vidtløftige forarbeide.

Fra Det norske arbeiderpartis stortingsfraksjon oversendtes et helt nyt forslag, bygget paa princippet sykepleiens overtagelse av samfundet gjennom beskatningen.

Til at gjennomgaa de forskjellige foreliggende forslag, saavel som sosialkomiteens indstilling, besluttet sekretariatet i møte 23. mars at nedsætte en komite til at fremkomme med en utredning av organisationens standpunkt til disse forslag. Komiteen forela sit arbeide for sekretariatet, som godkjendte samme og under 6. juli oversendte forestillingen til odelstinget. Vi indtar den her i sin helhet:

Til odelstinget.

Forestilling angaaende de foreliggende forslag til lov om sykeforsikring. (Indst. O. XI 1909.)

Som representant for en stor del av de arbeidere der er foreslaaet at skulle omfattes av „Lov om sykeforsikring“, tillater sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation sig at fremkomme med endel bemerkninger til de foreliggende forslag. Dette er saameget mere paakrævet, som arbeiderne dennegang ikke blev git anledning til at delta i lovforslagets forberedelse. I den departementale komite av 1907 var saavel arbeidsgiverne som lægerne repræsenteret, til og med ved fremstaa-

onde medlemmer av disse grupperes fagorganisationer, mens man, merkelig nok, ikke fandt det paakrævet, at de fremtidig forsikrede fik nogen talsmand i komiteen.

Efter forslagenes fremkomst er der heller ikke fra administrationens side git de paatænkte forsikrede adgang til at uttale sig. Arbeiderne kan derfor risikere at bli paatvunget en lov, som de ikke vil ha. Det er derfor meget som taler for, at lovens behandling blir utsat, saaledes at de, som man vil forsikre, faar anledning til at se litt nærmere paa saken og gi sin mening om den tilkjende.

Om sykepleiesaken i sin almindelighet vil sekretariatet faa uttale sin tilslutning til det forslag til lov, som er fremsat av arbeiderpartiets stortingsmænd (dokument nr. 19).

Man mener nemlig, at det ligger i samfundets egen interesse at drage omsorg for, at alle syke, uten hensyn til social stilling, saavidt mulig kan bli helbredet, og omsorgen for de syke maa være en saadan, at den alene baseres paa hvad der behøves til bekjæmpelse av sygdommen, uten hensyntagen til om den syke i økonomisk henseende er gunstig eller ugunstig stillet.

I betragtning herav maa det kræves, at der av det offentlige gjennomføres en samfundsmæssig sykepleie for alle syke. Likeledes bør det offentlige overfor ubemidlede syke avhjelpe den nød som sygdommen foraarsaker, enten hos den syke selv eller hos de personer der i økonomisk henseende er avhengig av denne, uten at denne understøttelse maa ha karakter av fattighjælp eller medføre fattighjælps følger.

Som et skritt i den retning auser vi forslaget i dokument nr. 19 at være.

Skulde odelstinget imidlertid beslutte at lægge socialkomiteens flertalsindstilling til grund for lovbehandlingen, da tillater sekretariatet sig herved at fremkomme med bemerkninger og ændringsforslag, som efter vor mening er nødvendig at vedta, forsaavidt loven idetheletat nogenlunde skal kunne komme til at svare til sin hensigt.

Man vil ogsaa gjøre opmerksom paa, at flere av de organisationer, som sorterer under landsorganisationen, selv har sykekasser som kan tænkes at ville kræve anerkjendelse i henhold til lovforslagets kapitel IX. Disse organisationers medlemsantal utgjør ca. 18,000.

Til de enkelte paragraffer bemerkes:

§ 1. 1. Sekretariatet er enig i riksforsikringsanstaltens forslag, hvis motiver man tiltræder.

§ 1. 2 a. Indtægtsgrænserne utgaar. Av komiteens motiver side 18 og 19 synes det at fremgaa, at *alle* lønsarbeidere og betjente er ment at skulle ind under loven. Dette opnaaes imidlertid ikke, hvis der sættes en saa lav grænse som i komiteens forslag, idet heldigvis adskillige industri- og haandverksarbeidere baade i by og paa land tjener mere end respektive 1400 og 1200 kroner om aaret. Kfr. ogsaa de oplysninger herom som er git i Norsk arbeidsgiverforenings forestilling av 20. april d. a. Forsaavidt sykeforsikringen skal betragtes som et gode, vil det virke uretfærdig og urimelig idetheletat at sætte nogen inntægtsgrænse, ti den vil i alle tilfælder bli vilkaarlig valgt. For mange arbeidere er aarsfortjenesten meget variabel. Det ene aar kan en arbeider tjene f. eks. 1400, det næste aar 1450 eller mere og det tredje aar atter under grænsen, selv om han staar i samme arbeide. Som følge herav maatte han altsaa gaa ind og ut i sykekassen uavladelig, uten nogengang at vite om han ogsaa næste aar vil bli sykeforsikret. De, hvis fortjeneste erfaringsmæssig dreier omkring de 1400 eller 1200, kan ikke engang vite, om de for tiden skal være forsikret eller ikke, medmindre man gaar ut fra den daglige eller ukentlige fortjeneste som grundlag (jfr. § 14, 5). Men dette vilde bli endnu mere urimelig og endog umulig i administrativ henseende, ti dags- og ukefortjenesten, især for akkordarbeidere, varierer selvfølgelig endnu sterkere end aarsfortjenesten.

En sykeforsikring ordnet paa den maate, at enhver, som en uke tjener mere end lovens maksimale dagløn, skal utstøtes av sykekassen for den uke, for saa den næste atter at indmeldes, fordi hans fortjeneste da er mindre, maa betegnes som en umulighet. Komiteen sier ogsaa selv (side 18), at *enten* faar den tvungne forsikring begrænses omtront til den nuværende ulykkesforsikrings ramme, *eller* faar den omfatte *alle lønsarbeidere*, kun med den begrænsning som *tilsies av rent forsikrings-tekniske grunde*.

Hvilke forsikrings-tekniske grunde der skulde tale for en inntægtsgrænse opad, begriper vi ikke. Baade forsikrings-tekniske og administrative grunde taler netop imot inntægtsgrænse. Man vil ikke engang kunne faa paalidelige oplysninger om hvert enkelt medlems ukentlige fortjeneste, selv om det blir paalagt arbeidsgiveren

at tilstille sykekassen ukentlige opgaver herom, idet der i henhold til § 14, 6 og 7, skal medregnes eventuel anden indtægt eller godtgørelse, selv om det mottages av tredjemand og selv om ydelserne bestaar av andet end penge. Desuten skal der jo efter § 1, 1 ogsaa medregnes hvad et medlems *hustru* maatte fortjene. Indtægtsgrænserne er altsaa efter vor mening uretfærdige og urimelige i og for sig og umulige at praktisere, medmindre de da blev sat saa høit, at de ingen ulempe kunde bevirke.

§ 1, 2 b. Denne bestemmelse foreslaar vi strøket. I en offentlig sykekasse bør man ikke utestænge dem, som mest har sykekasse behov. Der er en hel del arbeidere, som i aarevis kan lide av rheumatisme, tuberkulose eller andre sygdomme, som ret som det er kaster dem paa sykeleiet, men som, naar de orker det, allikevel maa arbeide for at kunne leve. At private sykekasser under de nuværende forhold skyver disse ulykkelige mennesker fra sig av økonomiske hensyn er forstaaelig. Men det vilde være uretfærdig at gjøre dette i offentlig sykekasse med tvangsforsikring. Hvem skal da ta sig av de syke?

§ 4 foreslaaes strøket i henhold til bemerkningerne til § 1, 2 a.

§ 5, 1. Ordene „eller saafremt § 9, 3. led ikke kommer til anvendelse“ foreslaaes strøket i henhold til bemerkningerne under § 1, 2 b.

§ 6, 1. Man foreslaar følgende ordlyd:

„Hvis et medlem av en kredskasse blir arbeidsløs, vedblir det dog at være medlem av kassen, uten præmie.“

Bestemmelsen, som den er formet av komiteen, vil virke hensynsløs, uretfærdig og stridende mot den gjældende praksis i alle private sykekasser. I disse er forholdet nemlig det, at man ikke under nogen omstændighet blir utstødt av kassen, hverken under almindelig arbeidsløshet paa grund av mangel paa arbeide eller paa grund av streik eller lockout. I de fleste kasser er man, os bekjendt, i saadanne tilfælde, fritat for kontingent med bibehold av alle rettigheter til læge og sykepenge i tilfælde sygdom. I enkelte andre kasser maa man vistnok betale kontingent under arbeidsløshet: men ogsaa dette negter forslaget de offentlige kassers medlemmer adgang til. Den tilsyneladende „indrømmelse“, komiteen har gjort med de 14 dages kontingentfrihet, naar aarsaken til ledigheten er „ham utilregnelig“, er *fullstændig* værdiløs for medlemmerne. For det ene, fordi det for et sykekassestyre er umulig at træffe en retfærdig avgjørelse av, om arbeidsløsheten er „ham utilregnelig“ eller ikke, og dernæst, fordi de fleste tilfælde av arbeidsløshet har længere varighet end 14 dage. I de første 14 dage er mange arbeidsløse endnu ikke mere utpint, end at de maaske kunde betale sin kontingent, men det er netop efter utløpet av denne tid det begynder at knipe. Men da skal man ogsaa ta fra dem det sidste lam: retten til lægehjælp for dem selv og familien samt understøttelse i tilfælde sygdom. Sygdom vil kanske i særlig grad optræde under arbeidsløshet, netop paa grund av underernæring og andre daarlige indskrænkede forhold som følge av, at familieforsørgeren er uten fortjeneste. Da skal ogsaa samfundet snu dem ryggen og ribbe dem for den sidste rettighet for fattighjælpen. Hvor blir der saa av socialkomiteens smukke ord om at „*hjælpe der, hvor hjælpen trænges mest*“. (Indst. s. 9 og 17.)

Vistnok er man opmærksom paa den auvisning til at fortsætte som frivillig forsikret, der er git saavel av departementet som av komiteen: men hvorfra skal en arbeidsledig faa midler til at betale sin kontingent til den frivillige forsikring? Forøvrig skal jo ogsaa adgangen til fortsættelse være avhængig av, om ledigheten er foranlediget ved „ham utilregnelige“ aarsaker. Ot. prp. nr. 19, side 22, siger herom, at det i hvert enkelt tilfælde maa bli at avgjøre, om et medlem tilhører dem, hvem arbeidsstansningen kan tilregnes.

Man maa spørge: Efter hvilke regler skal avgjørelsen træffes? Er en lockout det enkelte medlem utilregnelig? Vi mener ja; ti under lockout er det altid arbeidsgiveren som opsiges arbeiderne. Men arbeidsgiverne vil antagelig paastaa, at arbeiderne selv er skyld i lockouten. Under streik kan det bli endnu vanskeligere at bedømme forholdet rigtig. En fabriks arbeidere kan med flertal beslutte streik. En minoritet har stemt mot arbeidsstansning, men maa dog bøie sig for flertallets beslutning for ikke at bli streikbrytere. Hvis sykekassen mener flertallet er skyld i streiken, hvorledes skal der da forholdes med mindretallet? Man kan ofte ikke engang faa rede paa, hvem mindretallet bestaar av, fordi avstemningerne som regel er hemmelige.

I andre tilfælde kan arbeidsgiverne være skyld i en streik, idet de kan forlange lønnen nedsat eller paa anden maate kræve arbeidsforholdene forringet, saaledes at

arbeiderne, for at opretholde bestaaende forhold, er nødt til at streike. Er ogsaa den arbejdsløshet, som følger herav, hvert enkelt sykekasemedlem „tilregnelig“? Eller, naar en arbeider selv siger op sin plads, for at søke en bedre avlønnet, og der ikke straks er en bedre plads at faa?

Der vil kunne opstaa en uendelighet av tvister om disse og lignende forhold, tvister, som kommer til at avføde megen bitterhet.

Man er allerede opmerksom paa, hvordan arbeidsgiverne anskuer forholdet. I sin forestilling av 20. april siger centralstyret, at „samfundet ikke paa nogen maate bør gripe understøttende ind under arbeidskonflikter“. Samtidig vil centralstyret ha loven endnu mere snever paa dette punkt. Men derved vil de netop faa samfundets bistand til rigtig at uthungre arbeiderne under en løuskamp.

Socialkomiteens § 6 vil ogsaa virke derhen. I det øieblik arbeidsgiverne gjør lockout eller bevirker at en streik indtræder, faar de straks lovens hjælp til at *ta fra arbeiderne og deres familie retten til fri læge og understøttelse under indtrædende sygdom*. Selvfølgelig maa det virke som en kraftig støtte for arbeidsgiverne. Det hjælper ikke at pynte paa dette faktum, forsaavidt man da mener, at det er en fordel at være sykeforsikret og ikke bare en byrde, som paalægges endel av folket.

§ 9, 3 og 4 bør ntgaa i henhold til de bemerkninger som er gjort under § 1, 2 b.

§ 10, 1 a. At sætte aldersgrænsen saa lavt som 40 aar, finder man lite rimelig: det dreier sig her fremdeles om folk i sin bedste alder. Man foreslaar derfor grænsen forhøiet til 50 aar.

§ 10, 1 b. Indtægtsgrænsen bør efter vor mening forhøies noget.

§ 10, 2 a. Sidste avsnit bør ntgaa i henhold til de bemerkninger som er gjort under § 6.

§ 10, 2 b. 40 aar forandres til 50. (Jfr. § 10, 1 a.)

§ 13. Ordene: „som er forårsaket ved medlemmet utilregnelige omstændigheter“ bør utgaa i henhold til bemerkningerne under § 6.

§ 14, 1. 1ste indtægtsklasse foreslaar man bør utgaa og at grænserne mellem de øvrige klasser forrykkes noget. Tabellen vil da komme til at se saaledes ut:

Indtægtsklasse	Aarlig indtægt		Daglig indtægt		
	over	til og med	over	til og med	middel
1ste . . .	0	500	0	1.67	1.50
2den . . .	500	900	1.67	3.00	2.50
3dje . . .	900	—	3.00	—	3.50

At oprette en medlemsklasse med saa lav understøttelse som 60 øre pr. dag eller kr. 3.60 pr. uke, finder man litet tjenlig, idet denne understøttelse maa betegnes som helt utilstrækkelig.

Man mener forøvrig at det er en fordel at grupperingen er saa enkel som mulig.

§ 16, 1 A. a. Ordene: „fra sygdommens begyndelse“ foreslaaes strøket i henhold til de efterfølgende bemerkninger under § 19, 6 a.

§ 16, 1 b. Se bemerkningerne under § 20.

§ 16, 1 c. Man finder en understøttelse av 60 pct. av den midlere dagløn for lav. Naar familieforsørgeren er arbeidsudygtig paa grund av sygdom, trenger familien likesaa meget at leve av som ellers, ja i mange tilfælder adskillig mere, idet den syke ofte maa holde særskilt diæt. Hertil kommer utgifter til pleie og medicin. Man maa uten betænkeligheter kunne gaa til ca. 70 pct. av den midlere dagløn. Efter vort forslag vil ogsaa den midlere dagløn for 3dje indtægtsklasse antagelig i virkeligheten bli høiere end kr. 3.50. Noiagtig 70 pct. vil føre til ujevne tal, hvorfor man mener den daglige understøttelse bør opføres med fikse beløp. Det vil ogsaa være greiere at forstaa for de forsikrede selv.

Man foreslaar derfor følgende sykepenge:

1ste indtægtsklasse	kr. 1.00 pr. dag
2den do.	„ 1.75 —
3dje do.	„ 2.50 —

I 1ste klasse blir det 5 øre mindre end 70 pct. av den midlere dagløn og i 3dje klasse 5 øre mere end 70 pct.

Resten af § 16 c fra og med ordene: „dog skal sykepengene sammen med betaling“ osv. foreslaar man strøket. Herunder indbefattet sidste avsnit. En person, som av lægen er erklæret arbeidsudygtig paa grund av sygdom, kan formentlig ikke ha nogen arbeidsindtægt. Desuten kan man ikke forstaa, hvorfor det skal være nogen forment at forsikre sig mot sygdom ogsaa i andre kasser samtidig, selv om sykepengene isaafald muligens kommer op i mere end 90 pct. av arbeidsindtægten. Lægen skal jo kontrollere den syke og han maa kunne bedømme, om det er nødvendigt at være sykmeldt. Man skulde saaledes ikke behøve at befrygte, at nogen vil gjøre forretning med at være syk.

§ 16, 1 A d. Fødselshjælp til kvindelige medlemmer bør ydes i alle tilfælder. Altsaa ikke bare fornøden *lægehjælp*, men ogsaa jormor. Desuten bør understøttelse i alle tilfælder ydes i mindst 6 uker og ellers saalænge sygdommen maatte være. Dette bør heller ikke være arvhængig av medlemsskaps varighet. Naar det dreier sig om forsikringspligtige medlemmer, forstaa man forøvrig ikke hvorfor denne 10 maaneders klausul er medtat. Der kan vel ifølge sakens natur ikke godt bli tale om spekulation i fødselssykepenge. Man foreslaar at 10 maaneders-bestemmelsen utgaar.

§ 16, 1 A. e. Naar man mener, at begravelshjælp hører med til en fuldstændig sykekasse, saa blir det et brud paa dette princip at iudskrænke denne hjælp til medlemmet selv. Der bør da ogsaa ydes begravelsebidrag til medlemmets hustru og barn.

§ 16, 1 B. Av motiverne fremgaar, at der ogsaa er ment lægehjælp ved fødsel. Man finder, at dette tydeligere burde fremgaa av teksten samt at der tillige bør ydes almindelig fødselshjælp ikke bare ved læge, men ogsaa ved jormor.

§ 18. Ordene: „saafremt den finder, at dette kan ske uten væsentlig øket utgift for kassen, eller“ foreslaaes strøket. Finder lægen sykebehandling nødvendig, bør ikke en kasses styre vilkaarlig av hensyn til utgifterne kunne si nei.

§ 19, 4. Man er med komiteens medlem, *P. Pedersen*, enig i, at der bør sættes punktum efter „hængaat 2 aar“, og at resten utgaar. Der findes vistnok mange sygdomme, man ikke blir helt helbredet for, tiltrods for, at vedkommende kan ha været fuldt arbeidsdygtig i den i loven forlangte tid. Man er idetheletat av den mening, at der i offentlige sykekasser, hvor man blir tvungen at være medlem, ikke gaar an at sætte saa mange rigorøse og begrænsede bestemmelser, som der er gjort i dette lovforslag. Medlemmerne blir paa alle hold omgjærdet av saa mange bestemmelser og begrænsninger, at de tilslut ikke kommer til at vite, hvordan de skal forholde sig for ikka at støte an mot et eller andet lovbud.

§ 19, 6 a og b. Begge disse bestemmelser foreslaaes at utgaa, da man ikke forstaa, hvordan det kan gaa an at begrænse lægehjælpen til visse uker om aaret. De, som nu er sykeforsikret i private sykekasser, er vant til at ha fri læge til sig selv og familien *hele aaret* uten nogensomhelst begrænsning. Efter den foreslaaede bestemmelse ser det ut som man ikke skal ha ret til at benytte læge nndtagen sygdommen er av den art, at den medfører arbeidsudygtighet. Begrænsningen er ogsaa urimelig av en anden grund. En langvarig sygdom kan være av den beskaffenhet, at lægehjælp anvendes meget litet, men allikevel ophører lægehjælpen efter 26 ukers forløp. En anden kan være syk blot i 13 uker og dog ha anvendt lægen flere gange end førstnevnte. Men sidstnevnte har endda fri læge i 13 uker til, hvis sygdom paany indtræder. Begrænsningen er ikke blot urimelig og uretfærdig, men endog umulig at praktisere. Skulde der være nogen begrænsning, maatte det være rimeligere — ifald lægen betales pr. enkeltydelse — at sætte et bestemt maksimumsbeløp, som ikke maatte overskrides. Men hvis lægen betales med aarsløn, vil komiteens begrænsning kun bety noget mindrearbeide for lægen. Naar de nu virkende sykekasser kan klare at holde sine medlemmer med fri læge aaret rundt, maa det ogsaa kunne forlanges av de offentlige kasser.

§ 20. Sekretariatet er av den opfatning, at det eneste retfærdige princip er, at de ulykkesforsikringspligtige bedrifter alene bærer alle utgifter, som er forbundet med ulykker, der kommer ind under loven. Man er saaledes enig i første del av socialkomiteens anførsel herom (indstillingens side 36, 2. spalte). Men da bør man ogsaa trekke konsekvenserne av dette standpunkt belt ut og lade bedriftsulykker være sykekasserne helt uvedkommende i de første 4 uker. Man kan derfor ikke være enig i komiteens konklusion, selv om den mener, at sykekasserne paa anden

maatte skal faa erstattet de hermed forbundne utgifter. Den uuværende ordning, at hver enkelt arbeidsgiver direkte utreder utgifterne i de første 4 uker, synes at være den enkleste og mest praktiske og bør derfor bibeholdes. At samtlige arbeidsgivere skal utrede en vis procent av sykeforsikringens utgifter kan nemlig ikke betraktes som erstatning til kasserne for overtagelse av eudel av arbeidsgivernes eller ulykkesforsikringens risiko.

§ 29, 1. Etter ordet „ulykkestilfælde“ i anden linje bør tilføies „i ikke ulykkesforsikringspligtige bedrifter“. Dette i henhold til det under § 20 anførte. Sidste punktum finder man overflødig, da det kun er en gjentakelse av § 21. Likesaa den tilsvarende bestemmelse i 2. led.

§ 29, 3. Det heter, at kassens styre derefter skal avgjøre, hvorvidt vedk. er berettiget til understøttelse o. s. v.

Det maa bli et vidtløftig arbeide dette styre faar at utføre, naar hvert enkelt medlems krav, om at faa utbetalt sin retmæssige understøttelse, skal drøftes og avgjøres av styret. Dette sammenholdt med § 49 som sier, at styret skal holde møte mindst en gang om aaret, og § 48, 2 som sier, at styret ingen godtgjørelse skal ha, høres noksaa underlig ut. Skal styret i samlet møte anvise al understøttelse, saa vil dette, iallefald i større kasser, bli et uoverkommelig arbeide.

Man skulde tro det maatte være tilstrækkelig, at styret behandler tvilsomme krav, som kassereren ikke paa eget ansvar finder at kunne utbetale.

§ 29, 4. Synes ogsaa at være noget omstændelig.

§ 31, 5 a, b. Sekretariatet vil foreslaa, at premien utlignes saadan:

a. Pliktig medlem: $\frac{5}{10}$ av medlemmet selv, $\frac{1}{10}$ av hans arbeidsgiver, $\frac{2}{10}$ av kommunen og $\frac{2}{10}$ av staten.

b. Frivillig medlem: $\frac{6}{10}$ av medlemmet selv, $\frac{2}{10}$ av kommunen og $\frac{2}{10}$ av staten.

Forandringen fra socialkomiteens flertalsindstilling er, som man ser, at der er lagt $\frac{1}{10}$ mere paa kommunens part.

Den store ængstelse for at paalægge kommunerne nogen utgifter, finder man ikke begrundet. Da det gjaldt loven om stats- og kommunebidrag til arbeidsledighetskasserne, blev der fra statsmagternes side med styrke fremholdt, at det maatte bli kommunerne som i særlig grad skulde bære utgifterne, da det var disse som efter loven bar fattigbyrderne. En lettelse i fattigutgifterne paa grund av arbeidsledighetsforsikringen vilde da ogsaa i første række komme kommunerne tilgode. I overensstemmelse hermed fastsattes kommunebidraget dobbelt saa stort som statsbidraget.

Her har man gaatt den motsatte vei, idet kommunebidraget kun er foreslaat at skulle utgjøre halvdelen av statsbidraget. Disse to love er dog paa dette punkt temmelig analoge.

Istedetfor at yde bidrag, synes det at være komiteens forutsætning, at kommunerne skal tjene penge paa sykeforsikringen.

Den skal benyttes til at befri dem for endel fattigutgifter. Etter et bidrag av $\frac{1}{10}$ vil kommunernes utgifter efter beregningen bli 644,000 kroner, mens besparelserne paa fattigvæsenets budgjetter er beregnet at ville utgjøre mellem 700,000 og 1 mill. kroner. Omsorgen for kommunerne synes saa meget merkeligere, som man der har et retfærdigere beskatningssystem eud i staten.

For de forsikrede selv maa 50, resp. 60, procent av den samlede præmie være byrde nok.

§ 32, 6. Leddet savner en bestemmelse om, hvordan der skal forholdes med kontingentindbetalingen, naar understøttelsen er opbrukt, men vedkommende fremdeles er syk. Rimelighet tilsier, at man er kontingentfri, saalænge arbeidsudygtigheten varer, uanset om understøttelse høves eller ikke.

§ 38, 2. At lønne funktionærene med procenter finder man uheldig.

§ 39, 5. Man finder det uheldig, at der i selve lovteksten bestemmes, at kun 1 eksemplar av regnskaperne skal ntlægges til eftersyn. Der bør staa, at regnskaps-ekstrakt gjøres tilgjengelig for medlemmerne paa hensigtsmæssigste maate, og at fremgangsmanten overlates til styrets avgjørelse.

§ 48, 2. Vi har allerede tidligere paapekt, at hvis styret skal ha saa meget at gjøre som i § 29, 3 anført, da vil det være ganske urimelig at forlange dette arbeide gratis utført. Arbeidere, som ved at delta i møter taper sin arbeidsfortjeneste, vil ikke kunne motta valg til styret under disse vilkaar. Leddet bør derfor utgaa,

saaledes at kasserne selv faar anledning til at avgjøre, om der skal betales godtgjørelse eller ei.

§ 49, 2. I opregningen av styrets gjøremaal staar der intet om, at det skal granske og avgjøre krav om understøttelse. Man vil blot henlede opmerksheten derpaa.

Som en almindelig bemerkning til kapitel VIII i sin helhet vil sekretariatet uttale sin tilfredshet med den av komiteen foreslaaede ordning med hensyn til kasseledelsens sammensætning. Man vil bestemt advare mot at gi arbeidsgiverne større indflydelse end den foreslaaede. Rigtignok ser man, at arbeidsgiverforeningens centralstyre beklager sig over, at de forsikrede selv derved blir i „født flertal“. Men vi vil hertil bemerke, at arbeidsgiverne bør være fornøiet med at erholde 22 procent av ledelsen, naar de blot skal betale 10 procent av utgifterne. Det bør desnten være slut med den anmassende fordring, at arbeidsgiverne altid vil spille formyndere for arbeiderne i offentlige saker.

§ 54. Av sykekasser, som kan tænkes at bli godkjendte, findes nu 3 arter: 1) foreningskasser, 2) brukskasser og 3) kommunale eller andre halvoffentlige kasser. Av disse 3 arter maa brukskasser sies at være den mindst tilfredsstillende form. I Danmark statsanerkjendes saaledes ikke brukskasser idethelestat.

Man finder det derfor formelt uriktig, at § 54 begynner med „brukskasser og andre private eller kommunale“ o. s. v. Hvis foreningskasser ikke særskilt skal nævnes, bør heller ikke brukskasser nævnes. Man foreslaar derfor følgende begyndelse: „Private eller kommunale sykekasser“ o. s. v.

§ 55, b. Foreningskasserne har nu ialmindelighet sykebok i forbindelse med foreningsbok, idet kontingenten indkræves under ét saavel til foreningen som til sykekassen. Disse bøker maa kunne anvendes, selv om de ikke i et og alt stemmer med riksforsikringsanstaltens skema. Man vil kun henlede opmerksheten derpaa, for at de godkjendte kasser ikke skal bli bebyrdet med altfor mange forandringer og nye systemer.

§ 55, f og g. Disse bestemmelser mener man bør utgaa. Av motiverne sees de her omhandlede forholdsregler at være tat av hensyn til de ikke pligtige medlemmer, men i lovteksten er bestemmelserne gjort gjældende for alle — altsaa ogsaa for pligtige. Litra f er ogsaa uklar i og for sig, da der intet er nevnt om, hvorvidt medlemmerne selv kan vælge at bli staaende i kassen eller tilsikres understøttelse i 12 uker efter uttrædelsen, eller om det tilligger kassens styre at avgjøre, hvilket av de to alternativer skal befølges.

For foreningskasser er det første alternativ umulig, og man maa bestemt protestere mot, at en saadan bestemmelse indføres. Naar sykeunderstøttelse og lægehjælp indgaar i foreningens eller vedkommende forbunds ydelse til medlemmerne, gaar det ikke godt an at løsrive sykeunderstøttelsen fra foreningens øvrige virksomhet, fordi det hele danner en administrativ enhet. At tilsikre et uttraadt medlem eventuel understøttelse i 12 uker fra uttrædelsen frembyr naturligvis ikke denslags organisatoriske og administrative vanskeligheter som at beholde dem alene i sykekassen. Men da de 12 uker kun kan faa praktisk betydning for ikke pligtige medlemmer, burde foranstaltningen iallefald indskrænkes til disse og ikke, som efter lovteksten, omfatte alle. I kredskasserne er der jo ingen karenstid. Et overflyttet medlem vil altsaa i de første 12 uker efter omflytningen eventuelt kunne faa sykeunderstøttelse baade av den godkjendte og av kredskassen.

§ 55, h. At riksforsikringsanstalten administrativt skal kunne foreskrive fremgangsmåten ved valg av styre, anser man litet betryggende. Alle kasser vælger nu sine styrer direkte og paa likesaa betryggende måte som i kredskasserne foreslaat. Dog med den forskjel, at styret selvfølgelig utelukkende bestaar av de forsikrede selv.

§ 56, 1. Her har komiteen atter søkt at favorisere brukskasser paa foreningskassers bekostning, idet bruks- og kommunale kasser kan godkjendes med et medlemsantal av ned til 100, mens der av foreningskasser forlanges mindst 200. Lavgrensen bør under alle omstændigheter være ensartet for alle arter av kasser. Hvad soliditeten angaar tør vi paastaa, at foreningskasser gjennomgaaende er mere økonomisk betrygget end brukskasser. Arbeidsgiverne staar ikke som garant for brukskasserne, selv om enkelte av dem kan yde noget økonomisk bidrag i en eller anden form. I foreningskasser derimot staar som regel foreningen som garant i økonomisk henseende.

Man foreslaar, at lavgrænsen for alle kasser sættes til 100 medlemmer og at sidste punktum i § 56, 1 utgaa.

Samtidig gjøres opmerksom paa et andet forhold. Flere foreningskasser er knyttet til faglige *landsforbund*, f. eks. *Norsk centralforening for boktrykkere*, *Norsk jern- og metalarbeiderforbund* m. fl. Disse sykekasser virker som gjensidige central-kasser, hvor *risikoen utlignes paa det hele forbund*. Forbundene har afdelinger omkring i landet, men med et medlemsantal som kan gaa helt ned til 10. Vi forstaaar lovteksten saadan, at det minimum av medlemmer, som forlanges, ikke skal gjælde hver enkelt afdeling (filial), men hele centralkassen. Skal loven anvendes paa den maate, at et forbunds lokalkasser hver for sig maatte ha mindst 100 eller 200 medlemmer, vil forbundenes sykekasser ikke kunne godkjendes.

§ 60. I forbunds sykekasser fastsættes kontingenten som regel av landsmøtet. Det maa formentlig kunne gjøres selv om loven kalder det generalforsamling.

§ 61, 2, b. I samklang med vore bemerkninger til § 31, 5, a foreslaaes ogsaa her $\frac{2}{10}$ av kommunen.

§ 61, 2, c. Begrænsningen til kr. 3.00 av staten, kr. 1.50 av kommunen og kr. 1.50 av arbeidsgiveren maa utgaa, ti ellers blir det ovenfor nævnte bidrag delvis illusorisk, forsaavidt aarskontingenten overstiger 15 kroner pr. aar. Og det vil den uten tvil gjøre i alle kasser bestaaende av haandverks- og industriarbeidere. Det er sandsynlig, at kontingenten i de allerfleste godkjendte kasser endog kommer til at overstige 20 kroner. I en særlig daarlig risikogrupper kan kontingenten endog komme op i 30 kroner, og da vil tilskuddet kun bli halvdelen av det som ydes til dem, som kan klare sig med en kontingent av indtil 15 kroner.

§ 61, 3. Det som omhandler indtægtsgrenser foreslaaes strøket i henhold til bemerkningerne under § 1, 1, b.

§ 62, 2. Man finder disse foranstaltninger altfor omstendelige. Det vil være bedre, at f. eks. kredskassens forretningsfører gaves adgang til at kontrollere midlernes tilstedeværelse. Iøvrig bør man kunne tro likesaa godt paa kassens egne revisorer som paa en øvrighetsperson.

§ 62, 3. Bestemmelsen om regnskapsutdragenes tilgjængelighet for medlemmerne bør bringes i overensstemmelse med det foran under § 39, 5 anførte.

§ 65, 2, 3 og 4. Disse bestemmelser om ekspropriation av en kasses tiloversblevne midler, naar alle forpligtelser er dekket, synes at stride sterkt mot den av det nuværende samfund hævdede beskyttelse av den private eiendomsret. At administrationen uten videre skal kunne disponere tiloversblevne midler kan la sig høre, saalænge det dreier sig om den del av midlerne som er tilskutt av stat og kommune, men ikke anvendt. Det derimot, som er ydet av medlemmerne selv, eller som kanske endog bestaar i grundfond eller lignende erhvervet *før* anerkjendelsen, maa være staten uvedkommende. De foreslaaede bestemmelser er litet betryggende. Først kan nemlig administrationen (riksforsikringen) paalægge kassen at skaffe sig et saa og saa stort reservefond, dernæst kan den samme administration tilbaakekalde godkjendelsen, bevirke kassens opløsning og endelig disponere midlerne.

Ogsaa i andre henseender er lovforslaget underlig. I 2. led heter det, at de gjenværende midler skal anvendes til det eller det. Og i 3. led tales der atter om *yderligere* gjenværende midler. Naar de gjenværende midler engang er anvendt, kan der vel ikke godt være mere igjen.

§ 68, 1. Der kan ogsaa forutsættes at opstaa tvist mellem en godkjendt kasse og riksforsikringsanstalten eller mellem godkjendt kasse og kredskasse. Saadanne tvister bør derfor ogsaa medtas i paragraffen.

§ 76. Ordene „saavidt mulig“ i 6. linje foreslaaes strøket, da der ikke bør aapnes nogensombelst adgang til omgaaelse.

Kristiania den 6. juli 1909.

Sekretariatet for Arbeidernes faglige landsorganisation.

Ole O. Lian,
formand.

M. Ormestad,
sekretær.

Ved sakens behandling i stortinget gik socialkomiteens flertalsindstilling igjennem i sin helhet. Arbeiderpartiets repræsentanter op-tok efterhvert de av sekretariatet paapegte ændringer som forslag, men de blev ubarmhjertig nedvoteret av de borgerlige partier, hvilket man vil kunne konstatere ved at gjennemlæse loven, som vi her indtar i sin helhet.

Lov om sykeforsikring.

Av 18. september 1909.

Kapitel I. Pliktig forsikring.

§ 1. 1. Pliktig til sykeforsikring efter denne lov er her i riket beskjaeftigede lønsarbeidere samt betjenter i offentlig eller privat tjeneste, naar de har fyldt 15 aar, forsaavidt deres arbeids- eller tjenesteforhold ikke ifølge forholdets natur eller avtale er indskrænket til kortere tid end 6 dage. Forsikringspligten indtræder ved arbeids- eller tjenesteforholdets tiltrædelse.

2. Undtat fra forsikringspligten er dog:

- a. Den, som alene eller sammen med ikkeforsikringspliktig øgtefælle har en aarlig indtægt av mer end kr. 1200.00 paa landet eller kr. 1400.00 i by, eller som for sygdomstilfælde er tilsikret løn i mindst 3 maaneder;
- b. den, som efter lægeundersøkelse erklæres for lidende av saadan kronisk sygdom eller andre saadanne svækkelser eller mangler, at sykebehandling stadig, om end med mellemrum, maa antages derved at bli nødvendig (jfr. § 9, p. 3);
- c. den, som paa anden betryggende maate end i denne lov foreskrevet er sikret en sykeunderstøttelse, som maa ansees for mindst av samme værdi som understøttelse efter denne lov (§ 16);
- d. den, som er beskjaeftiget paa skib i utenriks fart. medmindre denne er indskrænket til reiser i fast rute, og reiserne efter den for farten kundgjorte plan ikke forut-sættes at vare mer end 10 dage fra norsk havn og tilbake;
- e. den, som ifølge en utenlandsk lov er sikret sykeunderstøttelse under sin beskjaef-tigelse her i riket.

§ 2. 1. Ved lønsarbeidere forstaaes i denne lov arbeidere, hvis løn helt eller delvis bestaar i penger.

2. Til lønsarbeidere henregnes ogsaa husmænd, som arbeider mot pengeløn hos husbonden, og tjenere, herunder indbefattet halvlotteskarer.

3. Like med lønsarbeidere og betjenter ansees ogsaa personer med ufuldendt utdannelse, saasom lærlinger og volontører, selv om de ingen løn oppebærer.

§ 3. En forsikringspliktig person ansees vedblivende som beskjaeftiget her i riket og saaledes fremdeles som forsikringspliktig for et tidsrum av 3 maaneder fra avreisen, om han forbigaaende av sin arbeidsgiver sysselsættes i et andet land, eller om han for et saadant tidsrum med permission av arbeidsgiveren foretar en reise til utlandet.

§ 4. Den i § 1, 2det led, litr. a og § 10. 1ste led, litr. b fastsatte indtægts-grænse for personer paa landet kan paa andragende fra styret for en kredssykekasse (§ 40) av Riksforsikringsanstalten (§ 41) forhøies for vedkommende kreds, eller en viss nærmere avgrænset del deraf, til den for byerne gjældende grænse.

§ 5. Forsikringspliktig person ansees — uten hensyn til mulig forsømmelse av den foreskrevne indmeldelse (§ 9) — som medlem av vedkommende kredssykekasse fra den dag, forsikringspligten indtræder, saafremt han ikke allerede paa anden maate har opfyldt sin forsikringspligt (jfr. § 7), eller saafremt § 9, 3dje led, ikke kommer til anvendelse.

2. Saafremt et pliktig medlem av en kredssykekasse for samme arbeidsgiver midlertidig utfører arbeide inden en anden kredssykekasses omraade, forblir han medlem av den første kasse, dog ikke over et aar.

§ 6. 1. Hvis et pliktig medlem av en kredssykekasse ved ham utilregnelige omstændigheter blir arbeidsløs, vedblir han dog at være medlem av kassen, uten præmie, til og med den 14. dag efter den sidste dag, for hvilken pliktig præmie skulde betales (jfr. § 31, p. 4), saafremt han umiddelbart forut har været medlem av kredssykekassen uavbrutt i mindst $\frac{1}{2}$ aar.

2. Dersom vedkommende før utløpet av den ovenfor omhandlede frist igjen kommer i arbeids- eller tjenesteforhold, som medfører forsikringsplikt, har han at betale præmie fra og med den uke, da han gjenoptok arbeidet.

3. I alle andre tilfælde på ophør av forsikringsplikten uttræder vedkommende som medlem av kredssykekassen ved utløpet av den sidste dag, for hvilken pliktig præmie skulde betales, medmindre forsikringen fortsættes som frivillig. (Jfr. § 10.)

Kapitel II. Indmeldelse og utmeldelse.

§ 7. De efter denne lov forsikringspliktige personer skal være forsikret enten i vedkommende offentlige kredssykekasse eller i en overensstemmende med denne lov godkjendt privat eller kommunal sykekasse (§§ 54—65).

§ 8. Naar en person første gang optages i en kredssykekasse, skal der leveres ham en sykekassebok, hvis pris, indhold og anvendelse fastsettes av Riksforsikringsanstalten (§ 40).

§ 9. 1. Naar en person ved tiltrædelse av et et arbeids- eller tjenesteforhold hos en arbeidsgiver blir forsikringspliktig (§ 1), skal arbeidsgiveren, saafremt han ikke har visshet for, at forsikringsplikten paa anden maate er eller blir opfyldt, indmelde vedkommende i kredssykekassen for den kreds, hvortil arbeidsstedet hører.

Som arbeidssted for de efter loven forsikringspliktige sjømænd ansees skibets hjemsted.

2. Hvis den forsikringspliktige er beskæftiget i bedrift eller virksomhet, som indgaar under loven om ulykkesforsikring for arbeidere i fabrikker m. v., blir som arbeidsgiver at anse den, som efter nævnte lovs § 1 er eller blir erkjendt som saadan.

3. Kredssykekassen kan — om den dertil finder grund — kræve den indmeldte undersøkt av en læge, som anvises og betales av kassen, for at faa bragt paa det rene, hvorvidt vedkommende i henhold til § 1, p. 2 b er undtat fra forsikringsplikten. Indtil saadan undersøkelse har fundet sted, er kassen ikke forpliktet til at opta ham som medlem. Optages han efter undersøkelse i kassen, regnes han som medlem fra den i § 5 angivne tid.

4. Hvis en i en kredssykekasse indmeldt person paastaar at være undtat i henhold til § 1, 2 b maa man la sig undersøke av en læge, som anvises og betales av vedkommende kredssykekasse, og levere bevis for, at han lider av saadan sygdom eller mangler, som i nævnte paragraf omhandlet.

5. Indmeldelse til en kredssykekasse, ledsaget av oplysninger om indtægt m. v. efter en av Riksforsikringsanstalten fastsat formular, blir at besørges snarest mulig, men senest inden 1 uke, efterat vedkommende har tiltraadt arbeidet eller tjenesten.

6. Paa samme maate og med samme frist har arbeidsgiveren at anmelde for vedkommende sykekasse, naar en forsikret person uttræder av hans tjeneste.

7. Fremdeles har arbeidsgiveren, senest inden 1 uke før 1ste mandag i januar og juli, at anmelde saadan forandring i en forsikret persons indtægt eller arbeidsforhold, at denne medfører den forsikredes overflytning til en anden indtægts- eller risikoklasse.

Kapitel III. Frivillig forsikring.

§ 10. 1. Enhver person, som har fylt 15 aars alder og ikke er forsikringspliktig efter § 1, har ret til at bli frivillig medlem av kredssykekassen paa sit hjemsted eller arbeidssted paa følgende vilkaar:

- a. Han maa ikke ved indmeldelsen være over 40 aar gammel, medmindre nogen av bestemmelseerne i 2det led av denne paragraf kommer til anvendelse;
- b. hans aarlige indtægt, sammenlagt med hans egtefælles, maa ikke overstige kr. 800.00 paa landet eller kr. 1000.00 i by; endvidere maa hans og egtefælles formuer tilsammen ikke overstige kr. 7000.00 paa landet eller kr. 10,000.00 i by;
- c. han maa ved attest fra en av kredssykekassen dertil anvist læge godtgjøre, at han ikke lider av nogen kronisk eller uhelbredelig sygdom eller mangler, som medfører eller skjønnes at kunne medføre særlig risiko for kassen; attesten betales av kredssykekassen.
- d. han faar ikke understøttelse for sygdom, som indtræffer, før han har været medlem av kredssykekassen i mindst 12 uker i sammenheng fra indtrædelsen, medmindre den frivillige forsikring er en umiddelbar fortsættelse av pliktig forsikring (jfr. § 11);
- e. han har at betale præmie forskudsvis for 4 uker ad gangen (jfr. § 12, 1 b og § 13);

2. Undtagelse fra det ovenfor under litr. a fastsatte vilkaar kan ske:

- a. For pligtig medlem, hvis forsikringspligt ophører, saafremt han senest 5 dage, efterat det arbejdsforhold, som medførte forsikringspligten, er ophørt, andrager om forsikringens fortsættelse som frivillig; dog maa hans alder ikke overskride 50 aar med tillæg av $\frac{1}{2}$ maaned for hver fulde maaned, han har været pligtig eller frivillig medlem av en kredssykekasse eller en godkjendt sykekasse før 50 aars alderen. Ophører forsikringspligten paa grund av arbejdsløshet, opstaat ved den forsikrede utilregnelige omstændigheder, skal han dog paa den ovenfor i dette litera anførte betingelse, uten hensyn til alderen og tillike uten hinder av de ovenfor i 1ste led, litr. b og c opstilte betingelser, være berettiget til at bli staaende som frivillig medlem indtil et tidsrum av 6 maaneder, regnet fra den pligtige forsikrings opbør efter § 6, saafremt han umiddelbart forut har været medlem av kredssykekassen i mindst $\frac{1}{2}$ aar.
- b. For den, som tidligere har været frivillig medlem, saafremt han foruten sedvanlig forskudspræmie efterbetaler præmie fra 40 aarsalderen indtil gjenoptagelsen.

§ 11. 1. Naar en person, mundtlig eller skriftlig, har andraget om optagelse som frivillig medlem av en kredssykekasse og fremlagt fornøden lægeattest, oplysning om indtægt og formue og andre fornødne bevisligheter, som i kassens statutter paabydes, har styret snarest mulig og senest inden 4 uker at træffe avgjørelse om andragendet og derefter uten ophold at underrette ham om avgjørelsen, samt om hvilken indtægts- eller risikoklasse (§ 31, 3) han blir at henregne til.

2. Indvilges andragendet, er han at anse som medlem av kassen fra den dag, da beslutning om hans optagelse blev fattet; fra og med mandag i samme uke begynder præmien at løpe (§ 31, 4).

§ 12. 1. Frivillig forsikret person ophører at være medlem av kredssykekassen:

- a. Kl. 12 middag den dag, han ved utmeldelse selv ønsker at uttræde;
- b. eller kl. 12 middag paa maanedsdagen efter forfaldsdag, saafremt præmien ikke er betalt inden denne frist (løpemaaned);
- c. fra et nærmere av kredssykekassens styre fastsat tidspunkt, naar hans indtægt eller formue overstiger den i § 10, 1 b fastsatte grænse.

2. Hvis et frivillig medlem blir forsikringspliktig, gaar han over til at bli pliktig medlem av den kredssykekasse, hvorunder hans arbeidssted hører, fra og med den dag, da forsikringspligten begynner. Forskudsvis erlagt præmie for frivillig forsikring godtgjøres ikke ved overgangen.

3. I tilfælle av sykdom under løpemaanedlen avholdes den skyldige præmie i sykepengerne.

§ 13. Er arbejdsløshet, som er forårsaget ved medlemmet utilregnelige omstændigheter, grunden til, at præmien ikke er betalt i ret tid, kan kassens styre indrømme en yderligere frist av 1 maaned utover den i § 12 fastsatte løpemaaned.

Kapitel IV. Indtægtsklasser.

§ 14. 1. Enhver person som, trunget eller frivillig, er medlem av en kredssykekasse, blir av kassens styre i henhold til foreliggende opgaver og opplysninger til enhver tid at henføre til den indtægtsklasse, hvorunder hans indtægt falder efter nedenstaaende tabel, samt til den risikoklasse (§ 31, 3), hvortil han henhører:

Indtægts- klasse	Aarlig indtægt		Daglig indtægt	
	over kr.	til og med kr.	over kr.	til og med kr.
1	0	300	0,00	1,00
2	300	600	1,00	2,00
3	600	900	2,00	3,00
4	900	1400	3,00	4.67

2. Overflytning fra en indtægts- eller risikoklasse til en anden kan — saalænge vedkommende er i tjeneste hos samme arbeidsgiver — kun ske fra og med den første mandag i januar eller juli (jfr. § 9, 7).

3. Forsikringspligtige, som ingen løn oppebærer (§ 2, 3), henføres til 1. indtægtsklasse. Det samme gjælder den frivillig forsikrede, som ikke oppebærer nogen indtægt.

4. Efter forslag av riksforsikringsanstalten eller en kredssykekasse kan vedkommende regjeringsdepartement beslutte, at hele klasser av arbeidere i visse distrikter eller i hele riket blir at henføre til en bestemt indtægtsklasse enten hensyn til den enkeltes indtægt.

5. Den daglige indtægt regnes lik $\frac{1}{300}$ av den aarlige, $\frac{1}{25}$ av den maanedlige og $\frac{1}{6}$ av den ukentlige indtægt. Saafernt ingen tilstrækkelige oplysninger foreligger, fastsættes indtægtens størrelse ved skjønn av sykekassens styre.

6. Som løn eller indtægt skal i denne lov ogsaa ansees enhver godtgjørelse, som vedkommende faar som betaling for ydet arbeide eller tjeneste, nanset om betalingen mottages fra tredjemand.

7. Bestaar lønnen helt eller delvis i andre ydelser end penger, skal disse ydelser omsættes i penger efter de paa stedet gjængse gjennomsnittspriser. Er nogen saadan ydelse værdsat av arbeidsgiveren med tilslutning av arbeideren, kan dette godkjendes av sykekassens styre, saafremt det findes rimelig.

§ 15. Sykepenger (§ 16) og præmier (§ 31) blir at beregne i forhold til den midlere dagløn, som i de forskjellige indtægtsklasser regnes at utgjøre:

For 1. indtægtsklasse . . .	kr. 1.00
” 2. — . . .	” 1,50
” 3. — . . .	” 2,50
” 4. — . . .	” 3,50

Kapitel V. Sykeforsikringens ydelser. Vilkaar for ret til understøttelse. Rettens fortabelse.

§ 16. 1. Kreds-sykekasserne skal yde følgende understøttelser:

A. For et medlems egen person:

- Fri lægehjælp fra sygdommens begyndelse samt — ved første gangs anskaffelse — saadanne hjælpemidler som briller, brokbind og lignende og, hvor kirurgisk behandling utkræves, forbindelsessaker og de for saadan behandling nødvendige lægemidler efter lægens anordning. Som lægehjælp regnes ogsaa tanduttrækning — ved læge eller tandlæge — dog ikke hvis den sker av hensyn til indsætning av kunstige tænder.
- Skyldes sygdommen en beskadigelse ved bedriftsulykke, som ifølge loven om ulykkesforsikring for arbeidere i fabrikker m. v. berettiger til skadebot, skal kredssykekassen tillike yde den *medicin*, som lægen finder fornøden til skadens behandling (jfr. § 20).
- Forsaavidt sygdommen medfører arbeidsudygtighet en pengéhjælp (sykepenger) av 60 pct. av den midlere dagløn i vedkommende indtægtsklasse (§§ 14—15): dog skal sykepengene, sammen med betaling, som vedkommende maatte oppebære for arbeide under sygdommen eller sammen med sykepenger fra mulig privat sykeforsikring, ikke utgjøre mer end 90 pct. av hans virkelige indtægt ved sygdommens begyndelse. Herunder kommer ikke i betragtning saadanne tilfælde, hvor en forsikret uten ydelse av arbeide har ret til fuld løn under sygdom (jfr. § 24, 3). For personer, som er forsikret ifølge § 2, 3, og for de frivillig forsikrede, som ingen indtægt har, skal de samlede sykepenger ikke utgjøre over 60 øre pr. dag. (Jfr. §§ 19, 20 og 22).

Om sin virkelige indtægt ved sygdommens begyndelse, om sin arbeidsindtægt under sygdommen og om understøttelse fra mulig privat forsikring pligter den forsikrede at gi kredssykekassen fornødne oplysninger. Undlater han dette, eller gir han styret urigtige meddelelser, mister han retten til sykepenger av kredssykekassen.

- Ved kvindeligg medlems nedkomst sykepenger (barselspenger) i 6 uker, samt i tilfælde fornøden lægehjælp. Disse ydelser er betinget av, at hun umiddelbart forut har været medlem av offentlig eller godkjendt privat eller kommunal sykekasse uavbrutt i mindst 10 maaneder. Kredssykekasserne kan i sine statuter

indtatte bestemmelse om, at sykepengerne i fornødent fald blir at anvende til barnets pleie.

Indtræder sygdom, ydes istedenfor barselspenger de samme understøttelser som under andre sygdomstilfælde

- e. En begravelseshjælp, stor 25 ganger den midlere dagløn i vedkommende indtægtsklasse (§ 15), dog ikke over 50 kroner, og ikke for forulykkede, for hvem Riksforsikringsanstalten pligter at yde begravelseshjælp. Riksforsikringsanstalten kan forlange, at kredssykekassen i dette tilfælde utbetaler begravelseshjælpen imot refnsion.

B. For et medlems *egtefælle* (hustru eller mand), som forsørges av medlemmet, samt for hjemmeværende barn under 15 aar, fri lægehjælp m. v. som under litr. A. a, dog ikke saadanne hjelpemidler som briller, brokbind og lignende.

2. Kredssykekassernes forpligtelse til at yde de i 1ste led A. a, jfr. B. omhandlede understøttelser omfatter ikke de tilfælde, i hvilke behandling eller forpleining for offentlig regning finder sted i henhold til lov om sundhedskommissioner m. v. av 16. mai 1860 eller lov angaaende sindssykes behandling og forpleining av 27. juni 1891 eller lov angaaende særegne foranstaltninger mot tuberkuløse sygdomme av 8. mai 1900. Naar der i saadant tilfælde ydes et medlem forpleining for offentlig regning, finder reglerne i § 18, 3 tilsvarende anvendelse med hensyn til sykekassens pligt til at yde sykepenge. Det offentlige utlæg til saadan behandling og forpleining kan ikke kræves erstattet av medlemmet, forsaavidt aagaar det tidsrum, i hvilket behandlingen og forpleiningen vilde ha paaligget sykekassen, om sygdommen hadde vedkommet denne.

§ 17. Ved særskilte av Riksforsikringsanstalten godkjendte bestemmelser i en kredssykekassens statuter kan der gives medlemmerne adgang til som tillæg til de i § 16 nævnte ydelser desuten at sikre famlægehjælp og helt eller delvis fri medicin for sig selv og familie (jfr. § 16 B.).

§ 18. 1. Istedenfor de i § 16, 1, litr. A. a—c fastsatte ydelser kan der ydes den forsikrede fri kur og pleie paa sykehus — herunder indbefattet sindssykeasyll — saafremt vedkommende læge finder, at saa bør ske. I tilfælde av bedriftsulykke kan Riksforsikringsanstalten i henhold til ulykkesforsikringslovens § 8 forlange, at indlæggelse paa sykehus skal ske. Ogsaa istedenfor den under litr. B nævnte ydelse kan en kredssykekasse yde fri kur og pleie paa sykehus, saafremt den finder, at dette kan ske uten væsentlig øket utgift for kassen, eller saafremt vedkommende læge erklærer, at behandlingen i hjemmet ikke forsvarligen kan ske.

2. Ifald den syke uten hjemmel i gjældende lov negter at efterkomme en kredssykekassens beslutning om indlæggelse paa sykelms, bortfalder enhver understøttelse for ham personlig, men sykepenge kan i tilfælde som nedenfor under avsnit 3 bestemt ydes hans familie.

3. Under ophold paa sykehus bortfalder de i § 16 fastsatte sykepenge, men hvis den syke har *egtefælle* eller andre slegtninger, som bor sammen med ham, og hvis underhold medlemmet pligter at bestride, skal der ydes disse sykepenge beregnet av den midlere dagløn med 20 pct., hvis der er én, 35 pct., hvis der er to, og 50 pct., hvis der er tre eller flere saadanne forsørgede.

§ 19. 1. *Sykepenge* (§ 16, 1, A. c) beregnes og utbetales for alle ukedage, undtagen søndag, saalænge arbeidsudygtigheten varer, — dog ikke for de 3 første dage efter sygdommens begyndelse, og ikke længer for hvert særskilt sygdomstilfælde end til utløpet av den 26de nke, regnet fra og med den første dag, for hvilken sykepenge er oppebaaret, eller fra og med den første dag av sykehusopholdet, om sykepenge ikke er oppebaaret for indlæggelsen.

2. Saafremt et medlem allerede har oppebaaret sykepenge for et sygdomstilfælde og siden — indenfor et tidsrum av 1 aar, regnet fra den dag, da de i 1ste led nævnte sykepenge begyndte at løpe — faar et eller flere nye anfald av samme sygdom, regnes disse som en fortsættelse av det første, og sykepenge skal da ikke ydes for mer end 26 uker ialt.

3. Har et medlem som i foregaaende led omhandlet oppebaaret sykepenge for 26 uker for sygdomstilfælde, indtruffet indenfor det nævnte tidsrum, skal han for nyt eller nye anfald av samme sygdom, som indtræffer i det følgende tidsrum av 1 aar, regnet fra utløpet av det første understøttelsesaar, eller om understøttelsen har varet utover dette, fra dennes ophør, ikke oppebære sykepenge for mer end høist 13

uker. Indtræffer intet saadant anfald i nævnte aar, blir et senere anfald at anse som særskilt sygdomstilfælde, og en ny tidsregning begynder som i 1ste og 2det led ovenfor.

4. Har et medlem i henhold til 2. og 3. led af denne § for anfald af samme sygdom nydt sykepenger — i samme kasse eller i flere — for tilsammen 39 uker, kan han ikke senere faa understøttelse for samme sygdom, før der efter sidste understøttelse er hængaet 2 aar, regnet fra ophøret af sidste anfald, og han i hele denne tid ifølge erklæring fra antat sykekasselæge har været fri for vedkommende sygdom.

5. *Kur og pleie paa sykehus* (§ 18) regnes med hensyn til ydelsens varighed like med ydelse af sykepenger, saaledes at sykehusdage — søndage undtat — tælles med som sykepengedage (jfr. 1.—4. led).

6. a. For medlemmer (§ 16, 1, A) indtræder ret til lægehjælp med sygdommens begyndelse og vedvarer, saalænge sygdommen varer, dog ikke længer end til ydelsen af sykepenger (sykehuspleie) i tilfælde ophører ifølge 1.—5. led af denne paragraf.

b. For andre forsikrede (§ 16, 1, B) indtræder retten til lægehjælp likeledes med sygdommens begyndelse, og forskriftene i 1.—5. led om sykepengenes varighed skal faa tilsvarende anvendelse paa retten til lægehjælp, idet varigheden af denne ydelse regnes fra og med den første til og med den sidste dag, da læge benyttedes.

§ 20. 1. Skyldes sygdommen en beskadigelse ved bedriftsulykke, som ifølge loven om ulykkesforsikring for arbejdere i fabrikker m. v. berettiger til skadebot, pligter en kredssykekasse ikke at yde understøttelse for længere tid end 4 uker fra den dag, skaden indtraf; men riksforsikringsanstalten kan forlange, at behandling og understøttelse i sykekassen fortsættes, idet riksforsikringsanstalten af de ulykkesforsikringen for arbejdere tilhørende midler har at godtgjøre samtlige udgifter efter udløbet af den 4. uke. (Jfr. § 16.)

2. Riksforsikringsanstalten kan endvidere kræve, at en skadet person, som da ulykken indtraf ikke maatte være sykeforsikret og heller ikke er sikret fuld løn for 3 maaneder (§ 1, 2, a), blir at behandle og understøtte — efter riksforsikringsanstaltens nærmere instruks — af en kredssykekasse imot godtgjørelse af kassen derved voldte udgifter.

3. I intet tilfælde pligter sykekassen for samme skadetilfælde at yde sykeunderstøttelse længer end indtil den dag, da den skadede erholder invaliderente af riksforikringsanstalten.

§ 21. Ingen har krav paa sykepenger ifølge denne lov uten efter lægeerklæring. Hvor tilveiebringelse af saadan erklæring vilde medføre uforholdsmæssige vanskeligheder, kan sykekassens styre godkjende anden fyldestgjørende attest, dog alene ved krav paa sykepenger i tilfælde gjentagelse af en sygdom. Nærmere regler herom og om kontrollen med de syke gives i statutterne.

§ 22. 1. Sykepenger udbetales, forsaavidt der ikke ved statut eller overenskomst anderledes er bestemt, efterskudsvis for hver uke med 6 ganger de daglige sykepenger, første og sidste gang dog kun for saa mange understøttelsesdage, som der falder paa første og sidste uke.

2. Sykekassen fastsætter mindst en bestemt ukedag for utbetaling af sykepenger.

§ 23. Hvis en person under ophold i utlandet i henhold til § 3 blir berettiget til understøttelse efter denne lov, pligter hans arbejdsgiver, saalænge den forsikrede forblir i utlandet, at besørge den understøttelse, som kredssykekassen ellers skulde ha ydet. Udgifterne derved godtgjøres ham af kredssykekassen, idet udgifterne til lægehjælp m. v. efter § 16, 1, A, a regnes lik 30 pct. af den midlere dagløn.

§ 24. 1. Saafremt og saalænge en tjener (tyende) i sygdomstilfælde forpleies hos sin hushond, oppehæver denne de sykepenger, som ifølge loven tilkommer tjeneren. Husbonden er pligtig til at yde saadan forpleining i indtil 4 uker, forsaavidt den syke ikke uten ulempe kan indlægges paa sykehus. Hvorvidt dette er tilfældet, afgjøres af vedkommende læge. Dog ophører hushondens pligt, naar tyendet efter opsigelse eller af anden lovlig aarsak træder ut af tjenesteforholdet. Pligten bortfalder ogsaa, hvis vedkommende er syk ved tiltrædelsen af tjenesten, saavel som naar sygdommen er venerisk.

2. Med hensyn til understøttelse af syke sjømænd, som er forsikret efter denne lov, gjælder følgende bestemmelser, jfr. § 90 i lov om sjøfarten av 20. juli 1893:

- a. For det tidsrum, hvori sjømanden forpleies ombord, utredes pligtige sykepenger til den, for hvis regning forpleiningen sker.
- b. For det tidsrum, hvori sjømanden forpleies paa sykehus i utenlandsk havn, blir utgiften hermed for den tid, hvori understøttelse pligtes av kredssykekassen, av kassen at godtgjøre den, for hvis regning forpleiningen sker. Paa samme maate forholdes med hensyn til utgifterne ved forpleining paa sjømandshjem eller lignende i utenlandsk havn, heri indbefattet godtgjørelse til lege utenfor hjemmet. I tilfælde utredes derhos sykepenger overensstemmende med § 18, 3.
- c. Ved forpleining indenlands bortfaller rederiets forpleiningspligt efter ovennævnte lov for det tidsrum, hvori understøttelse ydes av kredssykekassen efter nærværende lov.

3. Hvis en forsikret, samtidig som han selv i henhold til § 16 eller hans egtefælle eller slegtninger i henhold til § 18, 3 nyder sykepenger, fremdeles har krav paa løn hos arbeidsgiveren, er denne berettiget til at bringe sykepengerne i avdrag ved utbetaling av kontant løn for den tilsvarende tid.

§ 25. Dersom den forsikrede paadrager sig sygdom under utøvelsen av sine militære pligter, og sykekassen overtar legebehandling og sykeunderstøttelse, har statskassen at tilbakebetale kassen de hadde utgifter derved.

§ 26. 1. Saafremt en person, som i henhold til denne lov nyder sykeunderstøttelse, forlater riket, bortfaller ethvert krav paa vedkommende kredssykekasse.

2. Forsikret person, som med forsæt eller ved selvforskyldt beruselse har paadraget sig sygdom, eller som er kommet tilskade ved en av ham selv med forsæt forvoldt ulykke, mister retten til sykepenger eller fri kur og pleie paa sykehus. Dog kan den sidstnævnte ydelse tilstaaes ham, naar dette antages at være mest regningsvarende for kredssykekassen, eller naar varig legemsskade derved antages at ville undgaes. Under enhver omstændighet kan sykekassen yde hans familie sykepenger efter bestemmelsen i § 18, 3. led.

Samtlige ydelser i anledning av de heromhandlede sygdomstilfælde kan kræves erstattet sykekassen av den forsikrede.

3. Forsikret person, som ved forestillelse eller urigtige erklæringer angaaende sin sygdom og arbeidsudyktighet uhjemlet har oppebaaret sykeunderstøttelse, har at tilbakebetale kassen de havde utgifter.

4. Forsikret person, som under sygdom uten gyldig grund undlater at etterkomme det i § 29 givne paabud om anmeldelse og om indsendelse av sykekasseboken, eller som undlater at rette sig efter lægens forskrifter eller forøvrig gjør sig skyldig i grov skjodesløshet med hensyn til sin helbred, kan av kassens styre helt eller delvis negtes sykepenger.

§ 27. 1. Begravelseshjælpen utbetales mot saadan bevidnelse for dødsfaldet som i statutterne bestemt.

2. Er dødsfaldet indtruffet efter sykeunderstøttelsens ophør, utbetales begravelseshjelp dog, selv om vedkommende er uttraadt som medlem, saafremt arbeidsudyktigheten vedvarte indtil døden, og denne som følge av den samme sygdom indtraadte inden et aar efter sykeunderstøttelsens ophør.

3. Begravelseshjælpen eller den del av den, som er medgaaet til begravellesomkostninger, blir at utbetale til den, som har besørget begravelsen. For sjømænd, som er forsikret efter denne lov, har rederiet — naar det efter § 93 i lov om sjøfarten av 20. juli 1893 har bekostet begravelsen — krav paa heromhandlede godtgjørelse. Mulig overskud utbetales til den avdødes egtefælle eller barn. Findes ingen saadanne efterlatte, falder det tiloversblevne tilbake til kassen.

§ 28. Hvis et medlem av en kredssykekasse blir syk under midlertidig opphold i en anden kredssykekasses omraade, kan den første kasse forlange, at sykeunderstøttelsen m. v. besørges av den anden kasse mot godtgjørelse av utgifterne derved.

Kapitel VI. Anmeldelse om sygdom, nedkomst og dødsfald.

§ 29. 1. Naar sygdom — derunder indbefattet beskadigelse ved ulykkestilfælde — rammer nogen i en kredssykekasse forsikret person (§ 16, 1, A og B), har vedkommende medlem snarest mulig at gi kassen meddelelse derom, ledsaget av sykekasseboken samt av saadan bevidnelse som i kassens statutter bestemt. Har lægehjelp været nødvendig (§ 16. 1, A, a), blir erklæring fra lægen at tilveiebringe.

2. I tilfælde av nedkomst har likeledes vedkommende medlem snarest mulig derom at gi kredssykekassen underretning, ledsaget av statutmæssig bevidnelse.

Har lægehjælp været nødvendig (§ 16. 1, A. d og B) blir erklæring fra lægen at tilveiebringe.

3. Kredssykekassens styre har derefter at avgjøre, hvorvidt vedkommende er berettiget til understøttelse av kassen. Nærmere regler om, hvorledes en foreløbig avgjørelse herav kan træffes av kassens kasserer eller et dertil opnævnt medlem av styret, fastsettes i statutterne. Paa samme maate træffes de nødvendige forføininger til den sykes behandling samt til virksom kontrol med den syke og med utbetalingerne. Findes de herom gjældende almindelige bestemmelser utilstrækkelige eller uhensigtsmessige for tilfældet, gir styret de nødvendige særlige regler.

4. Skyldes sygdommen en skade ved ulykkestilfælde, som ifølge loven om ulykkesforsikring for arbeidere i fabrikker m. v. berettiger til skadebot, og der i paa-trængende tilfælde maa avhentes læge til behandling av den skadede, uten at oppebie kredssykekassens bestemmelse, skal mulige utgifter til transport eller andre ekstraordinære foranstaltninger utredes av riksforsikringsanstalten av de ulykkesforsikringen for arbeidere tilhørende midler. Erklæring fra lægen om, at lægehjælpen har været nødvendig, maa tilveiebringes.

5. Naar et medlem av en kredssykekasse dør, har den eller de, som har krav paa begravelseshjælp, snarest mulig og senest inden 8 dage i by og inden 14 dage paa landet, at melde dødsfaldet for kredssykekassen (jfr. § 27). Undlates dette, kan retten til begravelseshjælp fortales.

§ 30. 1. Hvis et medlem av en kredssykekasse er bliit beskadiget ved bedriftsulykke, har riksforsikringsanstalten snarest mulig at underrette kredssykekassen om, hvorvidt skaden godkjendes, og den skadede har ret til fri medicin (§ 16, A. b), samt om han i tilfælde efter utløpet av de 4 første uker ønskes behandlet for riks-forsikringsanstaltens regning (§ 20, 1. led).

2. Paa samme maate har riksforsikringsanstalten, hvis en person, som ikke er medlem av nogen sykekasse, rammes av en bedriftsskade, at underrette vedkommende kredskasse om, hvorvidt den skadedes behandling skal besorges av kassen (§ 20, 2. led).

Kapitel VII. Kredssykekassernes indtægter og fond. Præmietarif. Regnskaper. Riks-forsikringsanstaltens reguleringsfond.

§ 31. 1. Til bestridelse av sine utgifter har en kredssykekasse ret til at indkræve præmier efter den til enhver tid for kassen gjældende tarif.

2. Saalænge der for en kredssykekasse ikke er fastsat særskilt tarif (jfr. § 36, 2 og 3), gjælder for kassen en normaltarif, som efter forslag fra riks-forsikringsanstalten blir at opstille av vedkommende regjeringsdepartement; herunder forntsettes, at præmierne skal dække kredssykekassernes samtlige utgifter.

3. Tariffen skal angi præmierne særskilt for de forskjellige indtægtsklasser, hvorhos der kan tages hensyn til den forskjellige sygdomsrisiko i de forskjellige virksomheter. Til det siemed kan medlemmerne indordnes under forskjellige risikoklasser, hvis antal dog ikke maa være over 4.

4. Præmierne beregnes altid for hel kalenderuke (6 arbeidsdage), uanset hvilken dag i uken forsikringspligten er indtraadt eller ophørt, eller frivillig forsikring traadt i kraft.

5. Den præmie, som efter gjældende tarif er beregnet for en forsikret, blir at betale:

- a. For pliktig medlem: Med $\frac{6}{10}$ av medlemmet selv, $\frac{1}{10}$ av hans arbeidsgiver, $\frac{1}{10}$ av kommunen og $\frac{2}{10}$ av staten;
- b. For frivillig medlem: Med $\frac{7}{10}$ av medlemmet selv, $\frac{1}{10}$ av kommunen og $\frac{2}{10}$ av staten.

Indgaar pliktig eller frivillig medlem under et ved bergverk, fabrikk eller brnk bestaaende særskilt fattigvæsen, utreder vedkommende bedrift den andel av medlem-mets præmie, som ellers skulde paa hvilt vedkommende kommune.

6. Præmien for tillæggsforsikring (§ 17) blir i sin helhet at bære av den for-sikrede selv.

§ 32. 1. De præmie-andele, som falder paa et pliktig medlem og hans arbeidsgiver, skal i sin helhet indbetales av arbeidsgiveren den første mandag i hver maaned med saa mange ukepræmier, som der falder paa vedkommende medlem siden forrige indbetalingstermin.

Kredssykekassens statutter kan dog fastsette andre indbetalingsterminer for alle eller visse arbeidsforhold.

2. Den paa medlemmet faldende præmie-andel blir av arbeidsgiveren ved hver lønningstermin at avholde i arbeidslønnen.

De præmie-andele, som falder paa forsikringspligtige, som ingen løn oppebærer (§ 2, 3), utredes endelig av arbeidsgiveren.

3. Ifald et medlem er beskæftiget med forsikringsforpligtende arbeide hos flere forskjellige arbeidsgivere, er enhver enkelt av disse ansvarlig for den hele præmie. Den forsikrede pligter imidlertid saavel for kredssykekassen som for sine arbeidsgivere i saa fald at opgi, hvilken av hans arbeidsgivere der skal betale præmien til kredssykekassen. Tvist mellem arbeidsgivere i anledning herav avgjøres av kredssykekassens styre.

4. Den præmie-andel, som falder paa et frivillig medlem, er i tilfælde arbeidsgiveren uvedkommende.

5. Indbetaling av præmier kan efter nærmere bestemmelse i statutterne ske enten direkte til kassens forretningsfører eller til anden person, som er benyndiget til indkassering av præmier.

6. Præmier betales ikke for den tid, hvori et medlem selv nyder sykepenger eller er indkaldt til militærtjeneste, heri medregnet hele den første og sidste uke, hvori sykepenger nydes, eller militærtjeneste utføres. Dog betales altid mindst en ukes præmie (§ 31, 4).

§ 33. For tillæggsforsikring efter § 17 blir at føre særskilt regnskap, likesom dens midler skal holdes adskilt fra kassens øvrige midler.

§ 34. Ved utgangen av hvert halvaar har kommunen efter opgave fra kredssykekassens forretningsfører at indbetale sin præmie-andel til vedkommende kasse (§ 31, 5).

§ 35. 1. Ved utgangen av hvert halvaar har kredssykekassernes forretningsførere gjennom deres styre at indsende til riksforsikringsanstalten opgave over statens præmie-andele. Anstalten har i henhold til disse opgaver at hveve beløpene i statskassen.

2. Av ethvert beløp blir en del at henlægge til et reguleringsfond for sykeforsikringen, mens resten tilstilles vedkommende kredssykekasse. Riksforsikringsanstalten fastsætter for 3 aar ad gangen, hvor stor brøkdel der av de nævnte beløp skal henlægges til reguleringsfondet; dog maa den aldrig sættes over $\frac{1}{4}$.

§ 36. 1. Saafremt en kredssykekasses regnskap for et aar viser større indtægt end utgift, blir overskuddet at avsette til et reservefond for kassen.

2. Saafremt reservefondet i en kasse gjennom et tidsrum av 5 aar har utgjort mindst et beløp svarende til den gjennomsnittlige aarlige præmieindtægt for de 3 sidste aar, kan riksforsikringsanstalten efter forslag fra kredssykekassens styre nedsætte samtlige eller enkelte satser i tariffen. Nedsættelsen træder først i kraft den 1. januar, efterat den er besluttet.

3. Viser derimot indtægten sig i et regnskapsaar utilstrækkelig til i forbindelse med reservefondet at dække aarets utgifter, skal kassens styre efter regnskapets decision nopholdelig derom gjøre indberetning til riksforsikringsanstalten, ledsaget av en nøiagtigst mulig forklaring angaaende aarsakerne til underbalansen og i fornødent fald av andragende om midlertidig laan av reguleringsfondets midler til dekkelse av underskuddet. Finder riksforsikringsanstalten det efter de avgivne forklaringer billig, kan den beslutte, at underskuddet helt eller delvis endelig blir at dække av reguleringsfondet. Kredssykekassen kan i ethvert fald paabydes snarest mulig og senest inden 1. januar næstefter indtil videre at foreta saadan forhøielse av enkelte eller samtlige præmiesatser, som anstalten finder fornøden. Forhøielsen skal dog kun ske fra og med den første mandag i en kalendermaanad (jfr. § 32).

§ 37. 1. En kredssykekasses reservefond blir at anbringe efter nærmere i statutterne givne regler.

2. Naar og saalænge reservefondet utgjør mindst det i § 36, 2 nævnte beløp, kan renterne av reservefondet med riksforsikringsanstaltens samtykke helt eller delvis anvendes i øiemed, som staar i forbindelse med sykepleien, saaledes til bidrag til opprettelse av eller til støtte for sykehus, tuberkulosehjem o. lign., eller til utgifter for medicin til særlig trængende familier.

§ 38. 1. Kredssykekassens midler skal holdes fuldstændig adskilt fra alle andre midler, som forretningsføreren maatte ha under hænder.

2. Forretningsføreren lønnes, foruten med et passende beløp til kontorhold, med en viss procent — dog ikke over 5 % — av de indkasserte præmiebeløp efter

bestemmelse, som fattes av kommunestyret efter forslag av kredssykekassens styre (§ 49).

§ 39. 1. Kredssykekassernes regnskapsaar utløper den 31. december,

2. Snarest mulig og senest inden utgangen av mars maaned har forretningsførereren at tilstille revisorerne aarsregnskap for det foregaaende aar.

3. Revisionen har derefter inden utgangen av mai at sende regnskapet i revidert stand til styret.

4. Styret skal derpaa inden utgangen av juni sende regnskapet til formandskapet med forslag til decision.

5. Saasnart regnskapet er decidert, har styret at tilstille riksforsikringsanstalten et utdrag av det tillikemed fornødne statistiske opgaver efter en av riksforsikringsanstalten utfærdiget formular; en avskrift eller et avtryk av regnskapsutdraget blir tillike at utlægge paa kredssykekassens kontor til almindelig eftersyn i 4 uker.

Kapitel VIII. Sykeforsikringens organisation.

§ 40. I enhver av rikets kommuner blir at oprette en offentlig sykekasse (kredssykekasse) eller, hvis kommunestyret finder det paakrævet og riksforsikringsanstalten dertil gir sit samtykke, flere saadanne kasser.

§ 41. 1. Centralstyre for kredssykekasserne er riksforsikringsanstalten. Denne har overensstemmende med denne lov at føre kontrol med kredssykekassernes ledelse og forøvrig med lovens gjennomførelse i det hele, likesom den ved hjelp av det i § 35 omhandlede reguleringsfond skal virke til at utjerne risikoen for de enkelte kredssykekasser.

2. Anstalten skal holde de midler, som tilhører sykeforsikringen, adskilt fra sine øvrige midler.

3. De nærmere bestemmelser om indordningen av sykeforsikringen under riksforsikringsanstalten og dennes bestyrelse gives av kongen.

4. Utgifterne ved riksforsikringsanstaltens administration, forsaavidt denne lov angaar, bæres av statskassen.

§ 42. En kredssykekasse danner et selvstendig retssubjekt. For kassens forpligtelser hefter kun dens formue.

§ 43. 1. Som medlemmer av en kredssykekasse regnes kun saadanne personer (mænd eller kvinder), som betaler præmie for egen forsikring.

2. Medlemmer, som har fylldt 21 aar, er stemmeberettiget og valgbare i den kasse, hvor de paa valgtiden er forsikret.

3. De arbeidsgivere, som paa valgtiden er indskudspligtige til sykekassen og har fylldt 21 aar, er stemmeberettiget og valgbare.

§ 44. 1. Kredssykekassernes anliggender ledes av et styre, bestaaende av 9 medlemmer med 9 varamænd, valgt for 3 aar.

2. 5 av styrets medlemmer med varamænd vælges av og blandt kredssykekassens efter § 43, 2 stemmeberettigede og 2 medlemmer av styret med 2 varamænd av og blandt de efter § 43, 3 stemmeberettigede.

3. Vedkommende kommunestyre vælger 2 medlemmer av styret med 2 varamænd. Saasnart valg er avholdt, har ordførereren at underrette styrets formand om valget.

4. I sykekassekredser, hvis folketal ikke er over 2000, kan kommunestyret bestemme, at styret kun skal bestaa av 5 medlemmer med 5 varamænd. I stedet for det i 2. og 3. led opførte antal 5, 2 og 2 vælges i saa fald henholdsvis 3, 1 og 1.

§ 45. 1. Valget av sykekassemedlemmernes og arbeidsgivernes repræsentanter i styret skal foregaa under ledelse av styrets fungerende formand. Valg av repræsentanter og varamænd sker under ét, idet der paa sykekassemedlemmernes stemmesedler skal opføres 10 valgkandidater og paa arbeidsgivernes stemmesedler 4 valgkandidater eller henholdsvis 6 og 2 valgkandidater, hvor styret kun bestaar av 5 medlemmer. Efter antallet av stemmer uttages først repræsentanter og derefter varamænd. Ved stemmelikhet anvendes lodtrækning.

2. Valget er hemmelig og stemme kan kun avgives ved personlig fremmøte. Stemmeberettiget arbeidsgiver, som er bosittende utenfor kommunens omraade, kan dog la sig repræsentere av en av sine betjenter, som han dertil befuldmægtiger, og som bor inden kommunen.

§ 46. 1. Valg av styret, som tiltræder 1. januar, foregaar senest 1 maaned før tiltrædelsen.

2. Styret vælger selv formand og næstformand for 1 aar ad gangen. Dette valg foregaar i december forut for tiltrædelsen under ledelse av styrets fungerende formand.

§ 47. 1. Gjenvalg til styret kan finde sted; men de uttrædende kan undslaa sig for valg for den følgende valgperiode.

2. Ophører nogen at være valgbar, uttræder han av styret.

3. Ved uttræden utenfor tur rykker den tilsvarende varamand op i den uttrædendes sted.

§ 48. 1. Medlemmer av styret skal i strafferettslig henseende være likestillet med offentlige omhudsmand. Den valgte er forpligtet til at motta valget, medmindre han har fylt 60 aar eller er overformynder eller medlem av formandskapet.

2. Kredssykekassens generalforsamling (eller repræsentantskap, jfr. § 50, 2) kan med kommunestyrets samtykke tilstaa formanden en passende løn for hans arbeide. Denne blir at utrede av kredssykekassen. Hverken styrets eller repræsentantskapets øvrige medlemmer erholder nogen godtgjørelse for utførelsen av sit hverv.

§ 49. 1. Styret sammentræder, efter indkaldelse og under ledelse av formanden, foruten til møte som i § 46, 2 og 76 bestemt, mindst en gang aarlig, og ellers saa ofte, styret finder det fornødent.

2. Det paaligger styret:

a. At utarbeide forslag til statutter for sykekassen og mulige senere ændringer i dem,

b. at avgi forslag for kommunestyret til decision av regnskaperne,

c. at avgi forslag til løn for forretningsfører og bestemme lønnen for mulige andre lønnede tjenestemænd (jfr. § 32, 5),

d. at slutte kontrakter med læger, apotekere, sykehus osv., samt i tilfælde at behandle klager over disses forhold. Ved saadanne klagers behandling skal vedkommende gives anledning til at være tilstede.

3. Forøvrig har styret overensstemmende med nærværende lov og kassens statutter den nærmeste ledelse av kassens anliggender, deriblandt ogsaa forvaltningen av dens midler, og repræsenterer gjennom sin formand kredssykekassen i alle retslige avgjørelser.

4. Ved stemmegivning i styret gjør i tilfælde av stemmelikhet formandens stemme utslaget.

5. Nærmere regler for styrets forretningsorden, beslutningsdygtighet og forfald fastsettes i statutterne.

§ 50. 1. Stemmeberettigede medlemmer av kredssykekassen samt stemmeberettigede arbeidsgivere indkaldes til generalforsamling mindst 1 gang aarlig av styrets formand, som ogsaa leder forhandlingerne. Avholdelse av generalforsamling bekjendtgjøres behørig paa saadan maate, som i statutterne bestemmes.

2. I statutterne kan der bestemmes, at der av og blandt kassens stemmeberettigede medlemmer og stemmeberettigede arbeidsgivere blir at vælge et repræsentantskap, som træder istedenfor generalforsamlingen (jfr. § 51).

§ 51. Generalforsamlingen (eller repræsentantskapet, jfr. § 50, 2) skal:

a. Faa sig forelagt til godkjendelse styrets forslag til statutter og mulige senere ændringer i disse. Statutter saavel som senere ændringer i disse maa, for at være gyldige, godkjendes av riksforsikringsanstalten. Saalænge statutter ikke er utfærdiget, gjelder de normalstatutter, som blir at opstille av riksforsikringsanstalten, som ogsaa i tvilstilfælde kan bestemme, at disse fremdeles skal være gjældende.

b. I tilfælde beslutte ansvar gjort gjældende mot kassens tjenestemænd eller medlemmer av styret.

c. Forhandle om sykekassens anliggender, la sig forelægge de av styret sluttede kontrakter med læger, apotek, sykehus osv., og til styret fremkomme med de uttalelser, hvortil den maatte finde anledning.

§ 52. 1. Nærmere bestemmelser angaaende generalforsamlingens forretningsorden fastsettes i statutterne (jfr. § 50, 1).

2. Likeledes skal statutterne i tilfælde (jfr. § 50, 2) indeholde nødvendige bestemmelser om antallet og valget av repræsentanterne, disses funktionstid, repræsentantskapets forretningsorden m. v., dog saaledes, at $\frac{2}{3}$ av repræsentanterne skal

vælges av og blandt sykekassernes stemmeberettigede medlemmer og $\frac{1}{3}$ av og blandt de stemmeberettigede arbeidsgivere.

§ 53. Kommunestyret ansætter forretningsfører for kredssykekassen, efterat styrets forslag er indhentet, og vælger hvert andet aar 2 revisorer til at gennemgaa kredssykekassens regnskaper (jfr. § 39, 2 og 3). Kommunens ordfører og viceordfører kan ikke være kredssykekassens forretningsfører. Kommunen er ansvarlig for forretningsførerenes oppebørsler.

Kapitel IX. Godkjendte private eller kommunale sykekasser.

§ 54. Brukskasser og andre private eller kommunale sykekasser kan træde istedenfor offentlige kredssykekasser, naar de er godkjendt av riksforsikringsanstalten, som ogsaa i tilfælde kan tilbagekalde en git godkjendelse.

§ 55. Til godkjendelse av de i foregaaende paragraf nævnte sykekasser kræves, at kassens statutter indeholder utrykkelige bestemmelser om:

- a. At kassens midler kun kan anvendes til de i dens statutter bestemte understøttelser for tilfælde av sygdom, nedkomst eller død, og forøvrig forvaltes paa en av riksforsikringsanstalten godkjendt maate, samt at dens regnskap holdes adskilt fra enhver anden kasses eller forenings regnskap;
- b. at ethvert medlem skal være forsynt med en sykekassebok efter et av riksfor- sikringsanstalten godkjendt skema (jfr. § 8);
- c. at kassens ydelser ikke er mindre end kredssykekassernes, og at betingelserne for at vedlikeholde medlemsretten og erholde sykeunderstøttelse ikke er stren- gere end de for de forsikringspligtige gjældende regler;
- d. at kassen fyldestgjør de samme forpligtelser likeoverfor de i riksforsikrings- anstalten ulykkesforsikrede personer, som de der ifølge denne lov er paalagt kredssykekasserne;
- e. at kassens medlemmer ikke hefter for dens forpligtelser utover sine præmier (indskud);
- f. at medlemmerne enten har ret til at bli staaende i kassen, efterat de har forlatt den bedrift eller den forening, til hvilken kassen er knyttet, eller at kassen for- pligter sig til at yde de medlemmer, som gaar over fra en godkjendt sykekasse til en offentlig kasse, de i § 16, jfr. § 18, bestemte sykeunderstøttelser for syg- dom, nedkomst eller død, som maatte indtræffe under de første 12 uker efter uttrædelsen av den godkjendte kasse;
- g. at ethvert medlem, som er over 40 aar, skal ha ret til fremdeles at staa som medlem av kassen, efter regelen i § 10, 2, a, 1. punktum;
- h. at valget av kassens styre og øvrige tjenestemænd er ordnet som av riksfor- sikringsanstalten nærmere fastsat;
- i. at der i styre- og medlemsmøter føres forhandlingsprotokol.

§ 56. 1. Godkjendelse maa ikke meddeles sykekasser, som ikke kan paaregne et stadig medlemstal av mindst 200. Dog kan kommunale og bedriftssykekasser god- kjendes, forsaavidt de kan paaregne et stadig medlemstal av mindst 100.

2. Desuten kan riksforsikringsanstalten godkjende kasser, som er oprettet før denne lovs ikrafttræden, selv om de har et mindre antal medlemmer, dog ikke under 50, forsaavidt kasserne har et betryggende reservefond

§ 57. Godkjendelse maa ikke meddeles nogen kasse, saafremt den ikke har et reservefond, som riksforsikringsanstalten finder tilstrækkelig. medmindre kassen for- pligter sig til ved forhøiede præmier eller paa anden maate inden 5 aar at tilveie- bringe de dertil fornødne midler.

§ 58. Forsikringspligtig person, som godtgjør at ha opfyldt sin forsikrings- pligt i en kredssykekasse eller godkjendt sykekasse, kan ikke tvinges til at være medlem av en kommunal eller bedriftssykekasse.

§ 59. 1. Forsaavidt en arbeidsgiver paa egen bekostning yder fri lægehjælp til medlemmer av den til bedriften eller kommunen knyttede godkjendte sykekasse i samme utstrækning som for kredssykekasser bestemt, kan arbeidsgiveren for disse medlemmers vedkommende fritages for den i nærværende lovs § 61, 2, c bestemte andel av præmien.

2. Arbeidsgiverens overtagelse av lægehjælpen kræver godkjendelse av mindst halvparten av de møtende medlemmer i lovlig tilvarslet generalforsamling, hvor av- stemning over spørgsmaalet skal ske hemmelig. Godkjendelse gjælder for 3 aar ad gangen.

§ 60. Størrelsen av medlemmernes præmier (indskud) fastsættes av generalforsamlingen. Præmierne maa ikke være mindre, end at de i forening med mulige andre regelmæssige indtægter er tilstrækkelige til at dække de i kassens love bestemte sykeunderstøttelser og andre utgifter, samt til oparbeidelse av et reservefond som i § 57 omhandlet.

§ 61. 1. Godkjendte sykekasser skal paa samme maate som i nærværende lovs § 20 for kredssykekasser bestemt erholde erstatning av Riksforsikringsanstalten for de utgifter, som er foranlediget ved sykemøderstøttelse til personer, der er kommet til skade i ulykkesforsikret bedrift.

Desuten skal der ydes et aarlig bidrag:

- a. Av staten $\frac{2}{10}$ av den gjennomsnittlige præmie for hvert medlem,
- b. av kommunen $\frac{1}{10}$ av den gjennomsnittlige præmie for hvert forsikringspliktig hos arbeidsgiveren beskjeftiget medlem (jfr. §§ 54 og 59), dog ikke over kr. 3.00 av staten, kr. 1.50 av kommunen og kr. 1.50 av arbeidsgiveren for hvert medlem. Tilhører godkjendt sykekasse bergverk, fabrikk eller bruk, der har særskilt fattigvæsen, utredes kommunens bidrag av vedkommende bedrift.

Medlemsantallet beregnes efter det gjennomsnittlige antal for foregaaende aar.

2. Det i 2. led omhandlede gjennomsnittstal findes ved at addere antallet av medlemmet den 1. i hver maaned og dividere summen med 12. Ved maanedstællingen maa dog ingen medtages, som skylder præmie for mer end 4 uker, og heller ikke de medlemmer, hvis indtægt eller formue overstiger de i § 1, 2 a, jfr. § 4, henholdsvis § 10, 1 b satte grænser. Som medlemmer regnes kun saadanne personer, som betaler præmie for egen forsikring.

§ 62. 1. Inden utgangen av mai maaned skal enhver godkjendt sykekasse til Riksforsikringsanstalten indsende et nøiagtig regnskapsutdrag for det forløpne aar, avfattet efter et av Riksforsikringsanstalten utfærdiget skema. Utdraget skal ledsages av de statistiske opgaver, som Riksforsikringsanstalten foreskriver, samt av oplysninger om, naar og hvor ofte kasseeftersyn uten foregaaende varsel har fundet sted.

2. Likeledes skal utdraget være bilagt en av offentlig øvrighetsperson eller ordføreren paa vedkommende sted utstedt bevidnelse for, at de i regnskapet paaberopte kontantbeholdninger, sparebankindskud og mulige værdipapirer er tilstede og i orden.

3. Gjenpart av regnskapsutdraget skal endvidere utlægges til eftersyn enten hos foranden eller et andet bekvemt sted.

4. Finder Riksforsikringsanstalten efter de indsendte oplysninger, at kassen virker under forhold, som ikke er betryggende for dens medlemmer, kan den med behørig paavisning herav forlange de paaankede forhold rettet, efterat saken har været forelagt en generalforsamling.

§ 63. 1. Enhver godkjendt sykekasse pligter at underkaste sig den kontrol, som efter nærværende lovs § 41 skal føres av Riksforsikringsanstalten.

2. Naar en forsikringspliktig arbeider indtræder i eller uttræder av en godkjendt privat kasse, skal kassens styre straks sende meddelelse derom til hans arbeidsgiver.

§ 64. 1. Godkjendelsen skal tilbakekalles, hvis medlemstallet i løpet av 3 aar har vist sig at være lavere end det i § 56 nævnte minimum, dog med den i § 56, 2 bestemte undtagelse.

2. Godkjendelsen kan tilbakekalles, hvis vedkommende kasse virker under forhold eller efter bestemmelser, som ikke er betryggende for dens medlemmer, eller dersom kassen uten grund motsætter sig de foranstaltninger, som Riksforsikringsanstalten maatte foreslaa til avhjælp av manglerne.

§ 65. 1. Opløses en godkjendt sykekasse, blir først de løpende forpligtelser og andre lovlige erstatningskrav at dække.

2. Derefter skal der av midlerne til den eller de kredssykekasser, hvortil kassens forsikringspligtige medlemmer gaar over, indbetales et beløp, hvis størrelse og mulige fordeling bestemmes av Riksforsikringsanstalten.

3. Muligens gjenværende midler blir efter Riksforsikringsanstaltens bestemmelse at anvende til at hjelpe ikke forsikringspligtige medlemmer til ny forsikring i andre sykekasser.

4. Findes endnu midler tilovers, blir disse at anvende efter beslutning, vedtat av generalforsamlingen og godkjendt av Riksforsikringsanstalten. Hvor der ikke er

anledning til at afholde nogen generalforsamling, træffer Riksforsikringsanstalten bestemmelse om midlernes anvendelse.

5. Riksforsikringsanstaltens avgjørelse i henhold til denne paragrafs 2.—4. led kan av kassens medlemmer, naar mindst 25 derom er enig, indankes for Riksforsikrings-appelkommissionen.

Kapitel X. Tvistigheters avgjørelse.

§ 66. 1. Tvistigheter, som maatte opstaa:

- a. Om hvorvidt en person paa et git tidspunkt er forsikringspligtig efter denne lov,
- b. om en forsikrings begyndelse eller ophør (§§ 5, 6, 7, 10 og 12),
- c. i anledning av en beslutning, hvorved en kredssykekasse har avslaat en ansøking om frivillig forsikring (§ 11),
- d. om hvorvidt en forsikret er henført til rigtig indtægts- eller risikoklasse (§ 14),
- e. angaaende et av vedkommende bestridd præmiekrav fra en kredssykekasse,
- f. angaaende en arbeidsgivers avholdelse i løn av utlæg for præmie (§ 32) eller fradrag i løn for samtidig oppebaarne sykepenger (§ 24),
- g. angaaende valgbarhet og valg efter denne lov,
- h. i anledning av krav paa en kredssykekasses ydelser efter denne lov,
- i. i anledning av en arbeidsgivers krav paa godtgjørelse for havte utlæg i henhold til denne lovs § 23,

indbringes til prøvelse av en nevnd paa 3 medlemmer, som vælges for et tidsrum av 3 aar av kommunestyret i den kommune, hvori kredssykekassen har sit sæte. Av medlemmerne skal mindst 1 være medlem av formandskapet, 1 skal være arbeidsgiver og 1 medlem av en kredssykekasse. Nevnden vælger selv formand.

2. Begjæring om indbringelse for nevnden av en av en kredssykekasse truffet avgjørelse maa være fremsat inden kl. 12 middag den 14. dag efter den dag, da underretning om kredssykekassens avgjørelse var vedkommende meddelt.

3. Med parternes paa forhaand hertil givne samtykke er nevndens avgjørelse endelig; i motsat fald kan avgjørelsen indbringes til prøvelse av Riksforsikringsanstalten, med frist som nedenfor i § 67 bestemt. Riksforsikringsanstaltens skjønsmæssige avgjørelser er endelige. Derimot kan tvistigheter i spørsmaal, som ikke er av ublandet skjønsmessig natur, indbringes til avgjørelse av domstolene.

4. Dersom kommunen er part i saken, indbringes denne for Riksforsikringsanstalten med saadan frist som i § 67 bestemt. Med samme frist kan anstaltens avgjørelse indankes for Riksforsikrings-appelkommissionen.

5. Hvor kredssykekassen under paastand om, at vedkommende ikke er sykeforsikret, har negtet understøttelse ved bedriftsskade, som omfattes av lov om ulykkesforsikring for arbeidere m. v., indbringes saken efter begjæring av nogen deri interessert part for Riksforsikrings-appelkommissionen med frist som i § 67 bestemt.

§ 67. 1. Tvistigheter, som maatte opstaa:

- a. Mellem kredssykekasser indbyrdes angaaende krav og forpligtelser foranlediget ved anvendelse av denne lovs bestemmelser.
- b. mellem kredssykekasse og vedkommende kommune angaaende dennes forpligtelser like overfor kassen,

kan indbringes til avgjørelse av Riksforsikringsanstalten.

2. Begjæring om et tvistemaals avgjørelse av Riksforsikringsanstalten maa være fremsat skriftlig inden kl. 12 middag den 28. dag efter den dag, da den avgjørelse, hvis rigtighet av den ene part bestrides, er blit denne meddelt.

3. Med samme frist kan Riksforsikringsanstaltens avgjørelse indankes for Riksforsikrings-appelkommissionen.

§ 68. 1. Beslutning om negtelse av at godkjende en sykekasse eller om tilbakekaldelsen av en godkjendelse, saavel som tvist, der maatte opstaa mellem en kredssykekasse og Riksforsikringsanstalten i anledning av sykeforsikringen, kan indankes for Riksforsikrings-appelkommissionen med varsel som ovenfor i § 67 bestemt.

2. Med hensyn til Riksforsikrings-appelkommissionens avgjørelser efter denne § og §§ 65, 66 og 67 gjælder, hvad der i § 66, 3. led, er bestemt om Riksforsikringsanstaltens avgjørelser.

Kapitel XI. Forskjellige bestemmelser.

§ 69. 1. Enhver tjenestemand, som i medfør av denne lov har anledning til at bli bekjent med en virksomhets eller en bedrifts indretninger eller forretnings-

forhold, er forpligtet til at hemmeligholde, hvad han derom har erfaret, og at avholde sig fra efterligning av de av vedkommende driftsherre hemmeligholdt indretninger og fremgangsmaater.

2. Overfor overtrædelse av denne bestemmelse kommer § 121 i den almindelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902 til anvendelse, selv om vedkommende ikke er offentlig tjenestemand.

§ 70. Arbeidsgiveren kan ikke ved avtale eller reglement retsyldig utelukke eller innskranke anvendelsen av denne lovs bestemmelser.

§ 71. 1. Resterende premier for pliktig forsikring kan hos arbeidsgiveren inddrives ved utpantning paa forlangende av kredssykekassens forretningsfører.

2. Paa samme maate kan skyldig premie for frivillig forsikring inddrives hos vedkommende frivillige medlem.

3. For premierne haves i konkurstilfælde samme prioritet som for skatter.

§ 72. 1. Saafremt nogen i henhold til § 32 eller § 36 i lov om ulykkesforsikring for arbeidere i fabrikker m. v. blir tilpligtet erstatningsansvar for skade, forvoldt ved nlykkestilfælde, har vedkommende sykekasse fortrinnsvis ret til av erstatningsbeløpet at faa godtgjort sine utgifter ved skaden, efterat den skadede har erholdt den skadebot, som lovlig tilkommer ham av sykekassen.

2. Det sykekassen i tilfælde tilkommende beløp blir at tilstille den fra riksforsikringsanstalten.

§ 73. Retten til sykepenger kan ikke gyldigen avhændes, pantsættes eller bli gjenstand for arrest, eksekution eller utpantning.

§ 74. 1. Med bøter straffes — forsaavidt forholdet ikke efter sin beskaffenhet indgaar under et strengere straffebud — den arbeidsgiver, som:

a. Utdlater, til tid som i denne lov fastsat, at avgi de i loven paabudte anmeldelser eller opgaver eller opplysninger (§ 9).

b. Avgir nrigtige opgaver over sine undergivnes lønnings- eller arbeidsforhold, deres indtræden i eller uttræden av tjenesten, eller om tiden for et arbeides paa-begyndelse.

2. Offentlig paatale finder ikke sted uten efter begjæring av vedkommende kredssykekasse eller riksforsikringsanstalten.

3. Med bøter straffes den, som uten lovlig forfald uteblir fra styrets møter. Offentlig paatale finder ikke sted uten efter begjæring av styret.

§ 75. 1. I saker, som reiser sig av denne lov, svares ingen avgift til statskassen efter kap. 1 og 2 i lov av 6 august 1897 nr. 9.

2. Støtnevidnernes gebyr utredes av det offentlige.

§ 76. 1. Ved det første valg paa styre — før kassens forsikringsvirksomhet er begyndt — skal gjelde følgende særilige bestemmelser, jfr. § 44. Av styrets medlemmer blir 2 med 2 varamænd at vælge av kommunestyret og saavidt mulig de 5 med 5 varamænd av og blandt personer, som har fylt 21 aar og antages at bli medlemmer av kredssykekassen, samt 2 med 2 varamænd av og blandt arbeidsgivere, som har fylt 21 aar og antages at bli indskudspligtige til kredssykekassen. Hvor der er fattet bestemmelse om, at styret kun skal bestaa av 5 medlemmer (§ 44, 4), vælges henholdsvis 1, 3 og 1 som medlemmer og tilsvarende antal varamænd. Valget foranstaltes og ledes av ordføreren i kommunestyret og blir at avholde snarest mulig, efterat de i § 78, 2 omhandlede bestemmelser er traadt i kraft. Forøvrig blir tiden for og fremgangsmaaten ved valget nærmere at bestemme av vedkommende regjeringsdepartement. Utgifterne ved dette valg blir at bestride av kommunen.

2. Saasart valget er tilendebragt har ordføreren at sammenkalde de valgte styremedlemmer til valg av formand og næstformand.

§ 77. Om fornødiges kan kredssykekassen for det første virksomhetsaar, saasart den har faat nogenlunde oversigt over den forventede premieindtægt for aaret, kræve kommunens halvårlige andel indbetalt forskudsvis med et omtrentlig beløp, under forbehold av regulering efter aarsregnskapets avslutning.

Kapitel XII. Slutningsbestemmelser.

§ 78. 1. De nødvendige forberedinger til forberedelse av forsikringens utførelse træffes av vedkommende regjeringsdepartement.

2. De av denne lovs bestemmelser, som under saadan forberedelse kommer til anvendelse, træder i kraft straks.

3. De øvrige bestemmelser træder i kraft 1. juli 1911. Fra samme tid ophæves § 4 i lov om fattigvæsenet av 19. mai 1900.

4. Ved nærværende lov gjøres ingen indskrænkning i den ret til sykeunderstøttelse, som tilkommer arbeidere ved Røros kobberværk efter de derom til enhver tid gjældende bestemmelser.

Mægling og voldgift i arbeidstvister. Beskyttelse av foreningsretten.
Som bekjendt har spørsmålet om offentlig mægling og voldgift i arbeidstvister og beskyttelse av foreningsretten flere gange været oppe til behandling i regjering og storting. Der har ogsaa været fremsat forskjellige forslag i disse spørsmål saavel fra arbeiderne gjennom sine organisationer som fra andet hold, uten at dette har resulteret i noget positivt. Forslagene har altid vist sig at bli umuliggjorte og uantagelige for arbeiderne, naar de har kommet under behandling av dem som sitter inde med den parlamentariske magt her i landet.

Da den store lockout paagik i papir- og celluloseindustrien sommeren 1907, blev spørsmålet atter bragt paa bane, idet daværende stortingsmand Castberg — paa foranledning av en av stortingsmand Vraa fremsat forespørsel — foreslog, „at regjeringen skulde anmodes om at utrede spørsmålet om tvungen voldgift i arbeidstvister og for næste storting at fremlægge resultatet ledsaget av forslag.“

Dette blev enstemmig vedtat av stortinget.

Videre fattet odelstinget den 29. mai 1908 beslutning om, at regjeringen nærmere skulde utrede spørsmålet om foreningsrettens beskyttelse, og det var forutsætningen, at spørsmålet skulde utredes i forbindelse med spørsmålet om tvungen voldgift.

I juni 1908 blev der saa nedsat en departemental komite paa 5 medlemmer til at behandle disse saker og fremkomme med forslag.

Den 20. november 1909 forelaa 1. del av komiteens indstilling: „Forslag til lov om mægling og voldgift i arbeidstvister“ med bilag og motiver. Dette arbeide indeholder foruten selve lovforslaget, som er inndelt i 5 kapitler med 33 paragraffer, en række oplysninger om spørsmålets stilling i andre lande. Likeledes er selve lovforslaget utførlig behandlet saavel i de almindelige motiver som i specielle motiver.

Paa foranledning av sekretariatet er 1 eksemplar av indstillingen (der omfatter 2 bind) omsendt til samtlige fagforeninger tilsluttet landsorganisationen.

Nogen kgl. proposition i saken foreligger endnu ikke, likesom komiteen endnu ikke er færdig med 2. del av sit arbeide ang. beskyttelse av foreningsretten.

Statstilskud til arbeidsledighetskasserne.

Ifølge en for stortinget forelagt indstilling fra handels- og industridepartementet av 17. december 1909 er følgende 9 arbeidsledighetskasser anerkjendt som refusionsberettiget i henhold til lov om om offentlig tilskud til arbeidsledighetskasser:

1. Norsk træarbeiderforbunds arbeidsledighetskasse fra 1. novbr. 1908.
2. Norsk centralforening for boktrykkere (samme dato).
3. Norsk jern- og metalarbeiderforbund (samme dato).

4. Kristiania handskemakerforening fra 1. december 1908.
5. Norsk møbelsnekkerforbund (samme dato).
6. Sukkervarearbeidernes forening, Kr.a, 1. januar 1909.
7. Kr.a tapetserer- og dekoratørforening fra 1. juni 1909.
8. Høvleriarbeidernes fagforening, Kr.a, 1. september 1909.
9. Handelsfunktionærernes forening, Kristiania.

De under nr. 7 og 9 nævnte kasser har endnu ikke fremsat noget krav om refusion for utbetalt understøttelse.

Der foreligger endnu ikke helt nøiagtige opgaver over hvor stort beløp der er refunderet fra stat og kommune i aaret 1909. Men efter en foreløbig oversigt antages, at der i tiden 1. november 08—1. oktober 09 er ydet kasserne et tilskud stort kr. 38,000.00.

Landsmøter.

I aarets løp har følgende organisationer avholdt landsmøter:

Det norske sporveisforbund 3. mars i Kristiania.

Norsk stenhuggerforbund 7.—10. april i Fredrikstad.

Norsk jern- og metalarbeiderforbund 18.—23. mai i Kristiania.

Norsk guldsmedarbeiderforbund 1. juni i Kristiania.*)

Norsk slagter- og pølsemakerforbund 31. mai—1. juni i Kristiania.

Norsk formerforbund 6. juni i Kristiania.

Norsk havne- og transportarbeiderforbund 4.—9. juli i Drammen.

Norsk skrædderforbund 15.—17. august i Kristiania.

Norsk sjømandsforbund av underordnede 14.—16. oktober i Bergen.

Efter indbydelse var sekretariatet repræsenteret ved de fleste av disse landsmøter. Undtat herfra er formerne, stenhuggerne og transportarbeiderne, som ikke har sendt nogen indbydelse.

Ekstrakontingent.

Den i anledning storstreiken i Sverige utlignede ekstrakontingent av 50 øre pr. uke for helt- og 25 øre for halvtbetalende medlemmer paagik i 13 uker, fra og med $\frac{1}{8}$ til og med $\frac{30}{10}$. Utgiften pr. heltbetalende medlem blev saaledes ekstraordinært kr. 6.50. Lægges her til den ordinære kontingent av 35 øre pr. maaned for heltbetalende, = kr. 4.20 pr. aar, blir den samlede utgift i aaret pr. heltbetalende medlem kr. 10.70. I de tidligere aar stiller indbetalingerne av ordinær og ekstraordinær kontingent sig saaledes: 1902 kr. 4.45 pr. medlem, 1903: 5.05, 1904: 4.90, 1905: 6.30, 1906: 6.95, 1907: 12.40, 1908: 6.70. Forøvrig henvises til regnskapet og de indtagne tabeller.

Det internationale samarbeide.

Storstreiken i Sverige. Den vældige kamp mellem arbeide og kapital i vort broderland Sverige er aarets viktigste begivenhet og er den sak som har lagt sterkest beslag ogsaa paa den norske fagorganisations opmerksomhet, solidaritet og økonomiske evne. Det er ikke

*) Tilhører ikke landsorganisationen.

her den rette plads til i detalj at omtale denne enestaaende kraftprobe i dens forskjellige faser, likesom det heller ikke her er anledning til at gaa ind paa storstreikens aarsaker, dens virkninger og betydning, ikke bare i Sverige, men for hele den store internationale arbejderbevægelse. Det skal her bare slaaes fast, at denne kamp har aabenbaret, at det internationale broderskap arbeiderne imellem er i sterk utvikling, og at de norske arbeidere med ære har høvdet, at de fuldt forstaar solidaritetens betydning ogsaa naar det gjælder kjæmpende arbeidere utenfor landets grænser.

Allerede paa den skandinaviske fagforeningskonferanse i Gøteborg i novbr. 1908 fremkom oplysninger om den faglige situation, som viste, at man kunde vente noget av hvert fra arbeidsgiverne i de skandinaviske lande. Man kunde bare ikke vite, i hvilket land de vilde slaa til. Det blev altsaa dennegang vore svenske brødre som maatte gaa i ilden. Straks i begyndelsen av aaret 1909 begyndte lockoutruslerne, efterat det i 1908 ved energiske forhandlinger og fast optræden fra arbeidernes organisations side var lykkedes at avværge flere truende storkonflikter. Fra tidlig paa vaaren 1909 paagik lockouter i forskjellige fag omfattende ca. 13,000 mand. Mandag den 26. juli utvidet arbeidsgiverne lockouten, saa den ialt kom til at omfatte ca. 50,000 medlemmer i træmasse-, tekstil- og sagbruksindustrien, ved vandbygning og i beklædningsbranchen m. v. Endvidere dekreterte arbeidsgiverne yderligere lockout fra 2. august ved jernbrukene, omfattende ca. 30,000 arbeidere, saaledes at antallet av utelukkede fagforeningsmedlemmer fra nævnte dag ialt vilde utgjøre ca. 80,000 mand. Men ikke nok hermed. Arbeidsgiverne meddelte endvidere, at hvis dette ikke hjalp, skulde lockouten yderligere utvides til at omfatte alle hos „Svenska arbetsgifvareföreningen“ ansatte medlemmer av landsorganisationen, i det hele 163,000 arbeidere.

Landsorganisationens repræsentantskap utsendte saa den 27. juli sin proklamation, i hvilken alle arbeidere tilhørende landsorganisationen opfordredes til at nedlægge arbeidet den 4. august, hvis der inden den tid ikke var opnaaet enighet. Den 2. august iverksatte arbeidsgiverne sin utvidelse av lockouten til 80,000 arbeidere, og dermed var storstreiken uundgaelig. Den 4. august fulgtes landsorganisationens opfordring ikke alene av de organiserte arbeidere tilhørende landsorganisationen, men ogsaa av titusener av uorganiserte. Ifølge den av regjeringen foretagne offentlige optælling fremgik, at der den 9. aug. var 285,762 streikende, den 18. august 284,418, den 26. aug. 255,668 og den 2. september 239,853; men disse opgaver er vistnok lave.

Naar man betænker, at størsteparten av de kjæmpende arbeidere ingen understøttelse erholdt, maa man beundre den utholdenhet og glimrende solidaritetsfølelse som herved gav sig tilkjende hos de svenske arbeidere. En saadan utholdenhet er hittil ukjent i arbejderbevægelsens historie. Vi skal ikke her komme ind paa selve kampens forløp. Der førtes fra den svenske overklasse, med støtte av hele den borgerlige presse og med støtte av myndigheter og regjering, en forbitret kamp mot arbeiderne, hvori intet middel lodes uforsøkt.

Den 17. juli mottok sekretariatet fra landsorganisationen i Sverige varsel om stillingen med anmodning om økonomisk støtte. Efterat formanden ved en konference i Stockholm nærmere var sat ind i situationen, besluttet sekretariatet at tilsi landsorganisationen i Sverige al den økonomiske støtte, som vi kunde evne. I møte 30. juli besluttet sekretariatet at avsende til Sverige et ukentlig beløp av kr. 20,000.00, der blev at dække ved ekstrakontingent. Denne bestemtes sat til 50 øre pr. uke for helt- og 25 øre for halvtbetalende. Endvidere besluttedes igangsat en frivillig innsamling, hvortil tryktes kuponger à 50 øre.

Imidlertid drog kampen i Sverige ut. Fra forskjellig hold gjordes krav om mægling, men regjeringen avviste dette med den begrundelse, at først maatte de arbeidere, som i strid med sine overenskomster hadde gaat i sympatistreik, atter gjenopta arbeidet. Da kampen ogsaa mere og mere begyndte at anta karakteren av en utsultningskamp i ordets bokstavelige forstand, var det øiensynlig, at den snart maatte faa sin avslutning. Der blev derfor drevet endel underhandlinger mellem de interesserte arbeidergruppers tillidsmænd, landssekretariatets formand og statens mæglingsmand om en ordning, som kunde bane veien for en mægling. Den 3. septbr. enedes man saa om den bekjendte „rationelle klyvning“ av storstreiken, og som fik følgende form:

1. Landssekretariatet erklærer sig rede til paa landsorganisationens vegne at beslutte og forøvrig tilraade optagelse snarest mulig av arbeidet paa alle omraader med undtagelse av hos Svensk arbeidsgiverforenings medlemmer.

2. Svensk typografforbund erklærer sig likeledes rede til at beslutte arbeidets gjenoptagelse snarest mulig.

3. Overfor disse erklæringer tilkjendegir Svensk verkstedsforening, Almindelig svensk boktrykkerforening og Centralstyret for svensk skræddermesterforbund, at de paa sin side er villige til at la arbeidet hos sine medlemmer snarest mulig gjenoptages i den utstrækning, som ske kan.

4. De krav eller paastande, som den ene eller anden organisation eller disses medlemmer har fundet eller finder grund til at reise i anledning av storstreiken eller hvad dermed hænger sammen, skal i den utstrækning, som disse ikke avgjøres ved domstolene eller ifølge given forskrift efter vedkommende parter overenskomst overgives til bindende voldgiftsret, bli gjenstand for forhandlinger direkte mellem vedkommende hovedorganisationer saa hurtig, som ske kan, efter arbeidets gjenoptagelse.

5. Under forutsætning av vedkommendes bifald til punkterne 1, 2, 3 og 4 samt av, at der straks fattes beslutning i overensstemmelse med disse punkter, fastsættes som den dag, da arbeidet i den utstrækning som gjørlig er, skal gjenoptages, mandag den 6. septbr.

Den ved denne ordning foretagne forandring i storstreiken var, at alle arbeidere som var beskæftiget hos arbeidsgivere, der ikke tilhørte Svensk arbeidsgiverforening, mandag den 6. septbr., skulde gjenopta arbeidet i den utstrækning, som der var adgang til, mens kampen skulde fortsættes mellem Svenska arbetsgivarforeningen og landsorganisationen. Forutsætningen for denne „klyvning“ var da, at regje-

ringen skulde fremkomme med et antagelig mæglingsforslag i den gjenstaaende konflikt.

Denne „klyvning“ av kampen bragte imidlertid megen vildrede. Man besluttet derfor at avholde en skandinavisk fagforeningskonferanse i Stockholm i dagene 2. og 3. oktober, hvor situationen kunde bli nærmere drøftet. I denne konferanse deltok repræsentanter fra Danmark, Norges, Finlands og Sveriges landsorganisationer.

Sekretariatet har i cirkulære av 11. oktober nærmere redegjort for denne konferanse. Den foretagne „rationelle klyvning“ viste sig at være en bydende nødvendighet, idet midlerne ikke kunde strække til de 300,000 streikende. Da disse nu hadde kjæmpet i 5 uker, kunde de ikke lenger klare sig uten understøttelse. Ved „klyvningen“ kom ca. 100,000 mand i arbeide.

Ved de forhandlinger, som endelig blev optat under den offentlige forliksmands ledelse fik man ogsaa bevis for, at det ikke alene var arbeidsgivernes maal med de store lockouter at tvinge lønningerne ned ved de oprindelige konfliktsteder. Deres hensigt var ved en lang utsultningskamp at tvinge landsorganisationen til at gaa ind paa de bekjendte „principper“, som arbeidsgiverne altid slaar om sig med. De fremsatte ved forhandlingerne et ultimatum, som bl. a. ogsaa gik ut paa at fastslaa følgende:

1. Arbeidsgivernes ret til uten indblanding eller innskærnkning at lede og fordele arbeidet, auta og avskedige hvilke og hvormange arbeidere de fandt for godt.
2. I tilfelde en organisation eller nogen av dens medlemmer gjør brud paa en indgaat overenskomst, skal vedkommende hovedorganisation yde økonomisk erstatning til den anden hovedorganisation.
3. Hvis en underordnet organisation eller enkelt medlem gjør brud paa overenskomst, skal desuten hovedorganisationen være pliktig til efter den anden parts forlangende at ekskludere vedkommende.
4. Arbeidsgiverne skal ha ret til at forlange, at streik, blokade, boycott eller lign. ikke skal kunne iverksettes uten efter avstemning med $\frac{3}{4}$ flertal inden vedkommende gruppe.
5. Arbeidsgiverne skal ha ret til at forlange, at arbeidsformænd eller andre av arbeidsgiverne antagne „tillidsmænd“ ikke skal tilhøre arbeidernes fagforeninger, og at arbeidsgiverne uten indblanding fra fagforeningernes side kan ansætte saamange og hvilke fornøend og tillidsmænd de vil. (Nogen definition av begrepet formand gaar de ikke med paa.)
6. En fastslaaen av arbeidsgivernes ret til at gjøre lockout ogsaa overfor arbeidergrupper, med hvem der er indgaat overenskomst, selv om overenskomsten ikke er utløpen.

Vedtagelsen herav skulde dokumentere arbeidsgivernes seir og arbeidernes nederlag. Landssekretariatet i Sverige besluttet ikke at gaa med herpaa, men at fortsætte kampen til det yderste. Forhandlingerne blev avbrudt den 28. septbr. og det besluttet derfor yderligere at foreta en klyvning for at innskærnke antallet av de, som maatte understøttes, og kampen koncentreret i et par store og for Sverige mest betydningsfulde industrier: Jernbrukene (hytteverkerne), malmgruberne i Lapland og Grängesberg, kulgruberne i Skaane samt et par sagbruk, en tekstilfabrik, et jernbaneanlæg, et par cellulosefabrikker m. v., ialt omfattende ca. 22,000 medlemmer. Hertil kommer ca. 10,000, som dels ikke var kommet i arbeide igjen ved andre bedrifter og dels som ikke vilde gaa ind paa arbeidsgivernes betingelser for at

opta arbeidet. For at faa medlemmerne ind i Svensk arbejdsgiverforenings bedrifter, maatte disse nemlig formelt uttræ av landsorganisationen og ikke yde økonomisk støtte til de streikende.

Paa den maate lykkedes det at faa indskrænket de kjæmpendes antal til ca. 35,000.

Repræsentanterne for landsorganisationerne i de nordiske lande enedes derfor om, hver i sit land, at gjøre alt i retning av økonomisk hjælp, forat kampen kunde fortsættes.

Den 4. november foranlediget regjeringen at nye forhandlinger blev optat; disse blev avbrudt igjen den 13. novbr. uten resultat. *Umiddelbart derefter ophævet arbejdsgiverforeningen lockouten*, tvunget dertil av arbeidernes sterke motstand, og *uten at ha opnaaet at tvinge landsorganisationen til at underskrive de berømte princippunkter.*

Til storstreiken avsendtes fra Norge følgende beløp:

Landsorganisationen	kr. 315,725.00	Overført kr. 531,687.25	
Jern- og metalarbeiderf.b. . .	105,000.00	Møbelsnekkerforbundet . . .	300.00
Arbeidsmandsforbundet . . .	90,000.00	N. skind- og læderind.strif.f.b.	274.50
Formerforbundet	8,183.55	Hattearbeiderne	211.40
Bakerforbundet	3,163.70	Skand. sadel- og tapetser-	
Træarbeiderforbundet	3,000.00	forb. (norsk avd.)	1,453.50
Murerforbundet	2,000.00	Modelsn. fagforen., K.r.a. . .	1,268.00
Malerforbundet	2,000.00	De foren. n. arb.samfund . .	121.00
Bokbinderforbundet	1,365.00	Unge venstres landslag . . .	50.00
Skrædderforbundet	750.00	Det norske sporveisforb. . .	500.00
Havne- og transp.arb.f.b. . .	500.00		
		Tils. kr. 535,865.65	
Overføres kr. 531,687.25			

Gjennem ekstrakontingenten til landsorganisationen indkom ialt kr. 251,014.25 og gjennem den frivillige indsamling kr. 35,796.78, til sammen kr. 286,811.03. Forskjellen mellem det indkomne og avsendte beløp, kr. 28,913.97, er saaledes tat av kassebeholdningen.

De beløp, som foran findes anført under de forskjellige organisasjoner, er av disse sendt direkte til Sverige. Men en stor række andre fagforeninger og forbund har ydet bidrag fra 2000 kroner og nedover gjennem den av landsorganisationen iverksatte frivillige indsamling.

I anledning kampens avslutning mottok sekretariatet følgende skrivelse fra landssekretariatet i Sverige:

Till

Stockholm den 15 dec. 1909.

Arb. fagl. Landsorganisation i Norge.

Jättestriden mellan de organiserade arbetsgifvarna och Landsorganisationen i Sverige, för hvilken vi på sin tid viidjade om ekonomiskt bistånd från de organiserade klassbröderna i Norge, kan nu såsom öppen strid betraktas afslutad.

Sedan Svenska Arbetsgifvareföreningen den 13 november fattade och delgaf beslut om upphäfvandet af Järnbrukslockouten, återstår öppen strid endast vid Mockfjärds kraftstation, Utansjö cellulosefabrik samt vid Bomhus hyffleri och brädgårdar med tilsammans cirka 2,000 man.

Emellertid äro de understödstagandes antal betydligt större än nyss angifna siffror, emedan arbetsgifvarna, dels av hämnd och dels på grund af oförmåga att kunna sätta sina verksamheter i gång, fortfarande hålla cirka 18,000 arbetare afstängde från arbetet. Alltså befinna sig allt fortfarande omkring 20,000 arbetare nte i arbetslöshet, saknande sysselsättning och utkomst, och alla dessa kräfvä efter den långa striden hjälp och understöd. Flertalet af dessa arbetaremassor torde äfven förblifva i arbetslöshet öfver hela vintern.

Då vi emellertid äro förvissade om, att ingen möjlighet kan förefinnas att utöfver de uppförringar som redan gjorts i Edert land, ytterligare ekonomisk hjälp skulle kunna uppböring, vilja vi härmed på de svenska arbetarnas vägnar bringa Eder och de bidragsgifvande och organiserade arbetarna i Edert land et tusenfalt och från hjärtat gående tack för den kraftiga och storartade hjälp Ni lämnat till den sociala striden i Sverige år 1909. Af den starka sympati och den storartade ekonomiska hjälp som från Edert land kommit de svenska kämpande arbetarne tillmötes, har klarare än någonsin tillförne framgått att starka band förena proletärerna i olika länder.

Vi hoppas och önska att de fördelaktiga verkningerna af den utkämpade striden äfven skola göra sig gällande i Edert land. och att därigenom någon ringa del af den skuldbörda som hvilar på oss för alla Edra uppförringar, skall i någon mån blifva lättade.

Ett tack till Norges arbetare som gjort dessa ekonomiska uppförringar, ett tack till alla dem som i osparad möda bidragit till hopsamlandet af alla dessa bidrag är allt hvad vi för närvarande kunna gifva i gengäld, men vi våga dock samtidigt uttala förvisning om, att de svenska kämpande i årets strid skola stå redo till återtjänst då behof däraf eventuellt uppstår.

Med broderlig hälsning

För Landssekreterariatet:

Herm. Lindqvist

ordf.

*

I dagene 22.—30. november avholdt landsorganisationen i Sverige sin kongres. De ianledning storstreiken foretagne dispositioner og taktiske foranstaltninger godkjendtes. Ifølge regnskap, som forelaa for kongressen, *avsluttet pr. 31. oktober*, var der indtil da fra utlandet indløpet som bidrag til storstreiken ialt kr. 2,273,345.95. Ved det endelige opgjør vil vistnok denne sum vise sig at være større, idet adskillige beløb er indløpet efter den tid.

*

6. internationale fagforeningskonferanse avholdtes i Paris 30. aug. til 1. september. Der var fremmøtte ialt 23 delegerte fra 16 forskjellige lande. Fra den store amerikanske fagorganisation „American Federation of Labor“ var møtt hr. *Samuel Gompers*.

Av den internationale sekretærs beretning for tiden siden sidste konferanse (Kristiania 1907) skal anføres:

Fagorganisationerne i *Bosnien og Herzegovina* hadde anmodet om optagelse i sekretariatet, og dette vilde nu bli forelagt konferansen til avgjørelse. Forbindelsen med *Australien* og *Argentina* vedligeholdtes ved korrespondanse og med *Rusland* gjennom personlige meddelelser, der for tiden av forskjellige grunde var den eneste anvendelige form. For at gi den amerikanske landsorganisation, „American Federation of Labor“, anledning til at bli repræsenteret ved konferansen, var det av de tilsluttede organisationer ved avstemning bestemt, at konferansen skulde avholdes iaar i Paris, istedetfor som paa konferansen i Kristiania besluttet i Wien 1910. Det vilde nemlig blit vanskelig for den amerikanske organisation at sende nogen repræsentant i 1910, hvorimot dette lettere lot sig gjøre i indeværende aar, idet hr. Gompers bl. a. skulde overvære den engelske Trades unions kongres i England i september.

For aaret 1908 var ialt til sekretariatet betalt kontingent for 3,886,731 medlemmer. Den internationale beretning for 1907 var av sekretariatet utarbeidet i likhet med forrige aar. Paa grund av sene opgaver fra enkelte organisationer blev den ikke færdig før i april 1909. Fra sekretariatets side blev beretningen trykt i et antal av 2900 paa det tyske sprog, 1000 paa det engelske og 600 i det franske sprog. Som bekjendt oversætter de skandinaviske organisationer for egen regning beretningen hvert aar henholdsvis paa svensk, norsk og dansk efter tur.

Gjennem det internationale sekretariat er i 1908 utbetalt i understøttelse til landsorganisationen i Finland mark 8397.72, fordelt saaledes: Fra Danmark 2976 mark, Tyskland 2468, Kroatien 266, Holland 1043, Bulgarien 6072, Norge 1378, Østerrike 206.

Sekretariatet har i perioden hat en administrationsindtægt av mark 8709.12 og en utgift av mark 7290.74.

Beretningen godkjendtes.

Et forslag fra *Norge* om, at der maatte bli fastsat mere klare og distinkte betegnelser for opgaver vedrørende den internationale statistik, fik konferansens enstemmige tilslutning. Likeledes sluttet møtet sig til et forslag fra *Tyskland* om, at streikestatistikken mest mulig blir ført efter ensartede regler.

Paa den internationale konferanse i Kristiania 1907 vedtoges bl. a., at medlemmerne av en vedkommende lands landsorganisation tilsluttet organisation skal mottages som medlem i den tilsvarende organisation i et av de andre lande tilsluttet det internationale sekretariat. Spørsmålet skulde saa forelægges de forskjellige centralorganisationers kongresser til vedtagelse. For konferansen forelaa spørsmålet om, hvad der i denne henseende var foretat fra de forskjellige lande med hensyn til beslutningens gjennomførelse. Det var særlig *England* spørsmålet gjaldt, idet det har været meget vanskelig for utenlandske arbeidere at bli optat i de engelske organisationer. De engelske repræsentanter uttalte, at spørsmålet var meget vanskelig at ordne tilfredsstillende.

Danmark foreslog, at alle cirkulærer og meddelelser, som utgaar fra ledelsen, vedrørende større konflikter i et land, straks maa oversendes de øvrige landes centralorganisationer gjennom sekretariatet. Hvis der i et land opstaar en konflikt av saadant omfang, at det paa kalder de øvrige landes specielle interesse, kan paa opfordring av det internationale sekretariat repræsentanter for de interesserede lande sammentræde til en konferanse til drøftelse av de fælles foranstaltninger som kan træffes. Første del av forslaget vedtoges enstemmig. Anden del toges tilbake, efterat den internationale sekretær hadde uttalt sin tilslutning til forslagens tanke, idet man enedes om, at sekretariatet i henhold til tidligere beslutninger har adgang til at træffe de forholdsregler, som i saadanne tilfælder kan være paakrævet.

En motion fra *Nord-Amerika* om at opta til drøftelse tanken om en international arbeiderfederation gav ikke anledning til nogen beslutning. Et forslag fra Frankrike om avholdelsen av en international *fagforeningskongres* blev tat tilbake, efter en længere diskussion.

Det besluttedes at der i hvert land skulde arbeides for at faa de parlamentariske arbeidergrupper til at paavirke regjeringerne, saa den i *Preussen* gjældende *legitimationstvang* kunde ophæves, eller at ialfald gebyret blev avskaffet.

Fra *Danmark* forelaa følgende forslag:

- a) Er konferansen enig med den danske fagorganisation i, at der særlig nu under de for arbeiderne slette økonomiske tilstande, som er forårsaget ved den privatkapitalistiske produktion, bør lægges den største vægt paa at faa den daglige arbejdstid nedsat?
- b) Er konferansen videre enig i, at den danske fagorganisation kan reise krav om arbejdstidens nedsættelse, selv om dette skulde føre til en almindelig storkamp med arbejdsgiverne, og kan man da gjøre regning paa økonomisk støtte fra de andre lande?

Konferansen erklærte det som en selvfølge, at alle landes organiserede arbeidere vilde være med at støtte i kampen mot arbejdsgiverne og da ogsaa i en kamp om arbejdstidens forkortelse. Men for konferansen at vedta nogen formel beslutning herom var utelukket. Nogen saadan fuldmagt hadde heller ikke de tilstedeværende repræsentanter. Saken blev derfor henvist til nærmere drøftelse mellem Danmark og det internationale sekretariat.

Paa foranledning av *Belgien* vedtog konferansen at stille en oppfordring til arbeiderne i alle land at arbeide for arbeiderbeskyttelseslovgivning og særlig lovgivning mot det overhaandtagende *hjemmearbeide*.

Som international sekretær gjenvælgtes enstemmig hr. *C. Legien*. Han bevilgedes et honorar av 400 mark for de forløpne to aar. Stillingen er ulønnet. Næste konferanse besluttedes avholdt i *Budapest* i 1911.

*

Efter indbydelse har landsorganisationen endvidere været repræsenteret paa den danske landsorganisations generalforsamling i april, paa den finske landsorganisations kongres i september og paa den svenske landsorganisations kongres i november. Forøvrig er det internationale samarbeide opretholdt gjennom cirkulærer og rundskrivelser.

Voldgiftskjendelser.

Efterhvert som tariffællesskapet utvikler sig, blir ogsaa en række tvistigheter vedrørende forstaaelsen av de indgaaede overenskomster indbragt til avgjørelse ved forhandling og voldgift. En række spørsmaal løses selvfølgelig ved forhandling, mens andre, hvorom enighet ikke kan opnaaes, indbringes for voldgiftsavgjørelse. Vi indtar her de voldgiftsavgjørelser, som er faldt inden de tilsluttede organisationer i 1909.

Norsk arbeidsmandsforbund.

1. **Sulitjelma aktiebolags gruber.** Aar 1909 den 11. januar sammentraadte voldgiftsretten til avgjørelse av tvistemaal mellem Sulitjelma aktiebolags gruber og dets arbeidere ved smeltehytten i Fagerlid.

Stadsingeniør Grøndahl fremla skrivelse fra arbeidsdepartementet av 19. december 1908, hvori han opnævnes som opmand i voldgiftsretten.

Endvidere fremla han:

1. Skrivelse fra Norsk arbeidsmandsforbund av 19. december 1908, hvori meddeles, at d'hr. Rich. Hansen og Lars J. Tørres er opnævnt som voldgiftsmænd av hyttearbeiderne.
2. Skrivelse fra Sulitjelma aktiebolags gruber av 28. december 1908, hvorefter d'hr. direktør Alfr. Getz og direktør Rasmussen er opnævnt som voldgiftsmænd av bolaget.

Fra parterne var oversendt voldgiftsretten nedenstaaende fremstilling av saken:

Fremstilling til voldgiftsretten

mellem Sulitjelma aktiebolags gruber og dets arbeidere ved smeltehytten i Fagerlid fra Norsk arbeidsmandsforbunds styre i Sulitjelma.

I den mellem aktiebolaget og Sulitjelma arbeiderorganisation indgaaede overenskomst er hyttearbeiderne garanteret følgende mindsteløn:

- a. 1ste mænd kr. 3.60 pr. 8 t. skift.
- b. 2den — " 3.40 " —

Denne skiftløn er ogsaa garanteret i akkord, hvilken frit kan praktiseres ved alt arbejde. Forutsetningen for al akkord er dog, at arbeiderne ved forceret arbejdsydelse skal kunne tjene noget mer end den garanterede skiftløn; i motsat fald vilde jo akkorden ikke kunne anspreke til intenst arbejde.

Ved opgjøret av akkorden for mars maaned blev der imidlertid gaat frem paa en saadan maate, at arbeiderne kun fik lidt mer end mindstelønnen, mens de selv er

av den opfatning, at de i $\frac{2}{3}$ av maaneden har tjent et betydelig høiere beløp. Naar de ikke i den ene tredjedel har kunnet række mindstelønnen, beror dette paa omstændigheter, hvorover ikke arbeiderne raadet, idet der fra bafalets side blev foretat en del eksperimentering, hvilket ikke var oplyst noget om ved akkordens utsættelse.

Den skrevne prislise for mars maaned lød saaledes:

„Akkordpris for 1ste mænd kr. 1.80 og 2den mænd kr. 1.70 pr. ton kobber; desuten kr. 0.15 for hvert 100 kg. som overstiger 2 ton i 24 timer.“

Hervav fremgaar, at det er hensigten, at arbeiderne ved produktion av 2 ton kobber i 24 timer skulde opnaa den i overenskomsten garanterede mindsteløn. De 15 øre pr. 100 kg. var sat som præmie for, hvad der kunde produceres utover 2 ton.

Fra bolagets side fremholdes, at arbeiderne samtidig med dette opslag blev „gjort opmerksom paa, at præmien skulde være at betragte som gjennemsnit for det under maaneden over 2 ton pr. 24 timer producerede kobber.“ Dette benægter arbeiderne at være gjort bekjendt med, og det er ogsaa litet troligt, eftersom det ikke var anført paa de opslagne akkordlister, hvilket der jo hadde været anledning til.

Men selv om det forholdt sig som av bolaget paastaat, saa maa man dog ta i betragtning, at arbeidernes forutsætning ved akkordens vedtagelse var, at produktionen skulde foregaa paa den gamle vante maate, eftersom der ikke blev gjort opmerksom paa, at der i maanedens løp vilde bli foretat eksperimentering med en ny fremstillingsmaate.

Der var selvfølgelig for arbeiderne, da disse eksperimenter tok sin begyndelse, og man saa, det var umulig at producere det fastsatte kvantum, god grund til at forlange akkorden opløvet op og gjort, eftersom forutsætningerne for samme ikke længere var tilstede; og det er vistnok ikke tvilsomt, at bolaget hadde indrømmet et saadant forlangende. Naar et saadant krav ikke fremkom fra arbeidernes side, har dette sin grund i, at de opfattede akkorden som gjældende for hver 24 timers periode, og at de, for den tid eksperimenteringen dreves, vilde kunne gjøre regning paa almindelig dagløn.

Fra bolagets side fremholdes, at der ved tidligere opgjør er gaat frem paa samme maate som ved opgjøret i mars, uten at der fra arbeidernes side er fremkommet indsigelser mot opgjørets rigtighet.

Hertil er dog at bemerke: 1. at forskjellen, mellem hvad arbeiderne skulde hat og hvad de fik utlønnet, ikke var særlig merkbar. 2. at arbeidet i disse maaneder var førtst paa samme maate som ved akkordens indgaelse.

Naar der fra bolagets side er paastaet, at arbeiderne intet tap hadde ved de i mars iverksatte eksperimenter og begrunder denne paastand med, at der fra 16. til 31. mars opbessemeredes ikke bare den skjærsten, som daglig blev prodncert, men ogsaa den skjærstensmængde, som blev lagt i oplag mellem den 5. og 16. mars, saa er hertil at bemerke, at den skjærsten, som blev lagt i oplag mellem 5. og 16. mars, atter maatte opsmeltes, før den kunde bessemeres til kobber, og saaledes lagde beslag paa arbeidernes tid, da den almindelige skjærstenssmeltning blev hindret eller forsinket.

Den tid, som medgik til opsmeltning av den allerede producerede skjærsten vilde jo kunne være anvendt til smeltning av malm og produktionen derved være øket.

Opgjøret skulde ifølge arbeidernes opfatning se saadan ut:

For produktion i 20 døgn 60.4 tons	
1ste mænd $60.4 \times \text{kr. } 1.80 =$	kr. 106.72
Præmie for produktion over 2 ton pr. 24 timer $60.4 - 40 = 20.4 \times 0.15 =$	„ 30.60
Mindsteløn i 11 dage à kr. 3.60 =	„ 39.60
Tilsammen kr. 178.92	
2den mænd $60.4 \times \text{kr. } 1.70 =$	kr. 102.63
Præmie for produktion over 2 ton pr. 24 timer $60.4 - 40 = 20.4 \times 0.15 =$	„ 30.60
11 dage à kr. 3.40 =	„ 37.40

Tilsammen kr. 170.63

Idet vi henviser til foranstaaende motivering overlater vi til voldgiftsretten at avgjøre, hvorvidt vi i denne sak har ret.

Erbødigst
Det stedlige styre,
Sulitjelma.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Sulitjelma aktiebolags gruber:

Ved smeltehytten har fra 1. juli 1907 følgende akkordsystem været anvendt:
„1ste mænd ved waterjacket, 1ste mænd ved redning, 1ste mænd til waterjacket og Knudsenovn, paasettere ved waterjacket, smeltere ved Knudsenovn erhoder hver kr. 1.80 pr. ton kobber og desuten kr. 0.15 pr. 100 kg. kobber, som overstiger 2 tons paa 24 timer. 2den mænd ved waterjacket, 2den mænd ved redning, slagheisere samt 2den mænd ved bessemering erhoder hver kr. 1.70 pr. ton kobber og desuten kr. 0.15 pr. 100 kg. kobber, som overstiger 2 ton pr. 24 timer.“

2 tons kobber pr. døgn motsvarer altsaa kr. 3.60, som er mindstelønnen for 1ste mænd, og kr. 3.40, som er mindstelønnen for 2den mænd. Det bemerkes, at samtidig som dette opslag blev bekjendtgjort blev det uttrykkelig gjort opmærksom paa, at denne præmie (d. v. s. de 15 øre pr. 100 kg.) skulde være at betragte som gennemsnit for det under maaneden over 2 tons pr. 24 timer producerte kobber.

Eksempel paa akkordutregningen:

1 oktober maaned 1907 produceres 75.5 tons kobber i 31 døgn smeltedøgn.

$$(75.5 \div 2.31) 1.50 = 20.25 \text{ kr.}$$

$$\frac{20.25}{31}$$

$$= \text{kr. } 0.65$$

= kr. 0.65 i præmie pr. dag.

$$\text{1ste mænd tjente kr. } 3.60 + 0.65 = \text{kr. } 4.25$$

$$\text{2den mænd tjente kr. } 3.40 + 0.64 = \text{kr. } 4.06$$

(2 dage i oktober maaned har produktionen været mindre end 2 tons pr. døgn, nemlig 1.7 og 1.8 ton).

Denne maade for akkordutregningen har været anvendt helt siden juli 1907 uten at der er fremkommet nogensomhelst bemærkning fra arbeidernes side før opgjøret for mars 1908 forelaa. (I maanederne fra juli 1907 til februar 1908 har det hver maaned flere gange hændt, at kobberproduktionen pr. døgn har været mindre end 2 ton).

Smeltningen foregaar i to processer:

1. Skjærstensmeltningen, der foregaar i pyritovn, og

2. Bessemeringen.

Malmen smeltes først i pyritovnen, hvorved erhoides skjærsten. Denne skjærsten gaar dels direkte fra pyritovnen, dels gennem waterjacketovnen til bessemerkøntvertoren, hvor den saakaldte bessemerkobber fremstilles.

Av hyttejournalen fremgaar at smeltningen til og med den 5. mars gik paa vanlig maate, d. v. s. skjærstenen blev bessemeret efterhvert som den kom fra pyritovnen. Fra 6. mars av gik man igang med nogle eksperimenter, av hvilken grund bessemeringen maatte delvis indskrænkes til den 9. mars, da den blev helt indstillet. Denne stans varede til den 15. mars, naar undtages den 10., hvilken dag man erholdt 200 kg. kobber. I den tid bessemeringen helt eller delvis var ute av drift, produceres den samme kobbermængde som vanlig, dog ikke i form av bessemerkobber, men i form 65.3 pct.-holdig skjærsten. Denne kobbermængde, der utgjorde 16.1 ton, blev lagt i oplag til den 16. mars, da bessemeringen atter blev sat igang. Fra 16. til 31. mars opbessemeredes ikke bare den skjærsten, som daglig blev produceret, men ogsaa den skjærstenmængde, som blev lagt i oplag mellem den 5. og 16. mars. Man har saaledes ikke lidt nogetsomhelst produktionstap paa grund av at bessemeringen har været ute av drift, og akkorderne for mars blev som følge herav naturligvis opgjort paa samme maate som de foregaande maaneder.

Arbeiderne forlanger derimot mindsteløn (resp. kr. 3.60 og kr. 3.40) for de dage, paa hvilke der enten ikke er produceret noget eller produktionen har været mindre end 2 tons, og for den tid, i hvilken produktionen har oversteget 2 tons pr. døgn, gjør de krav paa den vanlige akkordpræmie.

Voldgiftsretten gik derefter straks over til sakens behandling og blev efter nogen diskussion enige om følgende kjendelse:

„Produktionsforholdene har paa grund av de anstillede eksperimenter i mars maaned været saa avvikende fra de sædvanlige, at den samlede produktion i maaneden ikke bør lægges til grund for akkordens opgjør.

Idet voldgiftsretten gaar ut fra, at driften i 5 maanedens 5 første døgn har foregaaet normalt, finder den, at produktionen i disse døgn bør lægges til grund for opgjøret for mars maaned, som blir at beregne saaledes:

En produktion av 12,3 ton kobber i 5 døgn svarer til en produktion av 76,3 ton i 31 døgn.

1. mænd: 76,3 ton à kr. 1.80 = kr. 137.34

Præmie for $(76,3 \div 2 \times 31)$ ton
= $(76,3 \div 62)$ ton = 14,3 ton à 1.50 = „ 21.45

Sum kr. 158.79

for 31 arbeidsdøgn.

2. mænd: 76,3 ton à kr. 1.70 = kr. 129.71

Præmie som for 1. mænd = „ 21.45

Sum kr. 151.16

for 31 arbeidsdøgn.

Kjendelsen er avgit under den bestemte forudsætning, at den kun gjælder mars 1908 og ikke skal ha nogen virkning likeoverfor tidligere og senere opgjør, hvorom parterne har været enige.

Voldgiftsretten fastsatte derefter sin godtgjørelse saaledes:

Opmanden kr. 85.00, heri iberegnet administrationsutgifter.

Hver av de øvrige voldgiftsmænd kr. 50.00 + reiseutgifter.

Hver part betaler de av ham opnævnte voldgiftsmænd. Opmandens godtgjørelse deles like mellem parterne.

Trondhjem, 11. januar 1909.

*

I henhold til voldgiftsrettens kjendelse skulde altsaa 1.-mændene faa utbetalt kr. 158.79 og 2.-mændene kr. 151.16. Efter bolagets opgjør vilde de kun faa henholdsvis 116.25 og 110.05. Hver mand vil altsaa efter kjendelsen faa et tillæg av henhv. kr. 42.54 og 41.11. Ved smeltehytten arbeider ca. 50 mand, saa det samlede beløb blir ikke saa litet.

2. Murarbeidernes forening, Trondhjem. Aar 1909 den 10. juni sammentraadte voldgiftsret i Trondhjem i anledning tvist mellem Murestrenes forening, Trondhjem, og Murarbeidernes forening samme sted. Som voldgiftsmænd møtte d'herrer P. Isaksen, Sigmund Olsen fra murestrene og Joh. Karlgreen og Elias Volan fra murarbeiderne. Opmand var hr. Bernh. K. Bergersen.

Utskrift av voldgiftsrettens protokol:

Tvisten gjælder, hvorvidt vaskning av granitfaçader, nedrivning av stilladser og mindre reparationer kan gaa ind under den gjældende overenskomst § 4, saaledes at muremester Chr. Christensen var berettiget til ikke at lønne efter den i § 1 fastsatte løn av 47 øre pr. time.

Efter foretagen raadslagning stemte d'herrer Karlgreen og Volan for:

1. *Vaskning av heromhandlede façade* paa den nyopførte Toldbod, foretagen av hr. Christensens folk indeværende vinter, kan like-
som vaskning av façade i sin almindelighet ikke henføres under
nævnte § 4, hvorfor Christensen ansaaes pliktig til at avlønne
de anvendte arbeidere efter 47 øre pr. time.

Derimot voterede d'herrer Olsen og Isaksen for, at arbeidet
maa henregnes til leilighetsarbeide og gaar ind under § 4.

Opmanden fandt at maatte slutte sig til d'herrer Olsen og
Isaksens opfatning, idet han antok, at omhandlede vasknings-
arbeide, som ikke var foretat i forbindelse med samtidig utført
murerarbeide (fugning), netop maatte henføres til det i den gjæl-
dende overenskomst § 4 omhandlede leilighetsarbeide.

2. *Nedrivning av stilladser*. Spørsmålet er fremkommet ved, at
Bernt Aadal sidstavgitte mars av murmester Chr. Christensen
blev engageret til at nedrive en stillads indvendig i den nyop-
førte toldbodbygning. Aadal hadde tidligere paa vinteren hat
jorðarbeide for Christensen med 32 øre pr. time, hvorefter han
fik heromhandlede arbeide paa toldboden. Han er tømmermand
og murerhaandlanger. Løn blev ikke avtalt; men han blev av-
lønnnet med 32 øre pr. time. Han uttalte intet herom ved første
lønning, men gjorde senere gjældende, at han mente at tilkomme
betaling efter overenskomsten § 1 med 47 øre, hvilket Christensen
imidlertid nægtede. Han har i de tidligere aar siden 1902 hat
arbeide hos Christensen, dels som tømmermand og dels som
haandlanger. Han paastaar, at han for stilladsbygning har blit
avlønnet efter de forskjellige overenskomsters fastsatte time-
betaling, saaledes ogsaa efter den nugjældende overenskomst.

Efter foretagen votering stemte d'herrer Karlgreen og Volan
for, at arbeidet med nedrivning av stilladsen ikke kunne be-
trages som et leilighetsarbeide, og at Chr. Christensen som følge
derav maatte være pliktig til at avlønne efter 47 øre pr. time.

Voldgiftsmændene Isaksen og Olsen stemte for, at arbeidet
maatte betragtes som et tilfældig arbeide, og at Christensen
følgelig ikke pligtede at betale mere end utbetalt.

Opmanden var enig med d'herrer Isaksen og Olsen, idet han
fandte, at nedrivningen er foregaat uten forbindelse med samtidig
egentlig murarbeide. Det gjaldt altsaa her ikke nedbygning eller
opførelse av stilladser. Selv om paalidelighet maa kræves, maa
opmanden anta, at det kan utføres av almindelige arbeidere.

3. *Mindre reparasjoner*. S. Aasen paastaar at ha utført reparations-
arbeide og andet arbeide. For reparationsarbeidet paastaar han
at være avlønnnet med 32—35 øre pr. time, men han gjorde straks
indvending herimot, idet han paastod godtgjørelse for reparations-
arbeide, saaledes som han fik for andet arbeide ca. 47 øre pr.
time. Christensen paaberaapte sig, at manden er mindre arbeids-
dygtig eller at det gjælder leilighetsarbeide. Derimot paastaar
han, at vedkommende gik ledig, og at det gjaldt flikarbeide,
hvortil man bruker mindre delige arbeidere. Da der ikke fore-
ligger bevis for nogen speciel overenskomst og mindre repa-

tioner ikke ubetinget kan *fordres* utført av fuldt ut delige og arbeidsdygtige murarbeidere for lavere godtgjørelse end 47 øre, naa Murarbeidernes forening efter voldgiftsrettens enstemmige mening gives medhold i, at overenskomsten av 18. juni 1908 i det foreliggende tilfælde ikke er overholdt forsaavidt. Saken har medført 2 møter, hvert paa 5 timer.

Utgifterne ved saken utgjør:

Til byfogden	kr. 1.50
- opmanden bestemtes salæret til	- 50.00
- — utlæg for protokol	- 0.35
- det utenbys medlem av retten	- 53.65
(heri indbefattet alle utgifter ved reisen).	
- hver av de indenbys voldgiftsmænd kr. 25	- 75.00
	kr. 180.50

der besluttetes fordelt ligelig paa hver part med kr. 90.25 paa hver. Beslutningen fattedes med 3 mot 2 stemmer. idet d'herrer Olsen og Isaksen stemte for, at hr. Karlgreens godtgjørelse fastsattes til 25 kroner, altsaa uten reiseomkostninger. Protokollen er oplæst.

Møtet hævet.

Bernh. K. Bergersen. Joh. Karlgreen. Elias Volan.
P. Isaksen. Sigmund Olsen.

Utskriftens overensstemmelse med forhandlingsprotokollen bevidnes av undertegnede som opnævnt opmand i voldgiftssaken.

Trondhjem, 12. juni 1909.

Bernh. K. Bergersen
(sign.)

3. **Hafslund sulfittfabrik.** Aar 1909 den 17. august avholdtes et møte av de i anledning en *tvist angaaende betaling for tømmerlunningen ved Hafslund sulfittfabrik* opnævnte voldgiftsmænd i henhold til overenskomst av 20. august 1907.

Som voldgiftsmænd møtte som opnævnt av Norsk arbeidsgiverforening d'hr. disponent B. M. Kopperud, ingeniør W. Sverdrup og ingeniør A. H. Gustafsen. Opnævnt av Norsk arbeidsmandsforbund: D'hr. sekretær J. Bjerkmann, snekker H. E. Engebretsen og kjøbmand Johan L. Andersen. Tilstede var desuten: For fabrikken hr. ingeniør A. Blikstad. For arbeiderne: Hr. A. Brynte, hvilke nu fratraadte.

Voldgiftsmændene enedes om at gjøre henvendelse til hr. høiestereassessor Hagerup-Bull om at fungere som opmand i saken. Saadan henvendelse skedde, hvorved hr. Hagerup-Bull erklærte sig villig. Sakens dokumenter oversendes ham idag. Nyt møte besluttetes avholdt i arbeidsgiverforeningens lokale imorgen 18. aug. kl. 10. fm.

Aar 1909 den 18. august sammentraadte i arbeidsgiverforeningens lokale forannævnte voldgiftsret under forsætte av høicsteretsassessor Hagerup-Bull.

Av arbeidsgiverforeningen var nedlagt protest mot, at sekretær Bjerkmann forrettede som medlem av voldgiftsretten, idet han som sekretær i Norsk arbeidsmandsforbund ansees inhabil. Efterat den herom stedfundne korrespondanse var oplæst, drøftet retten foreløbig spørsmålet om, hvilken virkning en avgjørelse av dette spørsmål kunde faa. Retten kom enstemmig til det resultat, at man ikke i denne sak med bindende virkning for fremtidige saker kan avgjøre, om funktionærer i de paagjældende organisationer kan forrette som medlemmer av de i henhold til overenskomsten nedsættendes voldgiftsretter. I den skikkelse, hvori spørsmålet her foreligger, kan det kun avgjøres med bindende virkning for denne sak. Da arbeidsgiverforeningen altsaa ikke kan faa den av samme ønskede principielle avgjørelse, tilkaldte man hr. sekretær Krefting og forela ham spørsmålet, om ikke foreningen under disse omstændigheter vilde frafalde protesten. Hr. Krefting erklærte sig imidlertid inkompetent til at frafalde protesten. Alene centralstyret kunde bestemme herom, og det var hr. Kreftings mening, at protesten vilde bli fastholdt.

Fra arbeidsgiverforeningen fremsattes ønske om mundtlig at begrunde sit standpunkt i inhabilitetsspørsmålet. Det oplystes, at Norsk arbeidsmandsforbund hadde været uforberedt paa, at der skulde opstaa saadan mundtlig procedure, og derfor ikke hadde og p. g. a. særlige omstændigheter ikke idag kunde skaffe tilstede nogen representant til at procedere forbundets opfatning. Man indkaldte da paany hr. Krefting og forela ham spørsmålet, om arbeidsgiverforeningen — under særlig hensyn til, at nogen prinsipiell avgjørelse her ikke vilde foreligge — kunde være tilbøielig til at frafalde kravet paa mundtlig procedure om inhabilitetsspørsmålet. Hr. Krefting erklærte imidlertid, at fordringen maatte fastholdes. Under disse omstændigheter var retten enstemmig av den opfatning, at dens fortsatte forhandlinger maa utstaa, indtil repræsentanter for begge organisationer kan fremmøte til mundtlig procedure om dette spørsmål. De fortsatte forhandlinger besluttedes saaledes utsat til saadan tid som Norsk arbeidsgiverforening og Norsk arbeidsmandsforbund kan bli enige om.

Aar 1909 den 23. august sammentraadte i arbeidsgiverforeningens lokale forannævnte voldgiftsret paany.

I anledning af den nedlagte inhabilitetsindsigelse fremmøtte kon-torchef Krefting for Norsk arbeidsgiverforening og forretningsfører Rich. Hansen for Norsk arbeidsmandsforbund.

Hr. Krefting uttalte:

Det har ikke latt sig gjøre at sammenkalde et møte i anledning spørsmålet om, hvorvidt centralstyret vil ta tilbake sin indsigelse mot, at arbeidsmandsforbundets sekretær, Bjerkmann, fungerer som voldgiftsdommer i foreliggende sak.

Men efter konferanse med centralstyrets formand og viceformand skal jeg dog paa centralstyrets vegne ogsaa dennegang, for ikke at sinke foreliggende saks avgjørelse, trække indsigelsen tilbake.

Men jeg er bemyndiget til uttrykkelig at uttale, at ifald Norsk arbeidsmandsforbund senere skulde forlange voldgift og som voldgiftsdommer paany vælge en av sine fastlønnede funktionærer, vil centralstyret bestemt fastholde sit standpunkt. Samtidig finder man at burde gjøre opmerksom paa, at ifølge de gjældende civilprocesregler, vil det kunne faa betydning for en voldgiftsavgjørelses retsvirkning, ifald en av dommerne ikke er habil.

Hr. Rich. Hansen uttalte, at han henholdt sig til arbeidsmandsforbundets skr. av 14—8—1909 og overensstemmende med det der utviklede fandt, at det principielle spørsmål om organisationernes funktionærers habilitet som voldgiftsdommere burde søkes løst som en særskilt sak.

Man gik derpaa over til behandling av realiteten i det til voldgift forelagte spørsmål.

Arbeidsmandsforbundet har paastaat akkordprisen for de ved tømmerlunningen for Hafslunds sulfitfabrik anvendte arbeidere fastsat saaledes, at arbeiderne ved den nuværende arbeidsordning kommer til at faa den samme dagsfortjeneste som under de gamle forhold. Fabrikken paastaar akkordprisen fastsat paa basis av arbeidets art og gjældende priser for samme arbeide ved andre cellulosefabrikker, som har lignende arrangement for optagning og lunning av tømmer.

Som representant for arbeiderne fremmøtte hr. Aksel Brynte, for fabrikken hr. ingeniør Blikstad. Hver av parterne hadde gjentagende ordet og utviklet i tilslutning til korrespondansen sin opfatning, ligesom de besvarte de forskjellige av rettens medlemmer til dem stillede spørsmål. Derpaa avtraadte de.

Man begyndte derefter diskussionen av realitetsspørsmålene.

Aar 1909 d. 25. august sammentraadte forannævnte voldgiftsret paany i arbeidsgiverforeningens lokale.

Hr. ingeniør Blikstad anmodede om at avgive nogen tillægsoplysninger. Dette skede, og hr. Brynte avgav uttalelse i den anledning. Parterne avtraadte derpaa, hvorpaa diskussionen fortsattes.

Parterne blev paany gjentagende indkaldte og besvarte forskjellige av rettens medlemmer til dem rettede spørsmål, hvorpaa de atter fra- traadte, diskussionen fortsattes.

Derpaa avsagdes følgende *kjendelse*:

Det gjøres fra aktieselskabets side gjældende, at den m. h. t. tømmerets optagning indførte forandrede arbeidsordning har medført en væsentlig lettelse i arbeidet for de dermed beskjeftigede arbeidere, og at arbeiderne i henhold til post 9 lit. b i den i 1907 avsluttede overenskomst maa finde sig i en tilsvarende nedsættelse av arbeidsfortjenesten.

Arbeiderne hævdede derimot, at om end arbeidet nu kræver en mindre muskelstyrke, er det bl. a. fordi det nu gaar mere kontinuerlig, i virkeligheten like slitsomt som før. Men selv om arbeidet nu i det hele skulde være blit lettere, anser de ikke fabrikken berettiget til at omregulere lønstariffen saaledes, at deres dagsfortjeneste blir mindre.

Heromhandlede bestemmelse i overenskomsten er saalydende: „I tilfælde av, at anskaffelse av nye maskiner eller indførelse av nye

arbeidsmetoder nødvendiggjør en forandring i de tidligere fastsatte lønninger, skal der derom forhandles med arbeidernes tillidsmænd. Hvis ikke enighet oppnaas, henvises saken til voldgift.“

Voldgiftsrettens flertal — 4 medlemmer — forstår denne Bestemmelse som kun gjældende de tilfælde, hvor de tidligere fastsatte lønninger paa grund av driftsforandringer ikke lenger med nogensomhelst rimelighet kan anvendes uforandret. Dette vil først og fremst være tilfælde, naar arbeidets produktivitet paa grund av forandringer er forøket, saaledes, at der med uforandret arbeidsstyrke kan oppnaaes en større produktion eller med en mindre styrke en uforandret produktion. Det er her givet, at en akkordløn, som er fastsat paa grundlag av den tidligere lavere produktivitet, maa bli at omregulere. Det er likeledes givet, at saafremt intet andet er traadt til, maa omreguleringen foregaa saaledes, at arbeidsfortjenesten blir uforandret, hverken høiere eller lavere.

Fremdeles maa en omregulering finde sted, naar driftsforandringen medfører, at arbeidet blir saa væsentlig forandret, at det gaar over til andre klasser av arbeidere, f. eks. fra mænd til kvinder, fra voksne til gutter.

Derimot stiller det sig for flertallet meget tvilsomt, om den blotte omstændighet, at arbeidet som følge av forandring er blevet lettere eller vanskeligere, naar det dog maa utføres av samme slags folk som før kan siges at „nødvendiggjøre“ en lønsforandring. Og kun under dette vilkaar hjemler overenskomsten en omregulering. I hvert fald maatte en arbeidslettelse for at kunne have denne følge være meget væsentlig.

Medfører en driftsforandring baade en forøket produktivitet og en arbeidslettelse, maa det i konsekvens hermed antas, at den omregulering av lønningerne, som her maa finde sted, i hvert fald ikke maa tilsigte en forminskelse av arbeidsfortjenesten, med mindre arbeidslettelsen er meget væsentlig. Er den ikke det, har arbeiderne krav paa at beholde sin fortjeneste uformindsket, uanseet den i saa henseende tilfældige omstændighet, at en omregulering maa finde sted.

I det foreliggende tilfælde kan flertallet ikke finde, at den lettelse av arbeidet, som er en følge av driftsforandringen, er saa væsentlig, at den vilde kunne siges i og for sig at „nødvendiggjøre“ en lønsforandring (saafremt en arbeidslettelse overhodet nogensinde kan dette — et spørsmål, som det altsaa ikke her er nødvendig at avgjøre). Men under denne forutsætning kan omreguleringen efter det anførte heller ikke foregaa anderledes, end at arbeidsfortjenesten saavidt mulig blir uforandret, hverken høiere eller lavere.

Forsaavidt det, som av aktieselskapet er anført, at man ved fastsettelsen av den nugjældende lønstarif for de heromhandlede arbeidere har gaat ut fra en mindre dagsproduktion, end det har vist sig, at man har kunnet oppnaa, og at arbeiderne saaledes har hat en større dagsfortjeneste, end man dengang forutsatte, saa kan heller ikke dette her komme i betragtning. Det er de fastslaaede satser og den dagsfortjeneste, som arbeiderne paa grundlag av disse kunde oppnaa, som man maa ta til utgangspunkt.

Paa den anden side er det oplyst, at i forrige aar har tilfældige

omstændigheder medført, at arbeiderne tjente mere, end de efter tariffen sædvanlig kunde gjøre regning paa. Denne faktor maa man ved omreguleringen saavidt mulig ta hensyn til.

Efter tariffen var der for de heromhandlede arbeidere stipuleret en grundsats av dels 1.95 dels 1.8 øre pr. 10 stk. tømmer. Det oplyses, at av arbeiderne tilhørte halvparten den ene, halvparten den anden kategori. Under den nye ordning findes der ikke tilstrækkelig grund til at fastslaa forskjellige satser, og man gaar derfor ut fra gjennemsnittssatsen 1.875 øre.

Med 4 kappere — hvilket er den produktionsordning, som ved tariffens fastsettelse oplyses at være lagt til grund — blev ifjor kappet ca. 3400 stk. pr. 10 timer. Bortser man fra de ovennævnte tilfældige omstændigheder, som medførte en abnormal forøkelse, kan man antagelig gaa ut fra, at der kunde være naaet en produktion av 3200 stk. Enkelt dag oplyses at være naaet 3800 stk. eller ca. 20 % mere. Efter en produktion av 3200 stk. og en sats av 1.875 øre pr. 10 stk. vilde fortjenesten bli kr. 6.00. Under den nye ordning er opnaaet en gjennemsnittsproduktion av 1516 stk. pr. dag. Arbeidsstyrken har da været 7 mand. Derhos har været anvendt 1 mand til at assistere ved tømmerets indbringelse til strandbredden, saa at de enkelte stokke kan bli mottat der av de heromhandlede arbeidere. Aktieselskapet oplyser, at hermed vil bli fortsat til overenskomstens utløp $\frac{20}{100}$ 1910. Under denne forutsætning gaar vi ut fra, at de nævnte 7 arbeidere vil kunne behandle 1600 stk. i 10 timer, naar de faar den tilstrækkelige øvelse. Det er oplyst, at der enkelt dag er behandlet 1926 stk., altsaa ogsaa her 20 % mere end det forutsatte normalantal.

Skal 7 mand hver opnaa en dagsfortjeneste av kr. 6.00 blir den samlede fortjeneste kr. 42.00, hvilket fordelt paa 1600 stk. gir en sats av 2.625 øre. Hertil fastsettes saaledes 7 mand — lagets samlede godtgjørelse for arbeidet.

Mindretallet Sverdrup, Gustafsen og Kopperud finder, at § 9 b tar sigte paa, at den væsentlige lettelse i arbeidet under disse omstændigheder kan betinge en mindre dagsfortjeneste. Man finder, at saadanne omstændigheter her er tilstede, idet det maa ansees som en væsentlig lettelse i arbeidet, naar tømmeret nu rulles paa lunner mot tidligere, da det vaate tømmer maatte bæres paa skulderen op paa stablerne.

Uagtet der menes at være sterke grunde for, at fabrikken kunde gjøre krav paa, at arbeidet betales med en lavere sats, der for saadant arbeide og under lignende arbeidsordning betales ved andre lignende fabrikker, saa kan man dog under omstændighetene gaa med paa en sats av 25.2 øre pr. tier. Den omstændighet man her har for øie er, at man ikke har ment helt at ville se bort fra overenskomst av 1907 og den forholdsvis høie dagsfortjeneste de da fastsatte satser har bragt arbeiderne.

Satsen 25.2 øre har man derfor ment at burde fremregne saaledes: Fortjenesten i 1908 med en sats av 1.8 øre vilde med 3200 stk. pr. døgn bragt arbeiderne en fortjeneste av kr. 5.75 pr. dag, og 3200 stk. anser man for normal produktion, naar de eksepsjonelle forholde i 1908 tages i betragtning.

Man finder under den nye ordning at kunne regne med 1600 stk. pr. dag for 7 mand, hvilket med en sats av 25.2 pr. tier ogsaa bringer 5.76 pr. dag.

Kopperud finder, at fabrikkens utgangspunkt for sit lønstilbud i 1907, der vilde bragt arbeiderne henholdsvis kr. 5.46 og 5.04 samt henholdsvis kr. 5.85 og 5.40 pr. dag, saaledes som fremholdt i fabrikkens indlæg for voldgiftsretten, har vist sig vel begrundet i de senere arbeidspræstationer.

Han mener derfor, at gjennemsnittet av disse 4 dagsfortjenester nemlig kr. 5.44 kunde være et retfærdigt utgangspunkt for fastsettelse av satsen under den nye ordning. Han har dog ogsaa fundet at kunne slutte sig til d'hr. Gustafsen og Sverdrup ved som utgangspunkt at ta forannævnte dagsfortjeneste kr. 5.76.

Gustafsen og Sverdrup kunde ogsaa tiltræde Kopperuds foranstaaende særvotum, som subsidiært standpunkt.

Omkostningerne ved voldgiftsretten fastsettes enstemmig saaledes: Formanden kr. 280.00 — to hundrede og otti kroner —, hver av de øvrige medlemmer kr. 160.00 — et hundrede og seksti kroner. — Med 4 mot 3 stemmer bestemtes, at omkostningerne utredes med $\frac{2}{3}$ parter av Hafslund sulffabrik, $\frac{1}{3}$ part av Norsk arbeidsmandsforbund. Minoriteten — de samme som ovenfor — stemte for lige fordeling av omkostningerne.

Motet hævet.

*E. Hagerup-Bull. W. Sverdrup. A. H. Gustafsen. B. M. Kopperud.
Joh. L. Andersen. J. Bjerkmann. H. E. Engebretsen.*

4. **Glomsrudkollen zinkgruber.** Mellem forbundet og vedk. gruber var der opstaat tvist om et par punkter i overenskomsten. Ved forhandling opnaaddes enighet om et av punkterne, mens det andet punkt ang. løn for minerere blev indbragt for voldgiftsret.

Vi intar nedenfor parternes fremstillinger samt avskrift av voldgiftsrettens protokol.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsmandsforbund:

1. *Løn ved midlertidig arbeide.* I den mellem Glomsrudkollens zinkgruber og Norsk arbeidsmandsforbund oprettede overenskomst angaaende løns- og arbeidsforhold er indtat som § 12 følgende bestemmelse:

„Flyttes en arbeider over fra et arbeide til et andet betaales han efter den for dette fastsatte timeløn.“

Gruhen paastaar nu i henhold til denne bestemmelse, at ha ret til og praktiserer det ogsaa, paa den maate at naar f. eks. en minerer tages ut av sin akkord for nogle timer for at ntfore et eller andet presserende arbeide, erholder han ikke den løn, som for minerere er bestemt, men f. eks. fordrers eller dagarbeiders løn.

Vi kan ikke være enig i denne betragtning og praksis, og saavidt os bekjendt praktiseres det heller ikke saaledes andre steder end ved Glomsrudkollen. Fra de andre gruber, hvor overenskomst med den samme bestemmelse var oprettet før end overenskomsten for Glomsrudkollen, har der aldrig været ført klage over lignende, og har vi derfor ogsaa grund til at tro, at bestemmelsen ikke praktiseres paa samme maate som ved Glomsrudkollen. Ved vei- og jernbaneanlæg er den vanlige praksis,

at naar en mand saaledes tages ut av sin akkord, faar han utbetalt efter den dagløn, som tjenes i akkorden.

Naar en arbeider virkelig flyttes over til et andet arbeide, kommer han ind under den for dette arbeide fastsatte timeløn; men det kan vel ikke siges, at en minerer blir forflyttet til en anden gruppe, fordi om han i nogle timer utenfor sin akkord blir tat til at utføre et eller andet presserende arbeide. Han er minerer likefuldt, hans akkord er ikke færdig eller opgjort, og forutsætningen er, at han skal fortsætte i sin akkord som minerer, og det kan ikke derfor siges, at han er overgaat til en anden gruppe, fordi om han utfører et eller andet midlertidig ekstraarbeide utenfor akkorden.

Det som en grubearbeider tilstræber er i regelen, at han skal naa op til minerer. Det er det avancement han har at paaregne. Minererne blir derfor i regelen de dygtigste og mest indsigtfulde arbeidere ved gruberne, og det kan derfor mangen gang i et knipetag være opfordring at benytte minererne til at utføre ekstraarbeide utenfor akkorden, og det er da liten rimelighet i, at de f. eks. skal sættes ned paa almindelig sjauers dagløn. Vi vil henvise til § 13, hvor der staar:

„Med mindsteløn forstaaes den laveste løn, der kan betales en arbeider i vedkommende gruppe. Dygtigere og mere betrodde arbeidere kan betales høiere løn end mindsteløn.“ Og længere ut i paragrafen staar opført: „Minerere efter 6 maaneders øvelse ved værket eller lignende arbeide 40 øre pr. time o. s. v.“

Minering i dagløn ved gruber vil omtrent aldrig kunne forekomme. Hvis satsen er ment at skulle ha nogen betydning, maa her være ment saadanne forekommende ekstraarbeider, som minererne blir anvendt til.

Hvis gruben her skal faa ret i sin paastand, blir efter vor mening hele gruppeinddelingen illusorisk. Man vil da komme tilbake til bestemmelserne i de første overenskomster, der blev indgaat mellem arbeidere og arbeidsgivere, hvor man ikke hadde inndeling i grupper. Under de senere mellem hovedorganisationerne oprettede overenskomster er gruppeinddelingen indført, og vi mener derfor ogsaa, at denne inndeling maa der tages hensyn til.

Skal Glomsruds-kollens zinkgruber saadan uten videre kunne ta minererne ut av deres akkord og sætte dem ned paa almindelig dagarbeiders løn, blir stillingen som minerer ved gruben uholdbar. Naar man antages som minerer og erholder akkord med utsigt til at tjene noget mere end den knappe mindsteløn, som er fastsat, er det ilde nok, at man tages bort fra akkorden, hvorved forstyrrelse i arbeidets gang indtræffer, og følgen kan bli tap i akkordfortjenesten baade direkte og inddirekte. Dette har man dog ment at maatte finde sig i av hensyn til hele arbeidets gang; men naar saa ekstraarbeidet forlanges utført under nærsagt de slettest mulige lønningsvilkaar som er nævnt i tariffen, finder minererne at maatte protestere under henvisning til overenskomsten og særlige forhold, som foran er nævnt.

Vi anmoder om voldgiftsrettens avgjørelse av følgende spørsmål:

„Naar minerere tages ut av sin akkord forat utføre et eller andet presserende ekstraarbeide, er han ikke da berettiget til den løn, som i tariffen for minerere er bestemt?“

2. *Løn for fordrere ved Haspen.* Disse arbeidere, der er beskjeftiget ved en hasp i dagen, er av gruben blit henført til dagarbeidere og utlønnet efter 33 øre timen. Arbeiderne mener derimot, at de er berettiget til at bli utlønnet, som for fordrere bestemt, nemlig 35 øre timen.

Efter vor mening kommer alle de, der har sin beskjeftigelse ved uttransporten av malmen ind under benevnelsen *fordrere* og maa utlønnes i henhold hertil. Punktet „dagarbeidere“ er det samme som ellers i grubetariffen heter „sjau og diverse arbeide i dagen“, og arbeiderne er motsvarende de arbeidere man ved fabrikken benevner dagarbeidere eller tomtarbeidere. Disse arbeidere er nærmest, at regne for reservemandskap og utfører forøvrig leilighetsvis forekommende arbeide. De er ikke antat til utførelsen av et bestemt arbeide, medens fordrerne er specielt antat til at beskjeftiges ved uttransporten av malmen. Denne transport kommer vanligvis til at foregaa baade „under dagen“ og „over dagen“, og saavidt os bekjendt er det kun ved Glomsruds-kollen, man har forsøkt sig paa deling i „fordrere“ og „transportarbeidere.“

Vi ønsker voldgiftsrettens avgjørelse av, i hvor stor utstrækning satsen for fordrere kommer til anvendelse.

Vi gaar ut fra at voldgiftsrettens kjendelse i disse 2 tvistespoersmaal faar hindende virkning for overenskomstens hele gyldighetstid.

Fremstilling til voldgiftsretten fra Norsk arbeidsgiverforening.

I likhet med de øvrige bergverksoverenskomster, som er indgået mellem Norsk arbeidsmandsforbund og Norsk arbeidsgiverforening i de senere aar, indeholder overenskomsten for Glomsruds-kollens zinkgruber følgende bestemmelse:

„Flyttes en arbeider fra et arbeide til et andet, betales han efter den for dette fastsatte timeløn.“

Arbeidsmandsforbundet vil nu ha denne bestemmelse i Glomsruds-kollens overenskomst fortolket derhen, at den kun tager sigte paa de tilfælde, hvor en arbeider helt gaar fra en plads inden bedriften til en anden, mens arbeidsgiverforeningen forstaar bestemmelsen som særlig gjældende de forhold, hvor en arbeider i kortere tid benyttes til andet arbeide end sit sædvanlige.

Forbundet bygger sin begrundelse paa følgende momenter:

Bestemmelsens ordlyd, dens sammenhæng med andre bestemmelser i overenskomsten, praksis ved andre bedrifter og billighetshensyn.

Vi skal punktvis tillade os at imødegaa forbundets anførsler og samtidig redegjøre for vort standpunkt.

Ved omtale av, hvad der i og for sig ligger i bestemmelsens ordlyd, benytter arbeidsmandsforbundet denne paa en temmelig vilkaarlig maate. Det uttaler nemlig, at det ikke kan siges, „at en minerer blir *forflyttet* til en anden gruppe, om han benyttes til et midlertidig arbeide nogle timer utenfor sin akkord.“ Heri kan vi vistnok være enig med forbundet. Men bestemmelsen indeholder ikke ordet „forflyttet“; der staar kun „flytte“, og det gjør en ganske væsentlig forskjjel. Vistnok skal det indrømmes, at heller ikke dette ord i og for sig tager utelukkende sigte paa kortvarige forandringer. Men det kan paa den anden side ikke siges, at ordet „flytte“ i norsk sprogbruk kun kan benyttes til at betegne en forandring av mere varig art (man taler f. eks. om at flytte sig, eller flytte en ting, selv om det gjælder en rent midlertidig foranstaltning). Efter ordlyden av denne del av bestemmelsen maatte man derfor kunne anvende denne saavel naar en minerer overgaar til for fremtiden at blive dagarbeider, som naar han midlertidig benyttes til et dagarbeide.

Men bestemmelsens sidste del („— betales han efter den for dette fastsatte timeløn“) viser, at der endog utelukkende tages sigte paa de kortvarige forhold. Naar nemlig en arbeider gaar helt over til en ny stilling inden bedriften, er det en selvfølge, at han i enhver henseende ligestilles med de øvrige arbeidere, som har samme stilling. Han vil f. eks. i samme utstrækning som disse faa akkordarbeide og derunder være garanteret den for vedkommende arbeide fastsatte mindsteløn. Men ifølge bestemmelsen skal den overflyttede arbeider i alle tilfælde betales timeløn, tiltrods for at han kanskje skal arbeide sammen med folk, som næsten utelukkende arbeider akkord (akkordsystemet anvendes jo i meget utstrakt grad ved det regulære grubearbeide). Enhver vil indse, at fortolket paa den maate, fører bestemmelsen til rene umuligheter. Efter vor fortolkning bliver derimot ogsaa denne del av bestemmelsen rimelig og praktisk. Ti ved kortvarigere ekstraarbeider og idetheletat, hvor folk midlertidig sættes til et uvant arbeide, vil det ganske naturligt kun bli tale om timebetaling.

Hvis man imidlertid ikke skulde finde at burde lægge nogen vekt paa, at den omtvistede bestemmelse har ordet „timeløn“, men betragte det som en ren skrivefeil for „løn“ e. lign., vilde bestemmelsen efter arbeidsmandsforbundets fortolkning vistnok ikke føre til saa absurde resultater, men den vilde til gjengjæld kun komme til at fastslaa i overenskomsten den mest aapenbare selvfølge. Intet menneske vilde dog falde paa at indta en uttrykkelig bestemmelse i overenskomsten om, at en arbeider, som overgaar som fast arbeider til en ny art arbeide, skal betales den herfor fastsatte løn. Skjønt dette selvfølgelig er og maa være praksis i alle andre industrier, har man derfor heller ikke i nogen anden branche en bestemmelse som denne i overenskomstene. Da det fornuftigvis ikke kan ha været meningen at ramme dette selvfølgelig forhold, og da det dog maa antages, at der har været en bestemt, fornuftig hensigt med bestemmelsen, forekommer det os ganske klart og selvindlysende, at bestemmelsens mening og hensigt maa være at ramme netop de kortvarige forhold.

Vi har da ogsaa efter stedfunden undersøkelse bragt paa det rene, at da bestemmelsen første gang blev indtat i bergverksoverenskomstene, var den uttalte hensigt netop at ramme de kortvarige forhold. Bestemmelsen kom for første gang ind i bergverksoverenskomstene efter forhandlingerne ved Foldalskonflikten for ca. 2 aar siden. Foldals gruber oplyser herom i en skrivelse av den 25. november d. a.:

„Paragrafen kom ind under vor overenskomst efter forlangende av arbeidsmandsforbundet, og var den kommet op ved, at der i Sulitjelma var benyttet arbejdere av en lavere lønklasse til at utføre et høiere klasses arbejde uten at de var givet den for denne klasse bestemte løn for det kortvarige arbejde. Herimot gjør arbeiderne indsigelse. Ved vor forhandling var formanden for arbeidsmandsforbundet og direktør Knudsen i Sulitjelma forhandlere, og spørmaalet betræffende § 12 var saa utførlig diskutert, at der ikke var skygge av tvil om, at det skulde forstaaes som nu av Glomsrudkollen hævdet.“

Forbundet fremhæver videre, at den av arbeidsgiverforeningen hævdede forstaaelse av angjældende bestemmelse ikke stemmer med overenskomstens øvrige indhold. Det henviser forsaavidt til overenskomstens gruppeinddeling og til den ting, at der er fastsat en særlig daglønssats for „minerere efter 6 måneders øvelse.“ De paaberaapte bestemmelser staar imidlertid efter vor mening ikke i ringeste motstrid med vor fortolkning.

Med hensyn til gruppeinddelingen fremholdes, at den vilde bli helt illusorisk, hvis arbeidsgiveren skulde gives ret. Dette er imidlertid fuldstændig nrigtig. Gruppeinddelingen bibeholdes likefuldt, kun er det arbeidet og ikke arbeideren, som blir bestemmende for hvilken gruppes sats, der skal lønnes efter. I de overenskomster, hvorpaa Glomsrudkollens overenskomst er bygget, er ogsaa de fleste satser uttrykkelig fastsat for vedkommende *arbeide*, ikke for *arbeiderne* („mineringsarbeide 30 øre pr. time, fordring, stenslagning og lasting 27¹/₂ øre, sjau og diverse arbeide i dagen 27¹/₂ øre“ o. s. v.).

Disse satser gjelder der baade som mindsteløn under dagarbeide og som garanteret mindsteløn under akkord. I Glomsrudkollens overenskomst er der fastsat nøiagtig samme bestemmelse som i disse overenskomster for garanteret mindsteløn i akkord. Ogsaa der er altsaa gruppeinddelingen bygget væsentlig paa *arbeidet*. Vi bortser da fra, at der ved en ren skrivefeil blev sat „mineringsarbeidere“ istedetfor „mineringsarbeide“ i den underskrevne overenskomst. Det vedtagne forhandlingsforslag gik nemlig ut paa, at mindstelønningerne i akkord fastsættes som for Foldals gruber. Der blev imidlertid for Glomsrudkollen sat særlige, noget høiere satser som mindsteløn ved dagarbeide. Og her er gruppeinddelingen bygget paa forskjellen mellem *arbeiderne*. Dette er dog en ren tilfældighet, som ikke i ringeste maate var tænkt at skulle medføre nogensomhelst konsekvens. Det har aldrig været meningen, at gruppeinddelingens grundlag ved dagarbeide skulde være forskjellig ved Glomsrudkollen og de øvrige gruber (det fremgaar ogsaa av arbeidsmandsforbundets fremstilling til voldgiftsretten, hvori der ikke paaberaapes nogen saadan forskjel, men tvertimot henvises til praksis ved andre gruber), ligesaa litt som det har været meningen, at dette grundlag skulde være forskjellig, enten det gjaldt mindsteløn i dagarbeide eller mindsteløn i akkord ved denne samme grube. Der er derfor ikke nogensomhelst motstrid mellem gruppeinddelingens mening og forutsetninger og angjældende bestemmelse, saaledes som den av os fortolkes.

I denne forbindelse kan ogsaa nævnes, at det yderst sjelden forekommer, at en arbeider, som søker beskjeftigelse ved Glomsrudkollen, beder om at bli benyttet til et bestemt arbejde. Den sædvanlige forespørsel er: „Kan jeg faa arbeide paa gruben.“ Kun naar folk skriftlig søker om arbeide, pleier de at angi, hvilken art arbeide de ønsker at benyttes til. Fra verkets side blir arbeiderne imidlertid ikke i noget tilfælde ansat uttrykkelig som minerere, som fordrere o. s. v., men kun som arbeidere ved gruberne, saaledes at arbeidsgiveren altsaa forbeholder sig at anvende dem til det arbeide, han finder tjenligst.

Men forøvrig, selv om gruppeinddelingen hadde været helt igjennem bygget paa arbeidergrupper, vilde det ikke ha været nogen selvmotsigelse i, at en anden bestemmelse i overenskomsten gjør nndtagelser herfra og indgrep heri. At hele gruppeinddelingens betydning bortfalder, fordi f. eks. en minerer en gang iblandt i et knipetak benyttes som fordrer og lønnes som saadan, maa, selv under den nævnte forutsetning, karakteriseres som en voldsom overdrivelse fra arbeidsmandsforbundets side.

Angaaende den i overenskomsten fastsatte daglønssats for minerere, anfører forbundet, at da minering i dagløn ved gruber omtrent aldrig vil forekomme, maa der med satsen herfor være sigtet til saadanne forekommende ekstraarbeider, som minererne blir anvendt til. Herimot maa vi bestemt protestere. Der fremkom under forhandlingerne ved Glomsrudkollens overenskomsts istandbringelse intetomhelst, som kunde tyde paa, at forbundets repræsentanter oppfattet saken paa denne maate; og der er paa

den anden side god mening i at opsætte en særlig sats for minering i dagløn, baade fordi en saadan kan anvendes ved sprængninger paa steder, hvor det paa grund av forholdene er særlig vanskelig at fastsætte en bestemt akkordpris (Glomsrudkollen er ogsaa et ganske nyt bergverk), og fordi arbejdsgiveren maa ha den utvei aaben at la arbeidet utføre paa dagløn, hvis han ikke kan bli enig med arbeiderne om akkordprisen størrelse. I den tid overenskomsten har bestaaet har det da ogsaa næsten hver maaned forekommet mineringsarbeide, som er utført paa dagløn. Ofte har det ogsaa haendt, at minererne ikke har villet ta akkord i maanedens første 14 dage, fordi de ikke kjender fjeldets art og først vil gjøre et forsøk, om de kan tjene den tilbudte akkord, som de derpaa har akseptert for de følgende 14 dage. I de første 14 dage har der da selvfølgelig været betalt den fastsatte daglønssats for minerere.

At saavel arbeiderne som arbejdsgiverne ved de øvrige bergverker ogsaa har forstaat overenskomsten paa den av os forfattede maade, fremgaar klart derav, at *bestemmelsen overalt uten protest fra noget hold har været anvendt paa de kortvarige forhold*. Det er nemlig urigtigt, som arbeidsmandsforbundet anfører, at bestemmelsen praktiseres anderledes ved andre gruber end ved Glomsrudkollen. Forbundet slutter sig til sit resultat derav, at der ved andre gruber aldrig har været ført klage over lignende. Hvis forbundet hadde undersøgt dette forhold lidt nærmere, forinden det lot saken gaa til voldgift, vilde det ha bragt paa det rene, at ved samtlige bergverker, som har samme bestemmelse i sin overenskomst, nemlig ved Foldal, Meraker, Killingdal og Fosdals gruber praktiseres bestemmelsen akkurat som ved Glomsrudkollen. Vi skal i fornødent fald forelægge voldgiftsretten beviser herfor. Og naar arbeiderne ved disse gruber ikke har klaget over dette forhold, skjönt overenskomsterne ved de tre førstnævnte har været gjældende fra 1908, altsaa i næsten to aar, og ved sidstnævnte i ca. $\frac{1}{2}$ aar, kan derav kun trækkes den konsekvens, at arbeiderne ikke har fundet sig berettiget til at protestere. Vi skal i denne forbindelse gjøre opmerksom paa, at da overenskomsten for Glomsrudkollen zinkgruber blev indgaaet i september 1908 blev den omhandlede bestemmelse indtaget direkte fra overenskomsterne for Foldal, Meraker og Killingdal, hvor bestemmelsen da allerede i 8—9 maaneder hadde været praktisert paa samme maate som senere ved Glomsrudkollen zinkgruber, hvor der ogsaa først efter omkring et aars forløp reises tvist om bestemmelsens forstaaelse.

Hvordan forholdene er ved statens vei- og jernbaneanlegg, kjender vi ikke til: men det skulde efter den aldeles urigtige oplysning, forbundet giver om praksis ved bergverkerne, ikke forundre os, om forbundet ogsaa her er feilagtig underrettet. Imidlertid finder vi os ikke foranlediget til nærmere at undersøke forholdet, da vi ikke kan indse, at det her spiller nogensomhelst rolle. Statens anlegg og øvrige bedrifter staar i det hele i en særstilling, og det lader sig ikke altid gjøre at trekke konsekvenser fra dem til de private. Forøvrig omtaler forbundet kun vei- og jernbaneanlegg, og her er der tale om bergverker. Og i alle tilfælde kan man visselig gaa ut fra, at den omtvistede bestemmelse i Glomsrudkollens overenskomst ikke findes i de offentlige anlægs reglementer, og det er først og fremst denue bestemmelses forstaaelse, som det her tvistes om. Vi finder det derfor temmelig søkt, naar forbundet trekker forholdene ved statens vei- og jernbaneanlegg frem i denne forbindelse.

Arbeidsmandsforbundet bygger videre sin begrundelse paa billighetsbetraktninger, paa hvordan ordningen efter dets opfatning rimeligvis bør være.

Det er imidlertid hensyn, som kun er paa sin rette plass, naar nye overenskomster skal opprettes, men som selvfølgelig da bør tillægges den tilborlige vekt. Her, hvor det kun gjælder forstaaelsen av en gjældende overenskomst, hører de ikke hjemme.

Siden imidlertid denne side av saken er trukket frem, skal vi dog bemerke, at det paaklagede forhold kun er en konsekvens av det av fagforeningerne stadig hævdede princip, at det er pladsen og ikke manden, som er bestemmede for lønnes størrelse. Overensstemmende hermed blir ogsaa en arbeider, som midlertidig benyttes til et bedre-lønnet arbeide, lønnet efter den for dette arbeide fastsatte timeløn, som altsaa er høiere end hans sedvanlige, og vi har aldrig hørt nogen arbeider eller nogen fagforeningsleder uttale sin uenighet i principet, naar det fører til den konsekvens. Men skulde arbeidsmandsforbundet ha ret i sit standpunkt, vilde selvfølgelig den hittilværende praksis ved gruberne ogsaa i denne henseende maatte forandres.

Det ovenfor nævnte av bl. a. arbeidsmandsforbundet stadig hævdede princip, at det er pladsen, ikke manden, som lønnes, er heller ikke i dette forhold saa urimelig,

som arbeidsmandsforbundet for anledningen selv vil gjøre det til. Det er jo nemlig ved fastsettelsen av mindstelønnen først og fremst taget hensyn til vedkommende arbeides art. Det ene kan være mere anstrengende, mere ubehageligt end det andet, hvortil kommer, at endel arbeide helt eller delvis utføres i gruben (særlig da mineringsarbeide), andet derimot kun i dagen (dagarbeide). Forskjellige saadanne omstendigheter gjør det berettiget at lønne samme mand forskjellig, eftersom han utfører det ene eller andet arbeide.

Forøvrig skal det bemerkes, at arbeidsgiveren ingen interesse har av at misbruke adgangen til at benytte minererne til forskjelligt arbeide. Det er paa den ene side aldeles urigtigt, som forbundet siger, at der ofte har været opfordring til fortrinsvis at benytte minererne til saadant arbeide, fordi de er de dygtigste og mest indsigtsfulde arbeidere ved gruberne. Det ekstraarbeide, som kan forefalde, er nemlig ofte av den art, at det ikke kræver nogen særlig innsigt, og ialfald er der ingen anvendelse for den særlige kyndighet, som erhverves ved stadig mineringsarbeide. Hænder det f. eks. en gang iblandt at arbeidsgiveren ser sig nødsaget til at benytte minererne til fordring, gjør de endog mindre nytte for sig end de arbeidere, der stadig utfører fordring. Om minererne end muligens engang kan ha havt stadig beskæftigelse med fordring, vil de efter en tids nogenlunde konstant arbeide som minerere ha mistet den øvelse, de har havt i fordringsarbeide og derfor ikke kunne levere saa meget arbeide av denne art som en fast fordrer. Og paa den anden side er der den sterkeste opfordring for arbeidsgiveren til ikke uten tvingende grunde at avbryte en mineringsakkord og sætte vedkommende arbeider til noget andet midlertidig arbeide. Det ligger jo nemlig i endnu høiere grad i hans interesse end i arbeidernes, at hovedarbeidet, mineringen, kan paagaa mest mulig uforstyrret med de folk, som bedst egner sig hertil, og arbeidsgiveren er selvfølgelig den, som lider størst tap, naar han engang iblandt, hvor forholdene gjør det paakrævet, maa ta minererne ut av sin akkord og midlertidig sætte dem i andet arbeide.

Men tvinges han dertil, fordi et eller andet arbeide maa utføres og der ikke er andre folk forhaanden, er det ikke rimelig at han skal betale mere for dette arbeide, end arbeidet selv er værd og mere end han betaler andre folk for samme arbeide, idet det, som tidligere nævnt, ikke kan antages, at f. eks. minererne gjør særlig stor nytte for sig ved saadant ekstraarbeide. Skulde forbundet gives medhold, vilde det føre til, at en minerer, som midlertidig sættes til fordring og — efter det tidligere anførte — ikke er istand til at utføre dette arbeide saa godt som de faste fordrere, allikevel skulde betales høiere løn end disse, et efter vår mening urettferdig resultat, som i høi grad vilde være skikket til at skape misnøie blandt fordrerne.

Og nogen ubillighet mot minererne kan heller ikke den av os hævdede fortolkning av bestemmelsen erkjendes at medføre. Det vil nemlig kun være helt undtagelsesvis at en minerer tages ut av akkorden og sættes til saadant midlertidig, presserende arbeide, og den slags undtagelsestilfælde hører nu engang til de ting, en arbeider, særlig ved en mindre grube, maa være forberedt paa, og som han bør ha tat i betraktning naar han søker plads. Saa meget mindre grund har arbeiderne ved Glomsrudkollen til at beklage sig over en saadan ordning, som de der — som tidligere nævnt — ikke ansættes som minerere, fordrere o. s. v., men kun som arbeidere ved gruben. Det kan i denne forbindelse ogsaa nævnes, at „den knappe mindsteløn“ ved Glomsrudkollen for dagarbeide er betydelig høiere end ved en række andre gruber, som har indgaat overenskomster gjennom arbeidsgiverforeningen. Saaledes er mindstelønnen i dagarbeide ved Foldal og Meraker 30 øre pr. time for mineringsarbeide, 27½ øre for fordring og 27½ øre for dagarbeide og ved Killingdal henholdsvis 27, 24¾ og 24¾, mens man for at hindre konflikt ved Glomsrudkollen var nødt til der at gaa med paa henholdsvis 40, 35 og 33 øre. Altsaa ligger selv satsen for dagarbeide ved Glomsrudkollen betydelig høiere end satsen for mineringsarbeide ved de øvrige nævnte gruber. At mindstelønnene er saa høie ved Glomsrudkollen er da ogsaa en grund til, at de ikke bør utbetales uten for det arbeide, som satsen er beregnet for, og det er alt andet end et rettferdighetskrav fra minererne at fordre de 40 øre utbetalt, ogsaa naar de midlertidig beskæftiges med et eller andet arbeide, som i langt mindre grad end mineringsarbeidet legger beslag paa deres aarvaagenhet, omhyggelighet og kræfter.

Sluttelig skal vi tillate os at nevne etpar indvendinger mot selv *formen* av arbeidsmandsforbundets spørsmål til voldgiftsretten.

For det første dekker dette spørsmål neppe forbundets mening. Spørsmålet

gjælder nemlig efter sin form kun *minerernes* løn, naar de midlertidig benyttes til andet arbejde. Men meningen maa vel ogsaa være at faa avgjort, hvordan f. eks. fordrerne skal betales, naar de imidlertid benyttes til dagarbeide.

For det andet er spørgsmaalet efter vor mening i høi grad ensidig, idet det kun berører lønnen for en arbeider, som midlertidig benyttes til et *lavere* lønnet arbejde end hans sedvanlige. Det bør imidlertid ogsaa avgjøres, om samme hovedregel skal gjælde, naar en arbeider midlertidig benyttes til et *bedre* lønnet arbejde (hvordan skal f. eks. en fordrer, som midlertidig benyttes til mineringsarbeide, betales?).

For det tredje er spørgsmaalet ikke tilstrækkelig klargjørende. Forbundet ønsker avgjort, om der skal gjælde andre lønningsregler ved en *midlertidig* benyttelse av en arbeider til et andet arbejde end hans tidligere end ved en *varig* forflytning til et saadant arbejde. Men forbundet nævner ikke, hvordan der skal skilles mellem de midlertidige og de varige flytninger til nye pladse. Skulde imidlertid voldgiftsretten give forbundet medhold i, at der i disse forhold bør gjælde forskjellige regler, vil man uten noiatvigtere bestemmelser visselig risikere, at der snart opstaar tvist, om en eller anden saadan flytning kan siges kun at være midlertidig eller ikke.

Vi maa derfor anmode om, at voldgiftsretten i mere generel form avgjør, *hvordan der skal lønnes ved midlertidig arbejde saavel naar dette er bedre som naar det er daartligere lønnet end vedkommende arbeiders sedvanlige*. Og forsaavidt arbeidsmandsforbundets paastand gives medhold, maa vi bede voldgiftsretten *klargjøre, naar en flytning av en arbeider skal betragtes som midlertidig*.

Fra arbeidsgiverforeningens side nedlægges der i henhold til foranstaaende begrundelse paastand paa, at der ogsaa ved midlertidigt arbejde lønnes efter den for vedkommende arbejde fastsatte timeløn, og at der i ethvert tilfælde blir gjældende samme regel for løn ved midlertidigt arbejde, hvad enten dette er bedre eller daartligere aflønnet end vedkommende arbeiders sedvanlige arbejde. Angaaende hvor grænsen eventuelt bør trækkes mellem midlertidigt og fast arbejde skal vi forbeholde os at uttale os under proceduren, forsaavidt voldgiftsretten maatte komme til det resultat, at der skal skilles mellem disse forhold.

Avskrift av voldgiftsrettens protokol:

Aar 1909 den 29. november kl. 5 eftm. sammentraadte følgende herrer som voldgiftsdommere i anledning en ved Glomsrudkollen zinkgruber opstaat tvist om løn ved midlertidig arbejde:

Bergdirektør H. K. Borchgrevink, ingeniør Karl Paus og bergmester E. A. Dalseth som valgt av Norsk arbeidsgiverforening og Glomsrudkollen zinkgruber. Sekretær Andr. Juell, hyttearbeider Lars Tørrøes og grubearbeider Andreas Førelønd som valgt av Norsk arbeidsmandsforbund og Glomsrudkollens grubearbeiderforening.

Da enighet om valg av rettens formand ikke kunde opnaaes, blev det i henhold til overenskomsten overlatt til departementet at opnævne denne.

Den 30. november 1909 kl. 11 fm. holdtes nyt møte av voldgiftsretten i anledning av tvisten ved Glomsrudkollens zinkgruber, idet retten nu tiltraadtes av høiesteretsassessor Herman Scheel som formand i henhold til handelsdepartementets opnævnelse.

Paa arbeidsgiverforeningens vegne nedla ingeniør Krefting indsigelse mot, at den av arbeidsmandsforbundet opnævnte voldgiftsmand Juell gjør tjeneste, idet han paa grund av sin stilling til forbundet som dettes funktionær maa ansees inhabil. Herimot tok forretningsfører Sethil til gjenmæle paa forbundets vegne. Hr. Juell oplyste, at han er bestyrer av arbeidsmandsforbundets sykekasse og som saadan lønnes av denne, likesom han er valgt av sykekassens medlemmer. Han staar ikke i noget forhold til arbeidsmandsforbundet uten, forsaavidt som han leilighetsvis forretter som forhandler paa dettes vegne. Som saadan

har han jevnlig beskjeftigelse, og den godtgjørelse, som han oppebærer herfor, og som fastsættes av forbundets styre, fordeles sig derfor ogsaa nogenlunde jevnt paa de forskjellige maaneder.

Voldgiftsrettens medlemmer Tørrer og Føreland samt formanden finder, om end for formandens vedkommende under adskillig tvil, at hr. Juells forhold til arbeidsmandsforbundet ikke er av den art, at det gjør ham inhabil som voldgiftsdommer. Rettens øvrige medlemmer stemte for, at han som inhabil fratræder retten.

Der avsagdes derpaa saadan *kjendelse*:

Den fremsatte indsigelse mot hr. Juells inhabilitet tages ikke tilfølge.

Det bemerkes, at hr. Juell fratraadte under spørsmaalets drøftelse og avgjørelse, efter at ha git de foran nævnte oplysninger.

Møtet blev derpaa utsat til i eftermiddag kl. 5.

Samme dag kl. 5 eftm. fortsattes møtet. Tilstede var for arbeidsgiverforeningen sekretær Paus, for arbeidsmandsforbundet forretningsfører Sethil, for Glomsrudkollens gruber direktør Brønder og for arbeiderne ved gruben Ole A. Berg. Parterne repræsentanter uttalte sig om den foreliggende tvist i tilknytning til de skriftlige fremstillinger. Og fra arbeidsgiverforeningens side fremlagdes skrivelser fra The Rede Metal & Chemical Co. (Killingdals gruber), fra A/s Nordiske grubekompani, fra A/s Meraker gruber og fra The Foldal Copper & Sulphur Co. Ltd., indeholdende uttalelser angaaende forstaaelsen av den omtvistede kontraktsbestemmelse.

Retten gik derpaa over til en drøftelse av det forelagte spørsmål; men da man kl. 9 endnu ikke var kommen til et resultat, blev saken utsat til imorgen kl. 12.

Onsdag den 1. december kl. 12 middag holdtes nyt møte i voldgiftsretten angaaende Glomsrudkollens zinkgruber. Efter anmodning av ingeniør Krefting paa arbeidsgiverforeningens vegne tilføres protokollen, at han igaar samtidig med fremsættelsen av sin inhabilitetsindsigelse mot hr. Juell nævnte, at der ogsaa for et andet medlem av voldgiftsretten, nemlig hr. Tørrer, kunde være spørsmål om inhabilitet, idet han er medlem av arbeidsmandsforbundets styre, men at han forsaavidt ikke hadde mandat til at fremsætte nogen indsigelse. Formanden bemerkede nu i anledning herav, at han ikke hadde funnet grund til paa embeds vegne at opta dette spørsmål til behandling og avgjørelse, naar det fra partens side uttrykkelig uttales, at ingen indsigelse fremsættes.

Under møtet var til arbeidsgiverforeningens kontor paa foranledning telegrafisk indkommet nærmere forklaringer av de tidligere fremlagte uttalelser fra Foldals og fra Meraker gruber. Telegrammerne blev retten overleveret, og dels av denne grund, dels fordi enkelte av rettens medlemmer ønskede nærmere uttalelser fra parterne om et enkelt punkt, besluttet man at indkalde repræsentanterne for arbeidsgiverforeningen og for arbeidsmandsforbundet til avgjørelser av yderligere uttalelser. Efterat saadanne uttalelser var avgit, og efter fornyet overveielse avsagdes derpaa saadan

kjendelse:

Efterat der ved Glomsrudkollens zinkgruber var opstaaet konflikt i anledning av, at minerere, som leilighetsvis midlertidig benyttedes som fordrere, kun fik den for fordrere fastsatte lavere timeløn, og efterat forhandling hadde fundet sted uten resultat, er nærværende voldgiftsret nedsat i henhold til den mellem grubeselskabet og Norsk arbeidsmandsforbund oprettede overenskomst.

Tvisten for voldgiftsretten har væsentlig dreiet sig om forstaaelsen av § 12 i den ovennævnte overenskomst, saalydende: „Flyttes en arbeider fra et arbeide til et andet, betales han efter den for dette fastsatte timeløn.“ Fra arbeidsmandsforbundets side er det hævdet, at denne bestemmelse alene gjælder varig overflyttelse fra et arbeide til et andet, hvorimot arbeidsgiverforeningen gjør gjældende, at den netop sigter til det tilfælde, at en arbeider midlertidig sættes til et andet arbeide.

Voldgiftsrettens flertal, direktør Borchgrevink, ingeniørerne Paus og Dahlseth samt formanden, antar, at bestemmelsen i § 12 ikke kan begrænses til at gjælde alene saadanne tilfælde, hvor overflyttelsen fra et arbeide til et andet har en varig karakter. Efter sine ord er bestemmelsen ganske almindelig. Bestemmelsen om betaling av timeløn synes at vise, at det endog særlig er en midlertidig overflyttelse, man har for øie, da naturligvis ogsaa reglerne om akkordløn maa komme til anvendelse, naar en arbeider varig overflyttes til andet arbeide. Der maatte ogsaa være liten bruk for en uttrykkelig bestemmelse om forandret betaling ved varig overflyttelse til andet, høiere eller lavere lønnet arbeide, da dette maatte være en selvfølge. Hvis bestemmelsen alene gjaldt varig overflyttelse, vilde der ogsaa aabenbart være rik anledning til tvil og tvist med hensyn til spørsmålet om en overflyttelse kunde ansees varig eller midlertidig. Voldgiftsrettens flertal antar saaledes, at selv om en arbeider for ganske kort tid sættes til et arbeide, som henhører under en høiere lønningsgruppe, maa han i henhold til paragrafens bestemmelse ha ret til betaling som for dette arbeide bestemt. Borchgrevink, Paus og Dalseth er av den mening, at det ogsaa likefrem ligger i bestemmelsen, at en arbeider av høiere lønningsgruppe maa finde sig i midlertidig at sættes til arbeider under en lavere lønningsgruppe med den derfor bestemte lavere løn. Formanden kan ikke helt ut være enig heri. Men efter de foreliggende opplysninger om den sedvansmæssige opfatning med hensyn til arbeideres antagelse ved gruber og adgangen til at sætte arbeidere til andet arbeide end det, de tidligere har været beskæftiget med, uten hensyn til om det nye arbeide er daarligere lønnet, antar ogsaa han, at bestemmelsen i § 12 hviler paa forutsætningen om, at en arbeider ikke kan motsætte sig en saadan forandring; det kan vel tænkes, at forholdet gjennom overenskomst ved arbeidernes antagelse kan være ordnet paa en anden maate, og likeledes, at der ved industrier eller visse fabrikker eller bruk kan herske en anden sedvansmæssig opfatning av det nævnte forhold. Men formanden finder ikke, at der foreligger grund til at gaa ut fra, at saadanne særlige omstændigheter foreligger i nærværende sak.

Det spørsmål, som arbeidsmandsforbundet har forelagt retten til besvarelse, er saalydende: „Naar en minerer tages ut av sin akkord for at utføre et eller andet presserende ekstraarbeide, er han ikke da berettiget til den løn, som i tariffen for minerere er bestemt?“

Dette spørsmål finder voldgiftsrettens flertal i henhold til det anførte at maatte besvare benegtende. Fra arbeidsgiverforeningens side er der uttalt ønske om, at voldgiftsrettens avgjørelse maatte bli git en videre rækkevidde, saaledes at den kom til at gjælde forstaaelsen av den nævnte § 12 i almindelighet. Hertil finder voldgiftsretten ikke tilstrækkelig grund, da den konflikt, som har git anledning til voldgiften, kun gjælder det av arbeidsmandsforbundet fremsatte spørsmål.

Rettens minoritet d'hr. Andr. Føreland, Andr. Juell og Lars J. Tørres, kan ikke gaa med paa flertallets opfatning angaaende forstaaelsen av Glomsruds kollens tarif, men hævder, at en minerer ikke kan tages ut av sin akkord og sættes til andet presserende, mindre betalt arbeide, uten at oppebære den for minerere fastsatte mindsteløn. Angaaende § 12 i tariffen, som flertallet i særdeleshet fremhæver, vil minoriteten fremholde, at begrepet „flytte en arbeider“ ikke kan lægges til grund i dette tilfælde, likesom man finder, at nævnte paragraf ikke kan ophæve eller ophæver den ret, en arbeider har til opsigelse, naar der er spørsmål om nedsættelse av hans timeløn eller forringelse i de vilkaar, paa hvilke han er antat i arbeide.

Voldgiftsretten finder, at voldgiftssakens omkostninger bør bæres med en halvdel av enhver av parterne. De fastsættes til 120 — et hundrede og tyve kroner — til formanden og 100 — et hundrede kroner — til hver av de øvrige medlemmer.

*Herman Scheel. H. K. Borchgrevink. Karl Paus. E. A. Dalset.
Andr. Juell. Lars J. Tørres. Andr. Føreland.*

Norsk jern- og metalarbeiderforbund.

5. Norsk kraftaktieselskaps mek. verksted — Notoddens jern- og metalarbeiderforening. Et medlem av forbundet blev av verkstedet op-sagt den 17. mars under forhold, som ledet til paatale og forhandling. Herunder enedes man om at la saken avgjøre ved voldgift. Nedenfor er inddat en avskrift av voldgiftsrettens protokol:

1909 lørdag 1. mai holdt voldgiftsretten møte paa advokat Fr. Stang Lunds kontor, Kristiania. Tilstede var direktør Heiberg og platearbeider Lindahl, som av parterne valgte voldgiftsdommere samt advokat Fr. Stang Lund, som av de nævnte herrer i møte den 27. april var valgt til voldgiftsrettens formand.

Der fremlagdes voldgiftsavtale av 20. april 1909. Retten enedes om, at møte skulde avholdes paa Notodden lørdag den 8. mai til avhørelse av vidner m. v.

1909 lørdag den 8. mai holdtes møte paa Notodden. Tilstede var ingeniør Samuelsen, som bestyrer av Norsk kraftaktieselskaps mek.

verksted og vedk. arbeider. For Notoddens jern og metalarbeiderforening var sekretær Ormestad tilstede.

Man gjennomgik den fremlagte korrespondance, hvorefter bestyreren og vedk. arbeider avgav sine forklaringer. Derefter blev 21 av parternes opgivne vidner avhørte. Retten varte fra kl. 9 morgen til kl. 8 aften med 2 timers avbrytelse.

1909 den 13. mai holdt voldgiftsretten møte i arbeidsgiverforeningens lokale i Kristiania. Saken blev gjennomgaat og drøftet.

1909 den 14. mai holdt voldgiftsretten møte sammesteds.

Her avsagdes saadan kjendelse:

En platearbeider ved Norsk kraftaktieselskaps mek. verksted, Notodden, opsigdes den 17. mars i aar til fratrædelse efter opsigelses-tidens utløp. Denne opsigelse foranlediget en konflikt mellem selskapet og Notoddens jern- og metalarbeideres forening, hvis formand den op-sagte arbeider var. Konflikten blev løst ved den fremlagte voldgifts-avtale.

Hvad voldgiftsretten har at avgjøre er:

I

følgende spørsmåal:

„Har vedk. platearbeiders forhold ved verkstedet været av den beskaffenhet sammenlignet med andre arbeideres, at det retfærdiggjorde en opsigelse fra verkstedets side?“

Retten skal herom bemerke, at de mot vedk. rettede anker er følgende:

- a) at han har sovet under natarbeide,
- b) at han har forlatt arbeidet i arbeidstiden uten at avmønstre,
- c) at han har gjort sig skyldig i overdreven skoftning, og har skoftet uten at indhente tilladelse, uagtet der hadde været anledning hertil,
- d) at de arbeider, han har utført paa dagtid, har faldt dyre, og at han i utilbørlig grad har været optat i arbeidstiden med samtaler med andre arbeidere.

Ad a og b. Beføielsen av de her nævnte ankepunkter finder retten enstemmig ikke bevist.

Ad c. Det er i arbeiderens antagelsesbetingelser bestemt, at skoftning ikke tilstedes uten efter særskilt tilladelse eller erklæring fra læge, at overdreven skoftning kan medføre øieblikkelig avskedigelse uten opsigelse. Opslag herom har fra tid til anden været gjort i verkstedet.

Retten finder det bevist, at vedk. arbeider har gjort sig skyldig i overdreven skoftning. Han har saaledes i tiden fra 4. januar til 17. mars skoftet 64½ time, uten at sykdom har foreligget.

Det maa efter det oplyste antages at være paa det rene, at vedk. aldrig har andraget om tilladelse til at skofte.

Ad d. Det er oplyst, at verkstedets bestyrer flere gange har beklaget sig over, at arbeider, som vedk. har utført paa dagtid, har faldt dyre, og at vedkommende formand har git bestyreren ret heri. Der er fremført et par eksempler paa saadanne arbeider. Angaaende det ene av disse har imidlertid vedk. arbeider fremholdt omstændig-

heter, som gjør, at man ikke med sikkerhet kan si, at dets dyrhet har været at lægge den opsagte arbeider til last, idet det er mulig, at ogsaa andre omstændigheder i dette tilfælde har været medvirkende til at gjøre arbeidet dyrt. Det andet arbeide, som dog i sig selv var av ringere omfang, maa antages at ha faldt dyrere ut end rimelig.

Retten anser det endelig bevist, at vedk. i en utilbørlig grad har været optat i arbeidstiden med samtaler med andre arbeidere.

Retten finder efter ovenstaaende, at vedk.s forhold i og for sig har retfærdiggjort en opsigelse fra verkstedets side.

Imidlertid er parterne enige om, at spørsmålet om, hvorvidt opsigelsen har været retfærdiggjort, skal besvares ved en sammenligning mellem beskaffenheden av hans forhold og andre arbeideres.

Rettens flertal (Fr. Stang Lund og Heiberg) skal bemerke: Man antar, at sammenligningen maa gjælde andre arbeidere ved verkstedet, som staar paa de tilsvarende trin m. h. t. arbeide og løn, som vedk., og at det avgjørende maa bli om beskaffenheden av vedk.s forhold, forsaavidt angaar de ankepunkter, hvis rigtighet ansees bevist (c og d) har ligget *under* gjennemsnittet av det forhold, som andre arbeidere i disse henseender har utvist. Man antar, at saa har været tilfældet.

Hvad punkt c angaar antages det godtgjort, at vedk. har været blandt dem, som har skoftet mest, og altsaa mere end hvad det gjennemsnitlig har været tilfældet med andre arbeidere. Naar nogle andre arbeidere har skoftet endog noget mere end vedk. arbeider, har dette efter det oplyste tildels specielle og antagelige grunde, maaske med undtagelse av en eller et par arbeidere.

Det er oplyst, at arbeidere som regel ikke har søkt om tilladelse til skoftning, naar det kun har gjaldt dele av en dag. Derimot er det ikke oplyst, at det har været sædvanlig, at arbeidere, som vilde skofte en hel dag, har undlatt at andrage om tilladelse, medmindre grunden til skoftningen har været sykdom eller omstændigheter, som først er indtruffet efter at vedkommende arbeidere dagen forut hadde forlatt arbeidet. Vedk. arbeider har i det ovenanførte tidsrum skoftet en gang tre hele dage og en anden gang to hele dage. Begge gange har han efter sin egen forklaring vist, at han vilde skofte, uten at han dog har meldt noget derom. For første gangs vedkommende anfører han, at han hadde en daarlig haand, noget som han imidlertid ikke har angit som eneste grund til skoftningen, idet han oplyser, at han særlig skoftet, fordi han umiddelbart forut — i tiden mellem jul og nytår — hadde arbeidet, mens dengang flere av de andre arbeidere hadde faat fri.

Hvad det under d omhandlede forhold angaar, maa man efter bestyrerens og vedk. formands forklaring gaa ut fra, at vedk.s arbeider paa dagtid tildels har faldt dyre, utenat det dog er let at trække nogen sammenligning med andre arbeidere, da der ikke foreligger oplysninger om *tilsvarende arbeiders* utførelse.

Man finder det godtgjort, at ogsaa andre arbeidere i arbeidstiden har ført samtaler i en utilbørlig grad, og at dette særlig har været tilfældet i smidjen.

Man maa imidlertid efter det oplyste anta, at vedk. arbeider i saa henseende har været blandt dem, som i størst utstrækning har

gjort sig skyldig i saadan misbruk, og at hans forhold forsaavidt ligger under det forhold, som arbeiderne i det heletat har utvist.

Vedk. arbeider har saaledes baade m. h. t. skoftning og m. h. t. samtaler under arbeidet været blandt dem, som man har kunnet lægge mest til last og hans forhold har forsaavidt ikke staat paa høide med gjennemsnittsforholdet blandt arbeidere i det hele.

Under disse omstændigheter finder man, at hans forhold har været av den beskaffenhet, sammenlignet med andre arbeideres, at det retfærdiggjorde opsigelsen.

Spørsmålet blir saaledes at besvare med *ja*.

G. Lindahl skal bemerke:

I punkterne *a* og *b* er jeg enig med flertallet.

Ad *c* skal bemerkes:

Endskjønt der i det ved verkstedet gjældende antagelsesbevis er bestemt, at skoftning ikke tilstedes uten særskilt tilladelse eller erklæring fra læge og at overdrevet skoftning kan medføre øieblikkelig avskedigelse uten opsigelse, saa viser skoftelisten og timeboken, at en masse arbeidere regelmæssig har skoftet likesaa meget som vedk. arbeider, ja tildels mere, uten at det har hat avskedigelse tilfølge, det er ogsaa oplyst, at saa godt som ingen erholder forhaandstilladelse til at skofte. Det maa derfor antages, at der i praksis ikke fra nogen kant har været lagt nogen særlig vekt paa antagelsesbevisets bestemmelser, og at vedk.s og de andres forhold i saa henseende stiller sig likt.

Ad *d*. Hvad som angaar anken over det arbeide, som vedk. har utført paa dagtid, er blit for dyre, saa er det ikke hverken av verkstedets bestyrer eller av formændene leveret bevis herfor. Der er tvertimot av vedk. arbeider fremholdt omstændigheter, som gjør, at man ikke med sikkerhet kan si, at dyrheten kan legges ham tillast. Det er derimot mest sandsynlig, at ogsaa andre omstændigheter i dette tilfælde har været medvirkende, ialfald har en sammenligning med lignende arbeide utført av andre ikke kunnet finde sted.

Hvad punkt *d* sidste passus angaar, nemlig samtaler i arbeidstiden, saa findes ikke dette nævnt blandt opsigelsesgrundene i den mellem parterne førte korrespondanse og har saaledes intet med saken at gjøre.

Naar dertil kommer, at befoielsen av de mot vedk. reiste anker, punkt *a* og *b*, av retten enstemmig findes ikke at være bevist, saa er der intet i vedk.s forhold, sammenlignet med andre arbeideres, som retfærdiggjør opsigelsen.

Spørsmålet blir derfor at besvare med *nei*.

II.

Voldgiftsretten skal dernæst bestemme, hvilken av parterne skal utrede erstatning til vedk. arbeider fra arbeidets optagelse til voldgiftsrettens avgjørelse foreligger, samt beløpets størrelse.

Rettens flertal mener, at der er en følge av besvarelsen under I, at erstatningen maa utredes av „Notoddens jern- og metalarbeideres forening“. Lindahl er ikke enig heri, idet han bemerker, at verkstedet

i skrivelse av 6. april iaar har erklæret, at det er villig til at ta opsigelsen tilbake, hvis vedk. arbeider kan føre beviser, som godkjendes av en eller to mænd, der staar uavhengig av begge parter, og som godtgjør, at de opplysninger, verkstedet har mottat, er usandfærdige.

Disse opplysninger angaar de under I a og b omhandlede punkter, hvis rigtighet voldgiftsretten ikke har anseet bevist. Lindahl antar, at verkstedet maa være bundet av sin skrivelse av 6. april, og at der derfor efter det anførte maa være pliktig til at yde vedk. den her omhandlede erstatning samt til paany at indta ham i arbeide.

Rettens flertal skal hertil bemerke, at skrivelsen av 6. april foruten de under a og b omhandlede forhold tillike omfatter spørsmålet om skoftningslistens rigtighet og om formændenes avgivne erklæring om, at vedk. efter deres formening var en doven arbeider.

Det maa ansees paa det rene, at skoftelisten er riktig, og de nævnte formænd har for voldgiftsretten forklaret, at de vedstaar sin erklæring.

Voldgiftsrettens flertals bedømmelse av vedk.s forhold med hensyn til skoftning og flid under arbeide, fremgaar av hvad der er anført ovenfor under litr. c og d.

Efter dette er forutsætningen for at det i skrivelsen av 6. april fremsatte tilbud skulde blive effektive, ikke indtraadt.

Bortset herfra er imidlertid det i skrivelsen gjorte tilbud bortfaldt derved, at det blev forkastet fra arbeiderforeningens side, og streiken vedvarede til 20. april, da volggiftsavtalen blev sluttet. Det er denne, som nu danner grundlaget for den opnaaede enighet.

Retten antar, at erstatningen bør beregnes efter 50 øre pr. for sømt arbeidstime.

III.

Omkostningerne ved voldgiftsretten antar man bør deles mellom parterne med et like stort beløp paa hver.

Man tar hensyn til, at ankepunkterne under a, b ikke ansees godtgjort og til at antagelsesvilkaarenes bestemmelser om skoftning ikke har været nøiagtig opretholdt fra verkstedets side, noget som forøvrig maaske har sin forklaring tildels i de særegne forhold, og endelig til, at tilsynet med arbeiderne i arbeidstiden synes at ha manglet noget i fuld effektivitet. Heri kan ligge en undskyldende omstændighet, som maa tilskrives verkstedet selv, uten at det dog kan ligge nogen retfærdighetsgjørelse for vedkommende arbeider.

Omkostningerne ansættes til kr. 800.00, hvorav altsaa verkstedet utreder kr. 400.00 og arbeiderforeningen kr. 400.00.

Fr. Stang Lund. D. Heiberg. G. Lindahl.

6. Blikkenslagerfaget i Kristiania. Den 6. mars avsaad voldgiftskjendelse i to spørmaal ang. tvistigheter i blikkenslagerfaget i Kristiania. Mestrene indga ihøst klage over at svennene før de optok arbeidet i sommer hadde besluttet at ikke utføre unødig overtidsarbeide. I et forhandlingsmøte herom 5. oktober ifjor indga forbundet paa svennenes vegne kontraklage over en av mestrene omtrent samtidig fattet

beslutning om at fastsætte en maksimumsløn i faget av 50 øre. Fra hovedstyrets side blev der fremsat forslag om at begge foreninger skulde ophæve sine beslutninger, hvilket blev avvist av arbeidsgiverforeningen, der forlangte det ene spørmaal avgjort ved voldgift, hvorpaa forbundet ogsaa forlangte det andet spørmaal avgjort av samme voldgiftsret. Voldgiftsrettens protokol er saalydende:

Aar 1909 den 2. mars sammentraadte som voldgiftsmænd i anledning tvist vedrørende beslutninger fattet av blikkenslagersvendenes og blikkenslagermestrenes foreninger, for Norsk arbeidsgiverforening hr. ingeniør Sverre Thune og for Norsk jern- og metalarbeiderforbund hr. forretningsfører Sverre Iversen.

Man enedes om som opmand i voldgiftsretten at vælge hr. assessor Chistiansen; denne erklærte efter henvendelse at være villig til at motta hvervet.

Aar 1909 den 4. mars sammentraadte i Norsk arbeidsgiverforenings lokale i Kr.a en voldgiftsret til avgjørelse av opstaat tvist mellem Norsk arbeidsgiverforening paa vegne av Kobber- og blikkenslagermestrenes forening og Norsk jern- og metalarbeiderforbund paa vegne av Blikkenslagersvendenes forening i Kr.a angaaende forstaaelse av overenskomst av 18. juli 1908.

Av Norsk arbeidsgiverforening var opnævnt som voldgiftsmand hr. ingeniør Sverre Thune, av Norsk jern og metalarbeiderforbund var opnævnt hr. forretningsfører Sverre Iversen, hvilke hadde valgt som opmand byretsassessor D. H. Christiansen.

Som repræsentant for arbeidsgiverforeningen møtte overretssaksfører Paus og for jern- og metalarbeiderforbundet forretningsfører Ormestad.

Formanden fremla skrivelse fra arbeidsgiverforeningen av 2. ds. med deri nævnte dokumenter og skrivelse fra samme av 3. d. m. med deri nævnte bilag.

Blikkenslagermestrene O. M. Pedersen og Oluf Johannesen var tilstede og besvarte en del av retten stilte spørmaal. Derefter hadde parternes repræsentanter ordet.

De enedes om at søke tvistighetene avgjort i form av følgende spørmaal:

1. Er blikkenslagersvendenes beslutning av 20. juli 1908 gaaende ut paa, at „enhver især ikke burde arbeide overtid, forsaavidt at dette ikke viste sig absolut nødvendig“ stridende mot overenskomsten av 18. juli 1908?
2. Er blikkenslagermestrenes beslutning av 22. juli 1908 gaaende ut paa bl. a. at ingen svend maatte gives høiere løn end 50 øre pr. time stridende mot overenskomsten av 18. juli 1908?

Tvisten optoges derpaa til kjendelse.

Efter stedfundne forhandlinger inden voldgiftsretten utsattes saken til fortsat foretagelse i nyt møte lørdags eftm. førstk. kl. 5. Møtet varte fra kl. 10—2¹/₂.

Aar 1909 den 6. mars sammentraadte atter den under 4. s. m. nedsatte voldgiftsret.

Efter foretagen votering avgas saadan enstemmig

Voldgiftskjendelse:

Under 18. juli 1908 blev der mellem de i Norsk arbeidsgiverforening indmeldte kobber- og blikkenslagermestre samt disses forening paa den ene side og Blikkenslagernes forening, Kristiania afdeling av Norsk jern- og metalarbeiderforbund paa den anden side indgaat overenskomst om arbeidstid, mindsteløn m. v. Samtidig vedtoges mellem de samme en del almindelige bestemmelser, hvoriblandt om, at tvistigheder skulde behandles og avgjøres paa saadan maate som bestemt i den mellem Norsk arbeidsgiverforening og de 5 fagforbund under 15. april 1907 vedtagne overenskomst angaaende forhandlinger og voldgifter.

Den 20. juli fattet blikkenslagernes herværende forening beslutning om, at „enhver især ikke burde arbeide overtid, forsaavidt at dette ikke viste sig absolut nødvendig.“

Den 22. juli næsteften vedtok blikkenslagermestrenes herværende forening en beslutning gaaende ut paa bl. a. at ingen svend maatte gives høiere løn end 50 øre pr. time, bortset fra mestersvend, der kunde ansættes paa særlige vilkaar (maanedsløn og 3 maaneders opsigelse).

Mestrene har fundet den første og svendene den anden av disse beslutninger stridende mot overenskomsten av 18. juli 1908. Efterat stridspunkterne forgjæves har været søkt fjernet ved forhandlinger paa foreskrevne maate, har Norsk arbeidsgiverforening paa vegne av vedk. mesterforening og Norsk jern- og metalarbeiderforbund paa vegne av vedk. arbeideres forening forelagt disse spørmaal for nærværende voldgiftsret.

Med hensyn til det første stridspunkt bemerkes:

Arbeidstiden er i overenskomsten behandlet i § 1, hvor den indskrænkes til 57 timer uken (med begrænsning til kl. 2 lørdag eftermiddag) og § 3, der lyder saaledes: „Overtidsarbeide betales med følgende tillægsprocenter: For de to første timer efter ordinær arbeidstid 25 pct., for lørdage efter kl. 2 eftm. samt nat- og søndagsarbeide 50 pct.“ Overtidsarbeide er saaledes her ikke alene likefrem forutsat, men der er ogsaa fastslaaet visse tillægsprocenter for saadant arbeide, eftersom det falder mere eller mindre ubeleiligt for arbeiderne. Dette viser klart, at begge parter har gaat ut fra, at der tiltrods for den bestemte tidsindskrænkning i § 1 dog kunde bli tale om overtidssarbeide. Bestemmelsen i § 3 danner altsaa forsaavidt en undtagelse fra regelen i § 1.

Svendenes beslutning gaar inidlertid ikke ut paa ubetinget negtelse av overtidssarbeide, men kun *forsaavidt dette ikke viste sig absolut nødvendig*, hvilket maa forståes derhen, at spørmaalet om nødvendigheten av overtidssarbeidet skulde bero paa svendenes egen bedømmelse. Hertil er at bemerke, at det selvfølgelig vil komme i strid med den mestrene tilkommende og i de ovennævnte almindelige bestemmelser av 18. juli 1908 uttrykkelig uttalte ret til at lede og fordele arbeidet inden en bedrift. Svendenes beslutning maa derfor, selv i den fore-

liggende noget avdæmpede form, og selv om den kan være ment som midlertidig, nemlig indtil arbeidsforholdene efter den lange streik atter var utjevnet, utvilsomt sies at stride mot overenskomsten av 18. juli.

Den anden av de her omtvistede beslutninger gaar som nævnt ut paa, at mestrene forpligter sig til ikke at gi nogen svend (bortset fra mestersvende, der som ansat paa særlige vilkaar maa sies at staa utenfor heromhandlede forhold) høiere løn end 50 øre pr. time, hvilken forpligtelse i tilfælde opretholdes ved mulktanvendelse.

Overenskomstens bestemmelser om løn indeholdes væsentlig i § 2, der lyder: „Som mindsteløn betales 40 øre pr. time. Undtat fra denne bestemmelse er nyutlærte samt de, hvis arbeidsevne er nedsat. Disse betales efter overenskomst.“

Der kan spørges om meningen med denne bestemmelse er fra arbeidsgivernes side at tilsikre arbeiderne en viss mindsteløn, saaledes at kun de første, men ikke de sidste, skulde være bundne, eller om begge parter er bundne, saaledes at arbeidsgiverne likesaalitt maa gi mindre som arbeiderne organisationsmæssig (ø: efter beslutning i vedkommende forening) kræve høiere minimumsløn. Da det har formodningen mot sig, at den ene part i overenskomster av heromhandlede art, der har til hensigt i visse retninger at regulere indbyrdes forhold, skulde være mere bunden end den anden, maa den sidste mening gives fortrinnet. Mindstelønsbestemmelsen vilde jo ogsaa bli temmelig ørkesløs, om arbeiderne — straks arbeidsforholdene bedredes — i sin forening med større eller mindre flertal skulde kunne fatte beslutning om ikke at arbeide under en viss høiere timeløn end overenskomstens 40 øre. Den lønsstabilitet, som ved overenskomsten var tilsigtet for en viss tid, vilde dermed være rokket og overenskomstens væsentligste oiemed forspildt. Arbeiderne maa følgelig ved denne mindstelønsbestemmelse være avskaaret fra at fatte saadan foreningsbeslutning. Derimot er selvfølgelig intet til hinder for, at den enkelte arbeider kan forlange lønsforhøielse og ved opsigelse muligens erhverve sig saadan. § 2 handler, som nævnt, kun om *mindsteløn*, dels fuld og dels nedsat mindsteløn; der nævnes intet om høiere eller høieste løn, men selv det anvendte ord „mindsteløn“ tyder paa, at det har staat for de forhandlendes bevissthet, at der ogsaa kunde bli spørsmaal om høiere løn for enkelte arbeidere, forsaavidt de kunde opnaa dette hos sine mestre. Naar imidlertid disse som nu blikkenslagersmestrene i sin forening vedtar en beslutning om maksimumsløn for arbeiderne, er disse forhindret fra at opnaa høiere løn end denne, og hvis den nu vedtagne maksimumsløn efterhaanden sænkes ned til den fastsatte minimumsløn, vil selve spørsmålet om høiere løn for nogen arbeider ganske bortfalde, men det kan ikke ansees forenelig med tankegangen i § 2, der som ovennævnt maa ha været, at der netop kunde være spørsmaal om høiere løn for enkelte. Gaar man som antat ut fra, at arbeiderne ved § 2 er hindret fra organisationsmæssig at vedta beslutninger ang. mindstelønnen, maa man paa den anden side ogsaa følgerigtig anta, at ogsaa arbeidsgiverne er avskaaren fra organisationsmæssig at fatte beslutninger om maksimumsløn. Det kan ikke antages, at der i overenskomster som disse har været meningen at binde den ene part mere

end den anden. Det sees ogsaa, at paragrafen bestemmer, at arbejdere paa nedsat mindsteløn skal betales *efter overenskomst*. Hvis mestrene fattet en foreningsbeslutning om, at disse ikke skulde ha mere end halv mindsteløn, vilde følgelig en saadan beslutning være likesaa stridende mot denne paragraf, som om arbejderne organisationsmæssig besluttet, at disse samme skulde ha $\frac{2}{3}$ mindsteløn. Men der er ingen grund til at anta der i denne henseende skulde gjælde noget andet for arbeideren med fuld løn end for arbeideren med nedsat løn. Naar der intet tilsvarende uttales for disses vedkommende, er det selvfølgelig fordi det ikke har faldt nogen ind, at dette skulde være for nødvendent. Det bør forøvrig i denne forbindelse ogsaa bemerkes, at heromhandlede overenskomst heller ikke er utformet med samme omhu og nøiagtighed i enkeltheder som andre tilsvarende. Se saaledes den fra 15—4—1907 gjældende overenskomst mellem de mekaniske verksteder m. fl. og Norsk jern- og metalarbejderforbund, hvor der under bestemmelsen om mindsteløn, § 1 e, uttrykkelig heter: „Dygtigere og mere betrodde arbejdere betales højere løn end mindsteløn. Lønnen for disse fastsættes efter nærmere aftale mellem arbejdsgiveren eller dennes repræsentant og hver enkelt arbeider.“ I samme overenskomst § 6 c heter det: „Akkordpriserne fastsættes eller forandres gennem fri forhandling mellem arbejdsgiveren eller dennes repræsentant og den eller de arbejdere, hvem akkorden tilbydes, *uten at dette forhindres ved aftaler i hovedorganisationer, klubber eller andre samlinger av arbejdere*“. Disse bestemmelser er imidlertid ikke særfor skrifter for enkelte specielle forhold, men almindelige uttryk — der gaar igjen i flere andre overenskomster — for begge parter, saavel arbejdsgiveres som arbejderes, anskuelse om disse gjenstande. Naar derfor den heromhandlede overenskomst har tilsvarende bestemmelser, kan man ingenlunde dra den slutning, at de samme almindelige anskuelser her ikke skulde gjælde, man maa meget mere, saafremt det ikke ved denne overenskomsts egne ord eller særlige forholde skulde ansees utelukket, anvendt de mere uttømmende bestemmelser i andre tilsvarende overenskomster analogisk til utfylldning av huller i denne.

Som særlig motiv til heromhandlede beslutning er fra mestrenes side anført, at derved skulde hindres, at den ene mester tok svende fra den anden. Dette forhold kan imidlertid ikke anvendes som særeget for blikkenslagerfaget — det forekommer vistnok overalt — og kan ikke ansees som tilstrækkelig til i tilfælde at hindre anvendelse av de almindelige bestemmelser. Man finder saaledes, at mestrenes nævnte beslutning maa ansees uforenelig med overenskomstens § 2, saaledes som denne antages rettelig at maatte fortolkes. Er selve denne beslutning uforenelig med overenskomsten, kan ikke denne motstand ophæves derved, at mestrene allerede tidligere, nemlig i 1899, skal ha fattet en beslutning av lignende indhold. Denne beslutning har — efter hvad der er oplyst — ikke været bragt paa bane under forhandlingerne om overenskomsten, men dette maatte ha været mestrenes pligt, saafremt de mente, at den bestod og fremdeles skulde bestaa, idet den jo var av indgripende betydning for medkontrahenterne. Naar mestrene det ikke har gjort, maa den derfor ansees bortfaldt. Vold-

giftsretten finder saaledes begge de omtvistede beslutninger, respektive av blikkenslagersvendenes og blikkenslagermestrenes foreninger, stridende mot overenskomsten av 18. juli 1908.

Omkostningerne ved nærværende voldgift bæres av parterne med en halvdel hver. Idet bemerkes, at omkostningerne alene bestaar i godtgjørelse til voldgiftsmændene, bestemmes derom saaledes: Til formanden kr. 150.00 og til hver av de øvrige herrer kr. 75.00.

Møtet varte fra kl. 5—9 efterm.

D. H. Christiansen.

S. Thune.

Sverre Iversen.

Norsk centralforening for boktrykkere.

7. **Den typografiske forening, Kristiania, — Den norske boktrykkerforening, Kristiania distrikt.** I en længere tid var der ført forhandlinger mellem Den typ. forenings og Boktrykkerforeningens bestyrelser om forståelsen av forskjellige paragraffer i tariffen. Da disse forhandlinger ikke førte til noget resultat, blev begge foreninger enig om at indanke spørgsmaalene til en voldgifts avgjørelse.

Som medlemmer av denne voldgiftret blev fra den typografiske forening opnævnt d'hr. forretningsfører Ole O. Lian, typograferne Th. Hansen og Johs. Hulthin, og fra Boktrykkerforeningen d'hr. boktrykkere A. J. Hanssen, H. Scheibler og M. Stamnes. I møte den 14. oktober konstituerte retten sig med d'hr. A. J. Hanssen som formand og Johs. Hulthin som sekretær.

De spørgsmaal, som var indanket for retten, var følgende:

1. 50 pct. tillæg for forrykning av middagspausen.
2. Fortolkningen av § 12. Tre forskjellige brødskrifter.
3. Fortolkning av § 20. Blandet sats.
4. Beregningsmaaten for et tabelarbeide.

Under behandlingen av punkt 4, der gjaldt Det Mallingske trykkeri, tiltraadte hr. økonomidirektør O. Christofersen retten istedenfor A. J. Hanssen.

Da man ikke kom til enighet om spørgsmaalene, besluttedes i møte den 13. november at anmode hr. assessor E. Hagerup Bull om at tiltræde retten som dennes opmand, hvilket hverv hr. Hagerup Bull mottok.

Efterat spørgsmaalene hadde været behandlet av den samlede voldgiftsret i møte den 15., 17. og 18. november, fremla opmanden i møte den 6. december saadant

Utkast til kjendelse:

Ad I. Norsk centralforening for boktrykkere — nedenfor kaldt typografernes forening — har under denne post forlangt voldgiftsrettens avgjørelse om, hvorvidt boktrykkerne uten lovlig varsel kan forrykke den engang fastsatte middagspause, og subsidiært paastaat tilfeldig forrykning av pausen godtgjort med 50 pct. tillæg. Den norske boktrykkerforening — nedenfor kaldt boktrykkernes forening — har paastaat, at naar et arbeides hurtige fremme for enkelte arbeideres vedkommende kræver nogen forrykning av middagspausen, kan saadan ske uten godtgjørelse til vedkommende arbeider. Derhos nedlegger den paastand om adgang til mot 50 pct. tillæg at foreta nogen indskrænkning av middagspausen.

Da det sidstnævnte spørgsmål ikke af typografernes forening er forelagt voldgiftsretten til afgjørelse, kan det imidlertid ikke optas til behandling af den.

Hvad angaar spørgsmaalet om forrykning af middagspausen, har typografernes forening for de af den forfægtede standpunkter — det principale og det subsidiære — paaberopt saavel tariffen (den kollektive aftale) som de individuelle avtaler. Det synes dog nærmest, som om foreningen i tariffen kun mener at kunne søke hjemmel for kravet paa en to timers middagspause, mens berettigelsen til at modsætte sig en forrykkelse af pausen søges i den individuelle aftale. Det forment under alle omstændigheder, at tariffen ikke er til noget hinder for, at pausen forrykkes noget, naar hensynet til et arbeides hurtige fremme gjør det paakrævet. Hvad tariffen paahyr, er bare, at der skal være en middagspause paa mindst 2 timer. Naar den skal falde, eller hvorledes bestemmelse herom skal træffes eller omgjøres, indlæter tariffen sig ikke paa. Alt hvad der fra tariffen herom kan sluttes, er at der baade før og efter pausen maa falde en saa stor del af arbejdsdagen, at pausen ikke taper sin karakter af en virkelig middagspause. Mot tariffen kan det da ikke stride, at pausen indenfor disse grænser forrykkes, og de paagældende arbejdere vil ikke i den anledning med hjemmel av tariffen kunne kræve nogen ekstragodtgjørelse.

Spørgsmaalet blir da videre om forrykningen strider mot de individuelle avtaler, eller om de i hvert fald i den anledning hjemler krav paa særlig godtgjørelse. Men dette spørgsmål kan, da det ikke gjelder tariffens forstaaelse, ikke avgjøres av voldgiftsretten alene efter den ene parts forlangende, men kun hvis begge parter derom er enige. Man har underhaanden henvendt sig til parterne med forespørsel om, hvorvidt de ønsker en saadan afgjørelse, og har i den anledning mottat de hermed følgende erklæringer. Boktrykkernes forening meddeler den 17. novbr., at den ønsker spørgsmaalet avgjort av retten, typografernes forening d. 18. derimot, at den for nærværende ikke ønsker dette. Spørgsmaalet kan saaledes ikke bli behandlet av retten.

Ad II. Under dette nr. er forelagt til avgjørelse spørgsmaalet om, hvorvidt efter tariffens § 12 noter under siden skal regnes som „brødskriftsort“. At noter i teksten skal regnes som saadan, er der enighet om. Typografernes forening hævder, at det samme ogsaa skal gjælde om noter under siden, mens boktrykkernes forening er av den motsatte mening.

Typografernes forening gjør gjældende at saavel paragrafens ordlyd som oiemed — at der skal ydes ækvivalent for det med skiftning ved de forskjellige kasser forbindelse bryderi — taler for deres forstaaelse.

Boktrykkernes forening paaberoper sig først og fremst, at der her som regel ikke finder sted noget tidsspild ved kasseombytte. Derhos gjør de gjældende — som det nærmere vil sees av den i møte den 17. novbr. fremlagte og hermed følgende begrundelse —, at det har været deres forutsætning ved tariffrevisionen, at noter under siden ikke skal regnes som brødskrift — endvidere at typograferne, naar deres krav først er fremkommet et par aar efter revisionen, maa antas fra først av at ha gaat ut fra samme forutsætning. — endelig at paragrafen bruker uttrykket „brødskriftsorter“, ikke „skriftsorter“.

Man finder, at typografernes forstaaelse her maa gis medhold. Uttrykket „brødskriftsort“ antas like saavel anvendelig paa noter under som i teksten. Videre maa merkes, at samme stof, som den ene forfatter anbringer som noter under siden, vil av en anden kunne bli anbragt som noter i teksten, av en tredje maaske bli indarbeidet i denne, men saaledes, at det trykkes med en mindre skriftsort. Det kan indrømmes, at som regel vil noterne under teksten ikke ha noget betydelig omfang. Men ikke sjelden er dog dette tilfældet, og undertiden kan slike noter i omfang endog overgaa teksten. Heller ikke indre grunde berettiger saaledes til at fravike den forstaaelse, som flyter av paragrafens ord.

Naar boktrykkerne dernæst paaberoper sig den forutsætning, de hadde ved tariffrevisionen, saa er det ikke engang av dem paastaat, at denne forutsætning blev uttalt under tarifforhandlingerne, og fra den anden side uttaltes det, at man ikke har hat nogen saadan forutsætning. Derav at typografernes krav først er fremkommet længere tid efter tariffrevisionen, kan ikke utledes mere end at de neppe har gjort sig op nogen bestemt mening om, hvordan paragrafen i dette punkt var at forstaa. Ved boktrykkernes forutsætning var de derfor ikke bundne. De maa kunne kræve paragrafen forstaat efter dens ligefremme mening, uten alt hensyn til hin forutsætning.

Uttrykket „skriftsorter“ vilde ha bragt langt mere end tilsigtet ind under paragrafens omraade; antagelig vilde den da ha omfattet al „blandet sats“ (jfr. § 20).

Uttrykket „brodskriftsorter“ er saaledes antagelig rigtig nok. Men for at holde noter under siden utenfor maatte man uttrykkelig ha undtat dem.

Ad III. Under dette nr. er bragt under paakjendelse forskjellige sporsmaal vedkommende forstaaelsen av tariffens § 20:

a) Hvad der indgaar under „blanding“. Typografernes forening hævder, at „som blanding henregnes noter, notetal, skraabrok og forresten alt, som forekommer utover den ordinære „brodskrift“, boktrykkernes forening derimot at „som blandinger regnes ikke noter, notetal, decimaltal“.

Det vil ses, at her nævnes „skraabrok“ kun av typografernes forening. „decimaltal“ kun av boktrykkernes. Det er i denne anledning forklaret, at der er enighet om, at „skraabrok“ skal regnes som blanding. Omvendt forklares der at være enighet om, at „decimaltal“ ikke skal regnes som blanding, herved dog forutsat, at der som sedvanlig haves særskilte smaa kasser for slike tal. Da der saaledes ikke er uenighet om disse sporsmaal, paakræves der forsaavidt ingen avgjørelse av voldgiftsretten.

Twisten under dette litera gjælder da kun noter og notetal. Hvad der forsaavidt skal antas med hensyn til noter, avhænger av det under lit. c nedenfor omhandlede sporsmaal. Notetal antas at maatte henregnes til blandinger. Dette er en likefrem følge av, at paragrafen uttrykkelig bestemmer, at til blandinger skal henregnes „alt hvad der i verket forekommer ut over brodskriften“.

b) Forstaaelsen av paragrafens sidste led.

Typografernes forening hævder her, at antallet av de tegn eller bokstaver, som i henhold til denne bestemmelse ikke blir at regne som blanding, høist kan sættes til 2. Boktrykkernes forening gjør derimot gjældende, at uten gene for sætteren kan indtil 10 tal eller tegn anbringes i den ordinære kasses „døde“ fag.

Man skal angaaende dette sporsmaal bemerke følgende:

Bestemmelsen har saadan ordlyd: „Enkelte bokstaver eller tegn, som benyttes hyppig og kan anbringes i et av kassens fag, regnes ikke for blanding“. Betingelsen for henførelsen under bestemmelsen er altsaa, at vedkommende bokstaver eller tegn „benyttes hyppig“ og „kan anbringes i et av kassens fag“. Hvad angaar det sidste uttrykk, er det paa det rene, at det ikke har hensyn til pladsen i de „døde“ fag. Det er oplyst, at her er plads til flere tegn, end der ogsaa efter boktrykkernes mening kan kræves henført under bestemmelsen. Hvad det kommer an paa, er da formentlig paa den ene side, om vedkommende bokstav eller tegn forekommer paa saadan maate i manuskriptet, at det kan forlanges, at en skjønnsom sætter faar dem anbragt i faget. paa den anden side, at de ikke forekommer i saa stort antal, at dette kun kan ske med nforholdsmæssig gene for sætteren. I sidstnævnte henseende bemerkes, at navnlig notetal indtil 10 vistnok uten gene kan anbringes paa denne maate. Derimot synes det litet tvilsomt, at naar der er tale om andre tegn eller bokstaver av mere tilfældig beskaffenhet, vil arbeidet ofte kunne forsinkes adskillig, naar tegnenes antal blir større end nogen faa. Det kan imidlertid ikke antas, at man i paragrafen har nogen hjemmel til i noget tilfælde uten videre at begrænse antallet under de 10, som ogsaa av boktrykkernes forening erkjendes som maksimum. Hvad der imidlertid selvfølgelig altid maa kræves, er at ethvert av de paagjældende bokstaver eller tegn forekommer „hyppig“, og at denne hyppige forekomst saaledes fremgaar av manuskriptet, at der for sætteren er opfordring til at anbringe bokstaven (tegnet) i det „døde“ fag. Under hensyn hertil vil der vistnok kun sjelden bli sporsmaal om et tilnærmelsesvis saa stort antal som 10, undtagen netop med hensyn til notetal og maaske enkelte andre tegn, som med nogenlunde samme lethed lar sig ordne i en engang for alle givne rekkefølge.

c) Hvorvidt veksling av skriftsort med ny linje skal regnes som blanding. Typografernes forening hævder denne mening, boktrykkernes forening den motsatte.

Boktrykkerne gjør gjældende, at naar skriftsorten kun veksler med ny linje, kan de forskjellige avsnit, hvortil der skal anvendes samme skriftsort, sættes fortløpende og saa baakefter indordnes paa sin plads, og at bryderiet med anvendelsen av forskjellige skriftsorter da blir ringe. De mener derhos, at rigtigheten av deres forstaaelse fremgaar av det i paragrafen tilfødte eksempel. Naar skriftsorterne veksler i forskjellige avsnit, blir godtgjørelsen efter deres mening at bestemme efter § 12 eller efter overenskomst. De finder, at efter typografernes forstaaelse vil § 12 bli temmelig illusorisk.

Typograferne finder det derimot efter paragrafens uttrykk klart, at enhver veksling av skriftsort skal regnes som blanding, uanset om den forekommer inde i grundskriften eller den sker i selvstændige avsnit med ny linje for hver gang. De gjør

ogsaa gjældende, at der under alle omstændigheter er større eller mindre bryderi for-
bundet med veksling av skriftsort.

Det synes litet tvilsomt, at typografernes forstaaelse her er den rigtige. Para-
grafen bestemmer, som av dem paapekt, at „til blandinger henregnes, uanset andre
godtgjørelser, alt hvad der i værket forekommer ut over brødskriften undtagen over-
skrifter.“ Bestemmelsen gir ingensomhelst hjemmel for den av boktrykkerne paastaede
indskrænkning. Og enhver tvil maa i hvert fald være utelukket, naar det er fundet
nødvendig uttrykkelig at undta overskrifter, naagt disse altid begynder med ny linje. Fra
det tilføiede eksempel kan det ikke være tillatt at dra nogen antitetisk slutning. Hvad
angaar forholdet mellem § 20 og § 12, er det tilstrækkelig at paapeke, at hvor betin-
gelsene for at anvende sidstnævnte § foreligger, kommer efter dens uttrykkelige for-
skrift reglerne for blandet sats ikke til anvendelse. m. a. o. § 12 gaar inden sit om-
raade foran for og utelukker anvendelsen av § 20.

Av det her anførte følger, at ogsaa noter (jfr. litr. a. ovenfor) maa regnes som
blanding, — selvfølgelig under forutsetning av, at de er sat med en anden skriftsort
end „brødskriften.“

Ad IV. Typografernes forening har under dette nr. forelagt til voldgiftsrettens
avgjørelse, om et bestemt foreliggende arbeide efter tariffens § 32, sidste led, kan
kræves utført paa timebetaling eller ikke. Nævnte forening mener, at arbeidet ikke
indgaar under bestemmelsen, mens boktrykkerens forening er av den motsatte mening.
Boktrykkerforeningen hævder derhos, at et hvilket som helst arbeide kan forlanges utført
av styksættene efter timebetaling, og begjærer voldgiftsrettens kjendelse herfor.

Det sidstnævnte spørsmål hører imidlertid ikke til dem, som typografernes
forening har forlangt forelagt voldgiftsretten til avgjørelse, og foreningens uttalelse
derom foreligger derfor heller ikke. Det kan saaledes ikke avgjøres av retten. Hvad
der under nærværende nr. foreligger til avgjørelse, er kun spørsmålet om beregnings-
maaten for det bestemte foreliggende arbeide. Forsaavidt det til avgjørelse herav
maatte være nødvendig at ta stilling til det nævnte prinsipielle spørsmål, vilde avgjø-
relsen i hvert fald ikke være bindende utenfor dette enkelte tilfælde. Og selv adgangen
til i denne enkelte anvendelse at indlate sig paa det prinsipielle spørsmål kan sterkt
omtvises, idet det uttrykkelig kun er spørsmålet om, hvorledes det foreliggende ar-
beide skal beregnes efter § 32, som er forelagt til avgjørelse.

Den paaberopte bestemmelse i tariffens § 32 er saalydende: „Korrigerig av
staaende tabeller og anden sats utføres paa timebetaling.“ I de foreliggende tabeller
oplyses teksten — forspalten, hodet og anmærkningsrubrikken — først at være opsat
i det norske sprog og nu at skulle sættes om til tysk. Talrubrikkerne blir i nogen
tabeller uforandrede, idet de allerede fra før av lyder paa russisk myntbetegnelse. I
andre tabeller skal derimot norsk myntbetegnelse ombyttes med russisk, i atter andre
med tysk.

Spørsmålet om beregningsmaaten maa efter dette erkjendes at være tvilsom
iallfald for de tabellers vedkommende, hvor ogsaa talrubrikkerne skal ombyttes. Av
disse tabeller vil kun rammerne bli staaende tilbake — og selv disse ikke i alle til-
fælder uten forandring, idet forandringene i hodernes tekst kan nødvendiggjøre om-
ordning. Selv i disse tilfælder vil arbeidet dog, saavidt skjønnes, være lettere end
opsætning av helt nye tabeller. Og aldenstund tabellene faktisk er staaende, og be-
stemmelsen ikke gir adgang til at sondre, eftersom korrigeringen er mere eller mindre
omfattende, findes arbeidet at maatte kunne kræves utført paa timebetaling.

Dette utkast og det dertil knyttede utkast til konklusion blev der-
etter gjennomgaaet. Alle voldgiftsrettens medlemmer var enig om, at
de poster, som i utkastet var foreslaaet ikke behandlet, ikke kunde be-
handles av retten (jfr. 1 a, I c og IV a). D'hr. A. J. Hanssen, H.
Scheibler og M. Stannes var derimot uenige i avgjørelsen under II,
III a III c, d'hr. Ole O. Lian, Th. Hansen og Johs. Hultlin var
uenig i avgjørelsen under I b, III b og IV b. Under samtlige disse
poster blev avgjørelsen truffet ved opmandens og de øvrige med ham
enige medlemmers stemme. Forsaavidt de øvrige medlemmer var enig
i opmandens konklusion, tiltraadte de i det væsentlige ogsaa hans be-

grundelse. De dissenterende medlemmer henholdt sig til sine til voldgiftsretten indgivne forestillinger.

I henhold til det anførte avsagdes — overensstemmende med opmandens forslag til konklusion — saadan

Kjendelse:

- I. a) Spørsmaalet om adgang til at gjøre indskrænkning i middagspausen kan, da det ikke paa tariffmæssig maate er forelagt voldgiftsretten til avgjørelse, ikke optas til behandling.
- b) Tariffens bestemmelser er ikke til hinder for, at middagspausen, naar et arbeides hurtige fremme kræver det, for enkelte arbeideres vedkommende til sine tider uten godtgjørelse til vedkommende arbeider forrykkes, naar der kun før og efter pausen falder en saa stor del av arbeidsdagen, at pausen ikke taper sin karakter av middagspause.
- c) Spørsmaalet om en saadan forrykning av middagspausen er forenlig med de individuelle arbeidsavtaler kan, da det ikke paa tariffmæssig maate er forelagt voldgiftsretten til avgjørelse, ikke optas til behandling.
- II. I forhold til tariffens § 12 regnes noter som brødskrift, selv om de er anbragt under siden.
- III. a) Notetal regnes for blanding efter tariffens § 20.
- b) Det høieste antal av enkelte bokstaver eller tegn, som med hjemmel av § 20, sidste led, kan kræves ikke at skulle henregnes som blanding, sættes til 10.
- c) Enhver veksling av skriftsort regnes som blanding efter § 20, uanset om den forekommer inde i grundskriften eller den sker i selvstændige avsnit med ny linje for hver gang. Overensstemmende hermed regnes noter som blanding.
- VI. a) Spørsmaalet om principal eller faktor kan forlange ethvert forekommende arbeide utført av styksætter paa timebetaling, kan ikke optas til behandling, da det ikke paa tariffmæssig maate er forelagt voldgiftsretten til avgjørelse.
- b) Det her omhandlede speielle arbeide blir i henhold til tariffens § 32, sidste led, at utføre paa timebetaling.

Norsk stenhuggerforbund.

8. **Norsk stenhuggerforbund — Hyggen og Andvik stenhuggerier.**
Den 17. september sammentraadte voldgiftsret til behandling av tvist mellem forbundet og Hyggen og Andvik stenhuggerier. Følgende av stenhuggerforbundet stillede spørsmaal forelaa til avgjørelse:

1. Skal fuger paa sten med raa kop, eller hvis kop er delvis raa, delvis finhuggen, eller om ender, byg eller lig er delvis eller helt finhuggen, betales i henhold til § 9?

2. Skal stene ifølge vedstaaende tegning betales i henhold til tariffen?

3. Hvis disse spørsmaal besvares med ja, skal da dette betales fra den dag arbeidet paabegyndte?

4. Skal stenhuggerne ha godtgjørelse for tidsspilde for den tid, som disse var arbeidsledige, grundet ordren om „at hvis den tilbudte pris (cfr. sp. 2) ikke aksepteres, var ikke andet arbeide at faa?“

Til de opstillede sp. skal vi tillate os at bemerke:

ad 1. Som av kopi av vor vedl. skrivelse til Hyggen stenhuggeri av 20. juli d. a. ogsaa fremgaar, vil. hvis ikke raakop med delvis finhuggen flate beregnes i henhold til § 9, denne paragraf da praktisk talt gaa ut av tariffen, der vil bli (hugget — tegnet) f. eks. en mindre endekop eller finhugget slag og *dette merarbeide* som herved opstaar vil da medføre — istedenfor et *berettiget tillæg*, en reduktion paa over 30 pct. *uten at betingelserne* for den fastsatte merbetaling for raakop er bortfaldt.

ad 2. Da Drammensfj.-tariffen av 1908 i sin indledning bestemmer at den „skal gjælde for alt slags stenhuggerarbeide av granit fra disse distrikter“, og forutsætnin-gen med de lave priser den stipulerer, at al slags arbeide man ved erfaring mente maatte forekomme, skulde betales i henhold til denne tarif.

Arbeidsgiverne paastaar gjentagende — som ogsaa ved denne tarifs oprettelse — at det er i henhold til graden (arbeidets utførelse) betalingen av arbeidet skal beregnes, og derfor er saa mange forskjellige priser og huggegrader opsat.

ad 3 og 4. § 28 i tariffen bestemmer hvorledes det skal forfares naar enighet om arbeidets beregning ikke kan opnaaes, og er saaledes *derved fastslaet* hvilken pris arbeidet skal beregnes med — ellers vil jo arbeiderne tape ved *hver gang* en saadan tvist kan komme istand, hvis ikke tariffen skulde trygge for, at den enkelte skulde faa betalt for det utførte arbeide i henhold til denne fra ikrafttrædelsen, sam-tidig, som naar der er oprettet tarif for arbeidspriser, ikke er adgang til at hyde ar-beiderne en lavere pris end samme bestemmer — med alternativ om avsked.

Kristiania den 15. september 1909.

Ærbødigst
Norsk stenhuggerforbund
Albin Pettersen.

Under voldgiftsrettens forhandlinger enedes parterne om at:

Spørsmål 1 skulde gives saadan form: Skal stene efter vedlig-gende 7 blade eller lignende tegninger betales efter Drammenstarif-fens § 9?

Spørsmål 2 gis følgende tillægsspørsmål: b. Regnes Antwerpen-fortouglifiser til masseproduktion eller ikke?

Spørsmål 3 utgaar.

Efterat parterne i møterne den 17. og 20. september var git an-ledning til at gi oplysninger og fremholde sine meninger og efterat de forskjellige spørsmål var diskutert blandt rettens medlemmer, optoges de forskjellige forslag til besvarelser til votering i møtet den 21. sep-tember med følgende resultat:

Ad spørsmål 1. Efterat et forslag om at besvare spørsmålet med „ja“ var faldt med 2 mot 3 stemmer, blev følgende forslag til svar enstemmig vedtat: For stene med saavel huggen som raa synlig flate eller som har en eller flere raa flater og en eller flere hugne flater betales fugerne efter § 9, hvis den største synlige flate er raa, og som finhuggen sten efter § 2, hvis den største synlige flate er hug-gen. Er den største synlige raa flate av samme størrelse som den største synlige hugne flate, betales fugen efter § 9. Ensartede flater skal ikke adderes.

Ad spørsmål 2 a. Der votertes først over følgende forslag til svar: Ja, forsaavidt de kræves utført i henhold til tariffens huggeregler.

Dette forslag faldt med 2 mot 3 stemmer.

Derefter votertes over følgende forslag til svar: Saa'fremt stenen forlanges utført nøiagtig efter skissens maal og beskrivelse og i et mindre antal, skal den betales efter tariffen.

Dette forslag vedtoges med 3 mot 2 stemmer.

Ad spørsmål 2 b. (Tillægsspørsmålet.) Antas besvaret ved foranstaaende.

Ad spørsmål 3. Utgaar efter overenskomst mellem parterne.

Ad spørsmål 4. Dette spørsmål gjælder kun for *Andvik stenhuggeri* og kun forsaavidt angaar det arbeide, der berøres av spørsmål 2.

Et forslag om at besvare spørsmålet med „nei“ nedvotertes med 2 mot 3 stemmer. Derefter vedtoges med 3 mot 2 stemmer at besvare spørsmålet med „ja“.

Skjønsmåtkostningerne, kr. 380.00, skal fordeles med en halvpårt paa hver av parterne.

Kristiania, 21. september 1909.

J. F. S. Barth,
opmand.

Sigurd Rønne.

K. F. Larsen.

Hans A. Jacobsen.

Carl Johansen.

Norsk murerforbund.

9. **Drammens murmesterforening — Drammens avdeling av Norsk murerforbund.** Bygmester Hoff fra Kristiania hadde overtat et større arbeide i Drammen.

For at opfylde lovens krav om borgerskap paa stedet hvor arbeidet var, overdrog han dette til en svend, der hadde løst borgerskap, saaledes, at denne blev staaende som tilsynsmester og ledet arbeidet. Dette blev drevet i dagløn.

Drammens mestre protesterte mot dette og forlangte arbeidet blokeret, da ordningen stred mot § 1 i kontrakten, der fastsætter, at der kun skal arbeides for praktiserende murmestre.

Avdelingen hævde derimot, at ordningen var fuldt lovlig. Vedkommende hadde ogsaa tidligere deltat i konkurranser om arbeidet.

Da enighet ikke kunde opnaaes ved forhandlinger, blev saken henvist til voldgift.

Voldgiftsretten bestod av Thomas Simensen og Martin Johansen fra svendene og Thv. Olsen og A. Andersen fra mestrene; som opmand valgtes overretssakfører Adler Vogt. Voldgiftsretten gav med 3 mot 2 stemmer mestrene medhold og arbeidet blev stanset til en anden ordning med mesterskapet var truffet.

Opmandens præmisser for kjendelsen er ganske bemerkningsverdige og gjengis her i sin helhet:

Vogt fremla kopier av skrivelser fra Drammens murmesterforening (C. J. Gulbrandsen) av 12. f. m. til murmester Singer, Murnernes forening og hovedstyret for Norsk murerforbund og videre kopi av Drammens murmesterforenings skrivelse av 21. f. m. til hovedstyret for Norsk murerforbund.

Vogt ansaa dermed saken tilstrækkelig oplyst og uttalte som sin opfatning:

Jeg kan ikke anse det tvilsomt, at bygmester Hoff, som har haandverksborgerskap i Kristiania, er i strid med haandverkslovgivningen, naar han lar godshus hersteds opføre ved murmester J. Singer, som har murmesterborgerskap i Drammen og *er ansat paa fast løn i Hoff's tjeneste*. Jeg slutter mig helt ut til handelsdepartementets skrivelse av 5. oktober 1905, som er indtat i lovtidende for nævnte aar. Departementet svarer der benegtende paa forespørsel om, „hvorvidt en bygmester, *der har haandverksborgerskap i Bergen, har ret til at opføre huse i Aalesund*, naar han benytter som formænd og ansvarshavende tvende mænd, som har haandverksborgerskap til Aalesund, henholdsvis som tømmermester og murmester.“

Imidlertid er baade mestre og svende i voldgiftsutvalget av en anden opfatning i dette stykke og jeg maa anta, at dette er uttrykk for den inden Drammens mestre og svende raadende opfatning. Jeg vilde derfor være i tvil om, hvorvidt jeg burde grunde noget resultat paa min ovennævnte opfatning.

Imidlertid kan jeg, selv om jeg helt bortser fra denne min opfatning, ikke være i tvil om, at murmester J. Singer efter det i saken oplyste ikke ansees som praktiserende murmester efter den foreliggende overenskomsts § 1. Jeg maa efter det oplyste gaa ut fra, at Singer har løst borgerskap som murmester i Drammen utelukkende for som bygmester Hoff's mand og med fast løn i dennes tjeneste at forestaa opførelsen av nævnte godshus. Singer har ikke paa anden maate øvet murmesterhaandverk i Drammen. Det er aldeles klart, at under ingen omstændighet kan den, som endog utelukkende er i en andens tjeneste med fast løn, ansees som „praktiserende murmester“ i § 1's forstand. Det er efter denne § ikke tilstrækkelig, at vedkommende er murmester; han skal ogsaa være praktiserende som saadan, hvilket maa forstaaes saaledes, at han skal praktisere for egen regning. Jeg oppfatter begrepet „praktiserende murmester“ som motsætning til „murere med borgerskap, som sædvanligvis ikke driver som mestre“, som det uttrykkes i § 8 a, 4. punktum.

Den i § 8 a, 4. punktum, indeholdte bestemmelse har forøvrig ingen betydning for den foreliggende sak. Naar det der bestemmes, at „murere med borgerskap, som sædvanligvis ikke driver som mestre“, ikke har „adgang til i visse tilfælder for en anden mester at overta et arbeide i *akkord*“ (uthævet her av mig), — da kan der ikke med nogen føie derav motsætningsvis sluttes, at der altsaa uten videre er adgang til dette for en ikke praktiserende murmester, naar arbeidet bare overtas paa fast løn, ikke paa akkord. § 8 handler kun om akkordarbeider. Der har ikke været opfordring til i denne § at indta nogen bestemmelse om det tilfælde, at en murmester utfører et arbeide for en anden mester *paa fast løn*. Ti det ligger utenfor § 8's ramme. Jeg har forstaaet nævnte bestemmelse i § 8 a's sidste punktum derhen, at den har til hensigt at forebygge omgaaelse av bestemmelsen i § 8 a om, at „i tilfælde akkord, er den altid fælles“. Der er følgelig fra § 8 a's side intet til hinder for, at det kan følge av overenskomstens

øvrigte bestemmelser, at en ikke praktiserende murmester heller ikke, om han har fast løn, kan utføre et arbeide for en anden mester.

Jeg har ikke tilstrækkelig grund til at indgaa paa de øvrige momenter, som har været paaberopt til støtte for, at J. Singer ikke er praktiserende murmester. Jeg anser forøvrig disse anførsler som værende av mindre betydning.

Min konklusion blir altsaa:

Murmester J. Singer er ikke at anse som praktiserende murmester efter overenskomst av 26. mars 1909 indgaaet mellem Drammens murmesterforening og Norsk murerforbunds avdeling i Drammen.

Da min konklusion tiltrædes av to av voldgiftsutvalgets medlemmer, blir min konklusion voldgiftsutvalgets kjendelse.

Drammen, 3. juni 1909.

Adler Vogt.

10. Sarpsborgs avdeling — Sarpsborgs murmestre. Den 22. december sattes voldgiftsret i Sarpsborg ang. tvist om forstaaelsen av overenskomstens § 8.

Svendene paastod, at den for Sarpsborg gjældende overenskomst ogsaa skulde gjælde for arbeide utenfor byen, hvilket mestrene bestred.

Voldgiften bestod av 2 fra hver av parterne opnævnte mænd med hr. advokat Erik Solem som opmand.

Følgende *kjendelse* avsagdes:

„Det mig forelagte spørsmaal gjælder, hvorvidt den mellem mestrene og svendene oprettede kontrakt av 1. april 1909 gjælder for utenbys arbeide, saaledes at mestrene er forpligtet til ved utenbys arbeide *kun* at benytte fagforeningsmedlemmer, mens svende er forpligtet til kun at arbeide hos de mestre, som har undertegnet kontrakten.

Efter min opfatning maa kontrakten gjælde ethvert arbeide saavel inden byen som i byens omegn. I saa henseende lægger jeg mindre vekt paa kontrakten § 8, som foreskriver en bestemt betaling for utenbys arbeide. For mig er det avgjørende, at kontrakten efter hele sin form og tilblivelse maa antages at ha hat til hensigt i enhver henseende at skape fast ordnede arbeidsforhold mellem mestre og svende. Jeg kan ikke anta, at den omstændighet, at et arbeide utføres *utenfor* bygrænsen at tillægges nogen betydning. Naar en av Sarpsborgs murmestre har et arbeide utenfor byen er han derfor forpligtet til kun at benytte murere, som staar i fagforeningen. Murmester Vingers benyttelse av Arthur Halvorsen som svend ved et arbeide paa Sunløkken er derfor et brud paa kontrakten.

Efter denne opfattelse av kontrakten vil svendene være forpligtet til kun at arbeide hos de murmestre, som har undertegnet kontrakten. Svendene har her gjort den mening gjældende, at de, naar de arbeider hos mester, kun maa arbeide hos en av de mestre, som har undertegnet kontrakten, men at de paa den anden side har adgang til ogsaa at ta arbeide hos andre, naar vedkommende *ikke* er murmester.

Denne opfatning kan ikke gives medhold. Bestemmelsen i § 5 er tydeligvis sat ind i kontrakten for at hindre illoyal konkurrence;

ved en saadan forstaaelse, som svendene her har gjort gjældende, vil der imidlertid aapnes adgang til konkurranse ikke fra fagutlærte mestre, men fra hvilkensomhelst fuser i faget og fra svendene selv, idet disse paa landet kan paata sig akkordarbeide.

Aarsaken til tvisten angaaende dette punkt skriver sig væsentlig derfra, at der ved enkelte fabrik anlæg i byens omegn stadig utføres murarbeide av svende, som engageres direkte av vedkommende fabrik. Dette gjælder ikke Borregaards anlæg, da der her gjælder en særskilt ordning.

Efter min forstaaelse av kontrakten er svendene ikke berettiget til ved fabrikker eller andre utenbys anlæg at anta noget arbeide av den størrelse eller beskaffenhet, at der burde benyttes mestre. Derimot kan der ikke reises nogen indvending mot, at vedkommende fabrik, som sin faste arbeider engagerer en svend til at utføre mindre reparationsarbeider og utbedringer, som ved et fabrik anlæg forekommer stadig.

Sarpsborg den 23. december 1909.

Erik Solem,
advokat."

Norsk møbelsnekkerforbund.

11. **Møbelsnekkernes forening Bergen — snekkermester S. Michelsen, sammensteds.** Aar 1909 den 3. og 9. december holdtes voldsret i anledning av konflikt mellem møbelsnekkernes forening i Bergen og hr. S. Michelsen. Voldsretten bestod av d'herrer overretssakfører O. P. Olsen som formand, opnævnt av stiftamtmanden i Bergen, snekkersvend Magnus Barsnæs, valgt av møbelsnekkernes forening og malermester P. A. Hofseth, valgt av Norsk arbeidsgiverforening, Vestenfjeldske distriktsstyre. Rettens medlemmer hadde i møte onsdag 1. ds. berammet møte til idag, hvorom parterne var varslet.

Tiistede var hr. Chr. Systad, formand i møbelsnekkernes forening i Bergen, hr. S. Michelsen samt A. Abrahamsen, formand i snekkermestrenes fagforening i Bergen.

Der fremkom ingen protest mot voldsretsrettens sammensætning, idet der dog fra arbeidsgiverforeningen tokes reservation, at det ikke skulde være nogen præcedens for fremtiden, at hr. Barsnæs, uagtet han hadde været med paa forhandlingerne ved overenskomsten av april 1908, fungerte som voldsretsdommer i denne sak, der angik overenskomsten. Møbelsnekkernes forening i Bergen ved dens formand, hr. Chr. Systad, og hr. S. Michelsen erklærte at ville bøie sig loyalt efter den kjendelse, nærværende voldsretsret maatte avgi.

Det til voldsretsretten stillede spørsmaal er saalydende:

„Ansees hr. S. Michelsen pliktig at underskrive den mellem snekkermestrenes forening inden bygningsfaget i Bergen og Norsk arbeidsgiverforening paa den ene side og snekkersvendenes fagforening i bygningsfaget i Bergen og Norsk trærarbeiderforbund paa den anden side av 19. juli 1909 indgaaede overenskomst og at betale den der

stipulerte løn til sine folk, naar de utfører for ham bygningssnekkerarbeide?”

Retten hadde gjort sig bekjendt med, hvad der var protokollert under forhandlingerne angaaende istandbringelse av overenskomsten mellem snekkermestrene og møbelsnekkernes forening, samt hvad der var protokollert om tidligere forhandlinger i denne sak samt overenskomsten indenfor bygningsfaget.

Voldgiftsrettens medlemmer var enige om, at følgende ved parternes anførsler og de førte vidners prov er paa det rene:

at S. Michelsen som snekkermester har ret til at utføre, baade møbel- og bygningssnekkerarbeide,

at i ældre tider møbelsnekkerne regelmæssig befattet sig med begge disse arbeider,

at de eftersom bygningssnekkeriet mere utviklet sig til et specialfag mindre og mindre befattet sig dermed, men at der dog til alle tider har været møbelsnekkere, som i større eller mindre utstrækning har drevet dermed,

at S. Michelsen, der etablerte sig i slutten av 1890-aarene i en flerhet av aar ved siden av sit møbelsnekkeri med sine i møbelsnekkernes forening staaende svende har drevet bygningsarbeide,

at han spesielt i aarene 1907 og 1908 saaledes drev bygnings-snekkeri i ganske betydelig utstrækning,

at dette likesom ogsaa at enkelte andre møbelsnekkere ved siden av sit møbelsnekkeri drev bygningssnekkerarbeide, praktisk talt var bekjendt for enhver mand i faget samt

at bygningssnekkeriet længe før 1908 betraktedes som et specialfag, men at bygningssnekkerne først i juli 1909 fik en overenskomst om løn o. s. v., mens det paa den anden side var almindelig bekjendt, at de allerede en hel tid før vinteren 1907—1908 hadde arbeidet paa at faa en saadan istand.

Rettens flertal, assessor O. P. Olsen og malermester P. A. Hofseth fandt det efter det foran anførte ikke tvilsomt, at dette spørsmål maatte besvares benægtende. Møbelsnekkernes forening og deres forhandlere var efter hvad der ansees paa det rene, da de gik til forhandlingerne om overenskomsten av april 1908 fuldt bekjendt med, at snekkermestrene baade hadde lovlig adgang til at utføre saavel møbel- som bygningssnekkerarbeide og at ialfald enkelte og da særlig hr. S. Michelsen i tildels ganske stor utstrækning utførte begge slags arbeider. Under disse omstændigheter maatte Møbelsnekkernes forening, hvis den skulde nyte medhold i det nu reiste krav, ha sørget for i overenskomsten av april 1908 at ha tatt det uttrykkelige forbehold angaaende møbelsnekkerisvendenes utførelse — for deres mestre — av bygningsarbeide, som kunde bli paakrævet i tilfælde bygningssnekkerne opnaadde egen lønstarif. Under enhver omstændighet maatte det kunne ansees godtgjort, at det hadde været begge de daværende forhandelnde parter forutsætning, at et saadant forbehold laa i tariffen.

Man finder, at den paaberaabte § 6 i overenskomsten av 3/7 april 1908, hverken direkte eller indirekte indeholder noget til støtte for det reiste krav. Og man kan likesaalitt ved de foreliggende vidne-

forklaringer fra d'herrer, som deltok i de nævnte forhandlinger finde det godtgjort, at noget saadant forbehold var ment tat eller, at det var begge de forhandlende parters forutsætning, at overenskomstens lønstarif ikke skulde være bindende saavel for mestre som for svende i den i tariffen fastsatte tid, om bygningssnekkerne inden dens utløp opnaadde egen lønstarif.

Bemerkelsesværdig finder man det ogsaa at være, at der heller ikke under forhandlingerne om tillægsoverenskomsten av november 1908 er oplyst at være uttalt noget, som kan tyde paa et forbehold eller en forutsætning som anført og det trods endel av de i denne overenskomst specielt nævnte svende netop paa den tid utførte bygningsarbeide for Michelsen.

Rettens mindretal Magnus Barsnæs er av følgende opfatning: Da arbeidsgiverforeningen har opprettet overenskomst i begge fag, har disse tydelig godtgjort, at bygningsarbeide og møbelarbeide var to forskjellige fag, og da arbeidsgiverforeningen likeledes har gaat med paa en bestemmelse i møbelsnekkernes tarif, der uttrykkelig sier med rene ord, hvilket arbeide den skal omfatte, saa maa det være selvindlysende, at Michelsen, som medlem av arbeidsgiverforeningen maa boie sig for begge disse overenskomster, naar han driver i disse to fag.

Hvad vidneførslen angaar, er der ved disse ogsaa bragt paa det rene, at flere bygningssnekkere ikke kan eller har lært møbelarbeide, saa hvis disse ligger under i konkurransen (som er meget sandsynlig) vil de bli gaat i næringen av møbelsnekkere paa en meget følelig maate. Dette mener undertegnede umulig kan ha været arbeidsgiverforeningens hensigt fra først av, dette saa meget mere som arbeidsgiverne under forhandlingerne om bygningssnekkernes overenskomst ikke paa nogen maate har nævnt noget om, at møbelsnekkernes overenskomst ogsaa gjaldt bygningsarbeide. Dette mener undertegnede ogsaa maa overbevise voldgiftsretten om, at arbeidsgiverforeningens forhandlere i bygningssnekkernes overenskomst den gang denne kom istand maa ha været enig med undertegnede.

Det maa bemerkes yderligere, at møbelsnekkerne kun (ifølge haandverksloven) har ret til at forlange sig fritat fra utførelse av bygningsarbeide, men fritagelsen gjælder kun forsaavidt at vedkommende mester negter at undertegne det fags tarif, hvori møbelsnekkerne bringer forstyrrelsen.

I henhold hertil mener mindretallet, at det opstillede spørsmaal maa besvares med ja.

Efter den passerte votering blir det opstillede spørsmaal at besvare med nei.

Voldgiftsretten var enig om, at sakens omkostninger, der sættes til kr. 140.00, bæres med en halvdel av hver av parterne.

O. P. Olsen.

P. A. Hofseth.

Magnus Barsnæs.

Lønsbevægelser og konflikter.

Hvad arbeidsmarkedets stilling angaar, betegner aaret 1909 ikke nogen sterk opgangsperiode, og de forventninger man i saa henseende hadde næret, har ikke slaat til. Aaret maa nærmest betegnes som et hvileaar, idet nogen særlig stor økonomisk fremgang ikke har været at spore, i ethvert fald ikke for industriens vedkommende.

Sammenlignet med forholdene i vore nabolande kan dog 1909 ogsaa fra arbeidernes side betragtes som et forholdsvis godt aar. Det synes, som om virkningerne av krisen i 1899 nu endelig er helt overvundet, hvilket ogsaa bl. a. kan sees av den omstændighet, at kjøpeevnen er blit større. Den indenlandske omsætning var i 1909 større end den var i 1898 under høikonjunkturerne. Arbeidsløsheten har været forholdsvis liten; i visse fag og brancher, særlig inden haandverket, har der været rikelig tilgang paa arbeide, mens andre brancher har ligget nede, saaledes flere større industrier, f. eks. *skibsbyggerierne*, der har maattet gaa med innskærket arbeidsstyrke. Likeledes har der været stagnation inden celluloseindustrien.

Der er dog grund til at tro, at dette er av en mere forbigaaende natur og at aaret 1910 vil bringe den forventede opgang — ikke bare i avisernes spalter og i folks fantasi, men ogsaa i virkeligheten.

Det har saaledes dennegang tat 10 aar helt at overvinde følgerne av det privatkapitalistiske produktionssystems planløshet og manglende evne til at regulere de økonomiske forhold. Arbeiderne er dem, som har lidt mest under krisen, og som vil komme til at lide under nye følger av det hæsblæsende jag efter profit, der betegner det nuværende produktionssystem. Det bør derfor mane os til gjennom fortsatt kraftigt arbeide inden de faglige og politiske organisationer at virke henimot en omformning av samfundet, som kan gi større økonomisk tryghet og mere social retfærdighet end i det nuværende.

Paa lønsbevægelsernes omraade har der i aarets løp været adskillig virksomhet, omend aaret ikke er av dem, som sætter store merker efter sig. Det var helt naturlig, at der efter de livlige aar 1906, 1907 og tildels 1908 maatte komme en forholdsvis roligere periode. En stor del industrier og fag opprettet i disse aar overenskomster med arbeidsgiverne, og flere av disse er fremdeles gjældende. Som det fremgaar av den efterfølgende fortegnelse over tarifoverenskomster, var der i februar 1910 ikraft 453 overenskomster omfattende 48,917 arbeidere. Et ganske stort resultat av organisationens virksomhet paa dette omraade.

Oversigten over lønsbevægelserne og konflikterne er dennegang fremstillet i tabellarisk form, likesom der i teksten er gjort forskjellige sammendrag av de opnaadde resultater. Det maa derfor ansees overflødig nærmere at omtale hver enkelt bevægelse her. Tabellerne I—V gir omtrent alle ønskelige detaljoplysninger.

Som man vil se av det efterfølgende, er antallet av gjennomførte overenskomster i 1909 ganske anseelig — ialt 119.

Av større konflikter skal nævnes *Løkkens verk*, hvor arbeidsstans indtraadte den 18. juli og fremdeles paagik ved aarets utgang. Verket eies av et aktieselskap, vistnok for det meste bestaaende av utlændinger; i direktionen sitter den bekjendte konsul *Thams* (Orkedalsøren). Forhandlinger har været ført saavel paa stedet mellem parterne direkte som mellem arbeidsgiverforeningen og forbundet, uten at det er lykkedes at opnaa enighet, idet arbeidsgiverne bl. a. ikke vil anerkjende princippet mindsteløn i akkord.

Konflikten omfatter medlemmer tilhørende arbeidsmandsforbundet og jern- og metalarbeiderforbundet. Begge forbunds formænd har været oppe paa verket og forsøkt en ordning, men uten resultat, idet arbeidsgiveren har stillet ganske uantagelige betingelser.

Ved *Den norske galogefabrik*, Mjøndalen, og *Viking gummivarefabrik*, Heggedal, har ogsaa paagaat en langvarig konflikt, for den sidstes vedkommende fra 15. november 1908 og for den førstes vedkommende fra 24. december 1908. Begge avsluttedes 13. juni 1909, altsaa efter 6 maaneders kamp. Ved Den norske galogefabrik blev overenskomsten av arbeidsmandsforbundet opsagt til utløp 10. decbr. 08, og samtidig reistes krav om opprettelse av overenskomst ved Viking. Der blev ført fælles forhandlinger for begge fabrikker gjennom Norsk arbeidsgiverforening, men da enighet ikke kunde opnaaes, blev arbeidet nedlagt. Flere gange under konflikten blev nye forhandlinger forsøkt uten resultat. Endelig den 15. juni undertegnedes overenskomst for begge fabrikker gjældende til 1. januar 1912.

En eiendommelig konflikt opstod ved *Westad armaturfabrik*, Modum. En i og for sig ubetydelig affære, hvis følger væsentlig skyldtes en ubehændig statsraad, holdt paa at utvikle sig til en storkonflikt, idet Norsk arbeidsgiverforening sluttelig truet med at utelukke 11.000 mand i jernindustrien. Vi finder derfor grund til her at omtale den noget nærmere.

Sakens historie var i korthet følgende: Der hadde tidligere været 14-daglig lønning ved fabrikken, men da nyt reglement skulde utarbeides, forlangte arbeiderne 8-daglig lønning, mens fabrikken holdt paa 14-daglig. Begge reglementsutkast gik derpaa til departementet, som fastsatte 8-daglig lønning. Dette negtet fabrikken at bøie sig for og erklærte overfor arbeiderne, at de som vilde arbeide under de gamle vilkaar med 14-daglig lønning, kunde melde sig paa kontoret. Dette gjorde selvfølgelig ingen arbeider. Senere kom saken i en eiendommelig stilling. Departementet foretok nemlig en forandring i sin tidligere avgjørelse og fastsatte 14-daglig lønning. Fabrikken tok da sin opsigelse tilbake. Arbeiderne fandt sig imidlertid ikke tjent med denne maate at løse konflikten paa, hvorfor arbeidsstansningen paagik.

Da konflikten begyndte at trække i langdrag (den varte ialt 4 maaneder), søkte arbeidsgiverforeningen at faa metalarbeiderforbundet til at ophæve blokaden av fabrikken, saa den kunde faa nye arbeidere. Dette gik forbundet selvfølgelig ikke med paa. Da de heller ikke kunde opdrive streikbrytere, og da de tilsyneladende kviet sig for at gaa til lockout, iverksattes der i slutningen av juni et nyt kampmiddel, en slags „kontrablokade“. Midlet anvendtes paa den maate, at samtlige verksteder fik ordre om ikke at indta noget medlem av forbundet i arbeide saalænge konflikten paagik. I en saavidt stor industri skiftes der ofte arbeidere. Følgen av en gjennomført kontrablokade vilde alt-saa bli, at antallet av arbeidsledige medlemmer stadig maatte økes, mens kun uorganiserte fik arbeide. Som mottrek herimot opsa metalarbeiderforbundet ca. 70 medlemmer ved 4 verksteder, nemlig 9 platearbeidere ved Vulkan, smedene ved A. L. Thunes verksted, jerndreierne ved Wisbecks verksted og rørleggerne hos Blunck. I skrivelse av 8. juli anførte arbeidsgiverforeningen, at den av forbundet iverksatte partielle arbeidsstansning vilde ha tilfølge en almindelig arbeidsnedleggelse, som vilde komme til at ramme 11,000 mand. Før centralstyret gaar til denne utvidelse, het det i skrivelsen, vil det vise sin gode vilje til forlik ved at foreslaa saken avgjort ved en art voldgift. Denne ret skulde bestaa av 3 høiesteretsmedlemmer, opnævnte av justitiarius. Retten skulde „gjennemgaa saken fra begyndelsen av og fremkomme med en kritik av parternes optræden under den hele konflikt, saaledes som denne gradvis har utviklet sig, og avsi en motiveret kjendelse for hvordan konflikten skal løses“. Forbundet svarte samme dag, at det ikke kunde gaa med paa voldgift, allermindst med den foreslaaede sammensætning, da man ingen interesse kan ha av en juridisk fortolkning av fabrikklovens § 30, saa meget mere som odelstinget samme eftermiddag hadde forandret den uklare lovbestemmelse derhen, at der altid skal anvendes 8-daglig lønning, medmindre begge parter er enig om andre opgjørsfrister. Da saken efter denne beslutning var indskrænket til kun at gjælde lønningsmaaten til nytaar 1910, da den nye lov træder i kraft, foreslog forbundet forhandlinger optat. Under forhandlingsmøte fredag den 9. juli fremsatte forbundets forhandlere det nedenfor refererte forslag. Dagen efter blev dette godkjendt saavel av centralstyret som av forbundets hovedstyre, idet begge parter forbeholdt sig at begrunde sin stilling til det. Overenskomsten med parternes begrundelse er saalydende:

„Norsk arbeidsgiverforenings centralstyre og Norsk jern- og metalarbeiderforbunds hovedstyre er blit enig om at løse konflikten ved Westad armaturfabrik paa følgende maate:

1. Arbeidet ved Westad armaturfabrik optages snarest med saa mange arbeidere som fabrikken har bruk for, og har de øvrige fortrinsret til gjenindtagelse i et tidsrum av 3 maaneder. Dog maa de, som ikke straks maatte bli indtat, meddele fabrikken inden 6 dage efter arbeidets gjenoptagelse, at de ønsker igjen at komme i fabrikkens arbeide. Fabrikken tilstiller arbeidernes klub en fortegnelse over de som straks kan indtages.
 2. Forsaavidt de der nødvendigvis maa haves for driftens igangsættelse ikke straks kan tiltræde, forbeholder fabrikken sig at besætte deres pladse med andre.
- Fra nu av og indtil den nye fabrikklov træder i kraft blir arbeidsreglementet av 27. februar d. a. gjældende. Fra lovens ikrafttræden indføres 8-daglig lønning.

3. Arbeidsgiverforeningen hæver straks sin kontrablokade og Norsk jern- og metal-arbeiderforbund tilbakekaller opsigelsen ved de 4 verksteder.

Til punkt 2 bemerker hovedstyret for Norsk jern- og metalarbeiderforbund, at efter dets mening vilde det være rettest, at 8-daglig lønning var blitt indført allerede fra arbeidets gjenoptagelse av. Da imidlertid Norsk arbeidsgiverforening legger saa stor vekt paa, at 14-daglig lønning blir anvendt indtil den nye lov træder i kraft, at den i motsat fald fastholder at ville utvide konflikten, finder hovedstyret under den foreliggende situation at kunne gaa med paa 14-daglig lønning i de faa maaneder som vil hengaa indtil den nye lov træder i kraft, for derved at forebygge den bebudede lockout, idet hovedstyret dog er av den opfatning, at en saadan kampes iverksættelse vilde være en urimelighet i forhold til dens ubetydelige aarsak.

Centralstyret har vedtat den av Norsk jern- og metalarbeiderforbunds forhandlere foreslaaede overenskomst, da man herved har opnaaet hvad man tilsigtet, nemlig at faa hævdet det av departementet godkjendte arbeidsreglement, i hvilket forbundet vilde fremtvinge forandring ved den iverksatte blokade. — Da det utelukkende er forbundets utilbørlige blokade som har været aarsaken til centralstyrets optræden i denne sak, finder man det at være av underordnet betydning, at lønningsterminen ved Westad armaturfabrik efter en eventuel ny fabrikløvs ikrafttræden forandres til en gang ukentlig. — Forøvrig henholder man sig til centralstyrets uttalelser i skrivelse av 8. juli d. a. til Norsk jern- og metalarbeiderforbund.“

Det virker unegtelig litt eiendommelig, for ikke at si komisk, at se arbeidsgiverforeningen bruke storsløggen i et tilfælde som dette.

Ved *Arne fabrikker* opstod ogsaa en langvarig konflikt, som paa-gik i ca. 4 maaneder. Kravet blev fremsat i begyndelsen av mai maaned, men blev avvist av direktionen, som ogsaa negtet at gaa med paa forhandling. De henviste arbeiderne til driftsbestyreren, der antar arbeidere og regulerer deres lon. Denne vei har imidlertid arbeiderne brukt i 60 aar, men resultatet var yderlig slet. De paalæg som i denne tid var opnaadd, var temmelig minimale. Mandlige voksne arbeidere hadde fra kr. 2.00 til kr. 2.50 pr. dag. Kvinderne hadde fra kr. 1.00 til kr. 1.33 pr. dag. Fabrikken har egen fattigkasse, og det hændte, at voksne, fuldt arbeidsdygtige mænd ved siden av sin lon har hat tilskud av fattigkassen. Arbeiderne har frit hus, der som regel bestaar av et litet værelse med adgang til kjøkken. Kjøkkenet deles av 3 familier. Helt frit kan heller ikke huset sies at være, da arbeiderne har maattet vedlikeholde det og bekoste oppudsning samt selv holde ovn, likesom de har maattet bygge nødvendige yttre rum som vedbod og lignende. Disse smaa huse, som staar paa fabrikkens grund, har kostet hver arbeider kr. 300.00 og derover. Arbeiderne fandt saaledes nu, at de ved organisationens hjælp vilde forsøke rettet noget paa forholdene, men fabrikken stilte sig avvisende og vilde ikke forhandle med organisationen. Grundet denne avvisning blev arbeidet nedlagt ved uldfabrikken. Fabrikken svarte med en trusel om utkastelse av husene. Denne trusel blev imidlertid ikke iverksat, og det formodentlig av den grund, at fabrikken har eget fattigvæsen, og da andre huse paa stedet ikke er at opdrive, vilde det blitt fattigvæsenets sak at skaffe hus.

Efterat konflikten var paagaat fra 8. juli, uten at det var lykkedes at nedslaa arbeidernes motstand, hadde fabrikken intet andet at gjøre end at gaa med paa forhandling. Disse endte med, at fabrikken den 9. september sendte arbeiderne et ultimatum, som var uantagelig og som blev forkastet. Nye forhandlinger blev optat, og de resulterte

da i et forslag, som blev vedtat av arbeiderne. Den 3. november var streiken endt, og dagen efter blev arbeidet optat. Av de 170 arbeidere som deltok i streiken, kom dog ikke mere end 40 i arbeide med det samme, men de øvrige blev indtat efterhvert som fabrikkens forskjellige avdelinger blev sat igang. Noget storartet resultat i økonomisk henseende gav ikke streiken. Lønsforhøielsen for hver enkelt arbeider varierer fra kr. 1.00 til kr. 2.00 pr. uke eller i gjennemsnit kr. 1.20 pr. uke for daglønsarbeiderne og for akkordarbeidet en forhøielse fra 10—20 $\%$. Den vundne merfortjeneste andrager til ca. 9000 kroner pr. aar. Men dertil kommer, at selskapet gik ind paa at indløse arbeidernes boder, ovne og skape, og dette vil ialt utgjøre ca. 17,000 kroner. Overenskomsten gjælder til 1. februar 1913. Streiken vil dog tiltrods for det beskedne lønspaalæg som opnaaedes ha sin store betydning derved, at den var den første organiserte viljesytring blandt vestlandets talrike tekstilarbeidere, hvilke hittil har været næsten umulige at organisere, og som derfor ligger mer end 30 aar tilbake hvad lønninger angaar. Arbeiderne ved Arne har bevist, at der gennem organisationen kan utrettes noget ogsaa for arbeiderne inden denne industri.

Forøvrig henvises til de i slutningen av nærværende avsnit indtagne tabeller og den efterfølgende tekst, som er grupperet i tilknytning til tabellerne og nærmest er en forklaring og utfylling av disse.

Fortegnelse over tarifoverenskomster.

Indtil utgangen av aaret 1905 var der meget faa tarifoverenskomster oprettet mellem arbeidernes og arbeidsgivernes faglige organisationer eller mellem fagforeningerne og de enkelte bedrifter. De da bestaaende overenskomster gjaldt væsentlig haandverksbedrifter eller grupper og vedkommende svendeforeninger. I den egentlige industri forekom sjelden tariffmæssig fastsatte løns- og arbeidsforhold.

Men fra 1906 av og specielt i 1907 indtraadte med et slag en stor forandring heri. Tariffællesskapet slog igjennem, idet Norsk arbeidsgiverforening fra den tid opgav sin mere eller mindre passive motstand mot tariffmæssig ordnede arbeidsforhold.

I løpet av de sidste 3—4 aar er der oprettet et saa stort antal overenskomster, at der gjorde sig et sterkt behov gjældende av at faa istand en systematisk fortegnelse over dem, for at alle interesserte kunde faa et samlet overblik over tariffællesskapets stilling for tiden. I den hensigt er fortegnelsen utarbeidet. Den er tidligere utgit i separata tryk og indtas her som tabel I, II og III.

Det har været forbundet med adskillige vanskeligheter at faa samlet alle for tiden gjældende overenskomster, idet landsorganisationen tidligere kun var i besiddelse av forholdsvis faa av dem, likesom heller ikke alle forbund har hat de manglende for haanden. Da man desuten først i den sidste tid i større utstrækning har begyndt at trykke overenskomsterne, eksisterte der ofte kun et enkelt eksemplar av hver, hvorfor mange først maatte avskrives. Adskillige overenskomster var ogsaa saa ufuldstændig avfattet, at eksempelvis hverken aarstal eller

dato for opprettelsen var anført. Saadanne mangler forekommer forøvrig endnu, selv i overenskomster som er opprettet mellom forbund og arbeidsgiverforeningen. Man har derfor ofte maatte søke opplysninger om aar og dato paa andre hold. Likeledes har det været forbundet med vanskeligheter at faa opplysninger om det antal arbeidere, hver overenskomst omfattet ved opprettelsen. Vi tør derfor ikke indestaa for, om alle de her anførte tal er ganske exakte. Opgaverne over antal arbeidere avgis forøvrig meget forskjellig, idet nogle opgir underet baade organiserte og uorganiserte, mens andre kun opgir organiserte. En stor del uorganiserte er derfor medregnet i de angivne antal arbeidere, hvilket forøvrig er riktig, da de fleste overenskomster ogsaa omfatter disse. Men paa grund av det her nævnte forhold er altsaa paa langt nær alle uorganiserte kommet med. Man maa desuten være opmerksom paa, at antallet av arbeidere er det, som overenskomstene omfattet ved deres opprettelse undtagen for de overenskomsters vedkommende, som er opsagt, idet man der har anført antallet ved opsigelsen. Forøvrig er det klart at antallet kan variere sterkt i løpet av en forholdsvis kort tid. Det kan baade gaa ned og op under tariffperiodens varighet.

I fortegnelsen er overenskomstene ordnet i den rekkefølge hvorefter de kan løpe ut etter forutgaaende opsigelse. Er en tariff ikke opsagt til ophør et aar, flyttes den frem til neste aar paa samme dato o. s. v.

Paa denne maate blir fortegnelsen rigtignok kun korrekt i det øieblik den er utarbeidet, idet flere tariffier skulde flyttes frem efter hvert som tiden dreier, likesom der ogsaa stadig kommer nye til. Nærværende fortegnelse er à jour pr. medio februar 1910.

Da det her hadde interesse at faa med saavitt mulig *alle* overenskomster, har man ogsaa medtat saadanne, som er opprettet av forbund eller foreninger, der staar utenfor landsorganisationen. Paa den anden side er der ogsaa en og anden tariff som ikke er kommet med her. Hvor det er tilfellet, kommer det av, at vedk. forbund selv ikke har hat tilstrækkelig oversikt, idet det kan forekomme at overenskomster er avsluttet av en eller anden avdeling.

En anden mangel ved denne fortegnelse er det, at størstedelen av sagbruksindustrien, nemlig de fleste bruk i Fredrikstad og Fredrikshaldsdistriktet samt i Lillestrøm ikke er kommet med av den grund, at de tidligere overenskomster utløp i slutningen av 1909 uten at nye endnu var kommet istand, da fortegnelsen blev utarbeidet. I begynnelsen av mars d. a. gik overenskomstene i orden. De angaar 8 bruk med ca. 2000 arbeidere.

I tabel II er der gjort et sammendrag av overenskomstene efter deres utløpstid, saa man herav kan se hvor mange som kan utløpe hver maaned og hvert aar. Dermed er jo ikke git, at de skal utløpe, idet de løper videre aar for aar, saafremt de ikke er opsagt.

I tabel III er git en oversikt over tariffene og arbeidernes antal, ordnet baade forbunds- og bedriftsgruppevis.

I midten av februar 1910 var der altsaa ikraft 453 overenskomster omfattende 48,917 arbeidere. De strækker sig over en periode av indtil 5 aar, nemlig fra 1910 til 1914.

Tarifoverenskomster oprettet i 1909.

Tabel IV er en systematisk fortegnelse over de overenskomster som er traadt i kraft eller gennemført i 1909. De er opført forbundsvis i den rækkefølge hvorefter de traadte i kraft. Varigheden sees av tabel I. Nogle av dem som traadte i kraft i de første dage av 1909 er egentlig oprettet i 1908 og er ogsaa omtalt i 1908 aars beretning. Paa den anden side indeholder tabellen nogle overenskomster som vel er oprettet i slutten av 1909, men som først træder i kraft 1. januar 1910. Hvilke det er vil fremgaa av tabel I.

Da dette er det første forsøk paa at gi en oversigt over lønsbevægelserne og konflikterne i tabellarisk form, har det ikke kunnet undgaaes at der klæber endel mangler ved de paa den maate givne oplysninger. Tiltrods for, at man ved utarbeidelsen har konferert enhver saks dokumenter, protokollen, forbundenes fagblade og desuten indhentet oplysninger direkte fra organisationerne, har det ikke været mulig at faa alle rubrikker tilstrækkelig utfyldt. Oplysningerne fra vedkommende afdelinger eller grupper, som lønsbevægelserne angaar, har nemlig i mange tilfælder været altfor mangelfulde — et forhold alle vedkommende bør være opmærksom paa for eftertiden. Man bør nemlig i alle tilfælder kunne forlange av den gruppe som vil fremme et krav, at den først nøie undersøger og gir forbundene paalidelige meddelelser om de aller nødvendigste data, saasom: antal arbeidere, antal medlemmer, gjældende mindste- eller gennemsnitsløn, overtidsprocenter, arbeidstid m. v.

Det har været overordentlig vanskelig og forbundet med ulyre tidsspildende arbeide at grave de nødvendige data frem av det materiale som har været tilgjengelig. De feil som muligens kan paapekes baade med hensyn til de data som skulde være eksakte som med hensyn til de tal og summer som er beregnet eller anslagsvis angit, maa altsaa føres tilbake til mangelfulde opgaver fra rette vedkommende. Dog skal det indrømmes, at det trods gode oplysninger vil være vanskelig i mange tilfælder at kunne fastslaa arbeidslønnen før og efter en lønsbevægelse og det beløp i merfortjeneste som en opnaaet forbedring andrar til. I en mængde industrielle bedrifter er nemlig lønnen baseret paa akkordarbeide eller kombinert akkord- og tidløn. Dette er f. eks. tilfældet med de fleste træsliperier, papir- og cellulosefabrikker samt sagbruk og høvlerier. Fortjenesten er der avhengig av produktionsmængden. De anførte mindstelønner pr. time eller dag er derfor for saadanne bedrifters vedkommende ikke noget virkelig uttryk for fortjenesten. Det samme er tilfældet i bedrifter, hvor den almindelige løn som regel er tildels meget høiere end den tariffmæssige mindsteløn. Dette er i særlig grad tilfældet i jernindustrien.

Tarifferne indeholder ogsaa ofte en mængde mindstelønsatser, hvorfor det ikke har været mulig at anføre alle i skematisk form. Man har derfor som regel blot anført høieste og laveste mindsteløn i tabellens rubrik 6. Endvidere maa man være opmærksom paa, at der dels er anført timeløn, dels dagløn og dels ukeløn eftersom tariffene bestemmer.

I rubrik 5 er tidligere løn anført i de tilfælder denne har kunnet konstateres. Men kun i de tilfælder, hvor der tidligere har været overenskomster, er de anførte tal at betragte som egentlig mindsteløn.

Den opnaaede lønsforhøielse (rubrik 9) er beregnet dels av vedkommende forbund og dels av os. Det sier sig selv, at disse resultater maa betragtes som i høi grad skjønsmæssig anslaat. Dog kan vi trygt uttale, at de gjennemgaaende er lavt anslaat, idet det ikke har været mulig helt at faa med værdien av tillæg i akkordpriser. Ved beregningen paa grundlag av timelønninger er der tat hensyn til samtidig forkortelse av arbeidstid. Hvis eksempelvis den tidligere løn (rubrik 5) var 40 øre og den opnaaede løn (rubrik 6) 45 øre og arbeidstiden samtidig er nedsat fra 60 til 57 timer (rubrik 10 og 11), da er det reelle lønstillæg, hvorpaa lønsforbedringen er bygget (rubrik 9), beregnet til 3 øre istedetfor 5, idet de 2 øre eller ca. 5 % av den tidligere timeløn forsvinder ved forkortelsen av arbeidstiden.

Merfortjenesten er beregnet efter 50 ukers arbeidstid pr. aar. Der er med andre ord beregnet fuldt aarsverk. Noget andet grundlag kan nemlig vanskelig anvendes, da man ikke vet hvormange uker om aaret f. eks. sæsonfagene gjennemgaaende arbeider. Videre bemerkes, at vi i vore beregninger baade vedkommende lønsforhøielse og forkortelse av arbeidstiden har gaat ut fra arbeiderantallet i rubrik 3, mens forbundene i de fleste tilfælder vistnok kun har beregnet paa grundlag av medlemsantallet. (Rubrik 4.)

Sluttelig bemerkes, at der ogsaa har været ført endel flere lønsbevægelser end her anført, idet vi ikke har medtat de bevægelser, hvor man f. eks. har opnaaet en lønsforhøielse uten at overenskomst er opprettet. Aarets resultater er derfor noget bedre end det fremgaar av summen av tabel IV. Som man ser er hovedresultatet, at der er opprettet 119 overenskomster omfattende 9087 arbeidere, hvorav 7793 medlemmer. Den opnaadde lønsforbedring er anslaat til 635,598 kr. pr. aar eller 70 kroner pr. arbeider. Arbeidstiden er forkortet med ialt 8350 timer pr. uke for 2511 arbeidere, hvilket utgjør 3.33 timer pr. uke pr. arbeider.

Arbeidsstansninger i 1909.

Tabel V danner en oversigt over samtlige arbeidsstansninger i aaret, saavel streiker som sympatistreiker og lockouter, med anførelse av aarsak, karakter, arbeider- og medlemsantal, naar de begyndte og sluttet, varighet i dage, antal tapte arbeidsdage samt utbetalt understøttelse og landsorganisationens bidrag hertil.

Som arbeidsstansningens begyndelse regnes den første streikedag (ikke sidste dag der arbeidedes), og avslutningen anføres med sidste streikedag og ikke den dag arbeidet blev gjenoptat. Det var ønskelig, om dette princip for fremtiden blev anvendt av alle organisationer. Avslutningstiden er forøvrig vanskelig at konstatere, da enkelte konflikter, især i haandverksfagene, avsluttes efterhvert som de enkelte mestre ordner sig. I saadanne tilfælder er den dato anført, da konflikten er hævet for de flestes vedkommende eller arbeiderne er kom-

met i arbeide andre steder. Forøvrig er det princip befulgt, at avslutningen fastsættes til dagen før arbeidet officielt optas, selv om det ikke kan optas i sin fulde utstrækning.

Antallet av deltagere i arbeidsstansninger (rubrik 5 og 6) varierer som regel under konflikter. Det er gjerne høiest straks og avtar efterhvert. Dog kan det ogsaa økes. I rubrik 5 og 6 er anført det høieste kjendte antal som har deltat.

Konfliktens varighet i løpende dage (rubrik 9) er tidsrummet mellem arbeidets nedlæggelse og gjenoptagelse (rubrik 7 og 8), begge datoer inklusive, likedan søn- og helligdage.

I antal tapte arbeidsdage (rubrik 10) er søn- og helligdage fratrasket. Derimot er medregnet mulig ledige efter avslutningsdatoen. I endel tilfælder er dagantallet opgit av vedkommende forbund, og i andre tilfælder er det beregnet av os. Paa grund av det vekslende antal ledige i hver konflikt samt paa grund av de som blir ledige efter avslutningsdagen kan beregningen ikke bli absolut paalidelig. I forbundenes opgave gaar man ut fra, at dagantallet er optallet og ikke bare beregnet, men da angaar det som regel kun medlemmer og ikke de øvrige. Efter slutresultatet at dømme i forhold til understøttelsen synes dog tallene at være nogenlunde korrekte. Hvor dagantallet og understøttelsen er lav i forhold til konfliktens omfang og varighet, kommer dette av, at arbeiderne midlertidig har erholdt andet arbeide.

Rubrik 11 og 12 angir henholdsvis den samlede understøttelse som er betalt av forbundene ialt og landsorganisationens bidrag herav. Hvor landsorganisationen intet har bidrat, skriver det sig fra, at konflikten enten ikke har varet i over 7 dage eller at konflikten ikke er godkjendt til understøttelse.

Summen av tabel V viser, at der i aarets løp har været 76 arbeidsstansninger, hvorav 10 omfattende 382 arbeidere, herav 350 medlemmer, har paagaat siden 1908.

De 76 konflikter, hvorav mange er meget smaa, omfattet 3640 arbeidere, hvorav 3082 medlemmer. Tapte arbeidsdage utgjorde 170,343 og den av forbundene utbetalte understøttelse kr. 219,713.59. Herav har landsorganisationen bidrat med kr. 138,231.50.

Hovedresultaterne.

For at faa en mere sammentrængt oversigt over virksomheten anføres hovedresultaterne nedenfor. Desværre mangler vi materialer til paa alle omraader at kunne sammenligne med tidligere aar. Endel sammenligninger kan dog gjøres. I beretningen for 1908 side 63 er anført, at summen av dette aars lønbevægelser var 173, omfattende ialt 16,605 arbeidere. I Meddelelsesblad for 1909 side 31 er git en mere spesifiseret opgave, hvorved antal arbeidere er blitt 17,601. Det skal dog bemerkes, at heri er medregnet nogle bevægelser som resulterte i overenskomster, der først traadte i kraft i januar 1909 og som derfor ogsaa er medtat i tabel IV i denne beretning. Det er Stenhuggerforbundets 2 tariffer med 800 arbeidere, Greaaker cellulose-

fabrik med 150 arbeidere samt Lillehammer og Fredrikshalds boktrykkertariffer med 41 arbeidere. Ialt 5 tariffer med 991 arbeidere, som paa den maate er medregnet baade i 1908 og 1909. Paa den anden side var der i 1908 adskillige mindre lønsbevægelser baade med og uten arbeidsstans, som ikke blev medtat i beretningen, mens vi for 1909 har faat forholdsvis flere smaabevægelser med. Forholdet i lønsbevægelsernes og konflikternes antal og omfang vil sees av følgende sammenstilling:

Aar	Uten arbeidsstans		Med arbeidsstans		Tilsammen		Betalt understøttelse	
	Bevægelser	Arbeidere	Bevægelser	Arbeidere	Bevægelser	Arbeidere	Ialt kr.	Herav landsorg. kr.
1908 . .	112	7958	61	9643	173	17601	528,560.37	173,157.00
1909 . .	88	6209	76	3640	164	9849	219,713.59	138,231.50

Lønsbevægelsernes antal er altsaa ikke gaat væsentlig ned, hvilket derimot er tilfældet med bevægelsernes omfang.

Nedgangen i antallet av dem som har været i lønsbevægelse uten konflikt er ikke stort, bare 1749. Derimot er antallet av dem som har været i konflikt gaat væsentlig ned, nemlig fra 9643 til 3640. At antallet av konflikter er større end i 1908 kommer vel nærmest av, at man i 1909 har medregnet flere smaakonflikter.

Det er forøvrig en naturlig ting, at lønsbevægelsernes antal og omfang i et enkelt aar kan gaa tilbake, idet der nu er oprettet overenskomster for det store flertal av medlemmerne. Og naar tariferperioden strækker sig fra 2 til 5 aar, er det git, at lønsbevægelserne i 1909 ikke er blit saa omfangsrige som i 1907 og 1908, da de fleste tariffer opprettedes for første gang.

Arbeidsstansningernes omfang i løpet av de sidste 7 aar vil sees av nedenstaaende sammenstilling av streikeutgifterne fra 1903—1909:

Aar	Streikeutgifter Ialt kr.	Pr. medl. kr.	Bidrag fra lands- organisationen kr.	Pr. medl. kr.
1903.	138,542.84	9.44	23,225.50	3.00
1904.	49,684.28	3.06	31,097.49	2.69
1905.	30,642.13	1.91	16,006.64	1.19
1906.	146,649.26	6.69	94,379.09	4.83
1907.	461,723.81	13.14	303,090.78	9.56
1908.	528,560.37	11.76	173,157.00	3.84
1909.	219,713.59	4.76	138,231.50	3.00

I streikeutgifterne for 1909 er kun medtat understøttelse, mens der i summerne for de øvrige aar ogsaa er medregnet andre streikeutgifter som forbundene har hat. Summen vil derfor bli nogle tusen kroner større, naar opgaver over andre utgifter, saasom reiser, voldsretter m. v., foreligger. Dog har streikeutgifterne pr. medlem ikke været lavere siden 1905.

De viktigste opnaaede resultater fremgaar av følgende utdrag av tabel IV og V:

	Ant. overensk.	Ant. arbeidere	Derav medl.	Opnaaet lønsforh.		Understøttelser kr.
				Ialt kr.	pr. arb. kr.	
Uten stans	88	6209	5434	462,959.00	74.56	—
Med stans	31	2878	2359	172,639.00	60.00	87,809.36
Ialt	119	9087	7793	635,598.00	70.00	87,809.36

Av antallet 2878 arbeidere, hvorav 2359 medlemmer, som omfattedes av de overenskomster der avsluttedes efter streik, deltok ikke flere end 1919, hvorav 1656 medlemmer, i selve arbeidsstansningerne. Forskjellen skriver sig fra, at der ikke blev stans for alle. I et tilfælde fandt desuten arbeidsstansen sted i 1908, mens overenskomsten først traadte i kraft i 1909.

Forholdet mellem opnaaet forkortelse av arbeidstiden med og uten arbeidsstans fremgaar av følgende:

	Antal overensk.	Antal arbeidere	Derav medlemmer	Arbeidstidsforkortelse timer pr. uke	
				Ialt	pr. arbeider
Uten stans	22	1894	1500	6619	3.49
Med stans.	13	617	552	1731	2.80
Ialt	35	2511	2052	8350	3.33

Av tabel V fremgaar, at der har været 76 konflikter, omfattende 3640 arbeidere, hvorav 3082 medlemmer. Disse hadde tilsammen 170,343 tapte arbeidsdage paa grund av konflikt. I understøttelse utbetalt: ialt kr. 219,713.59, hvorav landsorganisationen utredet kr. 138,231.50. I 31 av disse tilfælder blev resultatet oprettelse av overenskomst, omfattende 2878 arbeidere, hvorav 2359 medlemmer. Av disse deltok i selve konflikterne 1919 arbeidere, hvorav 1656 medlemmer. Disse hadde tilsammen 72,677 tapte arbeidsdage, og der utbetalt i understøttelse kr. 87,809.36, hvorav landsorganisationen utredet kr. 56,622.00.

Tilbake blir da 45 konflikter, der enten ikke var avsluttet ved aarets utgang, var avsluttet uten overenskomst eller har angaaet tvister med andre aarsaker end lønsspørsmål. Herunder kommer altsaa de konflikter som til en viss grad kan betegnes som „uproduktive“. Selv om denne betegnelse ikke altid er rammende, fremgaar det dog, at disse 45 konflikter har været de langvarigste og kostbareste. De omfattet 1721 arbeidere, hvorav 1426 medlemmer. Disse hadde tilsammen 97,666 tapte arbeidsdage, og der blev i understøttelse til dem utbetalt

kr. 131,904.23, hvorav landsorganisationen utredet kr. 81,609.50. Nedenstaaende sammenstilling viser forholdet bedre:

	Antal konflikter	Ant. arb.	Derav medl.	Tapte arbejdsdage	Utbetalt understøttelse kr.	Herav av landsorganisa- tionen kr.
Konflikter avsluttet med overenskomst	31	1919	1656	72,677	87,809.36	56,622.00
Konflikter avsluttet uten overenskomst eller som paa- gaar ved aarets utgang .	45	1721	1426	97,666	131,904.23	81,609.50
Ialt . . .	76	3640	3082	170,343	219,713.59	138,231.50

Under de 31 konflikter avsluttet med overenskomst er, som man ser, kun medtat det antal arbeidere som deltok i selve konflikten og ikke alle som vedkommende overenskomster omfattet.

Arbeidsstansningernes karakter vil sees av følgende:

Karakter	Antal konflikter	Ant. arb.	Derav medl.	Tapte arbejdsdage	Utbetalt understøttelse kr.	Herav av landsorganisa- tionen kr.
Streik	52	2483	2054	136,255	171,927.19	114,072.50
Sympatiststreik	7	134	134	1,916	2,269.50	1,593.00
Lockout	13	852	852	21,487	23,460.41	14,994.00
Blandet karakter	4	171	171	10,132	17,151.39	7,407.50
Andre	?	?	?	553	4,941.10	164.50
Ialt . . .	76	3640	3082	170,343	219,713.59	138,231.50

Streikerne har altsaa i 1909 spillet den langt overveiende rolle.

Konflikternes aarsak kan inddeles i følgende grupper med angivelse av antal og omfang:

Aarsak	Antal konflikter	Ant. arb.	Derav medl.	Tapte arbejdsdage	Utbetalt understøttelse kr.	Herav av landsorganisa- tionen kr.
Krav om eller fornyelse av overenskomst.	40	2431	2140	131,347	161,873.72	115,206.00
Konflikter i andre fag . . .	9	150	150	2,316	3,038.08	1,905.00
Foreningsret, avskedigelser m. v.	7	226	224	11,067	13,866.55	4,853.00
Kontraktsbrud og tvist om utbetaling av løn	7	88	88	1,403	893.45	619.00
Forsøk paa lønsnedslag. . .	9	535	293	13,163	19,327.75	10,653.50
Personlige forhold, formands- spørsmaal m. v.	3	150	145	4,074	4,809.22	41.00
Andre aarsaker	1	60	42	6,973	15,904.82	4,954.00
Ialt . . .	76	3640	3082	170,343	219,713.59	138,231.50

Konflikternes resultat i sammendrag fremgaar av følgende:

Resultat	Antal konflikter	Ant. arb.	Derav medl.	Tapte arbeidsdage	Utbetalt understøttelse kr.	Herav av landsorganisasjonen kr.
Arbeidernes fordringer væsentlig gjennomført eller kompromis	42	2243	1979	87,553	112,436.63	67,203.00
Intet væsentlig opnaaet . .	11	750	507	21,414	31,032.82	15,197.50
Paagik ved aarets utgang. .	13	647	596	61,376	76,244.14	55,831.50
Ialt . . .	76	3640	3082	170,343	219,713.59	138,231.50

Av de 119 oprettede overenskomster er 68, omfattende 3245 arbeidere, hvorav 2800 medlemmer, opprettet for første gang, idet der for disse ikke tidligere har været tariffmæssig ordnede arbeidsforhold. 51 overenskomster er altsaa fornyet.

De saakaldte „almindelige bestemmelser“ indeholdes i 49 av de i aaret oprettede overenskomster, mens der ingen saadanne bestemmelser indeholdes i 70 av dem, omfattende 3793 arbeidere, hvorav 3327 medlemmer.

Bestemmelser om forhandlinger og voldgift indeholdes i 79 overenskomster, mens de savnes i 40 overenskomster, omfattende 1680 arbeidere, hvorav 1349 medlemmer.

Tabel I. Fortegnelse over gjældende tarifoverenskomster

Løpenr.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
1	Fredrikstad	Skibsmæglere, laste- og lossearbeide	Mesterforening.
2	Drammen	Malerfaget	
3	Kristiania	Skrædderfaget	
4	Bergen	Svanevikens pølsefabrik	Mesterforening.
5	Kristiansand S. . . .	Malerfaget	
6	Trondhjem	— — — — —	
7	Kristiansand S. . . .	Møbelsnekkerfaget	— — — — —
8	Bergen	Rørlæggerfaget	
9	Kristiania	— — — — —	
10	Bergen og omegn . . .	Haandskomakerfaget	— — — — —
11	Vestfjorddalen	Skrædderfaget	
12	Kr.ania & Tønsberg . .	J. Grønseth & co., E. A. Gude, stenh. . . .	
13	Kristiania	Kurvmakerfaget	— — — — —
14	—	Brd. Halléns handskefabrik, hvitgarvere	
15	Sarpsborg	Skrædderfaget	
16	Kr.ania og omegn . . .	Entrepren., sten-, jord- og cementarb. . . .	Norsk arbeidsgiverforening
17	Kristiania	Bakerfaget	
18	Trondhjem	— — — — —	
19	Kristiania	Blikkenslagerfaget	Norsk arbeidsgiverforening
20	—	Malerfaget	
21	—	Murerfaget, murere	
22	—	Murmestre, murarbeidere	— — — — —
23	Larvik	Møbelsnekkerfaget	
24	Fredrikshald	Bjørnstadbryggens sagbruk	
25	Aalesund	Haandskomakerfaget	Mesterforening.
26	Haugesund	Theodor Hansens skofabrik	
27	Kristiansand S. . . .	Haandskomakerfaget	
28	Kristiansund N. . . .	— — — — —	Skomakerlauget
29	Trondhjem	— — — — —	
30	Kristiania	Bygningsnekkerfaget	
31	—	Tømmermandsfaget	Norsk arbeidsgiverforening
32	Rykene	A/s Rykene træmassefabrik	
33	Porsgrund	Bakerfaget	
34	Bogen (Nordland) . . .	Aktieselskapet Ofotens malmfelter	— — — — —
35	Fredrikstad	Blikkenslagerfaget	
36	Trondhjem	— — — — —	
37	Arendal	Murerfaget, murere	— — — — —
38	Porsgrund	— — — — —	
39	Tønsberg	— — — — —	
40	Stavanger	Snekker- og tømmermandsfaget	Mesterforening.
41	Kristiania	Lauritzens & Sørensens tricotagefabrik	
42	Drammen	„Nøstet“, „Sylvan“, Dr.s trævarefabr. . . .	
43	Bergen	Hansa, Hald, Kronvikens bryggerier	

pr. medio februar 1910, ordnet efter udløpstid.

Arbejderorganisation	Gyldighetstid			Antal arbej- dere ved oprette sen	Anmerkninger	Løpenr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Arbeidsmandsforb. .	27— 8—07	1—3—09	1—3—10	50	Opsagt	1
Malerforbundet . .	3— 6—07	1—3—08	1—3—10	40	do.	2
Skrædderforbundet .	4— 6—03	15—3—04	15—3—10	503	do.	3
Slagter & pølsef. .	8— 4—08	31—3—09	31—3—10	11	do.	4
Malerforbundet . .	1— 4—08	1—4—10		43	do.	5
—	8— 7—05	1—4—10		145	do.	6
Møbelsnekkerforb. .	6— 5—07	1—4—08	1—4—10	20	do.	7
Jern- og metalarb.f.	1—11—06	1—4—09	1—4—10	32	do.	8
—	20— 7—07	1—4—10		181	do.	9
Skotøiarbejderforb. .	1— 4—07	1—4—10		100	do.	10
Skrædderforbundet .	1— 9—09	1—4—10		9	do.	11
Stenhuggerforbund .	4— 5—06		1—4—10	20	do.	12
Kurvmakernes for. .	1— 4—08	1—4—10		30	Tilh. ikke landsorg.	13
Skind- & læderind.f.	15— 4—00	15—4—06	15—4—10	15	Opsagt	14
Skrædderforbundet .	21— 4—99	21—4—00	21—4—10	12	do.	15
Arbeidsmandsforb. .	19—10—07	1—5—10		211	Opsagt	16
Bakerforbundet . .	29— 7—03	1—5—04	1—5—10	390	do.	17
—	1— 5—06	1—5—09	1—5—10	102	do.	18
Jern- og metalarb.f.	18— 7—08	1—5—10		81	do.	19
Malerforbundet . .	1— 5—09	1—5—10		600	do.	20
Murerforbundet . .	18— 7—08	1—5—10		357	do.	21
Arbeidsmandsforb. .	18— 7—08	1—5—10		172	do.	22
Møbelsnekkerforb. .	1— 6—08	1—5—09	1—5—10	7	do.	23
Arbeidsmandsforb. .	10— 9—07	1—5—09	1—5—10	28	Tvilsomt hvorvitt gi.	24
Skotøiarbejderforb. .	1— 5—06	1—5—08	1—5—10	40	Opsagt	25
—	6— 6—08	1—5—09	1—5—10	10	do.	26
—	1— 5—08	1—5—10		40	do.	27
—	1— 5—08	1—5—10		38	do.	28
—	1— 5—06	1—5—07	1—5—10	30	do.	29
Træarbejderforbund	18— 7—08	1—5—10		140	do.	30
—	18— 7—08	1—5—10		400	do.	31
Arbeidsmandsforb. .	14— 5—	14—5—10		105	Har ingen opsigelse	32
Bakerforbundet . .	1— 6—09	1—6—10		19		33
Arbeidsmandsforb. .	1— 6—07	1—6—08	1—6—10	33		34
Jern- og metalarb.f.	1— 7—08	1—6—10		9		35
—	1— 6—06	1—6—09	1—6—10	42	Opsagt	36
Murerforbundet . .	30—10—08	1—6—10		7		37
—	16—12—07	1—6—09	1—6—10	10		38
—	25— 5—08	1—6—10		12		39
Træarbejderforb. . .	1— 6—08	1—6—10		115		40
Tricotagearb. forb. .	5—10—07	1—6—09	1—6—10	80		41
Træarbejderforb. . .	7— 6—07	1—6—09	1—6—10	85	Opsagt	42
Arbeidsmandsforb. .	7— 6—07	7— 6—10		65	do.	43

Løpnr.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
44	Hommervik	Meraker & Young Fearnley, sagbruk	
45	Tjølling	Stenhuggerfirmaer, stenaarbeidere	
46	Kristiania	Kulimportører, kularbeidere	Importørernes forening
47	Trondhjem	Murerfaget, murere	Mesterforening
48	—	Murmestre, murarbeidere	— — —
49	Sulitjelma	Sulitjelma aktiebolags gruber	
50	Mo i Ranen	Dunderland Iron Ore Co. Ltd.	Norsk arbeidsgiverforening
51	—	— — —	— — —
52	—	— — — murere	— — —
53	Sarpsborg	Hafslunds elektricitetsverk	
54	Notodden	Murmestre, murarbeidere	Mesterforening
55	—	Murerfaget, murere	— — —
56	Skien	Møbelsnekkerfaget	Mestergruppen
57	Idefjord og Fr.stad	The British Norway Granite Co., stenh.	
58	Kristiania	Stenhuggerfaget	Graniteksportørers forening
59	Forskj. distrikter .	— — — (Udevallatarifen)	
60	Kristiania	Mandalsgatens høvleri	Norsk arbeidsgiverforening
61	Stavanger	Tøndefabriker, bødkerfaget	
62	Moss	Moss aktiemøller	Norsk arbeidsgiverforening
63	Kristiansund N. . .	Blikkenslagerfaget	
64	Hamar	Haandskomakerfaget	
65	Kristiania	Transportbyraaer & eksportforretninger	
66	Fredrikshald	Saugbruksfor.s verksted, reparatører . .	
67	Sarpsborg	Borregaard carbidfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
68	—	The Kellner Partington Papir Pulp Co.	— — —
69	—	Borregaard & Hafslunds cell.fabr., j. & m.	— — —
70	—	Borregaard & Hafslunds fabr., træarb.	— — —
71	—	The Kellner Partington, murere	
72	—	Hafslund sulfittfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
73	Skien	A/s Skiens papirfabrik	
74	Skien og Vadrette .	Skiens cellulosefabrik	
75	Skotfos og Skien . .	Union bruk og Skotfos papirfabr. . . .	Norsk arbeidsgiverforening
76	Skotfos	Skotfos papirfabrik, reparatører	— — —
77	Stavanger og Sandnes	Bokbinderier	
78	Stavanger	Dunkefabrikker, bødkere	
79	Odda	AlbyUnitedCarbideFactories Ltd., murere	
80	Sarpsborg	Skibsmæglere, lastning og losning . . .	
81	Arendal	A/s Arendals møbelfabrik	
82	Drammen	Møbelsnekkerfaget	Mestergruppen
83	Fredrikshald	— — —	
84	Fredrikstad	— — —	
85	Haugesund	— — —	Snektermesterforening
86	Kristiansund N. . .	— — —	
87	Moss	— — —	

medio februar 1910, ordnet efter udløpstiden. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighedstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løper.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Arbeidsmandsforb. .	10— 6—08	10— 6—10		70		44
—	13— 6—08	13— 6—10		60		45
—	—12—07	15— 6—08	15— 6—10	250		46
Murerforbundet . .	15— 6—06	15— 6—09	15— 6—10	104	Opsagt do.	47
Arbeidsmandsforb. .	15— 6—08	15— 6—09	15— 6—10	82		48
—	21— 6—07	21— 6—10		1167		49
—	15— 7—07	30— 6—10		205		50
Jern- og metalarb.f.	15— 7—07	30— 6—10		116		51
Murerforbundet . .	15— 7—07	30— 6—10		9		52
Jern- og metalarb.f.	1— 7—07	1— 7—09	1— 7—10	47		53
Arbeidsmandsforb. .	1— 7—09	1— 7—10		15		54
Murerforbundet . .	1— 7—09	1— 7—10		54		55
Møbelsnekkerforb. .	23— 7—08	1— 7—10		19		56
Stenhuggerforb. . .	8—11—09	1— 7—10				57
—	13— 7—08	1— 7—10		350		58
—	12—10—07	1— 7—10				59
Arbeidsmandsforb. .	6— 7—08	6— 7—09	6— 7—10	50		60
Træarbejderforb. . .	15— 7—07	15— 7—08	15— 7—10	30		61
Arbeidsmandsforb. .	31— 7—05	31— 7—	31— 7—10	70		62
Jern- og metalarb.f.	6— 7—08	1— 8—10		12		63
Skotøiarbejderforb. .	1— 8—08	1— 8—10		25		64
Havne-ogtransp.arb.	2— 9—08	15— 8—10		115		65
Jern- og metalarb.f.	20— 8—09	20— 8—10		10		66
Arbeidsmandsforb. .	1— 5—07	20— 8—10		62		67
—	20— 8—07	20— 8—10		1512		68
Jern- og metalarb.f.	20— 8—07	20— 8—10		180		69
Træarbejderforb. . .	20— 8—07	20— 8—10		90		70
Murerforbundet . .	24— 4—08	20— 8—10		60		71
Arbeidsmandsforb. .	20— 8—07	20— 8—10		203		72
—	16— 5—07	20— 8—10		60		73
—	16— 4—07	20— 8—10		97		74
—	20— 8—07	20— 8—10		760		75
Jern- og metalarb.f.	20— 8—07	20— 8—10		41		76
Bokbinderforb. . . .	18—10—07	1— 9—10		35		77
Træarbejderforb. . .	13—11—05	1— 9—07	1— 9—10	45		78
Murerforbundet . .	1— 9—07	1— 9—08	1— 9—10	23		79
Arbeidsmandsforb. .	1— 9—07	1— 9—08	1— 9—10	20		80
Møbelsnekkerforb. .	22— 8—08	1— 9—09	1— 9—10	16		81
—	21— 9—06	1— 9—07	1— 9—10	22		82
—	2—12—08	1— 9—10		14		83
—	1— 9—07	1— 9—08	1— 9—10	23		84
—	1— 9—08	1— 9—09	1— 9—10	21		85
—	2—11—08	1— 9—10		12		86
—	11— 6—09	1— 9—10		15		87

Løpeur.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
88	Fredrikstad	Bjørneby bruk, sag og høvleri	
89	Kristiania	Handskemakerfaget	
90	Magnor	Hermansens smie	
91	Kristiania	A/s Storgatens høvleri	
92	Valnesfjorden	Fredrik Mo's skifferbrud	
93	Aalesund	Møbelsnekkerfaget	
94	Løkling, Haugesund	The Kong Haakon Gold Mines Ltd. . .	
95	Kristiania	Bødkerfaget	
96	—	H. Meier & co.s medicintranf., bødkere	
97	—	A. Svendsons tøndefabrik	
98	—	A. Svendsons tøndefabrik, bødkere . . .	
99	Lysaker	O. Mustad & søn, bødkere	
100	Fredrikstad	A/s Fredrikstad edikkesyrefabrik . . .	
101	Magnor	A/s Geierfos glasverk	
102	Horten	Skrædderfaget	
103	Notodden	—s—	
104	Stavanger	M. Micalsen og O. Olsen & co., trikotagef.	
105	Tofte i Hurum	A/s Tofte cellulosefabrik	
106	Vennesland pr. Kr. S.	Hunsfos papirfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
107	Fetsund	Kr.a tømmerdirektion, lænsarbeidere .	
108	Drammen	Holmens papirfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
109	Follum	Follum træsliperi	—s—
110	Haugfos	Haugfos træsliperi	—s—
111	Heen	Heen træsliperi	—s—
112	Hoff	Hoffs bruk, træsliperi	—s—
113	Hofsos	Hofsos træsliperi	—s—
114	Labro	Labro træsliperi	—s—
115	Meraker	Meraker bruk træsliperi	—s—
116	Modum	Kongssagenes bruk træsliperi	—s—
117	Tistedalen	Tistedalens træsliperi	
118	Tronstad	A/s Tronstad bruk Ltd.	
119	Vittingfos	Vittingfos bruk træsliperi	Norsk arbeidsgiverforening
120	Viul	Viul træsliperi	—s—
121	Bergen	Tobaksfabrikker, tobaksarbeidere . . .	
122	Engene	Engene dynamitfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
123	Røros	Røros kobberverk	
124	—	Røros kobberverk, ovn nr. 2	
125	Drammen	Holmens bruk, sag og høvleri	
126	Kallerød	Bangs kapsag	
127	Tistedalen	Tangens dampsag og høvleri	
128	Fredriksvørn	Fredriksvørns replageri	
129	Drammen	A/s Kjærulf & Rybergs papirfabrik . .	
130	Eker	A/s Ekers papirfabrik	
131	Eker, Nedre	A/s Papyrus co.	
132	Skotselven	Skotselvns cellulosefabrik	

medio januar 1910, ordnet efter udløpstid. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighetstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løpnr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Arbejdsmandsforb. .	30— 5—07	1— 9—08	1— 9—10	76		88
Skind og læderforb.	07	1— 9—08	1— 9—10	27		89
Jern- og metalarb.f.	17—10—08	1— 9—09	1— 9—10	9		90
Arbejdsmandsforb. .	5— 9—04	5— 9—05	5— 9—10	10		91
—	6— 9—07	6— 9—09	6— 9—10	14		92
Møbelsnekkerforb. .	25— 9—05	25— 9—07	25— 9—10	16		93
Arbejdsmandsforb. .	1—10—07	1—10—08	1—10—10	26		94
Træarbejderforb. .	12— 6—08	1—10—10		30		95
—	1— 7—09	1—10—10		2		96
Arbejdsmandsforb. .	4—12—08	1—10—09	1—10—10	24		97
Træarbejderforb. .	10—11—04	1—10—05	1—10—10	35		98
—	31—12—07	1—10—09	1—10—10	12		99
Arbejdsmandsforb. .	15— 8—06	1—10—07	1—10—10	26	Fabrikken blokkert.	100
—	10—10—07	1—10—09	1—10—10	57	Driften forel. nedlagt.	101
Skrædderforbundet .	1—10—05	1—10—06	1—10—10	15		102
—	7—10—07	1— 4—08	1—10—10	20		103
Tricotagearb.forb. .	4—12—08	1—10—10		40		104
Arbejdsmandsforb. .	6— 3—07	1—10—09	1—10—10	160		105
—	16—10—07	16—10—10		130		106
—	20— 7—08	1—11—10		200		107
—	1—11—06	1—11—08	1—11—10	60		108
—	1—11—07	1—11—10		34		109
—	1—11—07	1—11—10		28		110
—	1—11—07	1—11—10		50		111
—	1—11—07	1—11—10		65		112
—	1—11—07	1—11—10		40		113
—	1—11—07	1—11—10		81		114
—	1—11—07	1—11—10		45		115
—	1—11—07	1—11—10		40		116
—	25— 6—07	1—11—10		80		117
—	1— 8—07	1—11—10		26		118
—	1—11—07	1—11—10		39		119
—	1—11—07	1—11—10		77		120
—	16—11—07	16—11—10		53		121
—	1—12—07	1—12—10		100		122
—	21—12—05	31—12—10		600		123
—	13—12—07	31—12—10		21	Akkordtarif. . .	124
—	22—12—08	31—12—10		99		125
—	1— 6—07	31—12—10		21		126
—	1— 1—09	31—12—10		26		127
Fr.værns repls.foren.	1— 1—08	31—12—10		12		128
—	13— 6—07	31—12—09	31—12—10	33		129
—	14— 5—07	31—12—09	31—12—10	60		130
—	14— 5—07	31—12—09	31—12—10	50		131
—	12— 1—07	31—12—09	31—12—10	134		132

Løpnr.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
133	Aalen	Killingdal grube	Norsk arbeidsgiverforening
134	Foldal	The Foldal Copper and Sulphus Co.	— — —
135	Fosdal	Akties. Nordisk grubekompani	— — —
136	Glomsrudkollen	Glomsrudkollens zinkgruber	— — —
137	Meraker	A/s Meraker gruber	Norsk arbeidsgiverforening
138	Snarum	Snarums magnesitverk	
139	Agnæs, Fr.værn.	Agnæs fyrstikfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
140	Bryn i Aker	A/s Bryns tændstikfabrik	— — —
141	—	Grønvold fyrstikfabrik	— — —
142	Kristiania	Kr.a sporveisselskaper og Holmenkolb.	
143	Bergen	Murmestre, murarbeidere	Mesterforening.
144	Fredrikshald	Haldens bomuldsspinderi og væveri	Norsk arbeidsgiverforening
145	Kristiania	Kristiania seilduksfabrik	
146	Lysaker	O. Mustad & søns margarinf., kjøpere	
147	Haugesund	Bakerfaget	
148	Stavanger	Stavanger kemiske fabrik	
149	Bærum	Snekker- og tømmermandsfaget	
150	Gjeithus, Modum	Drammenselvans papirfabrikker	Norsk arbeidsgiverforening
151	Moss.	A/s Moss cellulosefabrik	— — —
152	Slemmestad	A/s Kristiania Portland cementfabrik	
153	Skien	Skrædderfaget	Mesterforening.
154	—	A/s Skiensfjordens skofabrik	
155	Kristiania	Kulimportørerne, lossearbeidere	Norsk arbeidsgiverforening
156	Notodden	The Albion Product co. Ltd., j- & m.	
157	Narvik	Luossavaara Kirunavaara Aktiebolag	Norsk arbeidsgiverforening
158	—	— — — verkstedet.	— — —
159	—	— — — driften	— — —
160	—	— — — trærarbeidere, verkstedet.	— — —
161	—	— — — trærarbeidere, driften	— — —
162	Trondhjem	Aktiebryggeriet	— — —
163	—	S. C. Dahls bryggeri	
164	—	Trondhjems bryggeri	
165	Strømmen, Skøien.	A/s Strømmens verksted, A/s Skabo jernbanevognfabrik, malere	De mek. verksteders landsforening.
166	Bergen	Elektriske installationsforretninger	
167	—	Norsk motorfabrik	
168	Fevik	Fevik jernskibsbyggeri	
169	Fredrikstad	Glommens mek. verksted, formere	
170	—	— — —	
171	—	Nabbetorps jernstøperi	
172	Gjøvik	Gjøvik støperi og mek. verkst., formere	
173	—	— — —	
174	Harstad	Harstad mek. verksted	
175	Haugesund	Haugesunds mek. verksted	
176	—	Møllerveiens mek. verksted	
177	Hele landet	Mekaniske verksteder, støperiarbeidere	Norsk arbeidsgiverforening

medio januar 1910, ordnet efter udløpstid. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighetstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løpenr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Arbeidsmandsforb. .	1— 1—08	1— 1—11		150		133
—	1— 1—08	1— 1—11		200		134
—	3— 6—09	1— 1—11		38		135
—	1—10—08	1— 1—11		60		136
—	1— 1—08	1— 1—11		80		137
—	1— 1—09	1— 1—10	1— 1—11	54		138
—	20— 3—08	1— 1—10	1— 1—11	120		139
—	20— 3—08	1— 1—10	1— 1—11	100		140
—	20— 3—08	1— 1—10	1— 1—11	210		141
Norsk sporveisforb..	1— 1—08	1— 1—11		263		142
Arbeidsmandsforb. .	29— 8—06	1— 1—11		43		143
—	1— 1—08	1— 1—11		143		144
—	1— 1—08	1— 1—11		106		145
—	4— 1—08	4— 1—10	4— 1—11	50		146
Bakerforbundet . .	20— 2—09	20— 2—10	20— 2—11	36		147
Arbeidsmandsforb. .	28— 2—08	28— 2—10	28— 2—11	45		148
Træarbejderforb. . .	1— 8—06	1— 3—07	1— 3—11	12		149
Arbeidsmandsforb. .	08	1— 3—11		190		150
—	28— 2—08	1— 3—11		166		151
—	6— 3—08	6— 3—11		225		152
Skrædderforbundet .	15— 3—09	15— 3—	15— 3—11	23		153
Skotøiarbejderforb..	21— 3—06	21— 3—07	21— 3—11	41		154
Havne-og transp.arb.	26— 3—08	26— 3—11		160		155
Jern- og metalarb.f.	30— 3—09	30— 3—10	30— 3—11	17		156
Arbeidsmandsforb. .	5— 3—08	31— 3—11		222		157
Jern- og metalarb.f.	5— 3—08	31— 3—11		78		158
—	5— 3—08	31— 3—11				159
Træarbejderforb. . .	5— 3—08	31— 3—11		30		160
—	5— 3—08	31— 3—11				161
Arbeidsmandsforb. .	1— 8—07	31— 3—11		30		162
—	17— 7—09	31— 3—11		72		163
—	4— 9—07	31— 3—11		27		164
Malerforbundet . .	10— 7—09	31— 3—11		31		165
Jern- og metalarb.f.	21— 6—07	31— 3—11		18		166
—	13— 5—07	31— 3—11		2		167
—	1— 6—07	31— 3—11		182		168
Formerforbundet . .	12— 5—07	31— 3—11		10		169
Jern- og metalarb.f.	31— 5—07	31— 3—11		67		170
Formerforbundet . .	14— 5—07	31— 3—11		2		171
—	20— 7—07	31— 3—11		21		172
Jern- og metalarb.f.	15— 4—07	31— 3—11		37		173
—	1— 8—07	31— 3—11		80		174
—	2— 5—07	31— 3—11		60		175
—	4— 5—07	31— 3—11		6		176
Arbeidsmandsforb. .	15— 4—07	31— 3—11		198		177

Løpnr.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
178	Hele landet	Støperier, formere	Norsk arbeidsgiverforening
179	—	Mekaniske verksteder	—s—
180	—	—s— møbelsnekkere	—s—
181	—	—s— træarbeidere	—s—
182	Hommelvik	Hommelvik mek. verksted, formere	
183	—	—s—	
184	Kristiania	A. H. Andersons metalvarefabrik	
185	—	Bdr. Kristensens mek. verksted	
186	—	A/s Gulowsens mek. verksted	
187	—	A. Hansens metalvarefabrik	
188	—	Hasle bruk, formere	
189	—	Hasle bruk	
190	—	Heilemanns filfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
191	—	O. Jakobsons maskinverksted	
192	—	A/s Kr.a jernseng og jernvarefabrik	
193	—	Kr.a spikerverk, skru- og naglearb.	Norsk arbeidsgiverforening
194	—	—s—	—s—
195	—	S. H. Lundh & co.	
196	—	Progress verktøifabrik	
197	—	Erik Ruuds mek. verksted	
198	Kristiansand S. . .	H. Hansen & co.s mek. verksted	
199	—	Kristiansands mek. verksted	
200	—	T. Tallaksens mek. verksted	
201	Sandfjord	Framnæs mek. verksted, formere	
202	—	—s—	
203	Trondhjem	Baklandets mek. verksted, formere	
204	—	—s—	
205	—	Elektriske installationsforretninger	
206	—	Erik Eriksens mek. verksted	
207	—	Isidor Nilsens mek. verksted	
208	Vallø pr. Tønsberg	A/s Thor motorfabrik	
209	Volden, Søndmøre.	Møre jernstøperi, formere	
210	Tønsberg	Jørnsens smedverksted	
211	Moss	Bakerfaget	
212	—	A/s Moss Glasverk	
213	Aalesund	Malerfaget	Mesterforening
214	Haugesund	—s—	—s—
215	Narvik	—s—	
216	Notodden	—s—	
217	Skien	—s—	
218	Stavanger	—s—	
219	Drammen	Ing. Gran og Dr. elektr. byraa	Mesterforening
220	—	Murmestre, murarbeidere	—s—
221	Fredrikstad	—s—	—s—

medio januar 1910, ordnet efter udløpstid. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighetstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løpenr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Formerforbundet . .	15— 4—07	31— 3—11		800		178
Jern- og metalarb.f.	15— 4—07	31— 3—11		7487		179
Møbelsnekkerforb. .	15— 4—07	31— 3—11		32		180
Træarbejderforb. . .	15— 4—07	31— 3—11		500		181
Formerforbundet . .	20— 5—07	31— 3—11		8		182
Jern- og metalarb.f.	22— 1—08	31— 3—11		13		183
—	27— 4—07	31— 3—11		34		184
—	22— 4—07	31— 3—11		57		185
—	25— 4—07	31— 3—11		61		186
—	6— 6—07	31— 3—11		19		187
Formerforbundet . .	20— 4—07	31— 3—11		18		188
Jern- og metalarb.f.	22— 4—07	31— 3—11		21		189
—	4— 5—08	31— 3—11		21		190
—	23— 4—07	31— 3—11		44		191
—	14— 4—07	31— 3—11		36		192
—	1—10—08	31— 3—11		50		193
Arbeidsmandsforb. .	1—10—08	31— 3—11		205		194
Jern- og metalarb.f.	29— 4—07	31— 3—11		28		195
—	23— 4—07	31— 3—11		34		196
—	28— 5—07	31— 3—11		24		197
—	17— 4—09	31— 3—11		10		198
—	2— 5—07	31— 3—11		127		199
—	7— 6—07	31— 3—11		9		200
Formerforbundet . .	16— 7—07	31— 3—11		7		201
Jern- og metalarb.f.	2— 5—07	31— 3—11		445		202
Formerforbundet . .	7— 5—07	31— 3—11		4		203
Jern- og metalarb.f.	5— 8—07	31— 3—11		20		204
—	07	31— 3—11		47		205
—	1— 6—07	31— 3—11		12		206
—	1— 6—07	31— 3—11		38		207
—	16— 6—07	31— 3—11		9		208
Formerforbundet . .	5— 5—07	31— 3—11		6		209
Jern- og metalarb.f.	1— 5—07	31— 3—11		25		210
Bakerforbundet . .	1— 4—09	1— 4—11		10		211
Arbeidsmandsforb. .	1— 4—08	1— 4—10	1— 4—11	40		212
Malerforbundet . .	27— 5—07	1— 4—09	1— 4—11	60		213
—	1— 4—08	1— 4—11		20		214
—	18— 5—08	1— 4—10	1— 4—11	9		215
—	1— 4—09	1— 4—10	1— 4—11	11		216
—	19— 6—09	1— 4—11		20		217
—	1— 4—08	1— 4—11		56		218
Jern- og metalarb.f.	18—10—07	1— 4—10	1— 4—11	27		219
Arbeidsmandsforb. .	1— 4—09	1— 4—11		45		220
—	18— 8—09	1— 4—11		28		221

Løpnr.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
222	Drammen	Murerfaget, murere	Mesterforening
223	Fredrikstad	— — —	— — —
224	Haugesund	— — —	— — —
225	Larvik	— — —	
226	Sandefjord	— — —	
227	Sarpsborg	— — —	
228	Bergen	Møbelsnekkerfaget	Norsk arbeidsgiverforening
229	Hamar	— — —	
230	Kristiania	— — —	Mesterforening
231	Trondhjem	— — —	— — —
232	—	A/s Klem Hansens læderfabr. og garveri	
233	Kristiania	H. A. Solbergs skofabrik	
234	—	Skofabrikker	Fabrikanternes sammensl.
235	Stavanger	Ergas skofabrik	
236	—	Skofabrikker	
237	Grimstad	Skrædderfaget	
238	Tønsberg	— — —	
239	Kristiania	Joh. Olsens skapfabrik	
240	Fredrikshald	Tømrer- og bygningssnekkerfaget	
241	Fredrikstad	— — —	Mesterforening
242	Trondhjem	Tømrer- og snekkerfaget	Norsk arbeidsgiverforening
243	—	— — —	— — —
244	Drammens distrikt		
	Grorud og Eker	Stenhuggerier	
245	Randsfjord	Randsfjord trømasse- og papirfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
246	Langøen	Kr.a Portland cementfabrik	
247	Kristiania	Haandskomakerfaget	Mesterforeningen av 1884.
248	Ramfos	Ramfos træsliperi	
249	Aalesund	Graastensentreprenørforretninger	
250	Fredrikstad	Fredrikstad mek. verksted	
251	Larvik	Murmestre, murarbeidere	
252	Bergen	Private entreprenører, stenarbeidere	
253	Arendal	Bakerfaget	
254	Horten	Bakermester Olav Sten	
255	Sandefjord	Bakerfaget	
256	Sarpsborg	— — —	
257	Skien	— — —	
258	Tønsberg	— — —	Mesterforening
259	Drammen	Blikkenslagerfaget	— — —
260	Stavanger	— — —	
261	Trondhjem	Bokbinderfaget	
262	Bergen	Bødkerfaget	Mesterforening
263	Kristiania	Kristiania ølbryggerier	Den norske bryggerifor.
264	Sarpsborg	Sundløkkens smelteverk	

medio februar 1910, ordnet efter udløpstid. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighetstid			Antal arbej- dere ved oprette sen	Anmerkninger	Løpnr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Murerforbundet . .	25— 3—09	1— 4—11		80		222
—	14— 5—08	1— 4—11		18		223
—	1— 4—08	1— 4—11		23		224
—	5— 4—09	1— 4—11		10		225
—	1— 4—07	1— 4—08	1— 4—11	4		226
—	1— 4—07	1— 4—09	1— 4—11	10		227
Møbelsnekkerforb. .	7— 4—08	1— 4—11		120		228
—	1—11—08	1— 4—11		11		229
—	17— 5—07	1— 4—11		200		230
—	2— 5—08	1— 4—11		33		231
Arbejdsmandsforb. .	1— 4—08	1— 4—11		26		232
Skotøiarbejderforb. .	— 4—06	1— 4—07	1— 4—11	41		233
—	1—12—05	1— 4—06	1— 4—11	250		234
—	17— 8—07	1— 4—08	1— 4—11	17		235
—	13— 3—07	1— 4—08	1— 4—11	140		236
Skrædderforbundet .	1— 4—02	1— 4—08	1— 4—11	8		237
—	14— 4—08	1— 4—10	1— 4—11	24		238
Jern- og metalarb.f.	18— 6—06	1— 4—08	1— 4—11	16		239
Træarbejderforb. . .	1— 9—07	1— 4—09	1— 4—11	30		240
—	1— 7—08	1— 4—11	1— 4—11	85		241
—	1— 5—08	1— 4—10	1— 4—11	190		242
—	1— 5—08	1— 4—10	1— 4—11			243
Stenhuggerforb. . .	27— 6—08	1— 4—11		150		244
Arbejdsmandsforb. .	1— 4—08	1— 4—11		164		245
—	4— 4—08		4— 4—11	30		246
Skotøiarbejderforb. .	17— 4—09	15— 4—11		300		247
Arbejdsmandsforb. .	15— 4—09	15— 4—10	15— 4—11	38		248
—	7— 5—07	30— 4—09	30— 4—11	160		249
Jern- og metalarb.f.	30— 4—09	30— 4—10	30— 4—11		Overensk. om præ- mieakkord	250
Arbejdsmandsforb. .	2— 8—09	30— 4—10	30— 4—11	10		251
—	1— 5—09	1— 5—11		130		252
Bakerforbundet . .	1— 5—09	1— 5—11		21		253
—	1— 5—09	1— 5—11		13		254
—	1— 5—09	1— 5—11		10		255
—	1— 5—08	1— 5—09	1— 5—11	18		256
—	1— 5—09	1— 5—11		34		257
—	1— 5—09	1— 5—11		27		258
Jern- og metalarb.f.	19— 6—08	1— 5—10	1— 5—11	12		259
Kobber- og blikarb.f.	2— 5—08	1— 5—10	1— 5—11	23		260
Bokbinderforbundet	2—12—07	1— 5—10	1— 5—11	35		261
Træarbejderforb. . .	10— 4—08	1— 5—10	1— 5—11	70		262
Ølbryggeriarb. for. .	1— 5—08	1— 5—11		400	Tilh. ikke landsorg.	263
Arbejdsmandsforb. .	15— 8—07	1— 5—09	1— 5—11	75	Drives ikke for tiden	264

Løpnr.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
265	Trondhjem	A/s Strindens teglverk	
266	—	Trondhjems aktieteglverk	
267	Fredrikstad	Malerfaget	
268	Vestfjordalen	— s —	
269	Aalesund	Murmestre, murarbeidere	Mesterforening
270	Sarpsborg	— s —	
271	Stavanger	— s —	
272	Aalesund	Murerfaget, murere	
273	Fredrikshald	— s —	
274	Kirkenæsi Varanger	Murermester G. Soot, murere	Mesterforening
275	Kristiania	Stukkatører	— s —
276	Kristiansund N. . . .	Murerfaget, murere	
277	Kristiansand S. . . .	— s —	
278	Skien, Gjerpen, Solum, Hollen	— s —	Mesterforening
279	Stavanger	— s —	— s —
280	Gjøvik	Møbel- og bygningssnekkerfaget	
281	Kristiania	Garverier, logarvere	Norsk arbeidsgiverforening
282	Drammen	Haandskomakerfaget	Mesterforening
283	Fredrikstad	— s —	
284	Gjøvik	— s —	
285	Haugesund	— s —	
286	Trondhjem	A/s Trondhjems skofabrik	Norsk arbeidsgiverforening
287	Arendal	Skrædderfaget	
288	Drammen	— s —	Mesterforening
289	Fredrikshald	— s —	
290	Kristiansand S. . . .	— s —	
291	Drammen	Vognsmedmestre	Mesterforening
292	Kristiania	Vognsmede og hovslagere	— s —
293	Trondhjem	Margarinfabrikken Arild	Norsk arbeidsgiverforening
294	Aalesund	Tømrer- og bygningssnekkerfaget	
295	Drammen	— s —	Mesterforening
296	Kristiansund N. . . .	— s —	
297	Tønsberg	— s —	
298	Norge og Nordre Bohuslæn	Stenhuggerier, gatestenhuggere	Graniteksportørernes for.
299	—	— s — kantstenhuggere	— s —
300	Bønsdalen	Bønsdalens Mills Ltd., papir og cellulose	Norsk arbeidsgiverforening
301	Fredrikstad	Skrædderfaget	Mesterforening
302	Sandefjord	Framnæs mek. verksted, trøarbeidere	
303	Kristiania	Sadelmakere og bygningstapetserere	Norsk arbeidsgiverforening
304	Bergen	A/s Bergens glasverk	
305	Skien	Lundetangens bryggeri	

medio januar 1910, ordnet efter udløpstid. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighedstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løpenr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Arbeidsmandsforb. .	1— 5—08	1— 5—09	1— 5—11	30		265
—	1— 5—08	1— 5—09	1— 5—11	30		266
Malerforbundet . .	20— 5—08	1— 5—10	1— 5—11	36		267
—	1— 5—09	1— 5—10	1— 5—11	11		268
Arbeidsmandsforb. .	1— 5—06	1— 5—08	1— 5—11	80		269
—	1— 5—09	1— 5—10	1— 5—11	20		270
—	7— 5—08	1— 5—10	1— 5—11	18		271
Murerforbundet . .	1— 5—06	1— 5—08	1— 5—11	158		272
—	21— 6—07	1— 5—09	1— 5—11	28		273
—	13— 7—09	1— 5—11		16		274
Stukkatorernes for..	18— 5—08	1— 5—11		21		275
Murerforbundet . .	1— 5—08	1— 5—10	1— 5—11	12		276
—	28— 2—07	1— 5—09	1— 5—11	14		277
—	1— 5—07	1— 5—09	1— 5—11	43		278
—	30— 5—08	1— 5—11		42		279
Møbelsnekkerforb. .	28— 7—08	1— 5—10	1— 5—11	18		280
Skind og læderforb.	9— 7—08	1— 5—11		73		281
Skotøiarbejderforb. .	1— 5—08	1— 5—11		12		282
—	1— 5—08	1— 5—10	1— 5—11	21		283
—	1— 5—09	1— 5—10	1— 5—11	21		284
—	24— 5—09	1— 5—11		35		285
—	1— 5—09	1— 5—11		46		286
Skrædderforbundet .	1— 5—08	1— 5—11		30		287
—	1— 5—08	1— 5—11		33		288
—	1— 5—09	1— 5—11		32		289
—	1— 5—08	1— 5—10	1— 5—11	20		290
Jern- og metalarb.f.	14— 6—09	1— 5—11		12		291
—	16— 6—08	1— 5—10	1— 5—11	123		292
Arbeidsmandsforb. .	13— 5—08	1— 5—11		17		293
Træarbejderforb. . .	1— 5—07	1— 5—09	1— 5—11	150		294
—	12— 5—09	1— 5—11		110		295
—	5— 6—09	1— 5—11		45		296
—	26— 5—09	1— 5—11		30		297
Stenhuggerforb. . .	30— 1—09	1— 5—10	1— 5—11	800		298
—	30— 1—09	1— 5—10	1— 5—11			299
Arbeidsmandsforb. .	1— 5—08	1— 5—11		356		300
Skrædderforbundet .	3— 5—09	3— 5—11		35		301
Træarbejderforb. . .	15— 4—07	15— 5—11		70		302
Sadelm. og tapets.f.b.	19— 5—08	15— 5—11		48	Tilh. ikke landsorg.	303
Arbeidsmandsforb. .	15— 7—09	31— 5—11		59		304
—	1— 6—08	1— 6—11		25		305

Løpenr.	Sted	Bedr.ft og fag	Arbeidsgiverorganisation
306	Lysaker	Lysaker kemiske fabrik	Norsk arbeidsgiverforening
307	Vadheim i Sogn	A/s Vadheim elektrotekniske fabrik	
308	Kristiania	Vognmænd, kusker	Norsk arbeidsgiverforening
309	Vestfjorddalen	A/s Rjukanfos saltpeterverk, murere	
310	—	— s — murarb.	
311	Stavanger	Bygningssnekkerfaget	Mesterforening.
312	Kristiania	Korkfabrikken Mercur	Norsk arbeidsgiverforening
313	Vestfjorddalen	A/s Rjukanfos, N. transportakties., A/s Rjukan saltpeterverk, anlægsarb.	
314	Kirkenæs	A/s Sydvaranger, gruber	Norsk arbeidsgiverforening
315	Odda	Alby United carbide Factories Ltd.	— s —
316	—	— s —	— s —
317	—	— s — træarb.	— s —
318	—	North Western Cyanamide Co. Ltd.	— s —
319	Kristiania	Private renovationsselskaper	
320	Bergen	Murerfaget	Mesterforening.
321	—	Bergens skofabrik	Norsk arbeidsgiverforening
322	—	4 skofabriker	
323	Sandefjord	Smedmester Sandberg	
324	Kristiania	Hjula væveri	Norsk arbeidsgiverforening
325	—	A/s Holms hattefabrik	
326	—	Vøiens bomuldsspinderi og væveri	Norsk arbeidsgiverforening
327	Nydalen	Nydalens kompani, væveri og spinderi	— s —
328	Sandviken	A/s Hamang papirfabrik	
329	Bergen	Korkfabrikker	
330	Kristiania	Korkfabrikker	
331	Mo i Ranen	Bosmo a/s gruber	
332	Kristiania	Tapetserer- og dekoratørfaget	Norsk arbeidsgiverforening
333	Kavringen	N. Amerikansk petroleumskompani	— s —
334	Steilene	Østlandske petroleumskomp.	— s —
335	Horten	Tømrer- og bygningssnekkerfaget	
336	Stavanger	Haandskomakerfaget	Mesterforening.
337	Trondhjem	Nils Dahls replageri	
338	—	P. O. Jensens replageri	Norsk arbeidsgiverforening
339	Drammen	A/s Brager papirfabrik	— s —
340	—	A/s Drammens Paper Mills.	— s —
341	—	A/s Norwegian Paper co.	— s —
342	Embretsfos	Embretsfos papirfabrik	— s —
343	—	— s — reparatører.	— s —
344	Fredrikshald	Saugbruksforeningens cellulosefabrik	— s —
345	Greaaker	Greaaker cellulosefabrik	— s —
346	Hurum	Hurums cellulosefabrik	— s —
347	Katfos	Katfos cellulosefabrik	— s —
348	Klevfos	A/s Klevfos cellulose- og papirfabrik	— s —

medio februar 1910, ordnet efter udløpstiden. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighedstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løbenr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Arbejdsmandsforb. .	4— 6—08	1— 6—11		60		306
—	1—12—09	1— 6—11		38		307
—	1— 6—08	1— 6—11		50		308
Murerforbundet . .	9— 2—09	1— 6—11		5		309
Arbejdsmandsforb. .	19—10—09	1— 6—11		22		310
Træarbejderforb. . .	1— 6—09	1— 6—11		30		311
Korkskjærernes for.	4— 6—08	1— 6—11			Tillægsoverenskomst	312
Arbejdsmandsforb. .	5—10—08	30— 6—11		2000		313
—	10— 7—08	30— 6—11		500		314
—	1— 9—08	1— 7—11		124		315
Jern- og metalarb.f.	21— 5—09	1— 7—11		41		316
Træarbejderforb. . .	29— 9—09	1— 7—11		30		317
Arbejdsmandsforb. .	1— 2—09	1— 7—11		80		318
—	15— 7—08	1— 7—11		150		319
Murerforbundet . .	1— 7—07	1— 7—11		90		320
Skotøiarbejderforb. .	8— 9—08	1— 7—11				321
—	8— 9—08	1— 7—11		130		322
Jern- og metalarb.f.	1— 7—09	1— 7—11		6		323
Arbejdsmandsforb. .	1— 7—08	1— 7—11		552		324
Hattemakernes for..	2— 8—09	1— 7—11		91		325
Arbejdsmandsforb. .	1— 7—08	1— 7—11		311		326
—	1— 7—08	1— 7—11		254		327
—	15— 6—08	1— 7—11		70		328
—	9— 7—08	1— 7—11		15		329
Korkskjærernes for.	2— 7—08	1— 7—11		91		330
Arbejdsmandsforb. .	13— 7—08	13— 7—11		120		331
Sadelm. og tapets.f.b.	18— 9—08	15— 7—11		60	Till. ikke landsorg	332
Arbejdsmandsforb. .	6—11—08	1— 8—11		18		333
—	6—11—08	1— 8—11		66		334
Træarbejderforb. . .	9— 6—09	1— 8—11		25		335
Skotøiarbejderforb. .	18—10—08	1— 8—11		165		336
Arbejdsmandsforb. .	1— 8—09	1— 8—11		15		337
—	1— 8—09	1— 8—11		15		338
—	1— 2—10	20— 8—11		39		339
—	1— 1—10	20— 8—11		85		340
—	1— 1—10	20— 8—11		46		341
—	1— 8—09	20— 8—11		240		342
Jern- og metalarb.f.	1— 8—09	20— 8—11		18		343
Arbejdsmandsforb. .	9—12—08	20— 8—11		60		344
—	19— 2—09	20— 8—11		150		345
—	9—12—08	20— 8—11		140		346
—	9—12—08	20— 8—11		200		347
—	15— 7—09	20— 8—11		42		348

Lørent.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
349	Krogstadellen . . .	Krogstad cellulosefabrik	Norsk arbeidsgiverforening
350	Mjøndalen	Mjøndalens cellulosefabrik	—s—
351	Ranheim	A/s Ranheim papirfabrik	—s—
352	Toten	Totens cellulosefabrik	—s—
353	Notodden og Vestfjorddalen	A/s Rjukanfos, Vestfjorddalen og Notoddens fabrikker.	
354	—	Tømrer- og snekkerfaget.	
355	Bergen	Bokbinderfaget	Mesterforening.
356	Skien og Porsgrund	—s—	
357	Hamar	Norrøna skofabrik	Norsk arbeidsgiverforening
358	Drammen	Guldsmedfaget	
359	Kristiania	Kristiania gasverk	
360	Trondhjem	Trondhjems gasverk	
361	Kristiania	Wilhelm Jordans høvleri	Norsk arbeidsgiverforening
362	Bergen	Pølsemaker F. W. Junker	—s—
363	Lillesand	A/s Kalvild træsliperi og papirfabrik	—s—
364	Holmestrand	Füssel & co. Ltd., melkefabrik	—s—
365	Kristiania	H. Meyers tricotagefabrik	
366	Eidsfos	Eidsfos verk	Norsk arbeidsgiverforening
367	Drammen	Rødskog guldlisterfabrik	
368	Kristiania	Konditorfaget	Mesterforening.
369	Larvik	Bakerfaget	
370	Meraker	A/s Meraker elektr. kraft- og smeltev.	
371	Salterød v. Arendal	Almindelig elektrometallurgisk a/s	
372	Trondhjem	A/s I lens smelteverk	
373	Fredrikshald	Haldens tændstikfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
374	Heggedal	A/s Viking gummivarefabrik	—s—
375	Mjøndalen	A/s Den norske galoge- og gummifabr.	—s—
376	Kristiania	Pølsemakerfaget	Mesterforening.
377	—	A. Heilemanns filfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
378	Bergen	Malerfaget	—s—
379	Stavanger	Møbelsnekkerfaget	Mesterforening.
380	Norge	Litografiske fag	De litogr. anstalters for.
381	Sarpsborg	Usines Elektrochimiques de Hafslund	Norsk arbeidsgiverforening
382	—	—s— jern- og met.	—s—
383	Kristiansand S.	Malerfaget	Mesterforening.
384	Bergen	Skrædderfaget	—s—
385	Trondhjem	—s—	—s—
386	Bergen	Blikkenslagerfaget	—s—
387	Stavanger	Hermetikfabrikkerne, kv. arb.	Norsk arbeidsgiverforening
388	—	—s— mandl. arb.	—s—
389	Sarpsborg	Møbelsnekkerfaget	Mesterforening.
390	Fredrikstad	Skomakermester H. Borgen	
391	Kristiania	Skedsmo trælasttomter	

medio februar 1910, ordnet efter udløpstiden. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighedstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løbenr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Arbejdsmandsforb. .	9—12—08	20— 8—11		80		349
—	9—12—08	20— 8—11		200		350
—	19— 9—08	20— 8—11		135		351
—	9—12—08	20— 8—11		138		352
Træarbejderforb. .	19— 6—09	30— 8—11		30		353
—	19— 6—09	31— 8—11		55		354
Bokbinderforbundet	7—11—06	1— 9—11		38		355
—	13—11—08	1— 9—11		16		356
Skotøiarbejderforb. .	19—10—08	1— 9—11		34		357
Jern- og metalarb.f.	26— 9—09	26— 9—11		13		358
Arbejdsmandsforb. .	1—10—08	1—10—11		300		359
—	2—10—08	2—10—11		30		360
—	12—11—08	1—11—11		40		361
Slagter- og pølsef.f.	26—11—08	17—11—11		28		362
Arbejdsmandsforb. .	18—11—08	18—11—11		65		363
—	1—12—08	1—12—11		70		364
Tricotagearb. forb. .	1—12—09	1—12—11		12		365
Jern- og metalarb.f.	20—11—09	31—12—11		47	Akkordtarif	366
Arbejdsmandsforb. .	09	31—12—11		53		367
Bakerforbundet . .	1— 1—09	1— 1—12		90		368
—	1— 1—10	1— 1—12		18		369
Arbejdsmandsforb. .	1— 6—08	1— 1—12		80		370
—	1— 9—09	1— 1—12		20		371
—	1— 8—08	1— 1—12		45		372
—	29—12—09	1— 1—12		105		373
—	15— 6—09	1— 1—12		45		374
—	15— 6—09	1— 1—12		117		375
Slagter- og pølsef.f.	1— 1—10	1— 1—12		115		376
Jern- og metalarb.f.	27— 1—10	27— 1—12		35	Akkordtarif	377
Malerforbundet . .	31— 3—09	1— 2—12		210		378
Møbelsnekkerforb. .	1— 3—09	1— 3—12		38		379
Litografisk forbund .	15— 3—07	14— 3—12		200	Tilh. ikke landsorg.	380
Arbejdsmandsforb. .	1— 4—09	31— 3—12		300		381
Jern- og metalarb.f.	1— 4—09	31— 3—12		41		382
Malerforbundet . .	1— 4—10	1— 4—12		43		383
Skrædderforbundet .	15— 4—09	15— 4—12		95		384
—	21— 4—07	21— 4—12		70		385
Jern- og metalarb.f.	12— 5—09	1— 5—12		41		386
Arbejdsmandsforb. .	15— 5—09	1— 5—12		500		387
—	1— 5—09	1— 5—12		490		388
Møbelsnekkerforb. .	31— 5—09	1— 5—12		20		389
Skotøiarbejderforb. .	21— 5—08	1— 5—12		4		390
Arbejdsmandsforb. .	8— 5—09	8— 5—12		15		391

Løpnr.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
392	Fredrikstad	Bakerfaget	Norsk arbeidsgiverforening Mesterforening.
393	Kristiania	Westy Egeberg & co s trælasttomter .	
394	Notodden og Vest- fjorddalen	Rjukanfos, Vestfjorddalen og Notoddens fabrikker, træarbeidere	
395	Ørje, Smaalenene .	A/s Ørje bruks sliperi	
396	Kristiania	Bokbinderfaget	Mesterforening.
397	—	Bdr. Halléns handskefabrik, syersker .	
398	Bergen	Bakerfaget	
399	Aalesund	Boktrykkerfaget	
400	Arendal	— s —	
401	Askevold	— s —	
402	Bergen	— s —	
403	Drammen	— s —	
404	Elverum	— s —	
405	Fiorø	— s —	
406	Fredrikshald	— s —	
407	Fredrikstad	— s —	
408	Gjøvik	— s —	
409	Hamar	— s —	
410	Haugesund	— s —	
411	Holmestrand	— s —	
412	Horten	— s —	
413	Kongsvinger	— s —	
414	Kragerø	— s —	
415	Kristiania	— s —	
416	Kristiansand S. . . .	— s —	Mesterforening.
417	Kristiansund N. . . .	— s —	
418	Larvik	— s —	
419	Lillehammer	— s —	
420	Molde	— s —	
421	Moss	— s —	
422	Namsos	— s —	
423	Notodden	— s —	
424	Porsgrund	— s —	
425	Røros	— s —	
426	Sarpsborg	— s —	
427	Skien	— s —	
428	Stavanger	— s —	
429	Stenkjær	— s —	
430	Tromsø	— s —	
431	Tønsberg	— s —	
432	Trondhjem	— s —	
433	Bergen	Gert Meyer, lagerarbeidere	Norsk arbeidsgiverforening — s —
434	Stavanger	Dampskibsekspeditioner, kaiarbeidere .	

medio januar 1910, ordnet efter udløpstid. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighetstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løst.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Bakerforbundet . .	1— 6—09	1— 6—12		41		392
Arbejdsmandsforb. .	1— 6—09	1— 6—12		14		393
Træarbejderforb. . .	19— 6—09	19— 6—12		20		394
Arbejdsmandsforb. .	20— 4—09	1— 7—12		40		395
Bokbinderforbundet.	1— 9—08	1— 9—12		400		396
Skind- og læderforb.	1— 9—09	1— 9—12		50		397
Bakerforbundet . .	29— 9—08	29— 9—12		180		398
N. centralf. f. boktr.	1—12—07	31—12—12		38		399
—	15— 3—08	31—12—12		37		400
—	3— 2—08	31—12—12		2		401
—	1— 3—07	31—12—12		209		402
—	1—11—07	31—12—12		89		403
—	1—11—07	31—12—12		9		404
—	3— 2—08	31—12—12		6		405
—	1— 1—09	31—12—12		26		406
—	1— 2—08	31—12—12		42		407
—	15—11—08	31—12—12		21		408
—	1— 3—08	31—12—12		32		409
—	1—11—07	31—12—12		16		410
—	1— 8—08	31—12—12		7		411
—	1—11—07	31—12—12		22		412
—	28—11—08	31—12—12		8		413
—	9— 7—09	31—12—12		11		414
—	1— 3—07	31—12—12		1371		415
—	1— 4—07	31—12—12		39		416
—	8— 5—07	31—12—12		36		417
—	6— 7—08	31—12—12		36		418
—	1— 1—09	31—12—12		15		419
—	1— 7—08	31—12—12		9		420
—	15—11—07	31—12—12		17		421
—	12—10—07	31—12—12		11		422
—	— 7—08	31—12—12		5		423
—	15—12—07	31—12—12		19		424
—	26—10—07	31—12—12		9		425
—	1— 2—08	31—12—12		13		426
—	15—12—07	31—12—12		40		427
—	1— 1—10	31—12—12		100		428
—	— 08	31—12—12		10		429
—	15— 6—08	31—12—12		21		430
—	1—11—07	31—12—12		26		431
—	2— 3—07	1— 1—13		135		432
Arbejdsmandsforb. .	30— 1—07	1— 1—13		66		433
—	1— 1—10	1— 1—13		76		434

Løpnr.	Sted	Bedrift og fag	Arbeidsgiverorganisation
435	Kristiania	Cigarfabrikker	Norsk arbeidsgiverforening
436	Arne, S. Bergenhus	Arne uldvarefabrik	
437	Bergen	Tømrer- og bygningssnekkerfaget	
438	—	Bygningssnekkerfaget	
439	Trondhjem	Rørlæggerfaget	
440	Notodden	Notoddens saltpeterfabrik	Norsk arbeidsgiverforening
441	Kristiania	Bdr. Hals's pianofabrik	

Overenskomster, der ikke har

442	Aamdal	Aamdals verk
443	Grubedal	Follafos grube
444	Brevik	Blikkenslagerfaget
445	Drammen	Eksport- og importforeningen
446	Hommelvik	Trælastforretninger, transportarbeidere
447	Trondhjem	Bakermester Halseh, brødkjørerere
448	Tistedalen	Cathrineholms jernverk
449	Kristiania	Bdr. Halléns handskefabrik
450	Drammen	A/s De forenede skofabrikker
451	Sannesund	Sannesunds melkefabrik
452	Bergen	Repslagerier
453	Hellefos, Eker	Hellefos slæsliperi

Tabel II. Sammendrag av tarifføverenskomsterne.

Maaned	1910		1911		1912	
	Tariffer	Arbeidere	Tariffer	Arbeidere	Tariffer	Arbeidere
Januar	—	—	14	1617	10	670
Februar	—	—	2	81	1	210
Mars	4	604	62	12258	4	579
April	11	607	41	2514	3	208
Mai	17	2751	53	3623	6	1070
Juni	20	2540	10	2730	3	75
Juli	10	635	18	2215	1	40
August	14	3227	22	1962	—	—
September	17	398	4	101	3	630
Oktober	13	577	2	330	—	—
November	15	918	3	133	—	—
December	11	1156	4	182	33	2352
Ubestemt utløpstid	—	—	—	—	—	—
Tilsammen	132	13413	535	27746	64	5834

medio februar 1910, ordnet efter udløpstid. (Forts.)

Arbejderorganisation	Gyldighetstid			Antal arbej- dere ved oprettelsen	Anmerkninger	Løpnr.
	Fra den	Til den	Videre til den			
Tobaksarbejderforb.	15— 1—09	1— 1—13		153		435
Arbejdsmandsforb.	3—11—09	1— 2—13		189		436
Træarbejderforb.	20— 7—09	1— 3—13		135		437
—	20— 7—09	1— 3—13		45		438
Jern- og metalarb.f.	13— 6—09	1— 4—13		34		439
Arbejdsmandsforb.	15— 4—09	15— 4—13		182		440
Møbelsnekkerforb.	18—11—09	1— 4—14		80		441

nogen bestemt gyldighetstid.

Arbejdsmandsforb.	23—11—08		61		442
—	19— 3—09		30		443
Jern- og metalarb.f.	15— 6—08		33		444
Havne- og transp.f.	06		256		445
Arbejdsmandsforb.	28—11—07		30		446
—	1— 8—09		8		447
Jern- og metalarb.f.	17— 9—07		100		448
Skind- og læderforb.	09			Ang. arbejdsordning	449
Skotøiarbejderforb.	18— 5—07		62	Ang. foreningsretten	450
Arbejdsmandsforb.	1— 4—08		80		451
—	24—10—07		114		452
—	07		60		453

ordnet efter udløpstid.

1913		1914		Ubestemt udløpstid		Tilsammen	
Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere	Tariffer	Arbejdere
4	430	—	—	—	—	—	—
1	189	—	—	—	—	—	—
2	180	—	—	—	—	—	—
2	216	1	80	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	12	829	—	—
9	1015	1	80	12	829	453	48917

Tabel III. Sammendrag av overenskomsterne, ordnet

Nr.	Bedriftsgrupper	Arbeidsmands- forbundet		Baker- og kon- ditorforbundet	Bokbinder- forbundet	Centralforening for boktrykkere	Formnerforbundet	Havne- og trans- portarbeiderforb.	Jern- og metal- arbeiderforb.	Malerforbundet	Murerforbundet	Møbelsnekker- forbundet	Sadelmaker- og tapeserforb.										
		Antal		Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal										
		tariffer	arbeidere	tariffer	arbeidere	tariffer	arbeidere	tariffer	arbeidere	tariffer	arbeidere	tariffer	arbeidere	tariffer	arbeidere								
1	Anlægsarbeide m. v. . . .	4	2501																				
2	Bakerier og konditorier . .			15	1009																		
3	Bergverker	17	3507																				
4	Blikkenslagerverksteder . .								3	194	1	9											
5	Bokbinderier								8	253													
6	Boktrykkerier				5	524																	
7	Bryggerier, brænderier m. v.					34	2487																
8	Bøkkerverksteder	1	24																				
9	Elektro-kem. og kem. ind..	14	1237						3	99	1	23											
10	Fyrstikfabrikker	4	535																				
11	Gas- og elektricitetsverk . .	2	330						1	47													
12	Glas-, sten- og teglindustri .	8	485																				
13	Guldsmedverksteder								1	13													
14	Havne- og transportarb. . .	12	984					3	531														
15	Hermetikfabrikker	2	990																				
16	Malerverksteder									14	1304												
17	Mekaniske verksteder	2	403				9	876	36	9307	1	31											
18	Murerfaget										21	1097											
19	Murmestre, murarbeidere . .	11	535									1	32										
20	Møbelsnekkerverksteder . . .											19	705										
21	Mølleindustri	1	70																				
22	Rørlæggerverksteder								3	247													
23	Sagbruk og høvlerier	11	444						1	10													
24	Skind- og læderindustri . . .	5	218										2										
25	Skotøiindustri												108										
26	Skrædderfaget																						
27	Slagtere og pølsemakere . . .																						
28	Smedverksteder								6	101													
29	Smør- og melkefabrikker . . .	4	217																				
30	Snekkere og tømmermænd . . .																						
31	Stenhuggerfaget	1	60																				
32	Tekstilindustri	7	1609																				
33	Tobaksindustri	1	53																				
34	Træmasse-, papir- og cel- luloseindustri	47	6673						3	239	1	60											
35	Trævarefabrikker	2	68																				
36	Lithografer *)																						
	Tilsammen	161	21282	15	1009	5	524	34	2487	9	876	3	531	65	10600	15	1335	24	1189	20	737	2	108

*) Norsk lithografisk forbund.

Tabel IV. Tarifoverenskomster

Løpnr.	Organisation, sted og bedrift	Ant. arb.		Løn tidligere	Lønsforbedringer opnaad ved			
		ialt	derav medlemmer		mindsteløn efter overensk.	almindelig lønstillæg	tillæg i akkordpriser	Lønsforb. anslaaet til ialt pr. aar kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Arbeidsmandsforbundet.			kr. eller øre	kr. eller øre		pct.	
1	Snarums magnesitverk	54	54	—	—	—	—	—
2	Tistedalen. Tangens damp. og høvleri	26	18	25—30	30	?	5	2400
3	Odda. North Western Cyanamide Ltd.	84	84	?	4.50—5.00	?	—	2250
4	Stavanger. Kaiarbeidere	74	70	45	45	—	—	1900
5	Greaaker cellulosefabrik	150	150	?	50—32½	?	?	?
6	do. købratarbeidere	30	30	32½	32½	—	—	—
7	Grubedal. Follafos gruber	50	50	?	40—35	?	—	?
8	Usines elektrokemiques de Hafsund	300	300	?	60—35	?	?	7480
9	Drammen. Murmestre, murarb.	45	45	45	50	5	—	6612
10	Notoddens salpeterfabrikker	182	153	30—46	52—40	?	—	27300
11	Ramfos træsliperi	38	20	32—28	35—30	?	?	—
12	Ørje bruks sliperi	40	36	?	38—30	?	?	7500
13	Bergen. Private entreprenører	130	130	40	45	5	—	15500
14	Sarpsborg. Murmestre, murarb.	20	20	50	55—50	5	—	2850
15	Stavanger hermetikfabrikker, mandl.	490	408	34—28	38—30	?	?	51000
16	Skedsmo damp. og høvleris tømter	15	12	27½	30	2½	20	1040
17	Stavanger hermetikfabrikker, kv. arb.	500	250	20—15	20—15	—	delvis	9000
18	Kr.a. Westye Øgeberg & Co., trælastt.	14	12	27½	30	2½	do.	700
19	Fosdal. Nordisk grubekomp.	38	27	?	40—27½	?	—	3990
20	Heggedal. A/s Vikinggummivarefabr.	45	45	25	37—30	?	10—15	8600
21	Mjøndalen. A/s Den n. galogefabrik	117	98	30—41	44—30	?	delvis	2700
22	Notodden. Murmestre, murarb.	15	15	55	65	10	—	4500
23	Klevfos A/s cellulosefabrik	42	35	24—32	35—26	?	?	3780
24	Bergens glasverk	59	51	16.00	16.00	—	5	2170
25	Trondhjem. S. O. Dahls bryggeri	72	61	?	18.00—16.00	?	?	4800
26	Embretsfos papirfabrik	240	228	4.00—3.00	4.40—3.00	?	?	?
27	Trondhjem. P. O. Jensens replslageri	15	10	30	35	5	—	2250
28	do. Nils Dahls replslageri	15	10	30	35	5	—	2250
29	do. Bakerm. Halseths kjørerer	8	7	18.00	20.00	2.00	—	800
30	Larvik. Murmestre, murarb.	10	6	40—45	50—45	5	—	1500
31	Fredriksstad. Murmestre, murarb.	28	28	40—45	50	5—10	—	3900
32	Salterød. Elektrometalurgisk A/s	20	20	45—30	45—30	—	delvis	800
33	Sulitjelma. Smeltehytten m. v.	109	109	—	—	—	—	—
34	A/s Rjukanfos salpeterverk, murarb.	22	22	60	63	3	—	1881
35	Arne ulvarefabrik	189	152	20—30	19.00—11.00	?	2—20	9000
36	Vadheim. A/s Elektrokemisk fabrik	38	35	?	3.25	?	ja	?
37	Fredrikshald. Haldens tændstikfabrik	105	105	40—30	40—32	?	?	1000
38	Drammen. Rødskog guldlisterfabrik	53	39	30—40	45—35	5	3	1700
39	do. A/s Brager papirfabrikker	39	38	?	4.60—3.00	?	?	?
40	do. A/s Drammen Paper Mills	85	69	?	4.60—3.00	?	?	?
41	do. Norwegian Paper Co.	46	39	?	4.25—3.00	?	?	?
42	Stavanger kaiarbeidere	76	70	45	45	—	—	—
	Lønsbevægelser som ikke førte til egentlige overenskomster	368	368	—	—	—	—	55047
	Tilsammen	4096	3529	—	—	—	—	246200

Tabel IV. Tarifoverenskomster

Løpnr.	Organisation, sted og bedrift	Ant. arb.		Løn tidligere	Lønsforbedringer opnaad ved			
		ialt	derav medlemmer		mindsteløn efter overensk.	almindelig lønstillæg	tillæg i akkordpriser	Lønsforb. anslaaet til ialt pr. aar
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Baker- og konditorforbundet.				pr. uke kr.	pr. uke kr.	kr.	pet.	kr
43	Kristiania. Bakerier	90	36	?	20, 18	?	—	—
44	Hangesund. do.	36	24	?	25, 22, 20	2.00	—	3600
45	Moss. do.	11	11	?	30, 25, 22	2.00	—	1100
46	Arendal. do.	21	15	?	30, 25, 22, 20, 18	2.00	—	2100
47	Horten. do.	13	8	?	22, 18	2.00	—	1300
48	Sandefjord. do.	10	9	?	30, 23, 20, 16	2.00	—	1000
49	Skien. do.	34	31	?	30, 25, 22, 20	2.00	—	3400
50	Tønsberg. do.	27	20	?	25, 22, 20	2.00	—	2700
51	Porsgrund. do.	19	14	?	30, 23, 21, 18	2.00	—	1900
52	Fredriksstad. do.	41	30	?	32, 24, 21	2.00	—	4100
53	Larvik. do.	18	12	?	30, 24, 22	2.00	—	1800
Tilsammen . . .		320	210	—	—	—	—	23000
Centralforening for boktrykkere								
54	Fredriksbald. Boktrykkerier	26	20	21, 13	25, 16	4.00	20	5200
55	Lillehammer. do.	15	10	20, 12	23, 15	3.00	15	2250
56	Kragerø. do.	11	11	20	23, 14	3.00	15	1650
57	Stavanger. do.	110	95	23	25	2.00	13	11000
Tilsammen . . .		162	136	—	—	—	—	20100
Jern- og metalarbejderforbundet.				pr. time ore	pr. time ore	ore		
58	Notodden. The Albion Product Co. Ltd.	12	12	?	?	5	—	1120
59	Sarpsborg. Usines elektrokemiques de Hafslund	41	41	40—35	40—35	?	?	?
60	Kristiansand S. H. Hansen & co. mek. verksted	10	8	?	32	2	—	—
61	Fredrikstad. mek. verksted	—	—	—	—	—	—	—
62	Bergen. Blikkenslagerfaget	41	41	40—30	44—34	4	—	4674
63	Odda. Alby United carbide Fact Ltd.	41	41	?	45—35—25	?	—	4000
64	Trondhjem. Rørlæggefaget	34	31	35—25	40—30	4	—	3876
65	Drammen. Vognsmier	15	12	40—30	45—30	3—5	—	1282
66	Sandefjord. Smedmester Sandberg	7	7	—	40—25	1—4	—	300
67	Kristiania. Skandia mek. verksted	11	7	?	34	1—3	—	588
68	Kristiania. Levahn motorkomp.	18	16	?	34	—	—	—
69	Embretsfos papirfabrik	18	18	?	51—35	3 ¹ / ₄	—	1170
70	Fredrikshald. Saugbruksf.s verksted	10	10	37	42 ¹ / ₂ —37 ¹ / ₂	2 ¹ / ₂	—	795
71	Drammen. Guldmedverkstederne	14	14	?	?	6	—	1914
72	Stavanger. Elektromontørerne	59	30	?	34	?	—	2368
73	Eidsfos verk	15	15	—	—	—	ja	?
Tilsammen . . .		346	302	—	—	—	—	22087

[illegible]

Tabel IV. Tarifoverenskomster

Løpnr.	Organisation, sted og bedrift	Ant. arb.		Løn tidligere	Lønsforbedringer opnaad ved			
		ialt	derav medlemmer		mindsteløn efter overensk.	almindelig lønstilleg	tillæg i akkordpriser	Lønsforb. anslaaet til ialt pr. aar kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Malerforbundet.			pr. time ore	pr. time ore	pr. t. ore	pet.	
74	Bergen. Malerfaget	210	210	45	50	5	—	30450
75	Notodden. do.	11	11	55—50	60	5	—	1650
76	Kristiania. do.	600	430	50—45	55—50	5	10	42750
77	Vestfjordalen. do.	11	11	55—50	60—55	5	—	1650
78	Strømmen og Skøien. Strømmens verksted og A/s Skabo jernbane- vognfabrik	31	31	45—38	46—42	3—4	—	3534
79	Skien. Malerfaget	20	17	40	50—45	10	—	6000
	Tilsammen . .	883	710	—	—	—	—	86034
	Murerforbundet.							
80	Vestfjordalen. A/s Rjukanfos sal- peterfabrikker	50	50	65	70	5	—	7125
81	Drammen. Murmestre	80	80	55	60	5	—	4560
82	Larvik. do.	10	10	55	60	5	—	570
83	Tønsberg. do.	12	12	50	50	—	—	—
84	Notodden. do.	54	54	65	75	10	—	10773
85	Kirkenes. Murmester G. Soot. . .	8	8	70	75	5	—	456
	Tilsammen . .	214	214	—	—	—	—	23484
	Møbelsnekkerforbundet.							
86	Stavanger. Møbelsnekkerfaget . .	38	38	35	41—34	6	—	4104
87	Sarpsborg. do.	20	17	37	40—35	3	—	1710
88	Moss. do.	15	13	?	38—33	4	—	855
89	Kristiania. Bdr. Hals pianofabrik .	80	69	35—30	42—40	3	—	6840
	Tilsammen . .	153	137	—	—	—	—	13509
	Skind- og læderindustriforbundet.				kr.			
90	Kristiania. Bdr. Halléns handskefabr.	24	24	—	—	—	—	—
91	do. do. syersker	58	44	—	16.00	—	13	8000
	Tilsammen . .	82	68	—	—	—	—	8000
	Skotøiarbejderforbundet.			kr.	kr. eller ore	kr. ell. ore		
92	Kristiania. Haandskomakerfaget . .	300	189	18.00	20.00	2.00	5	15000
93	Gjøvik. do.	21	21	?	30	?	?	?
94	Trondhjems skofabrik	46	41	?	33—26	2—1	10	2400
95	Haugesund. Haandskomakerfaget . .	35	29	17.00	21.00—18.00	1.00—1.00	20	6000
	Tilsammen . .	402	280	—	—	—	—	23400

Tabel IV. Tarifoverenskomster

Løpnr.	Organisation, sted og bedrift	Ant. arb.		Løn tidligere	Lønsforbedringer opnaad ved			
		ialt	derav medlemmer		mindsteløn efter overensk.	almindelig lønstillæg	tillæg i akkordpriser	Lønsforh. anslaaet til ialt pr. aar kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Skrædderforbundet.			kr.	kr.	kr.	pet.	
96	Skien. Skrædderfaget	23	19	20.00	22.00	2.00	12	2500
97	Bergen. do.	95	73	16.00	20.00	4.00	15	12000
98	Fredrikshald. do.	32	21	18.00	20.00	2.00	12	3500
99	Fredrikstad. do.	35	32	21.00	21.00	—	10	3000
100	Vestfjorddalen. do.	9	9	?	22.00	?	?	?
	Tilsammen . .	194	154	—	—	—	—	21000
	Slagter- og pølse-makerforbundet.							
101	Kristiania. Pølse-makerier	115	90	—	—	—	—	—
	Stenhuggerforbundet.				pr. time øre			
102	Fr.stad. Idefj. stenhuggerier, gatesten	800	800	?	50	?	10	100000
103	do. — — — — — kantsten			?	50	?	10	
104	do. The British Norway Granite Co.			—	—	—	?	
	Tilsammen . .	1150	1150	—	—	—	—	100000
	Tricotagearbejderforbundet.							
105	Kristiania. H. Meyers tricotagefabrik	12	10	—	—	—	10	600
	Træarbejderforbundet.			kr. eller øre	kr. eller øre	øre		
106	Drammen. Bygn.- og tømmermestre	110	90	50	55	5	—	7837
107	Tønsberg. Bygmestre	30	23	45—40	47	5	—	2137
108	Stavanger. Bygningsssnektermestre	30	30	33	40	7	—	3375
109	Kr.sund. Tømrer- og bygn.ssnekkere	45	35	30—45	40	5	—	3206
110	Horten. Tømrer og bygn.ssnekkere	25	20	30—35	45—40	10	—	5700
111	Notodden. Vestfjorddalen. Bygmestre	55	45	50	57	7	—	6160
112	do. A/s Rjukanfos salpeterfabriks anlæg	30	25	50	55	5	—	3360
113	do. do. Norsk hydroelektr. kvælstofkomp., driften	20	15	50	50	—	—	—
114	Kr.a. H. Meier & Co., medicintraanf.	2	2	24.00—21.00	27.00	?	—	?
115	Bergen. Snekkerm. i bygningsfaget	45	35	40	46	6	—	5130
116	do. Bygnings- og tømmermestre	135	125	45	48	3	—	3848
117	Odda. Alby United Carbide Fact Ltd.	30	27	45	45	5	—	4275
	Tilsammen . .	557	472	—	—	—	—	45028
	Cigararbeidernes foren., Kr.ania.							
118	Kr.ania. Cigar- og tobaksfabrikker	310	247	?	?	?	?	?
	Hattearbeidernes foren., Kr.ania.							
119	Kr.ania. A/s Holms hattefabrik . .	91	83	?	?	?	?	3156
	Alle organisationer tilsammen . . .	9087	7793	—	—	—	—	635598

Tabel V. Arbeidsstans-

Løpnr.	Organisation, sted og bedrift	Arbeidsstansningens årsak	Arbeidsstansningens karakter	Omf. antal arbeidere	
				Ialt	derav medlemmer
1	2	3	4	5	6
Arbeidsmandsforbundet.					
1	Bergen. Hegernes mølle	Krav om overenskomst . . .	Streik . . .	36	23
2	Glangshølen. Glangshølen dampag. .	Angrep paa foreningsretten .	do. . . .	25	25
3	Heggedal. Viking gummivarefabrik .	Krav om ny overenskomst. .	do. . . .	45	45
4	Notodden. Conr. Olsen, murarb. . .	Murernes streik.	Sympatistr. .	4	4
5	Mjøndalen. Den norske galogefabrik. .	Krav om ny overenskomst. .	Streik . . .	117	98
6	Kristiania. Lie & Røer, kularbeidere .	Avskedigelse av medlemmer .	do. . . .	35	35
7	Fosdal. Nordisk grubekompani . . .	Lønsnedslag	Lockout . .	38	27
8	Valnesfjorden. Moes skifferbrud . . .	Twist om akkord	Streik . . .	9	9
9	Grubedal. Follafos gruber	Angrep paa foreningsretten .	Lockout . .	50	50
10	Bergen. Laxevaag verk og Damsgaard støperi, støperiarbeidere	Formernes streik	Sympatistr. .	9	9
11	Odda. Alby United carbide Fact. Ltd..	Forandring i arbeidsordn. . .	Lockout . .	65	65
12	Drammen. Murmestre, murarbeidere. .	Krav om ny overenskomst. .	Streik . . .	45	45
13	Stavanger. Hermetikfabr., mandl. arb. .	do.	Lockout . .	490	408
14	do. do. kvindl. arb.	—	do. . . .	?	?
15	Bergen. Murmestre, murarb.	Tømernes streik	Sympatistr. .	8	8
16	Notodden. do. do.	Krav om ny overenskomst. .	Streik . . .	15	15
17	Arne uldvarefabrik.	Krav om overenskomst . . .	do. . . .	189	152
18	Meldalen. Løkkens verk	do.	do. . . .	311	311
19	Fredrikstad. Murmestre, murarb. . .	Krav om ny overenskomst. .	do. . . .	28	28
20	Salterød. Alm. metallurgisk, A/s . . .	Krav om overenskomst . . .	do. . . .	20	20
21	Vaksdal. Ahlgaard & Stolz, stenarb. .	Firmaet vilde ikke godkjende tariffen	do. . . .	70	36
22	Fredrikstad. Fr.stad edikkesyrefabrik .	Negtelse av at gjøre streikbryterarbeide	do. . . .	27	27
23	Notodden. The Albion Product Co. Ltd.	Lønsreduktion	Lockout . .	47	47
24	Stavanger. Damskibseksksp., kaiarb. .	Krav om ny overenskomst. .	Streik . . .	74	70
	Forskjellige smaakonflikter	—	—	—	—
	Tilsammen . .	—	—	1757	1557
Baker- og konditorforbundet.					
25	Haugesund. 11 bakermestre	Negtet at undertegne overensk.	Streik . . .	9	9
26	Moss. 4 do.	do.	Lockout . .	12	12
27	Skien. 1 bakermester	do.	Streik . . .	1	1
28	Tønsberg. 1 do.	do.	do. . . .	4	4
29	Notodden. 1 do.	Twist om utbetaling av løn .	do. . . .	3	3
30	Horten. 1 do.	Negtet at undertegne overensk.	do. . . .	5	5
31	Fredrikstad. 1 do.	Brud paa overensk.	Lockout . .	5	5
32	Larvik. 1 do.	Negtet at undertegne overensk.	Streik . . .	3	3
	Tilsammen . .	—	—	42	42

* Disse konflikter begyndte i 1908.

ninger i 1909.

Arbeids- stans- ningen begyndte den	Arbeids- stans- ningen ophørte den	Varighet i løpende dage i 1909	Antal tabte arbeids- dage i 1909	Utbetalt under- støttelse ialt i 1909 kr.	Herav bidrag fra lands- organisa- tionen kr.	Overensks løpenr. i fortegnelsen	Konfliktens resultat og andre bemærkninger	Løpenr.
7	8	9	10	11	12	13	14	15
17— 8*	13— 4	103	3132	2853.25	814.00	—	Intet opnaad	1
7— 9*	17— 6	168	3425	4901.00	2150.00	—	Hævet uten resultat	2
15—11*	13— 6	164	6255	6320.75	5477.50	374	Ny overenskomst	3
15—12*	21— 1	21	68	—	140.00	—	—	4
24—12*	13— 6	164	16263	20173.00	13604.50	375	Ny overenskomst	5
6— 1	31— 3	85	2590	3724.50	—	—	Ingen ordning opnaad	6
18— 1	3— 6	137	3170	3700.00	2261.00	135	Kompaniet blev dømt at betale arb. 40 kr. hver for manglende opsigelse	7
1— 2	30— 6	156	1107	2213.50	—	—	Intet opnaad	8
5— 3	18— 3	14	600	249.00	—	443	Foreningsretten fastslaat i overensk.	9
4— 4	9— 5	31	186	306.00	217.00	—	—	10
11— 3	21— 3	11	585	—	—	—	Den gamle ordning bibeholdtes. Arb. fik løn under konflikten	11
7— 4	19— 4	13	495	398.00	301.00	220	Arbeidernes krav indrømmet	12
4— 4	2— 5	29	10000	10897.00	7238.00	388	Ny overenskomst	13
?	2— 5	?	?	144.93	—	387	Den gamle overensk. blev forbedret og forl.	14
16— 6	15— 7	31	208	270.75	—	—	—	15
23— 6	29— 6	7	90	—	—	54	Ny overenskomst	16
8— 7	3—11	119	19278	24683.00	17250.00	436	Overenskomst	17
18— 7	—	167	44773	57094.00	47788.00	—	Paagik ved aarets utgang	18
27— 7	18— 8	23	560	665.50	483.00	221	Ny overenskomst	19
1— 8	31— 8	31	520	549.00	420.00	371	Overenskomst	20
8— 8	—	146	3000	2994.00	—	—	Paagik ved aarets utgang	21
14— 8	—	140	3186	2957.00	1893.00	—	do.	22
1—10	—	92	3666	4992.00	3735.00	—	do.	23
21—12	—	11	666	—	—	434	do.	24
—	—	—	?	3840.80	—	—	—	—
—	—	—	123823	153926.98	103772.00	—	—	—
1— 2	10— 7	160	300	481.52	—	147	5 mestre undertegnet, 6 mestre frem- deles blokkert ved aarets utgang	25
21— 3	13— 7	115	555	892.00	518.00	—	Blokaden paagik ved aarets utgang	26
1— 5	?	?	15	24.00	—	—	Ordnet	27
1— 5	?	?	30	48.00	—	—	do.	28
17— 5	?	?	45	72.00	—	—	do.	29
22— 5	?	?	65	103.95	—	—	do.	30
29— 9	—	94	164	263.00	189.00	392	Paagik ved aarets utgang	31
21—11	?	?	104	171.00	—	—	—	32
—	—	—	1278	2055.47	707.00	—	—	—

Tabel V. Arbeidsstans-

Løpenr.	Organisation, sted og bedrift	Arbeidsstansningens årsak	Arbeids- stansningens karakter	Omf. antal arbeidere	
				ialt	medl.
1	2	3	4	5	6
Formerforbundet.					
33	Bergen. Laksevaag verk og Damsgaard jernstøperi	Reduktion av akkordpriser .	Lockout og streik .	36	36
34	Kristiania. Ætna jernstøperi	Akskedigelse av et medlem .	Streik . . .	8	8
	Tilsammen . .	—	—	44	44
Havne- og transportarbeiderforbundet.					
35	Kristiania. Dampskibsekspeditorerne . .	Avskaffelse av pers. kontrakter	Streik . . .	126	126
Jern- og metalarbeiderforbundet.					
36	Drammen. Guldsmedene	Krav om overenskomst . . .	Streik . . .	14	14
37	Kristiania. Akers mek. v., klinkere . .	Utkastelse av formand . . .	Streik og lockout .	65	60
38	Notodden. Albion Product Co. Ltd. . .	Lønsnedslag	Lockout . . .	12	12
39	Modum. Westad armaturfabrik	Krav om 8 daglig løn	Streik og lockout .	60	42
40	Kristiania. Eureka mek. verksted . . .	Utkastelse av formand . . .	Streik . . .	56	56
41	Notodden. N. kraftaktieselsk. mek. v. .	Avskedigelse av foren.s form. do. . . .	do. . . .	71	71
42	Stv. bliktrykkeri og Stv. blikemballagef.	Hermetikarbeiderstreiken . .	Lockout . . .	16	16
43	Meldalen. Løkkens verk	Krav om overenskomst . . .	Streik . . .	32	32
44	Kr.sund. Fiskaa elektrokem. fabrik . .	do.	do.	21	16
45	Fredrikstad eddikesyrefabrik	Arbeidsmandsforb.s streik . .	Sympatistr. . .	1	1
46	Kristiania. Heilemanns filfabrik	Twist om akkordpriser . . .	Lockout . . .	35	24
	Forskjellige mindre konflikter	—	—	—	—
	Tilsammen . .	—	—	383	344
Malerforbundet.					
47	Skien. Malermestre	Krav om overenskomst . . .	Streik . . .	20	17
48	Strømmen og Skøien. Strømmens verk- sted og Skabo jernbanevognfabrik . .	do	do.	31	31
49	Meldalen. Løkkens verk	De øvrige streiker	do.	1	1
	Tilsammen . .	—	—	52	49
Murerforbundet.					
50	Notodden. Ark. Comr. Olsen	Negtet at betale tilgodeh. løn	Streik . . .	8	8
51	Torp. Torp bruk, murestre	Mestrene negtet at bet. efter tariffen	do.	3	3
52	Kristiansund N. Murmester Lowzow . .	Kontraktsbrud fra mestr. side	do.	2	2
53	Drammen. Murmestre	Krav om ny overenskomst . .	do.	80	80
54	Bergen. do.	Tømmermændenes streik . .	Sympatistr. . .	13	13
55	Notodden. do.	Murarbeidernes streik	do.	54	54
56	Fredrikstad. do.	do.	do.	45	45
	Forskjellige andre smaakonflikter . . .	—	—	—	—
	Tilsammen . .	—	—	205	205

ninger i 1909. (Forts.).

Arbeids- stans- ningen begyndte den	Arbeids- stans- ningen ophørte den	Varighet i løpende dage i 1909	Antal tapte arbeids- dage i 1909	Utbetalt under- støttelse ialt i 1909 kr.	Herav bidrag fra lands- organisa- tionen kr.	Overens- komstens løpenr. i fortegnelsen	Konfliktens resultat og andre bemærkninger	Løpenr.
7	8	9	10	11	12	13	14	15
17— 1	9— 5	113	2862	5184.77	2511.00	—	Intet nedslag	33
25— 9	3—10	9	72	98.00	8.00	—	Vedkommende blev gjenindtat	34
—	—	—	2934	5282.77	2519.00	—	—	
2—11*	15— 2	46	5040	8087.50	10109.00	—	Ledige efter streiken 08	35
19—12*	25— 9	268	3122	4839.90	—	358	Lønsforh. og fork. av arbeidstiden op- naaddes, men ikke mindsteløn . .	36
13— 1	24— 1	12	650	649.00	—	—	Intet opnaad.	37
17— 2	29— 3	41	222	360.34	200.00	156	Overenskomst opnaad.	38
7— 3	14— 7	130	6420	10963.72	4679.50	—	8 daglig løn blev indført fra 1/1 1910. Flere ledige efter 14/7	39
3— 4	13— 6	72	3192	4100.47	—	—	Intet opnaad.	40
5— 4	20— 4	16	994	1619.15	585.00	—	Avgj. ved voldgiftsret. Verkst. vandt	41
6— 4	8— 5	33	400	623.65	312.00	—	Paagik ved aarets utgang.	42
18— 7	—	167	3540	5273.00	1491.00	—	Hævet som resultatløs	43
27— 7	15— 9	51	924	1213.75	—	—	Konflikten hævet av Arb.smandsf.b. .	44
28— 8	9—10	43	37	90.00	35.00	—	Paagik ved aarets utgang.	45
1—12	—	31	945	618.74	—	377	—	46
—	—	—	ca. 400	635.90	115 50	—	—	
—	—	—	20846	30987.62	7418 00	—	—	
6— 6	20— 6	15	170	105.00	56.00	217	Overenskomst	47
25— 6	9— 7	15	161	102.00	77.00	165	do.	48
18— 7	—	167	143	189.70	—	—	Paagik ved aarets utgang.	49
—	—	—	474	396.70	133.00	—	—	
15—12*	21— 1	21	208	—	—	—	Svendenes krav indrømmet	50
1— 2	22— 3	49	132	195.00	132.00	—	Voldgiftsret avsa dom i arb.s favør .	51
3— 3	20— 5	52	69	128.25	81.00	—	Svendenes krav indrømmet	52
7— 4	20— 4	14	420	291.25	240.00	222	Ny overenskomst.	53
1— 6	17— 7	45	222	234.00	168 00	—	—	54
21— 6	25— 6	5	250	367.00	259.00	—	—	55
27— 7	18— 8	23	945	1001.75	774 00	—	—	56
—	—	—	—	66.00	—	—	—	
—	—	—	2246	2283.25	1654.00	—	—	

Tabel V. Arbeidsstans-

Løpnr.	Organisation, sted og bedrift	Arbeidsstansningens årsak	Arbeids- stansningens karakter	Omf. antal arbeidere	
				ialt	medl
1	2	3	4	5	6
	Møbelsnekkerforbundet.				
57	Kr.sund N. Møbelsnektermester Sovik.	Negtet at underskr. tariffen .	Streik . . .	2	2
58	Stavanger. Møbelsnektermestre	Krav om ny overenskomst . .	do.	38	35
59	Todalen. Talgøs møbelfabrik	Foreningsretten	Lockout og streik .	10	8
60	Moss. Møbelsnektermestre	Krav om overenskomst . . .	Streik . . .	15	13
61	Sarpsborg. do.	Krav om ny overenskomst . .	do.	20	17
	Forskjellige smaakonflikter	—	—	—	—
	Tilsammen . .	—	—	85	75
	Skind- og læderindustriarb.forbundet.				
62	Kr.a. Bdr. Hallønshandskefabr. syersker Bidrag til en konflikt fra 1908	Krav om ny overenskomst . .	Streik . . .	58	14
		—	—	—	—
	Skotøiarbeiderforbundet.				
63	Haugesund. Haandskomakermestre . .	Krav om ny overenskomst . .	Streik . . .	35	35
64	Kristiania. Kristiania skotfabrik	Negtet at arb. sammen med streik br.	Lockout . . .	29	29
	Tilsammen . .	—	—	64	64
	Skrædderforbundet.				
65	Bergen. Skræddermestre	Krav om ny overenskomst . .	Streik . . .	95	73
	Slagter- og pølsemakerforbundet.				
66	Tr.hjem. Slagter- og pølsemakermestre Bidrag til en konflikt fra 1908	Krav om overenskomst . . .	Streik . . .	14	14
		—	—	—	—
	Stenhuggerforbundet.				
67	Fredrikstad. Idefjord m. fl. steder, The Britisch Norway Granite Co.	Lønsreduktion	Lockout . . .	53	53
	Træarbeiderforbundet.				
68	Stavanger. Bødkerverksted	Lønsnedslag	Streik . . .	5	5
69	Drammen. Tømmer- og bygningssn.m. .	Krav om ny overenskomst . .	do.	110	90
70	Aalesund. Bygmester Hovaas.	Mesteren opsa overenskomsten	do.	6	6
71	Tønsberg. Tømmer- og bygningssn.m. .	Krav om overenskomst . . .	do.	30	23
72	Horten. Tømmermestre	do.	do.	12	10
73	Bergen. do.	do.	do.	135	125
74	do. Bygningssnektermestre	do.	do.	45	35
	Forskjellige smaakonflikter	—	—	—	—
	Tilsammen . .	—	—	343	294
75	Aalesunds fiskerforening, redere	Lønsreduktion	Streik . . .	300	80
76	Kr.a cigararb.s f., Tidemans tobaksfabr.	Vilde ikke undertegne tariffen	Streik . . .	19	18
	Alle organisationer tilsammen	—	—	3640	3082

* 1908.

ninger i 1909. (Forts.)

Arbeids- stans- ningen begyndte den	Arbeids- stans- ningen ophørte den	Varighed i løpende dage i 1909	Antal tapte arbeids- dage i 1909	Utbetalt under- støttelse ialt i 1909 kr.	Herav bidrag fra lands- organisa- tionen kr.	Overensks løpenr. i fortegnelsen	Konfliktens resultat og andre bemærkninger	Løpenr.
7	8	9	10	11	12	13	14	15
18—10*	?	?	200	235.20	217.00	—	Ordnet	57
1— 3	14— 3	14	300	449.00	301.00	379	Overenskomst	58
2— 3	—	?	200	317.90	217.00	—	Paagik ved aarets udgang.	59
1— 5	11— 6	41	214	260.00	172.00	87	Overenskomst	60
1— 5	19— 5	19	204	157.60	120.00	389	do.	61
—	—	—	153	349.00	28.00	—		
—	—	—	1271	1768.70	1055.00	—	—	
1— 9	1— 9	1	58	—	—	397	Ny overenskomst.	62
—	—	—	—	—	21.00	—		
9— 5	17— 6	40	1992	2647.50	1918.00	285	Mestrene underskrev efterhvert. Flere var ledige ogsaa efter ¹⁷ / ₆	63
3— 2	11— 2	9	232	59.75	41.00	—	Streikbryteren opsa sin plads	64
—	—	—	2224	2707.25	1959.00	—	—	
16— 4	17— 4	2	190	—	—	384	Ny overenskomst.	65
13—12	—	19	238	171.28	—	—	Paagik ved aarets udgang.	66
—	—	—	—	—	110.00	—		
Decbr.	?	?	954	660.00	500.00	57	Overenskomst	67
16—11*	15— 3	74	237	484.90	333.00	—	Lønsnedslag avværget	68
1— 5	11— 5	11	56	53.30	34.00	295	Ny overenskomst	69
1— 5	6—11	190	360	557.20	426.00	—	Uten resultat	70
17— 5	26— 5	10	144	60.27	48.00	297	Overenskomst	71
1— 6	9— 6	9	96	70.80	56.00	335	do.	72
1— 6	19— 7	49	5930	7548.95	4500.00	437	Ny overenskomst.	73
3— 6	19— 7	47	1051	1447.75	1148.00	438	Overenskomst	74
—	—	—	—	49.40	—	—		
—	—	—	7874	10272.57	6545.00	—	—	
14— 4	5— 5	22	?	1113.50	1113.50	—	Ingen ordning opnaad	75
15— 1	10— 4	55	893	?	616.00	435	Tariffen blev undertegnet	76
—	—	—	170343	219713.59	138231.50	—		

Avdelings- og medlemsbevægelsen.

Medlemsforholdet.

Ved utgangen av aaret 1908 stod tilsluttet landsorganisationen 15 forbund og 19 enkeltstaaende foreninger med et absolut medlemstal (regnet efter gjennemsnittet i december) av 47,211, hvorav 6765 halvtbetalende, fordelt paa ialt 673 fagforeninger (avdelinger). Av nye forbund, tilsluttet i aarets løp, er *Norsk skind- og læderindustriforbund*, som er dannet ved sammenslutning av Logarvernes, Handskemakernes, Handskesyerskernes og Hvitgarvernes foreninger i Kristiania, der samtlige tidligere stod tilsluttet landsorganisationen som enkeltstaaende organisationer. Endvidere *Det norske sporveisforbund*, dannet av Kristiania sporveisfunktionærers forening, Kristiania elektriske sporveisforening og Holmenkolbanens forening. Ogsaa disse foreninger stod tidligere tilsluttet enkeltvis. Fra 1. januar 1909 tilsluttedes *Norsk sjømandsforbund av underordnede*. Imidlertid har denne organisation ikke indbetalt kontingent for mere end 1 maaned og er derfor i henhold til lovene strøket. Tricotagearbeidereskernes forening i Kristiania har sammen med en søsterforening i Stavanger dannet *Tricotagearbeidereskernes forbund*. Av enkeltstaaende foreninger er i 1909 tilsluttet *Possementmakernes forening* i Kristiania.

Ved utgangen av 1909 stod saaledes tilsluttet 18 forbund og 11 enkeltstaaende foreninger med et samlet medlemstal (regnet efter gjennemsnittet i december) av 43,194, hvorav 4707 halvtbetalende. Avdelingernes antal utgjorde 694. Størst var medlemstallet i *juni*, da det utgjorde 47,399, og lavest i *november* med 42,781. Det *gjennemsnittlige* medlemstal i aaret var 46,144 mot 45,118 i 1908. Der har altsaa i 1909 været gjennemsnittlig 1026 medlemmer mere end i 1908. Det absolute medlemstal ved aarets utgang, 43,194, er 4017 mindre end ved utgangen av 1908. Nedgangen fordeler sig med 1959 paa heltbetalende og 2058 halvtbetalende medlemmer.

Med hensyn til det gjennemsnittlige medlemsantal inden hver enkelt av de tilsluttede organisationer, saavel for hver maaned som for aaret, henvises til efterstaaende tabel VI. Det er det medlemsantal, hvorefter den ordinære kontingent betales. Da det forekommer, at enkelte forbund ikke har faat opgjort sit medlemsantal for en enkelt maaned inden kontingenten forfalder til betaling (25. i hver maaned), er der betalt efter foregaaende maanedes medlemsantal. Dette bevirker, at der kan bli nogen uoverensstemmelse mellem tallene i tabel VI og forbundenes endelige opgaver paa aarsrapporten. (Tabel VII.)

Som man vil se saavel av tabel VI som VII falder den største baade absolute og forholdsvise nedgang paa arbeidsmandsforbundet, nemlig med 4294 medlemmer efter tabel VI og efter tabel VII 4292.

Hvor tilbakegang har fundet sted, vil man se, at denne skriver sig fra maanederne september—november, nemlig da ekstakontingenten til Sverige paagik. Forhaabentlig er nedgangen derfor av forbigaaende art, saaledes at den glædelige fremgang, som man i de senere aar har kunnet notere, i det store og hele vil fortsætte fremover. Vi er nemlig langt fra kommet til det stadium, at saagodtsom alle organisationsmulige er organiseret. I saa henseende henvises til den industri- og organisationsstatistik, som er indtat i Meddelelsesblad nr. 8—9 for 1909, side 100—108. Av denne beregning fremgaar, at 203,520 mænd og 25,670 kvinder, ialt 229,260 arbeidere i haandverk, industri, sjøfart, transport, handel, fiskeri og landbruk burde kunne organiseres, mens de organisertes antal kun utgjør 21 %. Selv om landbruk, fiskeri og sjøfart fratrækkes blir allikevel tilbake det anseelige antal av 138,090 mænd og 21,680 kvinder, eller ialt 159,770, hvorav 30 % er organiseret. I endel fag og industrigrane stiller organisationsprocenten sig meget gunstig, mens den i andre staar meget slet. Inden samtlige forbunds omraader synes der at være adskillig ubearbeidet arbeidsmark.

I tabel VII har man søkt at faa en oversigt over den virkelige fluktuation, d. v. s. tilgang og avgang av saavel avdelinger som medlemmer. For avdelingernes vedkommende er det lykkedes, men da ikke alle forbund indhenter opgaver over antal ind- og uttraadte medlemmer, er selve medlemsbevægelsen blit ufuldstændig, særlig fordi opgaver savnes fra det største forbund. Paa den anden side omfatter tabel VII guldsmedenes og litografernes forbund, som ikke tilhører landsorganisationen. De angjældende organisationer hadde ved aarets begyndelse 691 avdelinger, antal tilsluttede i aaret 95 og nedlagt eller uttraadt 75. Ved aarets slutning 711 avdelinger. Dette er dog ikke rigtig alle arbeiderfagforeninger i landet, idet man savner opgaver fra Skandinavisk sadelmaker- og tapetsererforbund, likesom der ogsaa findes endel enkeltstaaende fagforeninger, som hverken tilhører noget forbund eller landsorganisationen. Deres antal er dog meget ringe.

For de organisationers vedkommende som har meddelt opgaver, er der i aaret indtraadt 5864 og uttraadt 9212 medlemmer. Til- og avgangen er dog i virkeligheten større, idet arbeidsmands- og stenhuggerforbundet samt et par foreninger ikke har git opgave over ind- og uttraadte, hvorfor man for disses vedkommende kun har opført som ind- eller uttraadt forskjellen i medlemsantal ved aarets begyndelse og slutning.

20 organisationer har hat en fremgang av ialt 1267 medlemmer, mens 9 har hat tilbakegang med 4615 medlemmer. Den samlede tilbakegang blir altsaa 3348 eller 7 %. Tilbagegangen efter tabel VII er altsaa noget mindre end efter tabel VI, hvilket dels kommer av, at tabel VI gaar ut fra maanedsgjennemsnittet i januar og december, mens tabel VII gaar ut fra første og sidste dag i maaneden, likesom guldsmedene og litograferne her er medregnet. Det antal avdelinger

forbundene nu har opgit pr. $3\frac{1}{12}$ 08 stemmer heller ikke ganske med opgaverne i beretningen for 1908 side 76. I denne var opgit 673, men efter tabel VII rubrik 3 blir det 680, naar de 11 avdelinger tilhørende guldsmed- og litografforbundet fratrækkes.

I geografisk henseende.

I tidligere beretninger har man savnet oversigt over organisationernes stilling efter geografisk inndeling. Imidlertid følges fagorganisationen nu med saavidt stor interesse ogsaa av statsmagterne og kommunestyrene, at man, for at kunne tilfredsstille de mange oplysninger av enhver art som begjæres av alle mulige institutioner, i denne beretning har søkt at gi en saavidt mulig detaljeret oversigt over antal fagforeninger og medlemmer by- og herredsvis, samtidig som man har henført avdelingerne under de forbund de tilhører. Alt dette fremgaar av efterstaaende tabel VIII.

I tabellens rubrik 2 er først anført alle byer og ladesteder i alfabetisk orden og derefter landkommunerne, idet det dog bemerkes, at der i et par tilfælder er gjort brud paa princippet derved, at stedsnavnet er anført istedetfor herredet, eksempelvis Sulitjelma m. fl.

Ialt er der fagforeninger i 47 byer og ladesteder og i 88 herreder eller landdistrikter. (Kfr. det foran anførte.)

I rubrik 3—23 er forbundene opført øverst, hvorunder avdelings- og medlemsantallet for hvert sted er anført. I rubrik 24 finder man summen av foreninger og medlemmer for hvert sted.

Av byernes 493 foreninger med 31,628 medlemmer kommer Kristiania høiest med respektive 94 og 13,160, dernæst Bergen med 42 og 2498, Trondhjem med 36 og 2075, Stavanger med 26 og 1818, Sarpsborg med 22 og 1714, Fredrikstad med 30 og 1631 og Drammen med 20 og 1371 o. s. v.

Av landdistrikternes 215 foreninger med 12,190 medlemmer kommer Sulitjelma (Fauske herred) først med 14 foreninger og 1406 medlemmer.

Forøvrig vil det fremgaa av tabellen, at fagorganisationen er trængt frem i alle dele av landet, saavel til den fjerneste fjeldbygd som til de store bruksdistrikter, hele kystlinjen fra Fredrikshald til Kirkenæs og fra Kjølen i øst til havet i vest.

Tabel VI. Organisationernes gennemsnitlige medlemsantal for hver maaned i 1909.

(Efter skemaerne for kontingentindbetalingen til landsorganisationen.)

	Organisation	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	Septbr.	Oktober	Novbr.	Decbr.	Gj.sn i aaret	
1	Norsk arbejdsmandsforbund	25275	25026	25092	25275	25275	25342	25342	25342	23836	22288	20983	20983	24171	1
2	— jern- og metalarbejderforbund	7750	7857	7887	7854	7803	7735	7718	7698	7586	7459	7451	7702	7708	2
3	— træarbejderforbund	2294	2175	2150	2182	2220	2226	2226	2268	2330	2371	2392	2396	2269	3
4	— centralforening for boktrykkere	1778	1800	1824	1834	1836	1838	1838	1807	1867	1840	1851	1867	1826	4
5	— havne- og transportarbejderforb.	1257	1257	1208	1140	1119	1120	1122	1113	1113	1131	1163	1171	1160	5
6	— skotøiarbejderforbund	1164	1201	1229	1223	1218	1213	1225	1225	1207	1202	1201	1216	1210	6
7	— formerforbund	1032	1046	1045	1045	1045	1048	1046	1040	1031	1021	1023	1023	1037	7
8	— malerforbund	973	973	973	988	1002	1003	1003	1003	956	908	908	908	967	8
9	— stenhuggerforbund	978	1041	1068	1067	1036	1015	961	926	922	905	894	929	979	9
10	— murerforbund	928	915	914	928	938	943	947	951	953	960	981	975	944	10
11	— baker- og konditorforbund	656	663	683	700	725	750	740	733	733	733	743	756	718	11
12	— møbelsnekkerforbund	637	640	642	647	652	660	661	662	665	670	675	702	659	12
13	— skrædderforbund	635	635	637	653	668	723	780	794	794	794	794	794	725	13
14	— bokbinderforbund	574	564	556	534	519	519	519	519	516	510	509	499	528	14
15	— slagter- og pølsemakerforbund	138	144	147	147	152	158	158	159	162	161	160	169	154	15
16	— skind- og læderindustriarbejderf.b.	126	130	133	132	147	150	147	148	160	161	182	195	151	16
17	Trikotagearbejderskernes forbund	110	130	125	130	115	110	120	110	110	110	120	120	118	17
18	— — — — —	—	—	—	267	272	265	265	253	248	233	255	260	258	18
19	Det norske sporvejsforbund	160	159	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
20	Kr.a sporvejsfunktionærers forening	77	80	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
21	Holmenkolbanens forening	22	22	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
22	Kr.a cigararbejderes forening	276	240	210	196	174	167	153	127	114	115	120	141	169	22
23	Hattearbejdernes forening	79	78	78	78	80	86	88	88	88	88	90	90	84	23
24	Sukkervarearbejdernes forening	70	70	70	65	65	65	65	65	65	65	70	70	67	24
25	Aalesunds og omegns fiskerforening	62	60	78	119	119	83	48	48	20	20	20	20	58	25
26	Korkskjærernes forening	54	54	51	54	60	60	56	45	45	49	49	49	52	26
27	Tobaksarbejdernes forening	45	45	45	45	45	45	44	47	52	53	65	78	51	27
28	Kr.a replslagerforening	34	34	32	31	31	33	30	27	27	28	27	27	30	28
29	Forgyldernes fagforening	21	21	18	18	18	18	14	14	14	14	14	14	16	29
30	Stukkatorernes forening	17	17	11	11	11	11	11	12	13	16	19	19	14	30
31	Fredriksværens replslagerforening	13	13	13	13	13	13	12	12	12	12	12	12	12	31
32	Possementmakernes forening	—	—	—	—	—	—	—	—	9	10	10	9	9	32
Tilsammen		47235	47090	47180	47376	47357	47399	47340	47236	45588	43927	42781	43194	46144	
Derav halvtbetalende		6722	6121	6125	6093	6042	6049	6074	6012	5689	5309	4624	4707	5797	

Tabel VII. Avdelings- og medlemsantal pr. $31/12$ 08 og 09 samt

Løpnr.	Organisationer	Antal avdelinger			
		pr. $31/12$ 1908	tilsluttet i aarets løp	utgaat eller nedlagt i aarets løp	pr. $31/12$ 1909
1	2	3	4	5	6
1	Arbeidsmandsforbundet	298	35	56	277
2	Baker- og konditorforbundet	25	3	1	27
3	Bokbinderforbundet	6	1	—	7
4	Centralforening for boktrykkere	34	2	—	36
5	Formerforbundet	22	3	1	24
6	Guldsmedarbejderforbundet	5	2	—	7
7	Havne- og transportarbejderforbundet	15	4	2	17
8	Jern- og metalarbejderforbundet	82	5	3	84
9	Litografisk forbund	6	—	—	6
10	Malerforbundet	18	1	—	19
11	Murerforbundet	24	3	1	26
12	Møbelsnekkerforbundet	22	2	1	23
13	Skiind- og læderindustriarbejderforbundet	4	5	1	8
14	Skotøiarbejderforbundet	18	2	—	20
15	Skrædderforbundet	15	3	1	17
16	Slagter- og pølsemakerforbundet	7	4	2	9
17	Spurveisforbundet	4	—	1	3
18	Stenhuggerforbundet	36	9	1	44
19	Tricotagearbejderskernes forbund	—	2	—	2
20	Træarbejderforbundet	41	8	4	45
21	Cigararbejdernes forening, Kristiania	1	—	—	1
22	Forgyldernes fagforening, do.	1	—	—	1
23	Fredriksvæns rebslagerforening	1	—	—	1
24	Hattearbejdernes forening, Kristiania	1	—	—	1
25	Korkeskjærernes do. do.	1	—	—	1
26	Possementmakernes do. do.	—	1	—	1
27	Repslagernes do. do.	1	—	—	1
28	Stukkatorernes fagforening, do.	1	—	—	1
29	Sukkervarearb.s forening, do.	1	—	—	1
30	Tobaksarbejdernes do. do.	1	—	—	1
Tilsammen . . .		691	95	75	711

* Opgave over ind- og uttraadte savnes. Som uttraadte er derfor kun opført det antal som utgjør
 ** Opgave over ind- og uttraadte savnes. Som indtraadte er derfor kun opført det antal som utgjør

tilsluttede og uttraadte afdelinger og medlemmer i 1909.

Antal medlemmer							Medl.stallets forandring	
pr. 31/12 1908		indtraadt i aarets løp	uttraadt i aarets løp	pr. 31/12 1909		herav kvinder	absolut + eller ÷	procentvis + eller ÷
ialt	herav halvtbet.			ialt	herav halvtbet.			
7	8	9	10	11	12	13	14	15
25275	3769	? *	4292 *	20983	1795	1500	+ 4292	+ 17.0
650	—	379	273	756	3	—	+ 106	+ 16.3
556	312	71	118	509	255	249	+ 47	+ 8.5
1774	513	258	150	1882	582	484	+ 108	+ 6.1
1019	135	38	34	1023	115	—	+ 4	+ 0.4
387	45	72	31	428	48	35	+ 41	+ 10.6
1257	114	135	203	1189	109	—	+ 68	+ 5.4
7687	948	2283	2010	7960	988	10	+ 273	+ 3.6
195	—	62	32	225	—	4	+ 30	+ 15.4
973	10	251	316	908	6	—	+ 65	+ 6.7
934	—	78	48	964	—	—	+ 30	+ 3.2
620	20	122	40	702	25	—	+ 82	+ 13.2
118	28	91	15	194	56	53	+ 76	+ 64.4
1170	154	469	412	1227	180	76	+ 57	+ 4.9
635	115	187	28	794	197	186	+ 159	+ 25.0
135	5	105	60	180	8	—	+ 45	+ 33.3
253	—	61	37	277	—	—	+ 24	+ 9.5
926	102	48 **	? **	974	102	—	+ 48	+ 5.2
—	—	147	27	120	120	120	+ 120	—
2388	70	878	866	2400	60	—	+ 12	+ 0.5
279	158	? *	122 *	157	77	—	+ 122	+ 43.7
21	5	1	8	14	—	—	+ 7	+ 33.3
12	—	3	3	12	—	—	—	—
82	41	22	14	90	47	46	+ 8	+ 9.7
54	17	? *	5 *	49	7	—	+ 5	+ 9.3
—	—	10	2	8	—	—	+ 8	—
34	23	11	15	30	22	12	+ 4	+ 11.8
17	—	9	6	20	—	—	+ 3	+ 17.6
75	45	40	45	70	35	31	+ 5	+ 6.7
45	14	33 **	? **	78	17	17	+ 33	+ 73.3
47571	6643	5864	9212	44223	4854	2823	+ 3348	+ 7.0

tilbagegangen
fremgangen.

Tabel VIII. Organisationsforholdene

1 Løpnr.	2 Foreningernes hjemsted	3 Arbeidsmands- forbundet		4 Baker- og kon- ditorforbundet		5 Bokbinder- forbundet		6 Centralforening for boktrykkere		7 Formerforb.		8 Guldsmedarb- forbundet		9 Havne- og transportarb- forbundet		10 Jern- og met- arb.forbundet	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
	Byer.																
1	Aalesund	—	—	1	10	—	—	1	21	1	6	1	5	—	—	1	72
2	Arendal	—	—	1	20	—	—	1	17	1	20	—	—	—	—	1	49
3	Bergen	11	428	1	46	1	50	1	192	1	137	1	84	1	29	8	605
4	Bodø	1	21	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Brevik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6
6	Drammen	5	404	1	16	—	—	1	73	1	56	—	—	1	257	1	181
7	Elkersund	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Florø	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Fredrikshald	4	585	1	12	—	—	1	16	—	—	—	—	—	—	1	28
10	Fredrikstad	13	986	1	29	—	—	1	35	1	23	—	—	—	—	5	308
11	Fredriksværn	1	117	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Gjøvik	—	—	—	—	—	—	1	12	1	23	—	—	—	—	1	50
13	Grimstad	—	—	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Hamar	—	—	1	6	—	—	1	29	1	21	1	5	—	—	1	141
15	Harstad	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	1	23
16	Haugesund	1	85	1	20	—	—	1	5	1	5	—	—	—	—	1	35
17	Holmestrand	1	91	—	—	—	—	1	5	—	—	—	—	1	52	—	—
18	Horten	—	—	1	7	—	—	1	18	—	—	—	—	—	—	1	32
19	Hønefoss	6	288	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Kongsberg	—	—	1	7	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Kongsvinger	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Kragerø	2	37	—	—	—	—	1	8	1	12	—	—	—	—	—	—
23	Kristiania	29	2819	2	320	2	375	1	995	1	370	1	283	5	417	16	3638
24	Kristiansand S.	1	3	1	10	—	—	1	32	1	12	—	—	1	123	1	79
25	Kristiansund N.	2	41	1	12	—	—	1	18	1	7	—	—	1	51	1	44
26	Larvik	3	51	1	10	—	—	1	15	—	—	—	—	1	30	—	—
27	Lillehammer	—	—	—	—	—	—	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Lillestrøm	2	269	1	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Molde	—	—	—	—	—	—	1	4	1	6	—	—	—	—	1	19
30	Moss	3	326	1	14	—	—	1	8	1	13	—	—	1	59	1	120
31	Namsos	1	51	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—
32	Narvik	3	145	1	10	—	—	1	6	—	—	—	—	1	10	1	87
33	Notodden	5	368	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	127
34	Porsgrund	2	38	1	19	1	6	1	12	1	7	—	—	—	—	1	40
35	Røros	2	373	—	—	—	—	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Sandefjord	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	200
37	Sandnes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Skarpsborg	13	1424	1	14	—	—	1	8	1	10	—	—	—	—	2	183
39	Skien	9	612	1	22	1	10	1	30	—	—	—	—	1	37	1	11
40	Stavanger	7	661	—	—	1	37	1	99	1	72	1	20	—	—	4	313
41	Stenkjer	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—
42	Svolvær	1	11	—	—	—	—	1	12	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Trondhjem	10	509	1	86	1	24	1	119	1	51	1	29	1	70	7	531
44	Tromsø	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	13
45	Tvedestrand	1	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Tønsberg	1	32	1	22	—	—	1	23	1	18	—	—	—	—	1	120
47	Vardø	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—

1 Løpnr.	2 Foreningernes hjemsted	3 Arbeidsmands- forbundet		4 Baker- og kon- ditorforbundet		5 Bokbinder- forbundet		6 Centralforening for boktrykkere		7 Formerforb.		8 Guldsmedarb.- forbundet		9 Havne- og transportarb.- forbundet		10 Jern- og met- arb.forbundet	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
	Landdistrikter :																
48	Aadalen. Heen	1	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	Aalen	3	228	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	Aamli	2	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51	Aarstad. Solheimsviken	1	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Aker, V. Bygdø og Lysaker	2	197	—	—	—	—	—	—	1	28	—	—	—	—	1	108
53	Aker, Ø. Bryn og Grorud	2	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Aremark. Ørje	1	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	Askim	2	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Asker. Heggedal. Solberg	1	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	Borge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
58	Bruvik. Vaksdal. Dale	2	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Bygland	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	Bærum. Sandviken. Høvik	2	124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61	Bømmeløen	1	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62	Ægge. Byafossen	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
63	Eidsfos. Hoff	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25	—	—	—	—	1	46
64	Eidsvold. Bøn	1	103	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
65	Eker, Nedre. Mjøndalen	1	555	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66	Eker. Øvre. Haugsund. Skotselven og Vestfossen	2	189	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—
67	Elverum. Søndre	2	47	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—	—	—	—	—
68	Evje	1	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
69	Fane. Flesland. Nestun	2	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	Fevik. Fjære	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	49
71	Froland	1	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72	Gjesdal. Oltedal	1	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
73	Glemminge	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
74	Gransherred. Lienfos	1	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	Greaaker	2	167	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	13
76	Gulskogen. Skoger	3	224	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
77	Haus. Ytre Arne	1	218	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
78	Holtaalen	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	Hommelvik	1	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9
80	Hovind	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81	Hurum. Tofte. Sagene	3	393	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20
82	Hvaler	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83	Id	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84	Jevnaker. Grua	3	234	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85	Kabelvaag	1	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86	Kirkebø. Vadheim	1	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
87	Kirkenes	2	119	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	26
88	Kraakerøy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	Land, Søndre. Hov	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90	Lier	3	138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91	Liknes. Kvinnesdal	1	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
92	Lille-Elvedalen. Foldal	2	249	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	20
93	Løveid. Skotfos	1	453	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	47
94	Løiten. Aadals br. Klevfos	1	41	—	—	—	—	—	—	1	27	—	—	—	—	1	26

Tabel VIII. Organisationsforholdene

1 Løpnr.	2 Foreningernes hjemsted	3 Arbeidsnads- forbundet		4 Baker- og kon- ditorforbundet		5 Bokbinder- forbundet		6 Centralforening for boktrykkere		7 Formerforb.		8 Guldsmedlarb.- forbundet		9 Havne- og transportarb.- forbundet		10 Jern- og met.- arb forbundet	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
95	Magnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	24
96	Malmosundet	2	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
97	Meldalen. Løkkens verk	1	291	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	25
98	Meraker	5	189	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99	Mo. Bosmo. Dunderlandsd.	3	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40
100	Modum. Gjeithus. Snarum. Ramfos. Stenberg	8	771	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	44	1	75
101	Moland. Kalvild. Salterød.	2	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	Nittedal	2	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
103	Næsodden	1	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
104	Nøkkedal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105	Odda	1	194	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	58
106	Onso	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
107	Raade	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
108	Randsfjord	1	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
109	Røken. Slemmestad	1	131	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
110	Saaem. Rjukan. Vestfjordd.	4	251	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	60
111	Salangen	2	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	26
112	Salsbruket	1	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
113	Samnanger. Tysse	1	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
114	Sandsvær. Vittingfos	2	191	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
115	Sell	1	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
116	Sem. Vallo	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
117	Skjeberg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
118	Strand	1	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
119	Strinden. Ranheim	1	164	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
120	Stord	1	73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
121	Strømmen	1	61	—	—	—	—	—	—	1	32	—	—	—	—	1	100
122	Sulitjelma. Fineide. Skjøn- staa	13	1350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	56
123	Tistedalen	6	239	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	34
124	Tolgen	1	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
125	Toten, V.	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14
126	Trolla bruk	—	—	—	—	—	—	—	—	1	28	—	—	—	—	—	—
127	Tune. Sannesund	1	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
128	Tønset	1	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
129	Ullensvang	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
130	Valuesfjorden. Fauske	1	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
131	Vardal	1	115	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
132	Vennesla	2	262	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
133	Verran. Follafos	1	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
134	Volden	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—
135	Øiestad	1	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Direkte medlemmer	—	193	—	—	—	7	—	—	—	8	—	2	—	—	—	29
	Byerne	140	10804	27	756	7	502	35	1874	18	869	6	426	15	1135	63	7055
	Landdistrikterne	134	9986	—	—	—	—	1	8	7	146	—	—	2	54	21	876
	Direkte medlemmer	—	193	—	—	—	7	—	—	—	8	—	2	—	—	—	29
	Hele landet	274	20983	27	756	7	509	36	1882	25	1023	6	428	17	1189	84	7960

i geografisk henseende. (Forts.)

11 Litografisk forbund	12 Malerforbundet	13 Murerforbundet	14 Møbelsnekker- forbundet	15 Skind- og læderindustri- arb. forbundet	16 Skotskalarbejder- forbundet	17 Skrædterforb.	18 Slakter- og pølsenakerforb.	19 Stenhugger- forbundet	20 Spørveisforb.	21 Tricotage- arbejdernes forbund	22 Træarbejderf.b.	23 Enkeltvis tilsluttede foreninger	24 Tilsammen
avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.	avd. medl.
													1 24
													2 66
													2 316
													5 189
													4 165
													10 890
													2 55
													2 74
													1 28
								1 10					1 10
			1 3					4 41			1 17		4 272
								1 5					4 41
													1 5
								1 48					1 69
	1	4 1	26			1 10					1 40		2 179
													9 391
													3 98
													1 64
													1 46
													2 191
													1 46
								1 13					1 13
													1 13
													1 43
													1 164
	1	15									1 76		1 73
													5 284
													14 1406
													7 273
													1 17
													2 29
													1 28
													1 47
													1 86
													1 10
													1 18
													1 115
													2 262
													1 14
													1 6
													1 45
			7								25		— 275
6 225	16 877	22 916	23 702	8 194	20 1223	16 784	9 180	8 142	3 277	2 120	38 2039	10 528	493 31628
—	3 31	4 41	—	—	—	1 10	—	36 832	—	—	7 206	—	215 12190
—	—	7	—	—	4	—	—	—	—	—	25	—	— 275
6 225	19 908	26 964	23 702	8 194	20 1227	17 794	9 180	44 974	3 277	2 120	45 2270	10 528	708 44093

Forskjellige oplysninger.

Organisationernes regnskaper.

I beretningens side 180—187 er ved tabellerne IX—XIII git en spesifiseret oversigt over organisationernes indtægter og utgifter samt formue for aarene 1908—1909. De omfatter to aar av den grund, at man i tidligere beretninger har ligget et aar efter, fordi det ikke har været mulig at faa ind aarsrapporterne tilstrækkelig tidlig. Men paa grund av den senere utgivelse av beretningen iaar har det lyktes at faa med opgaverne for 1909.

Til indtægts- og utgiftstabellerne (IX—XII) i sin almindelighet er at bemerke, at man ved opsætningsmaaten har søkt at faa frem de virkelige og ikke bare de regnskapsmæssige indtægter og utgifter. Mellenregnskapet med landsorganisationen gjør nemlig, at man kan faa frem for store tal, idet store summer passerer fra forbundene til landsorganisationen og tilbake igjen. En saadan post vil da først bli regnet som indtægt i form av medlemskontingent og som utgift til landsorganisationen og derpaa som indtægt i form av streikebidrag fra samme og endelig som utgift til streikeunderstøttelse. Denne dobbelt-postering, som i og for sig kan være rigtig nok saalænge der kun er tale om *en* organisation, vil gi et falskt billede naar samtlige forbunds indtægter og utgifter summeres sammen til én post. Man har derfor bortelimineret denne dobbeltpostering ved for hver enkelt organisation at trække det fra landsorganisationen mottagne streikebidrag fra den indbetalte kontingent (eller omvendt, hvis vedkommende forbund har mottatt mere end betalt) og kun opført forskjellen i vedkommende rubrik. I 1908 har 6 organisationer mottatt kr. 32,703.43 mere end betalt (tabel IX, rubrik 4), mens de øvrige 24 organisationer har betalt kr. 107,050.36 mere end mottatt. I hovedsummen blir der altsaa allikevel en dobbeltpostering paa kr. 32,703.43, som i den endelige sum paa tabel IX er strøket og samtidig fratrullet utgiftssidens (tabel XI) rubrik 5, hvorved alle organisationers endelige utgift til landsorganisationen blir kr. 74,346.93, samtidig som samme beløp kr. 32,703.43 er fratrullet saavel indtægts- som utgiftssidens tilsammenrubrikker.

I 1909 har samtlige organisationer paa grund av ekstrakontingenten til Sverige betalt mere end mottatt, hvorfor rubrikken „fra landsorganisationen mottatt mere end betalt“ er utgaat. De anførte hovedsummer i tabel X og XII blir altsaa netto uten yderligere fradrag.

Forøvrig stemmer ikke altid organisationernes opgaver over betalt kontingent og mottat streikeunderstøttelse med landsorganisationens regnskap, hvilket formentlig maa komme av, at ikke alle aapner og avslutter sine regnskaper strengt efter kalenderaaret. Det vilde være særdeles ønskelig, om alle organisationer herefter vilde opgjøre sine regnskaper efter kalenderaaret, idet dette i høi grad vilde lette den gjensidige kontrol.

Den ordinære kontingentindtægt utgjorde i 1908 kr. 916,216.47 og ekstrakontingenten kr. 156,370.43, tilsammen kr. 1,072,586.90. I 1909 var de tilsvarende tal: kontingent kr. 979,031.80, ekstrakontingent kr. 387,343.71, tilsammen kr. 1,366,375.51 eller kr. 293,788.61 mere end i 1908. Den samlede virkelige indtægt var i 1908 kr. 1,128,867.23 og i 1909 kr. 1,437,236.97, en økning av kr. 308,369.74. Indtægts-tabellen for 1909 har to nye poster, nemlig renter, som tidligere ikke har været spesifiseret, kr. 27,687.33 og statsbidrag til arbeidsledighetskasserne kr. 21,801.99. Denne post er refusion av statskassen for utbetalt reise- og arbeidsledighetsunderstøttelse i november—desember 1908 og 1. halvaar 1909. Statsbidraget for 2. halvaar kan først hæves iaar. Utgifterne til reise- og arbeidsledighetsunderstøttelse utgjorde i 1908 kr. 97,412.08, hvorav kr. 14,660.97 var reiseunderstøttelse. I 1909 var disse utgifter steget til kr. 166,319.29 ialt, hvorav kr. 19,917.24 var reiseunderstøttelse. I konfliktøiemed anvendtes i 1908 kr. 528,560.37, hvorav kr. 503,358.00 var understøttelse og kr. 25,202.37 andre utgifter, saasom til voldgiftsretter, forhandlinger, reiser o. l. I 1909 var de tilsvarende utgifter kr. 240,252.28, hvorav til understøttelse kr. 219,701.09 og til andre utgifter kr. 20,551.19.

Streikebidrag til utenlandske broderorganisationer (sendt direkte og ikke gjennom landsorganisationen) utgjorde i 1908 kr. 4575.67 og i 1909 kr. 226,368.97. Det var til storstreiken i Sverige. Sykeunderstøttelsen og lægehjelp utgjorde i 1908 kr. 155,488.34 og i 1909 kr. 192,237.12. Forsikrings- og begravelsesbidrag var i 1908 kr. 42,394.70 og i 1909 kr. 61,260.37. Invalide- og anden understøttelse utgjorde i 1908 kr. 4444.77 og i 1909 kr. 6442.69.

Selvhjelpskasserne har altsaa i 1908 i understøttelse utbetalt kr. 299,739.89 og i 1909 kr. 426,259.47.

Fagbladene kostet i 1908 kr. 12,946.81 og i 1909 kr. 14,488.98. Til direkte agitation anvendtes henholdsvis kr. 14,672.00 og kr. 14,179.35. Forøvrig er endel av agitationsutgifterne indbefattet i rubrik 3, andre utgifter til konflikter, idet de forskjellige tillidsmænd under sine reiser i forhandlingsoiemed som regel holder foredrag.

Til landsmøter og kongresser anvendtes i 1908 kr. 17,107.68 og i 1909 kr. 19,214.01, til lønninger i 1908 kr. 42,524.98 og i 1909 kr. 49,040.15. Trykningsutgifterne m. v. var i 1908 kr. 36,211.18 og i 1909 kr. 24,025.27.

Andre utgifter, som i 1908 var kr. 40,617.59, omfatter en række poster, saasom juridisk assistanse, lokalleie, porto, telefon, inventar m. v. I 1909 utgjorde disse andre utgifter kr. 41,708.67, hvorav følgende poster er særskilt anført paa aarsrapporterne: juridisk assistanse kr. 1698.85, kontorleie kr. 7697.61, fragt, porto, telefon kr. 8215.41,

avishold, tidsskrifter og bøker kr. 665.94, inventar kr. 2622.30, tilskud til avdelingernes administration kr. 7949.94 og endelig en række ikke spesifiserede poster paa ialt kr. 12,858.62.

De samlede virkelige utgifter var i 1908 kr. 1,071,303.10 og i 1909 kr. 1,356,752.59, altsaa en merutgift i 1909 i forhold til 1908 av kr. 285,449.49.

Forbundenes regnskaper blir dog ikke fuldstændige medmindre man faar med ogsaa de 700 avdelingers egne indtægter og utgifter. At faa regnskapsopgaver fra alle disse har hittil ikke lykkedes trods gjorte forsøk. For 1909 har vi faat nogenlunde brukbare opgaver fra de fleste avdelinger inden følgende forbund: Guldsmedarbeider-, jern- og metal-, møbelsnekker-, skind- og læder-, skotøi-, sporveis-, tricotage- og træarbeidernes forbund. Disse forbunds avdelinger representerer tilsammen 12,711 medlemmer. Deres indtægter og utgifter utenom forbundsregnskapene har været:

Indtægter:

Kontingent og indtrædelsesavgift	kr.	80,358.05
Andre indtægter	„	17,439.25
Tilsammen . . .		kr. 97,797.30

Utgifter:

Vedkommende konflikter	kr.	2,950.95
Reise- og arbeidsledighetsunderstøttelse	„	3,175.21
Sykeunderstøttelse	„	11,404.83
Begravelses- og forsikringsbidrag	„	3,135.26
Administrationsutgifter	„	36,691.12
Bidrag til politiske formaal	„	8,919.46
Do. do. kooperative formaal	„	1,079.80
Andre utgifter	„	18,945.40
Tilsammen . . .		kr. 86,361.93

De samme avdelingers kassabeholdning pr. $\frac{31}{12}$ 1908 utgjorde kr. 89,629.21 og pr. $\frac{31}{12}$ 1909 kr. 99,665.39. De øvrige eiendele, saasom aktier, faner, inventar m. v., er opgit til en værdi av kr. 89,978.61. Altsaa en formue av ialt kr. 189,644.00. Der foreligger ogsaa opgave over kassabeholdning pr. $\frac{31}{12}$ 09 fra endel avdelinger i arbeidsmands- (162), former- og murerforbundet. Naar disse medregnes blir avdelingernes kassabeholdning ved utgangen av 1909 kr. 145,621.80 og øvrige aktiver kr. 173,951.61, ialt en formue av kr. 319,573.41. Men paa grund av de sparsomme opgaver gir disse tal ikke noget rigtig indtryk av avdelingernes økonomiske virksomhet. Dog viser tallene saa meget, at det ogsaa her dreier sig om store summer, og at det derfor vil ha betydning at faa ordentlige og omfattende opgaver for fremtiden.

Forbundenes og de tilsluttede foreningers formue i deres respektive kasser pr. ³¹/₁₂ 1908 og 1909 fremgaar av tabel XIII, side 186. Ved utgangen av 1908 var beholdningerne kr. 822,779.31 og ved utgangen av 1909 kr. 903,263.79, hvilket er en formuesfremgang av kr. 80,484.48 trods de usædvanlig store uttællinger til storstreiken i Sverige. Reservefondene er gaat frem med kr. 25,887.17, administrationskasserne med kr. 2416.45, arbeidsledighetskasserne med kr. 156.72 og forsikrings- og invalidekasserne med kr. 56,374.03, mens sykekasserne er gaat kr. 4349.89 tilbake.

Formuen beregnet pr. medlem fremgaar av tabel XIII, rubrik 15 og 16. For samtlige organisationer utgjorde den ved utgangen av 1908 kr. 17.30 pr. medlem og ved utgangen av 1909 kr. 20.45, en fremgang av kr. 3.15.

De samme organisationers øvrige aktiver er opgit til et samlet beløp av kr. 42,070.78. Lægges dette beløp til den kontante formue blir kapitalkontoen kr. 945,334.57. Hertil kommer avdelingernes og landsorganisationens kapital. Forholdsvis set maa det dog indrømmes, at de fleste av vore organisationer endnu er temmelig kapitalfattige.

Foreningskontingenten.

I beretningen for 1908 side 75 er git en oversigt over ukekontingentens størrelse og fordeling til de forskjellige kasser. Da den imidlertid kun omfatter den del av medlemskontingenten som gaar til forbundet, og da ekstrakontingenten ikke var medtat, gav den intet uttømmende billede av de ydelser som kræves for at organisationerne kan drive sin virksomhet.

I nærværende beretnings tabel XIV side 188 har man derfor søkt at gi utførligere oplysninger herom.

I rubrik 3 og 4 er indtrædelses- og gjenindtrædelsesavgiften anført, uanset om denne gaar til avdelingen eller forbundet. Disse avgifter er gjennemgaaende lave, idet de dreier sig om fra 0 til kr. 3.50 for første gangs og fra 0 til kr. 10.00 for tidligere strøkne av heltbetalende. I flere forbund er disse avgifter forskjellige, idet det kan være overlatt avdelingene selv at bestemme herover.

I rubrik 5 er den i 1909 utlignede ekstrakontingent opført. Den varierer fra 0 til kr. 17.00 for heltbetalende. Den ordinære aarskontingent, som medlemmerne har hat at betale, er opført i rubrik 6. For heltbetalende varierer den fra kr. 11.00 til kr. 80.60. I to forbund er den gjennomsnittlige kontingent ikke anført. Naar rubrik 5 og 6 lægges sammen faar man frem den virkelige kontingent som er betalt av medlemmerne under forutsætning av, at der er betalt for alle uker i aaret. Som regel er der nemlig kontingentfritagelse under sykdom, militærtjeneste og delvis under arbeidsledighet og konflikt.

I rubrik 7—12 er kontingenten til forbundets forskjellige kasser spesifiseret. Summen herav er anført i rubrik 13, mens rubrik 14 angir det avdelingene selv kan anvende til egen administration.

Landsorganisationens regnskap.

Paa side 190 er som tabel XV indtat et sammendrag av landsorganisationens regnskaper siden dens stiftelse i 1899 og til og med 1909. Regnskaperne blev nemlig i flere aar ikke opgjort efter kalenderaar, likesom administrations- og streikeregnskaperne var ført hver for sig og ikke altid avsluttet samtidig. Det har derfor været vanskelig ut av de 6 første aarsberetninger at finde frem hvert aars samlede regnskaper. Derfor er denne tabel utarbeidet, idet man har gjennomgaat regnskapsbøkerne og opgjort alt efter kalenderaar, likesom begge kasser er slaat sammen paa samme maate som regnskaperne nu føres. Landsorganisationens inntægter har i disse 11 aar været kr. 1,464,682.65, hvorav kontingent kr. 1,314,601.44, renter kr. 7482.28, frivillig innsamling kr. 59,716.89, bidrag fra utlandet kr. 75,083.29 og andre inntægter kr. 7798.75.

Utgifterne har været kr. 1,384,085.30, hvorav streikeunderstøttelse kr. 864,543.31, bidrag til utlandet kr. 379,100.83, administrationsutgifter m. v. kr. 91,141.16 og utlaant kr. 49,300.00. Kassabeholdningen pr. $\frac{31}{12}$ 09 utgjorde kr. 80,597.35.

Hvordan kontingentinntægten og streikebidragene fordeles sig paa de enkelte organisationer fremgaar av tabel XVI, side 191. Nu ved avslutningen av 1909 er det en selvfølge, at omtrent alle organisationer ialt har betalt mere til landsorganisationen end mottat, idet hele ekstrakontingenten, kr. 251,014.25 (se regnskaperne), og mere til i 1909 utelukkende gik til utlandet. For at faa et rigtig forhold skulde egentlig fra hver organisations betalte kontingent fratrækkes deres forholdsvis andel av landsorganisationens ydelse til utlandet samt til landsorganisationens administration og øvrige utgifter til andre formaal. Forøvrig besvarer formentlig tabel XV og XVI alle spørsmaal om hvordan midlerne i aarenes løp er anvendt.

Tapte arbeidsdage.

Fra 15 forbund og 8 fagforeninger, omfattende 19,602 medlemmer, har man erholdt opgave over antal tapte arbeidsdage av forskjellige aarsaker i 1909. En bearbejdelse av disse oplysninger gjengis paa næste side i tabelform.

Under forutsætning av opgavernes korrekthet er de et interessant bidrag til arbeidsledighets- og sykdomsrisikoen i de forskjellige fag. Arbeidsledigheten har været størst i malerfaget, idet ledigheten har utgjort 39.2 dage pr. medlem. Dernæst kommer træarbejderne med 16.44 dage, bakerne med 14.80 dage o. s. v. Lavest av dem som har været rammet av arbeidsledighet staar litograferne med blot 2.24 dage. I skrædder- og trikotagefaget er ingen ledighet noteret. Gjennemsnittet for samtlige er 11.37 dage. Arbeidsledigheten kræver næsten dobbelt saa store ofre som sykdommen, idet gjennemsnittet av tapte arbeidsdage paa grund av sykdom har utgjort 6.31. Her er typograferne uheldigst stillet med hele 8.39 dage, mens trikotage-

Opgave over tapte arbejdsdage.

Løpnr.	Organisation	Arbejdsledighedens årsak				
		Mangel paa arbejde	Sykdom	Vernepligt	Andre årsaker	Tilsammen
1	Baker- og konditorf.b., ialt . . .	10623	1350	1933	2915	16821
	— pr. medl.	14.80	1.88	2.69	4.06	23.43
2	Bokbinderforbundet, ialt . . .	2350	2426	860	3	5639
	— pr. medl.	4.45	4.60	1.63	—	10.68
3	Centralf. f. boktrykkere, ialt . . .	8656	14511	4520	1723	29410
	— pr. medl.	4.74	8.39	2.48	0.94	16.10
4	Formerforbundet, ialt . . .	10850	6507	2075	901	20333
	— pr. medl.	10.46	6.28	2.00	0.87	19.61
5	Jern- og metalarb.f.b. ialt . . .	93054	63216	27666	3566	187502
	— pr. medl.	12.07	8.20	3.59	0.46	24.33
6	Litografisk forbund, ialt . . .	471	343	612	—	1426
	— pr. medl.	2.24	1.63	2.92	—	6.79
7	Malerforbundet, ialt . . .	37908	4602	1806	604	44920
	— pr. medl.	39.20	4.76	1.87	0.62	46.45
8	Møbelsnekkerforbundet, ialt . . .	4401	2697	3048	24	10170
	— pr. medl.	6.68	4.09	4.63	0.03	15.43
9	Skind- og lindarb.f.b., ialt . . .	443	746	125	101	1405
	— pr. medl.	2.87	4.94	0.83	0.67	9.30
10	Skotøiarb.forbundet ialt . . .	6870	3309	1808	892	12879
	— pr. medl.	5.68	2.73	1.49	0.74	10.64
11	Skrædderforbundet, ialt . . .	—	2460	1290	—	3750
	— pr. medl.	—	3.39	1.78	—	5.17
12	Slagter- og pølsef.b., ialt . . .	589	385	315	—	1289
	— pr. medl.	3.82	2.50	2.04	—	8.37
13	Stenhuggerforbundet, ialt . . .	6936	6559	2909	4408	20812
	— pr. medl.	7.08	6.80	2.96	4.42	21.26
14	Tricotagearb.skernes f.b., ialt . .	—	72	—	—	72
	— pr. medl.	—	0.61	—	—	0.61
15	Træarbejderforbundet, ialt . . .	37301	12849	2699	934	53783
	— pr. medl.	16.44	5.66	1.14	0.41	23.70
16	Enkeltvis tilsl. foreninger, ialt . .	2421	1677	702	183	4983
	— pr. medl.	5.47	3.78	1.58	0.41	11.25
	Tilsammen ialt . . .	222863	123709	52368	16314	415254
	— pr. medl.	11.37	6.31	2.67	0.83	21.18

arbejderskerne kun har 0.61. Denne unaturlig lave sykeprocent maa formentlig skrive sig fra mangelfulde opgaver, hvorimot opgaverne fra de større forbund synes at være ganske korrekte. Derfor kan man ogsaa gaa ut fra, at gennemsnittet for samtlige gir et rigtig billede av morbiditeten.

Det antal dage som gennemsnitlig gaar tapt paa grund av militærtjeneste synes lavere end almindelig antat. Under forudsætning av nogenlunde samme gennemsnitsalder skulde militærtjenesten virke omtrent ens i alle fag. Det lave antal dage i bokbinder-, boktrykker-, skind- og læder-, skotøi- og skrædderfagene skriver sig forøvrig delvis fra, at

der i disse organisationer er endel kvinder. Militærtjenesten har alt-saa krævet gjennemsnitlig 2.67 dage og andre aarsaker 0.83. Ialt har ledigheten av alle aarsaker utgjort gjennemsnitlig 21.18 arbeidsdage i 1909. Hertil kommer tapte arbeidsdage paa grund av konflikter. Den almindelige antagelse i borgerlige kredse er vistnok, at konflikterne utgjør saa vældige tap av arbeidsløn m. v., at det stiller al anden arbeidsledighet i skyggen. Vistnok kan der ogsaa enkelte aar være saa mange og store konflikter, at dette kan bli tilfældet, men aar om andet spiller dog tapte arbeidsdage paa grund av konflikt en underordnet rolle i forhold til almindelig arbeidsledighet og sykdom.

1909 var ikke noget absolut stille aar paa konflikternes omraade. Men allikevel utgjorde de tapte arbeidsdage dog ikke mere end 170,343, hvilket gjør 3.69 arbeidsdage pr. medlem, regnet efter landsorganisationens gjennemsnittsmedlemstal. (Tabel VI.) Den almindelige arbeidsledighet har krævet det 3-dobbelte antal dage og sykdommen henimot det dobbelte.

Fagblade.

Fagbladene spiller en ikke ringe rolle i fagorganisationens virksomhet. De gir meddelelser om den daglige virksomhet og utfører ogsaa et viktig arbeide i agitatorisk henseende. I 1909 utgav 14 forbund og en forening fagblade, og 1 forbund utgav halvaarsrapporter. Fagbladene er utkommet med 4 til 53 nummer i et samlet oplag av gjennemsnitlig 54,259 pr. nummer. Fagbladenes navn, oplag og hvor ofte de utkommer sees av følgende:

	Antal nr.	Gj.sn. antal
„Arbeidsmanden“	12	26200
„Norsk baker- og konditorforbunds blad“	11	1300
„Norsk bokbindertidende“	12	1000
„Typografiske meddelelser“	53	2400
„Formernes fagblad“	6	1450
„Guldsmedarbeideren“ (første nummer)	1	800
„Transportarbeideren“	3	1300
„Jern- og metalarbeideren“	12	9500
„Norsk lithografia“	12	225
„Malernes fagblad“	4	1900
„Kvartalsrapport for Norsk murerforbund“	4	1100
„Skotøiarbeideren“	4	1800
„Norsk skrædderforbunds blad“	7	800
„Fagblad for Norsk træarbeiderforbund“	6	3500
„Hattearbeideren“ (skandinavisk)	12	84

Utgifterne til fagbladenes trykning m. v. androg til kr. 14488.98

Av særskilte agitationsskrifter er der utgit 3, nemlig 1 av Baker- og konditorforbundet i et oplag av 2500, 1 av Centralforening for boktrykkere i et oplag av 500 og 1 av Jern- og metalarbeiderforbundet i et oplag av 10,000.

Tillidsmænd og funktionærer.

Organisationernes fastlønnede tillidsmænd og funktionærer er av forholdsvis ny dato. De kom som en nødvendig følge av organisationens udvikling og det derav følgende store arbejde, som ikke længer kunde skjøttes paa fristunder efter en lang arbejdsdag.

I 1909 havde 14 forbund samt landsorganisationen og kvindernes kontor ialt 23 valgte fastlønnede tillidsmænd samt 6 ansatte funktionærer eller kontormedhjelpere, ialt 29. Kun to forbund samt landsorganisationen har mere end 1 tillidsmand eller funktionær.

Før 1898 havde intet forbund fastlønnede tillidsmænd. Uviklingen vil sees av følgende:

I 1898 var der 1 tillidsmand, i 1899 5, i 1900 9, i 1901 10, i 1902 og 1903 13, i 1904 og 1905 15, hvorav 1 funktionær, i 1906 16, hvorav 1 funktionær, i 1907 18, hvorav 2 funktionærer, i 1908 26, hvorav 6 funktionærer, og i 1909 29, hvorav 6 funktionærer. Av tillidsmændene er 1 og av funktionærerne 2 kvinder, ialt 3 kvinder.

I 1909 varierede tillidsmændenes løn fra 960 til 2400 kroner pr. aar og funktionærernes fra 600 til 1800 kroner.

De enkelte tillidsmænds lønner var: 2 havde 2400, 2 2200, 3 2000, 1 1900, 5 1800, 4 1700, 2 1600, 1 1500, 1 1400, 1 1000 og 1 960 kroner pr. aar. Gjennemsnitlig 1780 kroner. Av funktionærerne havde 2 1800, 1 1080, 1 900 og 1 600 kroner eller gjennemsnitlig 1200 kroner pr. aar. For samtlige under ét utgjorde gjennemsnitslønnen 1652 kroner pr. aar.

Enkelte større forbundsavdelinger eller stedlige sammenslutninger har ogsaa fastlønnede tillidsmænd, mens de øvrige forbund og fagforeninger som regel yder sine forretningsførere, formænd eller kasserere litt godtgjørelse for deres ekstraarbejde.

Den samlede lønningskonto for de ovenfor nævnte fastlønnede tillidsmænd og funktionærer i de 14 forbund og landsorganisationen utgjorde i 1909 47.900 kroner, hvilket er 3.53 % av de samlede udgifter, kr. 1,356.752.59.

Tabel IX. Organisationernes indtægter i 1908.

Løpnr.	1 Organisation	2 Kontingent og indtræ- delsavgift kr.	3 Ekstra- kontingent kr.	4 Fra lands- org. modtaget mere end betalt kr.	5 Bidrag fra ut- landet kr.	6 Andre indtægter kr.	7 Tilsammen kr.
1	Arbejdsmandsforbundet . .	296564,66	119328,60	—	—	17968,97	433862,23
2	Baker- og konditorforb. .	15708,30	1906,75	—	—	3998,03	21613,08
3	Bokbinderforbundet . . .	7079,55	2655,60	—	—	894,67	10629,82
4	Centralf. for boktrykkere .	90940,50	—	—	—	3396,11	94336,61
5	Formerforbundet	38582,78	2120,00	—	—	2195,05	42897,83
6	Havne- og transp.arb.f.b. .	19038,10	3987,31	2647,80	—	—	25673,21
7	Jern- og metalarb.f.b. . .	282463,64	—	—	—	14082,14	296545,78
8	Malerforbundet	20402,96	1597,00	2782,62	—	2723,75	27506,33
9	Murerforbundet	19227,85	—	3843,00	—	1725,36	24796,21
10	Møbelsnekkerforbundet . .	17861,10	866,16	—	—	680,89	19408,15
11	Skotøiarbejderforbundet . .	16143,02	6749,31	15643,25	500,00	3012,19	42047,77
12	Skrædderforbundet	6852,24	1126,50	—	—	386,21	8364,95
13	Slagter- og pølsemakerf.b.	641,40	—	—	—	15,00	656,40
14	Stenhuggerforbundet . . .	14339,56	8708,10	—	—	251,67	23299,33
15	Træarbejderforbundet . . .	56812,90	7040,35	7232,81	—	2448,47	73534,53
16	Treotagearbejderskernesf.b.	1105,20	—	—	—	110,72	1215,92
17	Cigararb.s foren., Kr.ania	2547,60	184,00	—	—	79,81	2811,41
18	Forgyldernes fagf., do.	534,70	—	—	—	41,89	556,76
19	Handskemakernes f., do.	1088,20	—	—	—	640,37	1728,57
20	Handskesyerskernesf., do.	335,75	—	—	—	150,29	486,04
21	Haltearb.s foren., do.	1182,60	—	—	—	325,90	1508,50
22	Holmenkolbanens f., do.	176,42	40,00	—	—	—	216,42
23	Kr.a elektr. sporv.s foren.	539,50	—	—	—	25,62	565,12
24	Logarvernes foren., Kr.ania	1485,43	—	—	—	—	1485,43
25	Repslagernes do., do.	477,30	12,00	—	—	—	489,30
26	Repslagernes do., Fr.sværn	169,61	14,25	—	—	—	183,86
27	Sporv.sfunkt. do., Kr.ania	1750,00	—	—	—	149,94	1899,94
28	Stukkats do., do.	246,50	34,50	553,95	—	75,76	910,71
29	Sukkerv.arb.s do., do.	1176,50	—	—	—	181,33	1357,83
30	Tobaksarb.s do., do.	742,60	—	—	—	220,19	962,79
	Tilsammen . . .	916216,47	156370,43	32703,43	500,00	55780,33	1161570,66
	Naar bidraget fra Lands- organisationen fratrækkes blir nettoindtægterne . .	916216,47	156370,43	—	500,00	55780,33	1128867,23

Tabel X. Organisationernes indtægter i 1909.

Løpnr.	Organisation	2	3	4	5	6	7
		Kontingent og indtræ- delsesavgift	Ekstra- kontingent	Renter	Statsbidrag til arbejds- ledighetsk.	Andre indtægter	Tilsammen
		kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1	Arbejdsmandsforbundet	304404,13	202455,35	5646,16	—	9732,22	522237,86
2	Baker- og konditorforbundet . .	16256,50	6494,75	—	—	1157,45	23908,70
3	Bokbinderforbundet	10685,57	2892,75	431,53	—	687,75	14697,60
4	Centralforening for boktrykkere	96838,30	9480,35	4042,18	2050,34	191,33	112602,50
5	Formerforbundet	44916,16	6612,90	2030,08	—	85,59	53644,73
6	Guldsmedarbejderforbundet . .	4305,10	367,00	17,83	—	464,94	5154,87
7	Havue- og transportarb.forb. .	21633,96	8079,06	64,22	—	25,00	29802,24
8	Jern- og metalarbejderforbundet	289367,36	88810,85	12205,09	11319,54	2499,12	404201,96
9	Litografisk forbund	10345,60	—	—	—	977,16	11322,76
10	Malerforbundet	18836,10	6963,00	605,60	—	1000,50	27405,20
11	Murerforbundet	19129,60	6326,00	577,33	—	1146,90	27179,83
12	Møbelsnekkerforbundet	20454,35	4155,75	604,87	567,31	209,41	25991,69
13	Skind- og læderindustriarb.f.b.	1783,80	906,50	—	—	474,50	3164,80
14	Skotøiarbejderforbundet	19623,63	6806,50	296,58	—	25,37	26752,08
15	Skrædderforbundet	8727,75	4959,05	156,77	—	250,00	14093,57
16	Slagter- og pølse-makerforb. . .	2723,80	839,25	—	—	—	3563,05
17	Sporvejsforbundet	1486,70	1601,00	—	—	330,00	3417,70
18	Stenhuggerforbundet	15919,49	5237,25	—	—	387,30	21544,04
19	Trikotagearbejderskernes forb.	801,50	—	0,64	—	378,42	1180,56
20	Træarbejderforbundet	62811,25	23528,15	652,40	7834,00	637,47	95463,27
21	Cigararbejdernes forening, Kr.a	3250,70	—	139,04	—	367,70	3757,44
22	Forgyldernes do. do.	461,20	—	35,99	—	5,60	502,79
23	Fredriksvørnsrepslagerforening	158,75	—	3,74	—	—	162,49
24	Hattearbejdernes forening, Kr.a	1264,30	216,50	94,60	—	175,90	1751,30
25	Korkskjærernes do. do.	—	—	—	—	—	—
26	Possementmakernes do. do.	89,10	—	—	—	—	89,10
27	Repslagernes do. do.	348,25	111,50	—	—	—	459,75
28	Stukkatørernes do. do.	201,00	67,00	—	—	—	268,00
29	Sukkervarearb.s do. do.	1189,25	156,50	59,28	30,80	19,99	1455,82
30	Tobaksarbejdernes do. do.	1018,60	276,75	23,40	—	142,52	1461,27
	Tilsammen	979031.80	387343.71	27687.33	21801.99	21372.14	1437236.97

Tabel XI. Organisationernes

Løpnr.	1 Organisation	2	3	4	5	6	7
		Under- støttelse under konflikter kr.	Andre utgifter vedk. konflikter kr.	Bidrag til utenl. organisa- tioner kr.	Til lands- org. betalt mere end mottat kr.	Reise- og arbeids- ledighets- underst. kr.	Sykeunder- støttelse og lægehjelp kr.
1	Arbeidsmandsforbundet	379920,21	13144,28	—	34650,59	—	15399,50
2	Baker- og konditorforbundet . .	—	110,35	—	4758,20	* 6897,00	—
3	Bokbinderforbundet	—	—	2725,00	833,00	427,25	—
4	Centralforening for boktrykkere .	1289,55	2326,80	672,77	9316,67	10753,15	23001,93
5	Formerforbundet	50,00	416,00	200,00	6307,37	7259,56	3271,00
6	Havne- og transportarb.forbundet	13941,50	443,00	—	—	—	—
7	Jeru- og metalarbeiderforbundet .	16476,71	2750,67	977,90	39010,25	38117,85	99409,99
8	Malerforbundet	9884,35	—	—	—	—	8868,85
9	Murerforbundet	13952,15	446,40	—	—	—	—
10	Møbelsnekkerforbundet	4970,51	471,60	—	305,71	1946,45	1875,75
11	Skotøiarbeiderforbundet	31896,29	377,30	—	—	2938,97	—
12	Skrædderforbundet	381,03	104,65	—	3285,57	93,15	—
13	Slakter- og pølsemakerforbundet .	151,70	0,95	—	170,04	66,00	21,32
14	Stenhuggerforbundet	—	2352,87	—	5585,41	—	—
15	Trearbeiderforbundet	29488,75	2187,50	—	—	28479,45	2893,95
16	Tricotagearbeiderskernes forbund	—	—	—	380,48	70,75	—
17	Cigararbeidernes forening, Kr.ania	—	—	—	193,50	76,50	—
18	Forgylldernes fagforening, do.	—	—	—	123,45	—	109,40
19	Handskemakernes forening, do.	—	—	—	65,50	25,00	—
20	Handskesyerskernes do., do.	—	—	—	102,30	—	—
21	Hattearbeidernes do., do.	—	—	—	317,11	12,00	184,00
22	Holmenkolbanens do., do.	10,00	—	—	139,25	—	—
23	Kr.a eletr. sporveis do., do.	—	—	—	151,50	—	—
24	Logarvernes do., do.	180,30	—	—	102,70	91,00	84,50
25	Repslagernes do., do.	—	—	—	41,50	—	—
26	Repslagernes do., Fr.værn	—	—	—	30,10	7,50	—
27	Sporveisfunksjon.s do., Kr.ania	—	—	—	845,25	—	156,80
28	Stukkatorernes do., do.	764,95	—	—	—	—	—
29	Sukkervarearb.s do., do.	—	—	—	295,34	150,50	211,35
30	Tobaksarbeidernes do., do.	—	—	—	39,57	—	—
	Tilsammen . . .	503358,00	25202,37	4575,67	107050,36	97412,08	155488,34
	Naar bidraget fra Landsorg. fra- trækkes blir nettoutgifterne . .	503358,00	25202,37	4575,67	74346,93	97412,08	155488,34

* Del av beløpet er sykeunderstøttelse.

utgifter i 1908.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	Løpnr.
Forsikrings- og begravelsesbidrag	Invalide- og anden understøttelse	Fagblade	Agitation	Landsm., kongresser og konferanser	Lønninger	Tryknings- og kontorrekvisita	Andre utgifter	Tilsammen	
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
7100,00	—	4042,03	10206,95	10182,73	14801,35	24257,34	7265,29	520988,27	1
1880,00	53,00	755,50	691,30	2297,84	1990,63	202,52	1560,25	21196,59	2
550,00	—	442,00	28,00	1083,40	462,50	173,00	1437,99	8162,14	3
3618,70	1460,00	3440,25	—	—	2250,00	749,63	3443,76	62393,21	4
3995,05	1355,20	296,00	54,86	188,50	1700,00	833,54	200,00	26127,08	5
6897,10	581,77	179,60	500,71	450,00	750,00	240,72	—	23984,40	6
9810,00	—	2403,33	503,56	—	7021,83	3024,39	12269,63	231776,11	7
2411,38	130,45	183,50	227,70	747,68	1969,97	1005,20	1178,48	26607,56	8
1125,00	300,00	189,75	58,85	1349,93	2179,00	680,69	839,54	21121,31	9
367,47	10,00	—	447,25	—	915,50	465,54	243,53	12019,31	10
2600,00	—	268,75	288,10	78,00	1400,00	400,34	1159,10	41406,85	11
890,00	—	182,00	221,45	—	1700,00	293,58	930,21	8081,64	12
—	—	—	61,65	—	—	122,00	20,20	613,86	13
—	—	—	349,10	510,20	2514,40	228,88	2367,98	13908,84	14
1100,00	271,10	506,50	854,77	—	2188,80	2992,36	3006,61	73969,79	15
—	—	—	25,00	26,40	15,00	29,13	359,77	906,53	16
—	—	—	—	—	212,00	187,45	669,94	1339,39	17
—	—	—	—	—	14,00	27,52	57,71	332,08	18
—	—	—	15,00	—	60,00	15,07	773,44	954,01	19
—	35,00	—	10,00	—	20,00	20,91	212,17	400,38	20
20,00	189,25	57,60	—	85,00	50,00	23,13	108,91	1047,00	21
—	—	—	—	—	—	—	37,17	186,42	22
—	—	—	—	52,00	25,00	9,89	393,84	632,23	23
30,00	—	—	—	—	—	—	796,30	1284,80	24
—	—	—	—	—	20,00	1,99	227,46	290,95	25
—	—	—	—	—	—	—	79,72	117,32	26
—	59,00	—	—	56,00	132,50	78,56	284,55	1612,66	27
—	—	—	—	—	—	—	220,80	985,75	28
—	—	—	20,00	—	72,50	46,60	314,50	1110,79	29
—	—	—	107,75	—	60,00	83,20	158,74	449,26	30
42394,70	4444,77	12946,81	14672,00	17107,68	42524,98	36211,18	40617,59	1104006,53	
42394,70	4444,77	12946,81	14672,00	17107,68	42524,98	36211,18	40617,59	1071303,10	

Tabel XII. Organisationernes

Løpnr.	1	2	3	4	5	6	7
	Organisation	Under- støttelse under konflikter	Andre udgifter vedk. konflikter	Bidrag til utenlandske organisa- tioner	Til lands- org. betalt mere end mottat	Reise- og arbeids- ledigheds- underst.	Sykeunder- støttelse og lægehjelp
		kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1	Arbejdsmandsforbundet	153926,98	10384,52	96695,40	124930,57	—	22936,14
2	Baker- og konditorforbundet . .	2055,47	281,00	3163,70	5771,07	*6221,00	646,10
3	Bokbinderforbundet	—	—	1365,00	3894,27	857,75	—
4	Centralforening for boktrykkere .	—	2711,98	325,82	16958,64	14543,40	24866,75
5	Formerforbundet	5282,77	552,40	8383,55	7336,18	14492,13	5650,22
6	Guldsmedarbejderforbundet . . .	—	—	—	450,00	—	—
7	Havne- og transportarbejderforb.	8087,50	129,60	500,00	4826,04	110,80	—
8	Jern- og metalarbejderforbundet .	30987,62	2770,30	106281,11	64812,72	86293,40	115106,38
9	Litografisk forbund	—	—	170,00	500,00	1430,20	646,00
10	Malerforbundet	396,70	205,65	2000,00	9780,05	—	7562,10
11	Murerforbundet	2283,25	292,10	2000,00	7573,10	—	702,50
12	Møbelsnekkerforbundet	1768,70	172,93	46,49	5640,78	3812,34	2242,61
13	Skind- og læderindustriarb.forb.	—	—	274,50	1276,85	—	—
14	Skotøiarbejderforbundet	2707,25	234,02	500,00	9496,53	5462,95	—
15	Skrædderforbundet	—	—	750,00	6930,90	191,65	—
16	Slagter- og pølsemakerforbundet .	171,28	108,92	—	1445,48	226,00	223,00
17	Sporvejsforbundet	—	—	500,00	2320,30	—	—
18	Stenhuggerforbundet	660,00	1469,55	—	8752,58	—	—
19	Trikotagearbejderskernes forbund	—	—	—	567,20	—	—
20	Træarbejderforbundet	10272,57	1238,22	3050,00	15083,53	32339,02	11071,57
21	Cigararbejdernes forening, Kr.ania	1101,00	—	100,00	604,66	196,00	120,00
22	Forgyldernes do. do.	—	—	—	156,86	—	18,00
23	Fredriksværns repslagerforening .	—	—	—	135,25	20,25	15,00
24	Hattearbejdernes forening, Kr.ania	—	—	223,40	690,27	30,00	219,00
25	Korkskjærernes do. do.	—	—	—	—	—	—
26	Possementmakernes do. do.	—	—	—	18,90	—	—
27	Repslagernes do. do.	—	—	40,00	193,13	—	—
28	Stukkatørernes do. do.	—	—	—	125,80	—	—
29	Sukkevarearbejds do. do.	—	—	—	511,05	92,40	211,75
30	Tobaksarbejdernes do. do.	—	—	—	432,73	—	—
	Tilsammen . . .	219701,09	20551,19	226368,97	301215,44	166319,29	192237,12

* Endel av beløpet er sykeunderstøttelse.

udgifter i 1909.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	Løpnr.
Forsikrings- og begravelses bidrag	Invalide- og anden understøttelse	Fagblade	Agitation	Landsm., kongresser og konferanser	Lønninger	Tryknings- og kontorrekvisita	Andre udgifter	Tilsammen	
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
10400,00	—	4220,02	10168,74	2603,15	17136,00	10808,69	9659,22	473869,43	1
200,00	—	824,50	373,20	579,94	1830,00	—	1721,74	23667,72	2
609,00	—	497,20	11,65	—	475,00	48,36	218,44	7976,67	3
7281,00	1795,00	4010,90	—	—	2270,00	2286,54	3839,98	80890,01	4
6813,80	2412,15	277,00	95,55	3115,30	1700,00	232,28	494,41	56837,74	5
—	—	50,00	—	—	200,00	179,30	53,46	932,76	6
9135,00	1650,00	200,00	418,30	248,25	1858,00	287,32	1438,96	28889,77	7
12856,07	—	2596,09	194,10	10668,29	8279,42	5480,72	10086,24	456412,46	8
75,00	—	219,00	—	—	—	—	1944,76	4984,96	9
2645,50	—	271,00	403,45	81,00	1639,96	846,61	733,29	26565,31	10
4425,00	—	158,00	72,20	150,00	2000,00	435,71	782,56	20874,42	11
1000,00	10,00	—	333,25	—	875,00	172,25	810,09	16884,44	12
—	—	—	206,50	—	150,00	243,25	78,74	2229,84	13
1400,00	—	360,57	194,85	94,85	1558,62	360,85	1569,08	23939,57	14
2445,00	—	248,50	65,85	293,82	1700,00	187,05	987,20	13799,97	15
165,00	—	—	61,95	135,60	480,00	183,25	186,59	3387,07	16
—	—	—	—	86,82	—	84,63	65,41	3057,16	17
—	—	—	408,30	732,53	3018,65	495,00	2407,21	17943,82	18
—	—	—	—	—	57,00	118,16	0,90	743,26	19
1770,00	404,04	489,00	1141,66	154,70	3384,30	1289,97	2471,51	84160,09	20
—	—	—	—	97,00	150,00	23,00	1138,14	3529,80	21
—	15,00	—	—	—	18,20	2,60	36,30	246,96	22
—	—	—	—	—	—	—	20,20	190,70	23
40,00	156,50	67,20	29,80	105,76	50,00	9,00	70,57	1691,50	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	8,58	2,90	30,38	26
—	—	—	—	—	25,00	4,00	142,83	404,96	27
—	—	—	—	—	—	—	102,13	227,93	28
—	—	—	—	32,00	100,00	144,25	184,00	1275,45	29
—	—	—	—	35,00	85,00	93,90	461,81	1108,44	30
61260,37	6442,69	14488,98	14179,35	19214,01	49040,15	24025,27	41708,67	1356752,59	

Tabel XIII. Organisationernes kasser

Løpenr.	Organisation	Pr. 31. december 1908						
		Admini- strations- kasse	Reserve- fond	Reise- og arbejds- ledigheds- kasse	Syke- kasse	Forsik- ringskasse	Invalide- og andre kasser	Tilsammen
		kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Arbejdsmandsforbundet . .	—	18953,51	—	2592,91	105308,32	—	126854,74
2	Baker- og konditorforb. .	—	1095,91	725,56	—	557,92	218,48	3197,87
3	Bokbinderforbundet . . .	1298,96	3309,05	5634,72	—	53,91	—	10296,64
4	Centralf. for boktrykkere .	9628,69	39319,58	31414,71	24003,24	21774,24	12036,93	138177,39
5	Formerforbundet	2949,51	42005,36	18086,41	1351,95	2902,26	—	67295,49
6	Guldsmedarbejdernes forb..	—	—	—	—	—	—	—
7	Havne- og transportforb. .	—	2271,35	—	—	2361,26	—	4632,61
8	Jern- og metalarb.forb. . .	13648,75	225578,02	15248,72	20651,52	79823,26	845,84	355796,11
9	Litografisk forbund	—	3379,93	—	4112,65	—	330,00	7822,58
10	Malerforbundet	1480,32	5242,92	—	2860,61	1191,22	—	10775,07
11	Murerforbundet	893,78	111 28,05	—	—	7101,55	—	19123,38
12	Møbelsnekkerforbundet . .	1137,31	6655,98	4000,00	3090,63	796,10	—	15680,02
13	Skind- og læderind.forb. .	—	—	—	—	—	—	—
14	Skotøiarbejderforbundet. .	684,08	1170,54	4611,77	—	1690,37	—	8156,76
15	Skrædderforbundet	1771,80	741,02	245,50	—	2000,34	—	4758,66
16	Slagter- og pølse-makerf.b.	—	169,23	241,96	—	—	—	411,19
17	Sporvejsforbundet	137,73	—	—	—	—	—	137,73
18	Stenhuggerforbundet . . .	3762,58	9406,35	—	—	—	—	13168,93
19	Tricotagearbejdersk. forb..	—	—	—	—	—	—	—
20	Træarbejderforbundet. . .	3213,52	12977,16	1143,24	5181,35	2937,67	—	25452,94
21	Cigararbejdernes for., Kr.a	—	2263,76	1778,87	—	—	—	4042,63
22	Forgyldernes for., Kr.a . .	138,50	250,00	—	279,02	—	—	667,52
23	Fr.værns replagerforening	155,59	—	—	—	—	—	155,59
24	Hattearbejdernes for., Kr.a	370,00	995,46	—	1343,14	—	—	2708,60
25	Korkskjærernes for., Kr.a .	—	—	—	—	—	—	—
26	Possementm. for., Kr.a . .	—	—	—	—	—	—	—
27	Repslagernes for., Kr.a . .	—	742,81	—	—	—	—	742,81
28	Stukkatorernes for., Kr.a .	18,69	—	—	—	—	—	18,69
29	Sukkervarearb. for., Kr.a .	23,64	425,26	737,85	560,35	—	—	1747,10
30	Tobaksarb. forening, Kr.a .	283,14	356,22	318,90	—	—	—	958,26
	Tilsammen . . .	41596,59	388437,47	84188,21	66027,37	228498,42	14031,25	822779,31

ved utgangen av 1908 og 1909.

Pr. 31. december 1909							Formue pr. medl. pr. ^{31/12}		Løpnr.
Administra- tionskasse	Reserve- fond	Reise- og arbeids- ledighets- kasse	Sykekasse	Forsik- ringskasse	Invalide- og andre kasser	Tilsammen	1908	1909	
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	
9	10	11	12	13	14	15	16	17	
—	33836,06	—	3725,53	137661,58	—	175223,17	5,02	8,35	1
—	1096,58	—	—	886,92	1455,35	3438,85	4,88	4,55	2
2133,10	5612,58	7614,69	—	1657,20	—	17017,57	18,52	33,43	3
12748,63	51915,38	42651,34	24468,34	25008,19	13098,00	169889,88	77,89	90,27	4
1604,86	47863,69	12076,15	1393,05	1164,73	—	64102,48	66,04	62,66	5
383,84	2164,13	1674,14	—	—	—	4222,11	—	9,86	6
115,75	3891,64	—	—	1537,69	—	5545,08	3,68	4,66	7
7665,63	184484,08	4559,97	9363,64	94908,13	2604,16	303585,61	46,29	38,14	8
—	4937,80	—	8282,58	—	940,00	14160,38	40,11	62,94	9
1258,91	7956,51	—	1846,42	553,22	—	11615,06	11,07	12,79	10
2070,08	15032,08	—	2343,00	5983,63	—	25428,79	20,37	26,38	11
2709,46	11307,10	5535,49	4076,80	1158,42	—	24787,27	25,29	35,31	12
281,71	653,25	—	—	—	—	934,96	—	4,82	13
1332,32	2592,01	5119,55	—	1925,39	—	10969,27	6,97	8,94	14
1328,87	1611,64	—	—	2111,75	—	5052,26	7,49	6,36	15
30,00	231,33	260,14	—	65,70	—	587,17	3,05	3,26	16
140,57	357,70	—	—	—	—	498,27	0,55	1,80	17
4791,20	11977,95	—	—	—	—	16769,15	14,22	17,22	18
81,19	356,11	—	—	—	—	437,30	—	3,64	19
4358,92	21234,46	1412,74	3769,24	5980,76	—	36756,12	10,66	15,32	20
—	2035,11	2032,28	—	—	202,88	4270,27	14,49	27,20	21
123,23	334,94	—	465,18	—	—	923,35	31,79	65,95	22
127,38	—	—	—	—	—	127,38	12,97	10,61	23
350,82	1055,71	—	1361,87	—	—	2768,40	33,03	30,76	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	58,72	—	—	—	—	58,72	—	7,34	26
224,85	572,75	—	—	—	—	797,60	21,85	26,58	27
58,76	—	—	—	—	—	58,76	1,09	2,94	28
—	410,87	934,77	581,83	—	—	1927,47	23,29	27,54	29
92,96	744,46	473,67	—	—	—	1311,09	21,29	16,81	30
44013,04	414324,64	84344,93	61677,48	280603,31	18300,39	903263,79	17,30	20,45	

Tabel XIV. Indtrædelsesavgift, ekstra- og

Løpnr.	Organisation	Konting- gentklasse	Indtrædel- ses- avgift	Gjenind- trædelses- avgift	Ekstra- kontingent	Ordinær kontingent ialt
			kr.	kr.	kr.	kr.
1	Arbejdsmandsforbundet	$\frac{1}{1}$ bet.	1,00	2,00	16,50	23,40
		$\frac{1}{2}$ "	1,00	2,00	8,25	14,56
2	Baker- og konditorforbundet	$\frac{1}{1}$ "	3,50	?	13,50	?
		$\frac{1}{2}$ "	?	?	6,75	?
3	Bokbinderforbundet	$\frac{1}{1}$ "	0,50	4,00	8,00	41,60
		$\frac{1}{2}$ "	0,25	2,00	4,00	20,80
4	Centralforening for boktrykkere	A "	—	4,00	7,00	80,60
		B "	—	—	3,50	28,60
		C "	—	—	3,50	20,80
5	Formerforbundet	$\frac{1}{1}$ "	0,50	5,00-10,00	14,50	52,00
		$\frac{1}{2}$ "	0,50	5,00-10,00	7,25	26,00
6	Guldsmedarbejderforbundet	$\frac{1}{1}$ "	—	—	—	41,60
		$\frac{1}{2}$ "	—	—	—	20,80
7	Havne- og transportarb.forbundet	$\frac{1}{1}$ "	1,00	?	17,00	?
		$\frac{1}{2}$ "	1,00	?	8,50	?
8	Jern- og metalarbejderforbundet	A "	2,00	5,00	16,00	52,00
		B "	1,00	4,00	12,00	39,00
		C "	0,50	2,00	7,20	23,40
9	Litografisk forbund	$\frac{1}{1}$ "	2,00	10,00	3,70	52,00
10	Malerforbundet	$\frac{1}{1}$ "	2,25	2,25	10,00	27,00
		$\frac{1}{2}$ "	1,13	1,13	5,00	13,50
11	Murerforbundet	$\frac{1}{1}$ "	2,00	?	8,50	33,50
12	Møbelsnekkerforbundet	$\frac{1}{1}$ "	0,25—2,00	2,00—6,00	9,05	42,50
		$\frac{1}{2}$ "	?	?	5,05	22,50
13	Skind- og læderindustriarb.forb.	$\frac{1}{1}$ "	1,50	?	6,50	31,20
		$\frac{1}{2}$ "	0,75	?	3,25	13,00
14	Skotsøiarbejderforbundet	$\frac{1}{1}$ "	1,00	1,00	8,60	25,48
		$\frac{1}{2}$ "	1,00	1,00	5,10	16,12
15	Skrædderforbundet	$\frac{1}{1}$ "	1,50	1,50	11,00	26,00
		$\frac{1}{2}$ "	1,00	1,00	5,50	13,00
16	Slagter- og pølsemakerforbundet	$\frac{1}{1}$ "	1,00	3,00	6,37	27,76
		$\frac{1}{2}$ "	—	—	3,23	13,88
17	Sporvejsforbundet	$\frac{1}{1}$ "	0,50	0,50	7,70	11,00
18	Stenhuggerforbundet	$\frac{1}{1}$ "	1,00	2,50	6,50	26,00
		$\frac{1}{2}$ "	—	—	3,25	13,00
19	Trikotagearbejderskernes forbund	$\frac{1}{2}$ "	0,30	?	—	10,50
20	Træarbejderforbundet	$\frac{1}{1}$ "	0,50—5,50	?	13,40	42,50
		$\frac{1}{2}$ "	?	?	6,70	22,50
21	Cigararbejdernes forening, Kr.ania	$\frac{1}{1}$ "	0,25	5,00	—	25,00
		$\frac{1}{2}$ "	0,25	2,50	—	12,50
22	Forgyldernes fagforening, Kr.ania	$\frac{1}{1}$ "	1,00	1,00	3,20	30,90
		$\frac{1}{2}$ "	0,50	0,50	—	12,85
23	Fredriksværens repslugerforening	$\frac{1}{1}$ "	0,50	?	—	13,00
24	Hattearbejdernes forening, Kr.ania	$\frac{1}{1}$ "	2,00	4,00	3,50	20,80
		$\frac{1}{2}$ "	0,50	—	1,00	7,80
26	Possementmakernes forening, Kr.a	$\frac{1}{1}$ "	—	—	—	18,20
27	Repslagernes forening, Kr.ania	$\frac{1}{1}$ "	0,50	0,50	6,00	18,20
		$\frac{1}{2}$ "	0,50	0,50	3,00	10,40
28	Stukkatørernes fagforening, Kr.ania	$\frac{1}{1}$ "	5,00	5,00	5,00	18,20
29	Sukkervarearb.s forening, Kr.ania	$\frac{1}{1}$ "	1,00	2,00	6,50	26,00
		$\frac{1}{2}$ "	0,50	1,00	3,25	13,00
30	Tobaksarb.s forening, Kr.ania	$\frac{1}{1}$ "	—	—	—	26,00
		$\frac{1}{2}$ "	—	—	—	13,00

¹ Administrationsudgifter utredes af samme kasse. ² Syke- og arbejdsledighedsunderstøttelse utrede

ordinær aarskontingent i 1909.

Den ordinære kontingents fordeling til de forskellige kasser							Avdelin- gernes kasser	Løpnr.
Forb.s administra- tion m. v. kr.	Reserve- fond kr.	Reise- og arbejds- kasse kr.	Sykekasse kr.	Invalide- kasse kr.	Andre kasser kr.	Ialt til forbundet (rubr. 7—12) kr.		
7	8	9	10	11	12	13	14	
1 —	15,60	—	10,40	—	2,60	18,20	5,20	1
—	9,36	—	9,10	—	2,60	11,96	2,60	
5,20	10,40	13,00	2 —	—	2,60	31,20	?	2
2,60	5,20	6,50	—	—	1,30	15,60	?	
5,20	10,40	7,80	—	—	5,20	28,60	13,00	3
2,60	5,20	3,64	—	—	2,60	14,04	6,76	
5,20	18,20	18,20	20,80	2,60	7,80	72,80	7,80	4
5,20	5,20	7,80	7,80	—	—	26,00	2,60	
5,20	5,20	—	7,80	—	—	18,20	2,60	
5,20	15,60	16,90	6,50	7,80	—	44,20	?	5
2,60	7,80	8,45	3,25	3,90	—	22,10	?	
5,20	13,00	7,80	—	—	—	26,00	15,60	6
2,60	7,50	3,90	—	—	—	13,00	7,80	
2,40	7,20	—	—	—	—	9,60	?	7
0,96	3,84	—	—	—	—	4,80	?	
4,16	15,60	6,24	18,20	—	4,16	48,36	3,64	8
4,16	10,40	5,20	13,00	—	3,12	35,88	3,12	
3,12	5,20	3,64	7,28	—	1,04	20,28	3,12	
1 —	20,80	—	31,20	—	—	52,00	—	9
4,05	8,10	—	8,10	—	—	20,25	6,75	10
2,03	4,05	—	4,05	—	—	10,13	3,37	
4,50	13,00	—	5,20	—	3,00	25,70	7,80	11
5,00	12,50	7,50	5,00	—	—	30,00	7,50	
5,00	6,25	3,75	2,50	—	—	17,50	5,00	12
5,20	10,40	—	—	—	—	15,60	15,60	13
2,60	5,20	—	—	—	—	7,80	5,20	
4,16	7,80	6,24	—	—	—	18,20	7,28	14
4,16	4,16	3,64	—	—	—	11,96	4,16	
5,20	6,52	—	—	—	4,16	15,60	9,36	15
2,60	3,26	—	—	—	2,08	7,80	4,68	
10,60	7,80	5,20	—	—	—	23,60	4,16	16
5,30	3,90	2,60	—	—	—	11,80	2,08	
1,20	7,20	—	—	—	—	8,40	2,60	17
5,20	13,00	—	—	—	—	18,20	7,80	
2,60	7,80	—	—	—	—	10,40	2,60	18
2,10	6,30	—	—	—	—	8,40	2,10	19
5,00	12,50	7,50	5,00	—	2,50	32,50	10,00	20
2,69	6,73	4,04	2,69	—	1,35	17,50	5,00	
—	7,50	5,00	—	—	5,00	—	7,50	21
—	5,00	2,50	—	—	2,50	—	2,50	
—	8,40	—	15,60	—	—	—	6,90	22
—	4,32	—	5,20	—	—	—	3,33	
—	?	—	—	—	—	—	13,00	23
—	10,40	—	5,20	—	—	—	5,20	24
—	5,20	—	—	—	—	—	2,60	
—	?	—	—	—	—	—	18,20	26
—	?	—	—	—	—	—	18,20	27
—	?	—	—	—	—	—	10,40	
—	?	—	—	—	—	—	18,20	28
—	7,80	5,20	5,20	—	—	—	7,80	29
—	3,90	2,60	2,60	—	—	—	3,90	
—	10,40	5,20	—	—	—	—	10,40	30
—	5,20	2,60	—	—	—	—	5,20	

av samme kasse.

Tabel XV. Sammendrag av Landsorganisationens regnskap for perioden 1899—1909.

	1899	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	Tilsammen
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
Indtægter:												
Kont. fra organisatinerne .	820,72	15507,50	37928,28	19930,43	29311,23	35489,73	72749,71	107380,40	309181,25	252581,88	433720,31	1314601,44
Renter	3,72	4,15	—	129,01	77,60	150,59	191,75	859,63	122,29	2449,76	3493,78	7482,28
Frivillig innsamling . . .	—	984,80	3436,48	745,22	451,13	1260,11	16031,63	170,50	840,24	—	35796,78	59716,89
Bidrag fra utlandet . . .	—	—	22350,00	1300,00	—	—	—	—	51433,29	—	—	75083,29
Andre inntægter	146,00	—	554,95	11,35	189,15	1050,08	695,70	1374,96	524,60	3193,16	58,80	7798,75
Tilsammen	970,44	16496,45	64269,71	22116,01	30029,11	37950,51	89668,79	109785,49	362101,67	258224,80	473069,67	1464682,65
Kassebeholdning pr. 1/1 .	—	315,99	349,72	1284,64	6500,65	5938,48	7386,34	15120,87	21517,21	33508,72	96599,34	—
Indtægter + kassebeh..	970,44	16812,44	64619,43	23400,65	36529,76	43888,99	97055,13	124906,36	383618,88	291733,52	569669,01	1464682,65
Utgifter:												
Streikebidrag til org. . .	—	15341,99	59373,30	10640,02	23225,50	31097,49	16006,64	94379,09	303090,78	173157,00	138231,50	864543,31
Bidrag til utlandet . . .	—	—	—	450,00	2000,00	500,00	56800,00	1835,00	790,40	1000,43	315725,00	379100,83
Administration m. v. . . .	654,45	1120,73	3961,49	5809,98	5365,78	4905,16	9127,62	7175,06	16228,98	15976,75	20815,16	91141,16
Laan	—	—	—	—	—	—	—	—	30000,00	5000,00	14300,00	49300,00
Tilsammen	654,45	16462,72	63334,79	16900,00	30991,28	36502,65	81934,26	103389,15	350110,16	195134,18	489071,66	1384085,30
Kassebeholdning pr. 31/12 .	315,99	349,72	1284,64	6500,65	5938,48	7386,34	15120,87	21517,21	33508,72	96599,34	80597,35	80597,35
Utgifter + kassebeholdn..	970,44	16812,44	64619,43	23400,65	36529,76	43888,99	97055,13	124906,36	383618,88	291733,52	569669,01	1464682,65
Gjennems. medlemsantal	3930	3494	6323	7410	7756	11570	13439	19540	31708	45118	46144	

**Tabel XVI. Hvad organisationerne har betalt til og mottat av landsorgani-
sationen i 1899—1909.**

Løpnr.	1 Organisation	2 I tidsrummet	3	4
			Betalt til landsorg. kr.	Mottat av landsorg. kr.
1	Arbeidsmandsforbundet	1901—1909	615639,03	563327,87
2	Baker- og konditorforbundet	1899—1909	39256,82	43843,00
3	Bokbinderforbundet	1899—1909	16811,72	768,00
4	Centralforening for boktrykkere	1905—1909	51190,29	771,49
5	Formerforbundet	1899—1909	47084,37	13672,61
6	Havne- og transportarbeiderforbundet	1907—1909	18701,72	17234,00
7	Jern- og metalarbeiderforbundet	1905—1909	235259,90	30383,50
8	Malerforbundet	1899—1909	28931,10	11057,70
9	Murerforbundet	1901—1909	30952,90	28976,25
10	Møbelsnekkerforbundet	1904—1909	20596,14	8077,50
11	Sjømandsforbund av underordnede	1908	85,63	—
12	Skind- og læderindustriarbeiderforbundet	1909	1313,55	21,00
13	Skotøiarbeiderforbundet	1903—1909	33805,17	39368,00
14	Skrædderforbundet	1908—1909	10255,47	—
15	Slakter- og pøsemakerforbundet	1907—1909	2025,32	709,00
16	Sporveisforbundet	1909	2320,30	—
17	Stenhuggerforbundet	1899—1909	36384,70	21046,42
18	Tricotagearbeiderskernes forbund	1906—1909	1322,03	—
19	Trøarbeiderforbundet	1899—1909	70661,82	77700,04
20	Tobaksarbeiderforbundet	1900—1903	1939,74	—
21	Blikkenslagernes forening, Kristiania	1902—1905	785,90	1900,00
22	Bryggearbeidernes do. do.	1907	787,60	—
23	Cigararbeidernes do. do.	1906—1909	2483,83	616,00
24	Fiskerforeningen, Aalesund	1908—1909	444,35	1113,50
25	Forgyldernes fagforening, Kristiania	1905—1909	501,19	—
26	do. do. Drammen	1906—1907	352,50	364,10
27	Fyrstikarbeidernes forening, Kristiania	1902—1908	3723,67	—
28	do. do. Bryn	1901—1902	38,50	—
29	Handskemakernes do. Kristiania	1902—1908	1220,15	45,33
30	Handskesyerskernes do. do.	1904—1908	585,05	—
31	Hattearbeidernes do. do.	1904—1909	2503,34	—
32	Holmenkolbanens do. do.	1907—1909	164,50	—
33	Hvitgarvernes do. do.	1902—1908	402,95	—
34	Korkskjærernes do. do.	1902—1909	2513,00	—
35	Logarvernes do. do.	1902—1908	1462,70	287,00
36	Læder- og remarb.s do. do.	1908	37,03	—
37	Murarbeidernes do. do.	1902—1905	846,60	2070,00
38	Possementmakernes do. do.	1909	6,65	—
39	Renovationsarb.s do. do.	1902—1905	642,00	—
40	Repslagernes do. do.	1905—1909	926,78	—
41	do. do. Fredriksvørn	1906—1909	372,40	—
42	Samvirkende fagforeninger, Kristiania	1899—1903	19225,97	—
43	Seilmakernes forening, Bergen	1908	54,40	—
44	Skiffertækkernes do. Kristiania	1902—1903	48,00	—
45	Skofabrikarbeidernes do. do.	1902	207,80	552,00
46	Skotøiarbeidernes do. do.	1902	244,00	—
47	Skræddersvendenes do. do.	1902	134,50	—
48	Slakter- og pøsem. do. Bergen	1905—1907	237,65	—
49	Slemmestad arbeiderforening	1899—1901	508,44	—
50	Sporveisfunktionærernes forening, Kristiania	1906—1909	3154,55	—
51	do. do. Kr.a elektr.	1908—1909	435,00	—
52	Stukkatorernes do. Kristiania	1907—1909	351,45	639,00
53	Sukkervarearbeidernes do. do.	1903—1909	1933,66	—
54	Telefonarbeidernes do. do.	1902—1907	2256,00	—
55	Tobaksarbeidernes do. do.	1908—1909	471,61	—
	Tilsammen	—	1314601,44	864543,31

Ekstrakt av Arbeidernes faglige landsorganisations regnskap

Indtægter:

Kassebeholdning fra forrige aar 96599,34

	ordinær	Kontingent ekstraord.	tilsammen
	kr.	kr.	kr.
Arbeidsmandsforbundet	96803,57	133149,00	229952,57
Jern- og metalarbeiderforbundet	30455,47	41775,25	72230,72
Træarbeiderforbundet	9393,53	12235,00	21628,53
Centralforening for boktrykkere	6538,67	9398,75	15937,42
Skotøiarbeiderforbundet	4705,28	6750,25	11455,53
Havne- og transportarbeiderforbundet	4672,04	5940,00	10612,04
Formnerforbundet	4088,13	5762,25	9850,38
Malerforbundet	4064,15	5186,00	9250,15
Murerforbundet	3953,70	5273,50	9227,20
Stenhuggerforbundet	3896,33	5216,25	9112,58
Skrædderforbundet	2677,15	4253,75	6930,90
Møbelsnekkerforbundet	2693,93	3884,00	6577,93
Baker- og konditorforbundet	2716,57	3800,00	6516,57
Bokbinderforbundet	1659,77	2234,50	3894,27
Det norske sporveisforbund	719,30	1601,00	2320,30
Slakter- og pølsemakerforbundet	570,98	984,50	1555,48
Skind- og læderindustriarbeiderforbundet	503,55	810,00	1313,55
Tricotagearbeiderskernes forbund	252,18	357,50	609,68
Kristiania cigararbeideres forening	553,93	662,25	1216,18
Hattarbeidernes forening	266,69	421,00	687,69
Sukkervarearbeidernes forening	189,25	303,25	492,50
Korkskjærernes do.	213,25	273,00	486,25
Tobakarbeidernes do.	171,79	260,25	432,04
Aalesund og omegns fiskerforening	248,85	136,00	384,85
Kristiania repslagerforening	81,81	111,50	193,31
Forgyldernes fagforening	72,06	90,50	162,56
Fredriksvårns repslagerforening	52,85	78,00	130,85
Stukktørernes forening	45,50	67,00	112,50
Possementmakernes forening	6,65	—	6,65
Kristiania sporveisfunktionærers forening	222,25	—	222,25
Do. elektriske sporveisforening	108,50	—	108,50
Holmenkolbanens forening	22,75	—	22,75
Norsk sjømandsforbund av underordnede	85,63	—	85,63

Tilsammen . . . 182706,06 251014,25 433720,31

433720,31

Renter 3493,78

Salg av den internationale beretning 58,80

Frivillige bidrag til storstreiken i Sverige 33796,78

39349,36

Transport kr. 569669,01

for tidsrummet 1. januar til 31. december 1909.

	Utgifter:	Kr.	Kr.
Kontorrekvisita		198,20	
Porto, telefonsamtaler, telegrammer og fragt		435,72	
Husleie, belysning, rengjøring		818,68	
Telefonavgift		163,83	
Trykning		1338,25	
Bokbinderarbeide		273,38	
Abonnement, bøker etc.		244,14	
Inventar		1385,31	
Lønninger:	Kr.		
Formanden	2400,00		
Sekretæren (6 $\frac{2}{3}$ maaned)	1333,33		
Assistenten	900,00		
Sekretariathonorar	505,50		
Revisionshonorar	142,50		
		5281,33	
Forhandlingsmøter		33,90	
Juridisk assistanse		30,00	
Hovedstyremøter		18,00	
Reiser, representation m. v.		2330,70	
Annonser		46,87	
Assuranse		8,25	
Forskjellige utgifter		613,89	
Det internationale sekretariat, Berlin, aarskontingent		62,10	
Norsk forening for sosialt arbeide		200,00	
„Meddelelsesbladet“		1955,09	
			15437,64
Kontoret for agitation blandt kvinder		1454,30	
Arbeiderbevægelsens arkiv		1050,00	
			2504,30
Agitation		1365,00	
Storstreikagitation		858,22	
			2223,22
Laan: „Ny Tid“, Trondhjem		8000,00	
— „Smaalenenes Social-Demokrat“, Fredrikstad		5000,00	
— Det norske arbeiderparti		1300,00	
			14300,00
Femte internationale beretning			650,00

Streikebidrag:

Norsk arbeidsmandsforbund:

	Kr.
Glengshøstens dampsg.	2150,00
Heggernes mølle, Bergen	814,00
Murarbeiderne paa Notodden	140,00
Do. i Drammen	301,00
Do. i Fredrikstad	483,00
Salterød smelteverk	420,00
Edikkesyrefabrikken i Fredrikstad	1893,00
Notoddens carbidfabrik	3735,00
Konflikt hos Huun, Bergen	217,00
Den norske galogefabrik	13604,50
Viking do.	5477,50
Fosdals gruber	2261,00
Hermetikarbeidere i Stavanger	7238,00
Løkkens verk	47788,00
Arne fabrikker	17250,00
	103772,00

Transport kr. 103772,00 35115,16

Indtægter:

Kr.
Transport 569669,01

Transport kr. 569669.01

Utgifter:

Kr. Kr.
Transport 103772,00 35115,16

Norsk jern- og metalarbeiderforbund:

Notoddens carbidfabrik	Kr. 200,00
Cellulosekonflikten OS	115,50
Edikesyrefabrikken i Fredrikstad	35,00
Westad armaturfabrik	4679,50
Norsk kraftaktieselskap, Notodden	585,00
Løkkens verk	1491,00
Hermetikarbeiderne i Stavanger	312,00

7418,00

Norsk trøarbeiderforbund:

Bødkerne i Stavanger	333,00
Tømmerne i Drammen	34,00
Do. i Horten	56,00
Do. i Tønsberg	48,00
Konflikt hos bygmester Havnes, Aalesund	426,00
Tømmerne i Bergen	4500,00
Bygningssnekkerne i Bergen	1148,00

6545,00

Norsk havne- og transportarbeiderforbund:

Bryggearbeiderne i Kristiania	10,109,00
---	-----------

Norsk skotsarbeiderforbund:

Kristiania skofabrik	41,00
Skomakerne i Haugesund	1918,00

1959,00

Norsk formerforbund:

Konflikt hos Huun, Bergen	2511,00
Formerne ved Ætna jernstøperi	8,00

2519,00

Norsk malerforbund:

Malerne i Skien	56,00
Do. ved Strømmens verksted	77,00

133,00

Norsk murerforbund:

Murarbeiderkonflikten i Fredrikstad	774,00
Murerne paa Notodden	259,00
Do. ved Torp bruk	132,00
Do. i Drammen	240,00
Do. i Kristiansund N.	81,00
Tømmerkonflikten i Bergen	168,00

1654,00

Norsk møbelsnekkerforbund:

Møbelsnekkerne i Kristiansund N.	217,00
Do. i Bergen	28,00
Do. i Stavanger	301,00
Do. i Todalen	217,00
Do. paa Moss	172,00
Do. i Sarpsborg	120,00

1055,00

Norsk baker- og konditorforbund:

Bakerne paa Moss	518,00
Do. i Fredrikstad	189,00

707,00

Norsk stenhuggerforbund:

Stenhuggerne ved Fredrikstad og Idefjorden	500,00
--	--------

Norsk slagter- og pølsemakerforbund:

Slagterne i Bergen	110,00
------------------------------	--------

Transport kr. 136481,00 35115,16

Indtægter:

Kr.
Transport 569669,01

kr. 569669,01

Status pr. 31.

Aktiva:

		Kr.	Kr.
<i>Laan:</i>			
Folkets hus, Kristiania		35000,00	
„Ny Tid“, Trondhjem		8000,00	
„Smaalenes Social-Demokrat“, Fredrikstad		5000,00	
Det norske arbeiderparti		1300,00	
			49300,00
<i>Utestaaende fordringer:</i>			
Norsk baker og konditorforbund, restanse 1907	Kr.	1600,00	
Do. do. ekstrakontingent 1909		680,00	
Do. do. ord. kont. for novbr. 1909		256,04	
			2536,04
Norsk sjømandsforbund av underordnede		956,20	
Do do. ekstrakont. 1909		114,00	
			1070,20
Aalesund og omegns fiskerforening, ordinær kontingent		14,00	
Do. do. ekstrakontingent.		50,00	
			64,00
Norsk slagter- og pølsemakerforbund		55,49	
Cigararbeidernes forening		34,52	
Stukkatorernes forening		6,65	
Possementmakernes forening		3,50	
			3770,40
Inventariekonto			3400,00
Kassabeholdning			80597,35
			<u>kr. 137067,75</u>

Kristiania, 15. januar 1910.

Regnskapet revideret
Arthur Theting. Tobias
Revi-

U t g i f t e r:

Kr.

Kr.

Transport 136481,00 35115,16

Norsk skind- og læderindustriarbeiderforbund:

Blokaden hos Hilditsch 21,00

Cigararbeidernes forening:

Konflikten hos Tidemann 616,00

Aalesund og omegns fiskerforening:

Fiskerkonflikten i Aalesund 1113,50

138231,50

Landsorganisationen i Sverige:

Bidrag til storstreiken i Sverige 315725,00

489071,66

Pr. balanse, kassabeholdning 31. december 1909 80597,35

kr. 569669,01

december 1909.

P a s s i v a:

Pr. balanse kr. 137067,75

kr. 137067,75

Kristiania, 31. december 1909.

Ole O. Lian.

og befundet i orden.

Olsen. D. Jensen.

sorer.

Indholdsfortegnelse.

	Side
Hovedstyret	3
Sekretariatet	6
Agitationen	6
Kontoret for agitation blandt kviuder	7
Sjømændenes organisation	12
Arbejderbevægelsens arkiv	14
Statistik. — Fagorganisationens historie	16
Norsk forening for socialt arbeide	18
Arbejderlovgivning	19
Statstilskud til arbeidsledighetskasserne	60
Landsmøter	61
Ekstrakontingent	61
Det internationale samarbeide	61
Voldgiftskjendelser:	
1. Sulitjelma aktiebolags gruber	69
2. Murarbeidernes forening, Trondhjem	72
3. Hafslunds sulfitfabrik	74
4. Glomsruds kollens zinkgruber	79
5. Norsk kraftaktieselskaps mek. verksted, Notodden	88
6. Blikkenslagerfaget i Kristiania	92
7. Den typografiske forening, Kristiania	97
8. Hyggen og Andviks stenhuggerier	101
9. Drammens murmesterforening	103
10. Murmestre — murere, Sarpsborg	105
11. Møbelsnektermester S. Michelsen, Bergen	106
Lønsbevægelser og konflikter	109
Fortegnelse over tarifoferenskomster, tekst	113
Tarifoferenskomster opprettet i 1909, tekst	115
Arbeidsstansninger i 1909, tekst	116
Hovedresultaterne, tekst	117
Tabel I. Fortegnelse over gjældende tarifoferenskomster pr. medio februar 1910, ordnet efter utløpstid	122
— II. Sammendrag av tarifoferenskomsterne, ordnet efter utløpstid	142
— III. Sammendrag av overenskomsterne, ordnet efter bedriftsgrupper og organisationer	144
— IV. Tarifoferenskomster opprettet i 1909	146
— V. Arbeidsstansninger i 1909	154
Avdelings- og medlemsbevægelsen:	
Medlemsforholdet, tekst	160
I geografisk henseende, tekst	162
Tabel VI. Organisationernes gjennemsnitlige medlemsantal for hver maaned i 1909	163
— VII. Avdelings- og medlemsantal pr. $\frac{31}{12}$ 08 og 09 samt tilsluttede og uttraadte avdelinger og medlemmer i 1909.	164
— VIII. Organisationsforholdene i geografisk henseende	166
Forskjellige oplysninger:	
Organisationernes regnskaper, tekst	172
Foreningskontingenten, tekst	175

	Side
Landsorganisationens regnskap, tekst	176
Tapte arbeidsdage, tekst og tabel	176
Fagblade	178
Tillidsmænd og funktionærer	179
Tabel IX. Organisationernes indtægter i 1908	180
— X. — i 1909	181
— XI. — utgifter i 1908	182
— XII. — i 1909	184
— XIII. — kasser ved utgangen av 1908 og 1909	186
— XIV. Indtrædelsesavgift, ekstra- og ordinær aarskontingent i 1909.	188
— XV. Sammendrag av landsorganisationens regnskap for perioden 1899—1909	190
— XVI. Hvad organisationerne har betalt til og mottat av landsorg. i 1899—1909	191
Ekstrakt av landsorganisationens regnskaper for 1909	192
Status pr. ³¹ / ₁₂ 1909	196
Indholdsfortegnelse	198
Alfabetisk register	199

Alfabetisk register.

Agitationen	6
Alfabetisk register	199
Arbeiderbevægelsens arkiv	14
Arbeiderlovgivning	19
Arbeidsstansninger i 1909, tekst	116
— — — tabel V	154
Avdelings- og medlemsbevægelsen, tekst	160
Avdelings- og medlemsantal pr. ³¹ / ₁₂ 08 og 09, tabel VII	164
Det internationale samarbeide	61
Ekstrakontingent	61
Ekstrakt av landsorganisationens regnskaper for 1909	192
Fabriktilsynsloven	20
Fagblade	178
Fagorganisationens historie	16
Foreningskontingenten, tekst	175
— — — tabel XIV	188
Portegnelse over tarifoverenskomster, tekst	113
— — — tabel I	122
Forskjellige opplysninger	172
Hovedresultaterne (av lønsbevægelserne), tekst	117
Hovedstyret	3
Hvad organisationerne har betalt til og mottat av landsorg. 1899—09, tabel XVI	191
I geografisk henseende (organisationsforholdene), tekst	162
I — — — tabel VIII	166
Indtrædelsesavgift, ekstra- og ordinær kontingent i 1909, tabel XIV	188
Indholdsfortegnelse	198
Kontoret for agitation blandt kvinderne	7
Landsmøter	61
Landsorganisationens regnskap, tekst	176
— — — for 1909, ekstrakt av	192
— — — „ 1899—1909, tabel XV	190
Lønsbevægelser og konflikter	109
Medlemsforholdet, tekst	160
— (organisationernes gjennomsnittlige medlemsantal), tabel VI	163
Mægling og voldgift, forslag til lov om	60
Norsk forening for socialt arbeide	18

Organisationernes gjennemsnitlige medlemsantal i 1909, tabel VI	163
— indtægter i 1908, tabel IX.	180
— — i 1909, — X.	181
— utgifter i 1908, — XI.	182
— — i 1909, — XII.	184
— kasser ved utgangen av 1908—09, tabel XIII.	186
— regnskaper, tekst.	172
Organisationsforholdene i geografisk henseende, tabel VIII.	166
Sammendrag av tarifoverenskomsterne, ordnet efter utløpstid, tabel II.	142
Sammendrag av overensk., ordnet efter bedriftsgrupper og organisationer, tabel III	144
Sammendrag av landsorganisationens regnskap for perioden 1899—09, tabel XV	190
Sekretariatet	6
Sjømændenes organisation	12
Statistik. — Fagorganisationens historie	16
Statstilskud til arbeidsledighetskasserne	60
Status, landsorgauisationens pr. ³¹/12 09.	196
Sykeforsikringsloven	37
Tapte arbeidsdage, tekst og tabel	176
Tarifoverenskomster, oprettet i 1909, tekst	115
— — — tabel IV	146
Tillidsmænd og funktionærer	179
Voldgiftskjendelser	69

